

קונטרס

דברי תורה

חלק ח'

דרשות חלק א'

שנאמרו על ידי

כ"ק אדמו"ר שליט"א

מהאלמין

*

ה'תשנ"ח

הוצאת אור יחזקאל

ברוקלין, נוא יארק יע"א
חודש טבת תשנ"ח לפ"ק

בס"ד

י"ל ע"י

הוצאת "אור יחזקאל"

שע"י

קהל מגן שאול "האֶלמין"

1270 - 51 סטריט

Brooklyn, NY 11219

תוכן הענינים

דרשות חלק א'

- א. הקדמה ה
- ב. פרשת נח - דרשה לתשב"ר בלאס אנזשעלעס יא
- ג. פרשת ויגש - דרוש לנשואין כד
- ד. פרשת שמות - דרוש לנשואין כט
- ה. פרשת וארא - הספד להאדמו"ר מראצפערט לד
- ו. דרוש לצדקה - פרשת בשלח מה
- ז. פרשת יתרו - דרוש לנשואין ע
- ח. פרשת פקודי - הספד לר' ש"י גרינפעלד ז"ל עז
- ט. פרשת תזריע - דרוש לברית מילה פד
- י. פרשת קדושים - דרוש למצות כיבוד אב ואם פו
- יא. פרשת בחוקותי - דרוש לאירוסין קו
- ט. פרשת בחוקותי - דרוש להכנסת אורחים קיא
- יב. פרשת במדבר - דרוש לאירוסין קלב
- יג. פרשת שלח - דרוש לאירוסין קלו
- יד. פרשת שלח - דרוש לקיים מצוות חלה קמ
- טו. פרשת קרח - דרוש לאירוסין קסב
- טז. פרשת פנחס - דרוש לברית מילה קסה
- יז. פרשת פנחס - דרוש לבר מצוה בנו של הרה"ג המפורסם
- רבי יוסף יצחק הכהן גוטניק שליט"א - קעא

הקדמה

בעזה ש"ת

הקדמת המעתיקים והמוציאים לאור

- א -

ברוך המקום ברוך הוא, אשר חבלים, היינו שמים, תורה שבכתב ותורה שבעל פה (כמאחז"ל מדרש שוחר טוב תהלים ט"ז) נפלו לנו בנעימים, לנו התלמידים, חברים מקשיבים, אשר בצל כ"ק עט"ר שליט"א אנו חוסים, ולקחנו על שכמנו להוציא לאור לתועלת הרבים, כבקשת טובים וידידים, לחזק הברכים, באמרים היקרים, מאירות כספירים, ח"ב על ויקרא, במדבר, דברים ומועדים, אשר להם זכינו, בימי עלומינו, ויראו עינינו, וישמח לבנו, ותגל נפשינו, באור חדש אשר לנו האיר, בתורה ועבודה אור המאיר, מדי שבת בשבתו ומועד כהלכתו.

משימה כבידה נטלנו על שכמנו להעתיק הני מרגניתא טבין דמתאמרין בבי מדרשא מפי רבינו שליט"א, אף כי יודעים אנחנו שלא הגענו כלל לידי מדה זו, להיות דולה ומשקה מתורת עט"ר שליט"א לאחרים. אולם בכל זאת אמרנו אל לבנו לא נמנע הטוב - ואין טוב אלא תורה - ולא נחזיק טיבותא לנפשינו לבד. ומדי עסקינו בהעתקת וסידור החידושי תורה אשר רשמנו לעצמינו מפי השמועה, אמרנו להנות בהם בני אדם ולזכות את הרבים.

לפעמים לא יכלנו להעתיק הדברים כראוי, ובודאי לא ירדנו תמיד לעומק המכוון, והוא דבר המצוי תמיד, שא"א לקלוט כל הדברים מפאת סיבות שונות. אי לזאת בקשתנו שטוחה לפני כל לומד ומעיין שאם ימצא איזה טעות וגמגום בלשון או שנלקה בחסר ויתר, לא יאשים אותנו וידון אותנו לכף זכות, ובפרט אם

ימצא איזו שגיאה וטעות הדפוס, שכבר אמר נעים זמירות ישראל
"שגיאות מי יבין".

- ב -

מצאנו לנכון להביא כאן דברים ששמענו מעט"ר שליט"א בנוגע
לחדש חידושי תורה וקביעתם בספר:

בספר חסידים (סימן תק"ל) כ' שהקב"ה גוזר מי יהי' חכם, ומה
חכמתו וכו' וכמה ספרים יעשה, יש שגוזר עליו שיעשה ספר אחד
או שנים וכו' וכל מי שגילה לו הקב"ה דבר ואינו כותבה ויכול
לכתוב הרי גוזל מי שגילה לו כי לא גילה לו אלא לכתוב וכו'
עכ"ל.

נראה להסביר מדוע חידושי תורה שהאדם מחדש הוא במקום
קרוב, בהקדם דברי הראשית חכמה שער הקדושה פ"ד, שכתב
וז"ל: כמו שצריך לפרות ולרבות במין הגשמי, כן צריך שיפרה
וירבה גם ברוחני ולא יהי' שכלו שכל עקר שאינו מוציא פירות,
ואל זה כווננו במאמר ודלא מוסיף יסיף, שלא יהי' אדם לומד היום
מה שלמד אתמול ונמצא עוסק כל ימיו בהלכה אחת ואין בידו
שום חידוש, ואם ח"ו אינו מוסיף כדי להוציא פירות, דומה לעץ
יבש שאינו עושה פרי וכורתים אותו, מפני שאין בו כל תועלת
ולא יצלח לשום דבר, רק יהי' לבער עכ"ל.

ובספר נשמת אדם פירש מה שאמר הכתוב פרי צדיק עץ חיים
ולוקח נפשות חכם, ר"ל כי עיקר פרי צדיק הוא בתורה שנקרא
"עץ חיים" כי מוליד חידושים בתורה והם הם עיקר תולדותיו
באשר תולדות הגופניות אינם רק דברים ארציים, שאין להם
תנועה עצמית רק השי"ת נותן בהם נשמה ורוח ויהי' לנפש חי,
לא כן המה תולדות התורה, אם הוא מוליד דבר רוחני, נותן נפש
רוח ונשמה למלאך, וזה שאמר ולוקח נפשות חכם, כי הוא מוליד
נפשות רוחניות.

- ג -

מובא בזה"ק שעל ידי חידושי תורה בוראים רקיעים חדשים, כל מלה דמתחדש באורייתא עביד רקיע חדא.

ועיין מהר"ם שיף ליקוטי אגדה שמפרש הפסוק "האזינו השמים ואדברה", היינו השמים שנעשו ממה שאדברה, "ותשמע הארץ", ולאיזה ארץ אני אומר, "אמרי פי", שנעשית מאמרי פי, ולפי"ז לא המדרש עיקר, היינו "עקר" שלא יהי' המדרש עקר שאינו מוליד, רק יוליד בשכלו חידושים בתוה"ק.

עיין בבעל הטורים על הפסוק (דברים ז') לא יהי' בך עקר ועקרה, בגימטריא בדבר"י תור"ה, והוא כמו שאדם מצוה לפרות ולרבות, כן מצוה שיהי' תורתו עושה פרי, היינו שיחדש חידושי תורה וזה פרי, וכמו שהדין דמי שיש לו בן שאינו מוליד אינו יוצא מצות פו"ר, כן בד"ת ג"כ מי שחלק לו השי"ת בבינה וזכה לחדש חידושי דאורייתא עליו לתת זרע לזרוע להולידה ולהצמיחה, שדברי חידושי בהתורה המה פרי, שגם המה יעשו פרי ויולידו תולדות בהתורה, וזה א"א זולת אם ישלח דברו על פני תבל, ואז התלמידים לומדי תורה הבאים אחריו בידם לדלות תושי' ומזימה ממעין גנו, לחדש בסיבתו חידושי תורה, וזה יהי' כל פרי אשר ח"ו לא ישבות מעיינו, וכנחלים נטיו וכגנות עלי נהר ילכו יונקותיו עד עולם, ובזה לא יהי' עקר בדברי תורה, זולת יוליד ויצמיח פרי ישוה לו לטובה, עכ"ד.

ולפי"ז שהחידושי תורה שאדם מחדש הוא פרי, ואם העלם על מזבח הדפוס הרי הם בניו הרוחניים יובן שפיר שהחידושי תורה הם במקום קרבן, דבכל עת הרי הוא כאלו מקריב קרבן, דהא החידושינן הם לנגד עיניו לעולם, לו ולכל העולם עד עולם.

- ד -

בגמרא יבמות (דף צ"ו) בשם ר"י א"ר וכי אפשר לו לאדם לגור בשני עולמות, אלא אמר דוד לפני הקב"ה רבש"ע יה"ר שיאמרו דבר שמועה מפי בעוה"ז, דאמר ר"י משום רשב"י כל ת"ח שאומרים דבר שמועה מפיו בעוה"ז שפתותיו דובבות בקבר ע"כ. וכאלו בעל המימרא אומר אז דבר זה בעצמו, וכאלו לא ביטל מלימוד תורה גם בעולם העליון.

וכן מצינו בזהר הק' בפ' ויחי (דף רי"ז) שבקש ר' יצחק מר' יהודה דכד תימא מילי דאורייתא ומתדכר מאינן מלין דאנא אמינא דתימא משמי בגין לאדכרא שמי ע"כ. ויובן שע"ז נחשב כאלו בעל המימרא אומר בעת ההוא דבר זה בעצמו, ממילא נחשב כאלו מקריב אז הקרבן ע"י חידושו.

- ה -

ידוע דברי הרמב"ם ז"ל בסוף הל' מזוזה שכתב: שאין לך דבר העומד לעולם ולעולמי עולמים אלא ידיעת צור העולמים עי"ש. וכדי לבוא לידי הכרה וידיעה זו הי' מחסדו הגדול לתת לנו התורה והמצות, וכמו שכתב הרמב"ן בפרשת בא וזל"ק: וכוונת כל המצות שנאמין באלקינו ונודה אליו שהוא בראנו והוא כוונת היצירה שאין לנו טעם אחר ביצירה ואין לעליון בתחתונים חפץ מלבד זה שידע האדם ויודה לאלקיו שבראו עי"ש. וכן כתב הרמב"ם בספר המצות מצוה ר"ט, שעיקר היות בריאת אדם היא מפני החכמה כדי שיכיר בוראו, עי"ש.

העולה מזה שהתורה הקדושה מאירה עיני האדם להכיר האמת ולידע ולהודיע שכל העולם ומלואו וכל הצלחתה וכל עושרה וכל כבודה וכל תענוגה הכל הוא הבל ורעות רוח וכחלום יעוף עובר ולא קיים "בין לילה הי' ובין לילה אבד".

ובזוה"ק פ' ויחי (דף רכ"ג ע"ב) איתא תניא אמר ר' אלעזר אפילו אי בר נש קיים אלף שנים ההיא יומא דאסתליק דמי לי' כאלו לא אתקיים בר יומא חד עכ"ל.

וכבר צווח שלמה המלך ע"ה "מה יתרון לאדם בכל עמלו שיעמול תחת השמש", ואמרו רבותינו ז"ל תחת השמש אין יתרון בעמלו, אבל למעלה מן השמש שהיא התורה הקדושה יש יתרון, שהוא עמל קיים ונצחי שהוא מודיע לו את קונו ואת בוראו אשר בשבילה בא לעוה"ז, והוא הוא אשר חי וקיים לנצח ולנצח נצחים ועומד לעולם ולעולמי עולמים.

- 1 -

מובא באלשיך הקדוש שיש תקנה להעלות כל מה שלמד לבחינת לשמה אף שלא הי' בכוונה רצוי' כמו דקיי"ל דשם שלא נכתב בקדושה מעביר עליו בקולמוס ומקדש, כ"כ כל תורה שלא למד לשמה יתפלל להשי"ת שיעלם ויקדשם לשמה ובזה יתוקן שיהי' הכל למפרע לשמה.

המהר"ל מפראג ז"ל בהקדמת ספרו תפארת ישראל מפרש שתפלת דוד המלך ע"ה אגורה באהלך עולמים, שביקש שיהי' לו זכות שישפיע תורה לאחרים. וע"ז אמר "יהיו לרצון אמרי פי", שיהיו מקבלים את דבריו, ובמדרש יהיו לרצון אמרי פי, שיעשו לדורות ואל יהיו קורין בהם כקורא בספר וכו', רק יהיו קורין בהם ונוטלין שכר כנגעים ואהלות. ולכך אמר יהיו לרצון אמרי פי אל הבריות והגיון לבי לפניך, ר"ל כל הלבבות דורש השי"ת וידעת שכוונתי לשם ה' ולכך ידריך אותי בדרך אמת, ה' צורי וגואלי, כלומר, כיון שאתה יצרתני אין אתה מואס ביצוריק, ואם מעשי גרמו להרחיק אותי, הרי אתה גואלי מכל דבר אף כי רחקתי, עד שאינו לרצון בכל התפלה אל מי שאינו מואס בשפלים ואינו מרחיק שיהי' רחוקים, שיהיו לרצון אמרי פי לפני כל ויורני דרך אמת ויסעדני בימין צדקו נצח אמן עכ"ל.

- ז -

המהרש"א בח"א (ב"ב י' ע"ב) אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו, כתב וז"ל: כי עיקר הלימוד ושנעשה בו רושם הוא הלימוד הבא בכתיבת היד אשר על כן נקראו החכמים סופרים עכ"ל. ובפשטות זה עולה על מי שעוסק בתורה מחדש חידושים הן בשמעתתא הן באגדתא וכוונתו בזה לעשות קשוטין לאורייתא לשם יוצרו, ואף שלא כיון האמת בכולם, מ"מ הוא עכ"פ יגע בתורה וקב"ה חדי בפלפולא.

יהא רעוא מן קדם שמיא כאשר זכינו לסדר ולהעתיק את תורת אלקים חיים מעט"ר שליט"א, כן יחיינו ויקיימנו לשמוע וללמוד לשמור ולעשות את כל דברי התורה הזאת, ומאן יהיב לן נגרא דפרזלא ונשמעינך, ולאורו נסע ונלך לקבל פני משיח צדקנו ומלכנו בראשינו בב"א.

תלמידיו המתאבקים בעפר רגליו הטהורים

פרשת נח - לתשב"ר

דרשה לתשב"ר פ' נח

דרשה שדרש כ"ק אדמו"ר שליט"א בסעודת ר"ח לילדי תשב"ר
ובחורי ישיבת זכרון יחיאל בלאס אנדזשעלעס.

יום ג' פרשת נח, ר"ח חשון תשנ"ו לפ"ק

- א -

**אלה תולדות נח נח איש צדיק תמים היה בדורותיו את
האלקים התהלך נח (בראשית ו', ט').**

ודקדקו בזה"ק ובאור החיים הק' נח נח תרי זימני למה לי,
היי' לו לכתוב נח איש צדיק תמים היה בדורותיו. לכן פירש"י ד"א
למד שעיקר תולדותיהם של צדיקים מעשים טובים (ב"ר ל', ו'),
ופי' בשפתי חכמים וני"ל דרוצה לומר מדכתיב אלה תולדות נח
ומפרש נח איש צדיק, ש"מ דמעשים טובים איקרי נמי תולדות,
ומדנקט בתחלה איש צדיק ואח"כ ויולד נח וגוי' ש"מ דמעשים
טובים עיקר תולדותיהם עכ"ל.

ואפשר לפרש ענין כפל הלשון נח נח איש צדיק, דהנה איתא
בפרקי אבות (פ"ו מ"א) רבי מאיר אומר כל העוסק בתורה לשמה
זוכה לדברים הרבה, ולא עוד אלא שכל העולם כולו כדאי הוא לו
כו', ואח"כ איתא במשנה שם, אוהב את המקום אוהב את
הבריות וכו'. וצ"ב הסמיכות של אוהב את המקום לאוהב את
הבריות?

ואפשר לבאר כוונת המשנה, דאם רוצים לדעת אם הוא אוהב
את המקום, הסימן לזה הוא אם "אוהב את הבריות", דכפי מדת
אהבתו לבריות כן הוא אהבתו למקום.

וזהו ביאור הכתוב, נח איש צדיק, אם רוצים לדעת מדת
צדקתו של נח, הסימן לזה הוא מה שפתח "אלה תולדות נח",
שהיי' נח לבריות, ועי"ז ניכרת מדת צדקתו גם למקום, וזהו

יב דברי פרשת נח - לתשב"ר תורה

שמסיים הכתוב תמים היה בדורותיו, שהי' נח לבריות בני דורו, ודו"ק.

- ב -

ועוד אפשר לפרש הכתוב אלה תולדות נח, דאם רואים תולדות, בנים שהם נוחים לבריות, סימן הוא שהוא יהי' איש צדיק, ועי"ז שילדים אחרים רואים איך שאחד מתנהג בנחת עם חבירו, ילמדו ממנו ג"כ הדרך הטוב הזה. וזהו שפירש"י עיקר תולדותיהם של צדיקים מעשים טובים, דמעשים טובים עיקר תולדותיהם כנ"ל, דזהו מוליד גם אנשים אחרים שילכו בעקבותם, והבן.

- ג -

איתא בירושלמי (נדרים פ"ט ה"ד) ואהבת לרעך כמוך אמר רבי עקיבא זה כלל גדול בתורה. פי' שר"ע מלמד אותנו הדרך האמיתי שנוכל ליכנס עי"ז לכלל שמירת מצוות התורה הק', ע"י מצוה רבה זו של "ואהבת לרעך כמוך", דהרי פשוט שאם חבירו גרם לו רעה ח"ו אסור להחזיר לו רעה, דזהו בכלל הלאו של "לא תקום", רק עיקר המצוה של "ואהבת לרעך כמוך" הוא שאפילו אם יודע בבירור שחבירו יחזיר לו רעה תחת הטובה, אעפ"כ מרוב אהבתו לכל אחד מישראל שזהו המצוה היסודית שהוא כלל גדול בתורה, אעפ"כ יעשה לחבירו חסד, ואם מתנהג באופן הזה אז יודע שמקיים מצוות ה' ואינו מכוון לתועלת עצמו רק למען קיום מצוות ורצון השי"ת. וזהו כלל גדול בתורה שע"י מצוה הלזו יהי' לו מפתח ליכנס לכלל שמירת מצוות התורה"ק.

ומאוד צריכים לזהר במצות אהבת ישראל. הרבה פעמים קורה שאחד עושה עוולה נגד חבירו, וחבירו יש לו טינא בלב עליו, ואין זה מהנכון שגורם לכמה עבירות, (1) שנאת ישראל. (2) לשון הרע על חבירו. (3) מחלוקת ועוד כמה עבירות. ע"כ הדרך הנכון הוא שילך המתבייש לחבירו ויאמר לו היתכן שעשית לי עוולה

כזאת (עיין מג"א סימן קנ"ו). ומובן מאליו, דאם רוצה לשכוח מכל מה שעשה לו חברו, ולמחול לו עלבונו, הרי זה מדת חסידות ותבא עליו ברכה.

ומגודל הפגם של חטא לשון הרע מובא בספה"ק חובת הלבבות (שער הכניעה פ"ד) דהרבה אנשים כשבאים לעוה"ב מוצאים שם על חשבונם מצוות שלא קיימו מימיהם, וכן להיפך, מצוות שקיימו אבל אינם עולים על חשבונם. והטעם לזה, כי מצוות אלו קיבלו במתנה מאנשים שדיברו עליהם לשה"ר ורכילות, וכן להיפך, אם הוא דיבר נגד חברו הרי חברו נוטל ממנו כל מצוותיו וע"כ חסרים מחשבונם כל המצוות שעשה בחייו (וכ"ה בספר חסידים, של"ה, מגיד מישרים פ' ויקהל, ועי' מהרש"א עבודה זרה דף י"ט, וישמח משה פרשת תצוה). בהעלות האדם דבר נורא זה על לבו, רעדה ופלצות יאחזנו, איך שגרם בדיבור פיו שכל המצוות ומעשים טובים שיגע עליהם לקיימם בכל ימי חייו, ניטלו ממנו במשך כמה דקות ע"י איזה דיבורי לשה"ר נגד חברו, וניתנו לחבירו שעליו דיבר לשה"ר. וע"כ צריך כל אחד ואחד ליזהר מאד בזה, שלא לדבר לשון הרע נגד חברו.

- ד -

גודל חשיבות קיום מצות מזוזה

אנו מלמדים את בנינו לנשק המזוזה בכל ערב קודם השינה, ואומרים שד"י שהוא שמירה להבית. ונחוץ מאוד לדעת אם המזוזה היא באמת כשרה, כי בעוה"ר 97 אחוז מהמזוזות בזמנינו הם פסולים לדאבונינו. והבנים צריכים לעורר את הוריהם מענין גדול זה, כי הרבה פעמים אין יודעים ואין מרגישים בזה, שרוב המזוזות הקטנים שמוכרים כהיום בחניות הספרים וכדומה פסולים המה.

סגולת המזוזה^א לשמור את האדם וביתו בכל עת ועונה, כמו שנתבאר בהלכות מזוזה (דרכי משה יורה דעה סימן רפ"ז בשם מהר"ם), דכל בית שיש על פתחו מזוזה כשרה א"א לשום שד ומזיק לשלוט עליו. ע"כ צריכים ליזהר מאוד בקניית מזוזה שתהא כשרה למהדרין מן המהדרין.

לפני איזה שנים נזדמן לי לדרוש ברבים בבית המדרש בבארא פארק מענין קדושת תפילין ומזוזות.

באותה שבוע קרה מעשה נורא בארגענטינא, תאונה באוירון שהיו עליו 179 בני אדם, בגובה עשרת אלפים רגל. על האוירון היו ששה אנשים מאחבנ"י, רב אחד, משגיח אחד ועוד ארבע יהודים. אי נמצא אז על אילן, בלי שום היזק בעז"ה, אי מהם הי' ג"כ על האילן, ורגלו האחת נשברה ל"ע, שנים מהם היו על הר גבוה עם פצעים קלים, והששי נהרג אז ל"ע.

עלה אז בדעתו של אחד מהניצולים של התאונה, שאולי הששי שנהרג ל"ע לא היו לו מזוזות כשרים, וכשהלך לנחם את משפחת היהודי הששי שנלב"ע, בדק את המזוזה בחדר שהי' ישן הנהרג, ומצא בנרתיק המזוזה (מזוזה האלטער) עשרת הדברות נדפס על נייר פשוט!!! אז הבינו כולם מדוע לא ניצול היהודי הששי.

כידוע מ"ש מרן הבית יוסף זי"ע (יורה דעה סימן רצ"ו) שגבי מזוזה רואים נס גלוי, שמי שאין לו מזוזות כשרים הרי הוא ניזוק ל"ע ומי שמזוזות ביתו כשרים ניצול מכל צרה וצוקה, עי"ש.

בעת ההוא דיווחו כל עיתוני הסביבה אודות המאורע, וכולם הוסיפו (אף הנכרים) שרואים בחוש איך שהקב"ה שומר את עמו ישראל, שאף אחד מהנכרים לא ניצול מתאונת האוירון, רק ה' אנשים מאחבנ"י, והי' קידוש השם גדול מזה.

(א) ראה באריכות בפרשת פנחס, ובפי' ואתחנן, עי"ש

הרבה אנשים אין יודעים ההלכות בדיוק איפה שצריכים לשים מזוזה, למשל במרפסת הנקרא פארטי"ש, וכן בקלאזעט"ס וחדרים הנקראים סטארעדז"ש רוי"ס שיכולים ליכנס בהם, צריכים לשאול שאלה אצל רב מורה הוראה. מפתח הבית לחצר ג"כ צריך מזוזה.

ואיתא בספה"ק ישמח משה, שבמצוות ציצית, תפילין ומזוזה צריכים לדקדק בכל פרטיהם ודקדוקיהם, וכמבואר באריכות בספרינו "מזוזות שלום".

- ה -

באבות (פרק ה' משנה כ"ו) בן חמש שנים למקרא, בן עשר למשנה וכו', כי זמנים הללו של האדם מסוגלים ביותר ללימוד המיוחד לאותו הזמן, ימי הנערות והעליה, וצריך להשתדל ולהתאמץ ללמוד ולחזור עוה"פ ועוה"פ מה שלמדו, כדי שיהי נשרש בקדושה תיכף בימי הילדות והבחרות, ועי"ז מכשיר הילד והבחור יסוד חזק ואמיץ לבנות עליו בנין חזק במשך כל ימי חייו, כמ"ש בקהלת (יא, ט) שמח בחור בילדותיך ויטיבך לבך בימי בחורותיך. שמח בחור, פי' אין שמחה כשמחת התורה, שע"י שילמד בשמחה את התורה"ק, מבטיח לו הכתוב ויטיבך לבך בימי בחורותיך, ועי"ז יהי היסוד של הבנין טוב וחזק, ויהי לו טוב כל ימי חייו, שהתורה שלומדים בימי הילדות והבחרות נקרא תורה לשמה, כמ"ש בספה"ק אגרא דפרקא, ותורה לשמה נקראת תורת אמת כמבואר במלאכי (ב', ו') "תורת אמת היתה בפיהו ועולה לא נמצא בשפתיו, בשלום ובמישור הלך אתי, ורבים השיב מעון".

ויל"פ הכתוב שע"י שלומד תורה לשמה שנקראת תורת אמת, עי"ז ממילא ועולה לא נמצא בשפתיו במשך כל ימי חייו, רק יעסוק בתורה עוד ועוד, כמאמר המשנה כל העוסק בתורה לשמה זוכה לדברים הרבה, פי' שיעסוק בתורה עוד ועוד בלי הפסק. ועי"י שלומד בהתמדה וחוזר פרקים משניות ופרקים שלמים במסכת, ומדבק א"ע בתורה"ק ובדביקות השי"ת שאורייתא וקוב"ה חד

טז דברי פרשת נח - לתשב"ר תורה

הוא, נמשך לו חיות מכל תיבה שלומד, וכדכתיב בפרשתינו צוהר תעשה לתיבה (בראשית ו' ט"ז), פירש"י אבן טובה המאירה להם (והוא מבראשית רבה, לא, יא), ופ"י רבותינו תלמידי הבעש"ט הק' זי"ע שכוונת הכתוב שיעשה בהירות וחיות להתיבה שתאיר באור וקדושה עליונה. אבל בתינוקות של בית רבן שלומדים תורה לשמה, אז כל תיבה שלומדים הוא אבן טובה המאירה להם, ועי"ז זוכים לדברים הרבה כנ"ל.

- 1 -

בנים יקרים!!! אתם צריכים לדעת שיסוד חיי האדם הוא כשהוא בקטנותו, כי כל הצדיקים נתקדשו כבר בצעירותם, כשהיו קטנים ביותר, וכידוע מהצה"ק ר' מרדכי'לע מנאדבורנא זי"ע כשהי' ילד בן ג' שנים והילדים שחקו אז עם טאשטיכל ע"י שאחד החזיק את הטאשטיכל ושני ילדים מב' הצדדים רצו לתפוס הטאשטיכל ובשעה שהוא נענע את הטאשטיכל אמר כל רגע "שויתי ה' לנגדי תמיד", וכל הילדים אמרו אחריו שויתי וכו', וכשהי' כבר בן שבעים שנה אמר פעם כי מיום היותו בן ג' שנים הכיר את בוראו ולא שכח אף רגע אחת מהקב"ה.

וכמו כן ראינו ושמענו אודות הרבה צדיקים שבהיותם בני י"ג שנים נבחנו על מסכתות שלימות בעל פה, וכמה מהם גמרו כבר אז את כל הש"ס, וכל זה ע"י שלמדו הרבה תורה בילדותם כשהיו קטנים, שאז לומדים תורה לשמה ויכולים לזכות בשעה לימוד התורה בקטנותם יותר ממאה שעות בגדלותם.

- 2 -

איתא בחז"ל (בבא בתרא ח:): ומצדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד, "אלו מלמדי תינוקות". פירש"י מצדיקי הרבים הן שמלמדים ומחנכין אותן בדרך טובה עכ"ל. הרי שעיקר שכר הגדול הגנוז למלמדי תינוקות של בית רבן לעתיד לבוא הוא עבור מה שמחנכין ומדריכין את התלמידים בדרך הישרה.

ובשבת (ק"ט): אין העולם מתקיים אלא בשביל הבל פיהם של תינוקות של בית רבן. רואים אנו מזה גודל מעלת תינוקות שלא טעמו טעם חטא. וחז"ל לא ביארו איזה הבל, ומסתימת לשונם נראה כי הכל במשמע: תורה ותפלה, וכיוצא. ומצאנו בחז"ל (סנהדרין קי): קטן מאימתי בא לעולם הבא? משעה שיאמר אמן. ובשו"ע סימן כ"ה סעיף ז' כתב המחבר, לא ישיח שיחת חולין בשעה ששליח ציבור חוזר התפילה ואם שח הוא חוטא וגדול עונו מנשוא וגו' ורמ"א שם: "וילמד בניו הקטנים שיענו אמן כי מיד שהתינוק עונה אמן יש לו חלק לעולם הבא" (מג"א ס"ק י"א). ומובא בשלה"ק וצריך שיחנכם שיעמדו באימה וביראה, ואותן שרצים ושבים בבית הכנסת מוטב שלא להביאם עכ"ל.

עוד איתא בשבת שם (ק"ט: ובתוספות שם) העונה אמן בכל כחו קורעין לו גזר דינו של שבעים שנה (וראה תיקוני זוהר יט, מ: ועיין חלק ג' כ'). וברע"א מהימנא הגירסא "אמן יהא שמה רבה מברך" ולא "אמן" בלבד").

הרי רואים מזה שעצם אמירת אמן ויהא שמה רבה שגבה מעלתה עד מאד שמבטל כל טנרין תקיפין ופגעים רעים וגזירות קשות רח"ל, ומשפיע השפעות טובות ומקרב קץ גאולתנו ופדות נפשנו, עד שאמרו חז"ל בסוטה (דף מט.) דעלמא קיימא אאמן יהא שמה רבא דאגדתא, ועכשיו אנו יכולים לשער כמה גדול כחם של תינוקות של בית רבן שלא טעמו טעם חטא ומקיימין העולם בהבל פיהם כשיענו אמן יהא שמה רבא.

ומגודל מעלת וחשיבות תינוקות של בית רבן מובא בחז"ל (מסכת כלה רבתי, ב) וז"ל: כל יום מלאך יוצא מלפני הקדוש ברוך הוא לחבל את העולם, וכיון שהקדוש ברוך הוא מסתכל בתינוקות של בית רבן מיד נהפך כעסו לרחמים. ואיתא בזוה"ק (ח"ג רפג) בשעה שבני ישראל עונים אמן, נפתחים בשמים שערי ברכה ושמחה.

- ח -

משל מתאים מהרה"ק מאפטא זי"ע על הכסילות של הפתאים
המאבדים הון יקר בביטול עניית אמן

איתא מהרה"ק מאפטא זי"ע בעל מחבר ספר אוהב ישראל על
התורה פרשת עקב, על המדרש, והיה עקב תשמעון, הדא הוא
דכתיב הלך ילך ובכה וגו' והיא פליאה.

ואמר הרה"ק מאפטא, עפ"י משל לאחד שהיה מחוסר פרנסה
לא עלינו, ללכת ולקבץ במקומו שיתנו לו צדקה, והיה לו לבושה
עד שהוכרח לעזוב ביתו ומקומו לילך למקומות שאין מכירין
אותו, והלך ממקום למקום כמה וכמה שנים עד שבא למקום
החווילה אשר שם הזהב כי שם הרים גדולים ומחצב הזהב וכל
אבן יקרה נמצא שם, ובמדינה זו מונחים אבנים טובות הפקר
בשווקים וברחובות כמו במדינותינו אבנים פשוטים שמונחים
הפקר, ולכל אבן היקר משם (הם הדימאנטין וברילאנטין) אפילו
הקטן שבקטנים מהם אין לה שיעור וערך כמה שוה במדינותינו.

אבל האיש הזה לא שם על לבו ולא הבין איכותם עד היכן הם
יקרים, כי עלה בדעתו שהם אבנים פשוטים, רק ממה שראה בהם
קצת שינוי במראיתם מהאבנים שבמקומו הוטב בעיניו ולקח
אמתחת קטנה ושם מעט אבנים קטנים באמתחתו כי היה בדעתו
לשוב לביתו למקומו. וגם במדינה זו הנזכרת אשר שם האבנים
הטובות עושים לבגדים כפתורים מהאבנים הטובות היקרים
שבהם, וגם האיש הזה כאשר נתעכב שם זמן רב עשה לו שם גם
כן בגד אחד ועשו לו גם כן בגד עם כפתורים ההם, וחזר לביתו
ממקום למקום עד שישב לביתו, ותעה על הדרך איזה ימים ולא
היה לו מה לאכול.

ופגע באחד והיה לו שק גדול מלא לחם רק שהיה תרמית, כי
כל השק היה לחם מעופש ואינו ראויי לכלום, רק השק מלמעלה
היה מכוסה בלחם יפה ולא היה ניכר לחם המעופש. ואמר האיש
שיתן לו לחם לאכול כי היה רעב, ואמר לו מה תתן לי בעד כל

דברי פרשת נח - לתשב"ר תורה יט

השק לחם, אמר לו האיש אין לי כלום רק אבנים באמתחתי. וכן עשו, שהאיש הריק לו מאמתחתו האבנים הטובות ולקח בעדם השק עם הלחם המעופש.

כאשר בא לביתו יצאו לקראתו בני ביתו וילדיו והיה להם שמחה גדולה כי לא ראו אותו כל כך הרבה שנים ודימו בנפשם כי הביא להם מתנות גדולות והון רב, וכאשר ראו אצלו השק עם הלחם המעופש היה להם צער גדול וצעקו במר נפשם מה זה שהיית כך וכך שנים על הדרך והבאת לנו שק לחם מעופש שאינו ראוי לכלום.

ואחר איזה ימים, כאשר חיפשו באמתחתו מצאו עוד אבן אחת מהאבנים הטובות, שלא הריק כראוי כאשר החליף האבנים בעד הלחם המעופש, וגם ראו על בגדו הכפתורים מהאבנים הטובות שהיה תפור על הבגד, ולקחו בני ביתו האבן הטוב עם הבגד לשומו אצל סוחר גדול ומבין על אבנים טובים, ואמר להם שיתן בעדם עשרת אלפים אדומים, ושמחו שמחה גדולה כל בני ביתו. אבל האיש הזה התחיל לצעוק צעקה גדולה ומרה ותלש בשערו, אוי לי, וי לי, שהייתי במקום אבנים הטובים והיקרים ההם, והייתי יכול ליקח כמה שרציתי ולא ידעתי איך יקרים הם בכאן, ועוד הוספתי חטא על פשע שנתתי מעט האבנים הטובים שהיה באמתחתי בעד הלחם המעופש שאינו ראוי לכלום, ובכה מאד והיה לו לצער גדול רחמנא ליצולן.

והנמשל מובן. הנשמה קודם שבאה לעולם הזה בעולם העליון אוכלת נהמא דכסופא, ובאה לעולם הזה ללמוד תורה הקדושה ולעשות מצוות ומעשים טובים שתהא אוכלת בשכרה, וכל מצוה ממצוות התורה ודרבנן אין לה שיעור וערך גודל שכרה [הדא הוא דכתיב (משלי ג) יקרה היא מפנינים וכל חפצך לא ישוו בה] ועל זה אמרו חז"ל שכר מצוה בהאי עלמא ליכא, הפירוש שאין בנמצא בכל העולם הזה לשלם שכר בעד מצוה אחת. והחכם עיניו בראשו אינו מאבד זמנו לבטל רק בתורה ומצוות ומעשים טובים ואפילו במשא ומתן הוא עושה לקיום התורה והמצוות בכל

כ דברי פרשת נח - לתשב"ר תורה

דרכיך דעהו. אבל הכסיל בחושך הולך ומאבד ימיו לבטלה ומדבר דברים בטלים כל היום, ולא די לו כל היום, אפילו בשעת התפלה ובחזרת הש"ץ השמונה עשרה אשר כל אמן שעונה אין לה שיעור וערך גודל שכרה והמדבר דברים בטלים העונש גדול מאוד.

וזהו פירוש המדרש והיה עקב תשמעון, ופירש רש"י אם המצוות קלות שאדם דש בעקביו תשמעון, וכל המצוות שבידו לעשות ולא לדבר בשעת התפילה ולשמוע כל הברכה ולענות אמן, וקלים הם בידו לקיים בכל יום, ומשולים הם לאבנים טובים שמונחים הפקר ואינו רוצה לקבלם, והוסיף עוד חטא על פשע ומדבר אז דברים בטלים המכוונים ללחם המעופש (אבל עם כל זה אין ישראל שלא יעשה מצוה, כמאמר חז"ל כפלה הרמון רקתך, ולא יענה אמן איזה פעמים והם מכוונים לאבנים טובים שנמצא באמתחתו הוא גופו). וכאשר הלוך ילך מזה העולם לעת פקודתו ובכה כי שם הוא מעוות שלא יוכל לתקן רחמנא לשזבן.

ונגמור בטוב כל הפסוק, נושא משך הזרע, באם ששומע כל הברכות ועונה אמן אשר בעולם הזה נראה שהוא דבר קטן כמו הזריעה שזורעין בקרקע, אבל אחר כך בעולם העליון לעת פקודתו בא יבא ברנה נושא אלומותיו, נעשה מזה אלומות אלומות גדולים (ספר הפנים דף טו : אות לא).

- ד -

בזוה"ק פ' בראשית פ"י הפסוק "ונח מצא חן בעיני ה'", א"ר יצחק וכו' נ"ח בהיפוך אתון ח"ן, כד"א ונח מצא ח"ן בעיני ה' [פירוש נח בהיפוך האותיות הוא ח"ן, כמ"ש ונח מצא חן בעיני ה']. א"ר יוסי ח"ן היינו נ"ח.

א. וצ"ב דבסוף הפרשה בפרשת בראשית כתיב "ונח מצא חן בעיני ה'", שם הוי", וכאן בפרשת נח כתיב את האלקים התהלך נח, וידוע דשם אלקים הוא מדת הדין, ולמה לא כתיב אל הוי' התהלך נח, במדת הרחמים כמ"ש לעיל בפ' בראשית ונח מצא חן בעיני ה'?

דברי פרשת נח - לתשב"ר תורה כא

ב. אנו אומרים בברכת המזון "ונשא ברכה מאת הוי' וצדקה מאלקי ישענו, ונמצא חן ושכל טוב בעיני אלקים ואדם". ויש לדייק למה התחיל בשם הוי' ומסיים בשם אלקים? ומן הראוי שיתחיל בשם הוי' ויסיים בשם הוי', או להיפוך, שיתחיל בשם אלקים ויסיים בשם אלקים.

ג. עוד יש לדייק, דבכל מקום ו' מוסיף על ענין ראשון (פסחים ה. ועוד), ומה מוסיף כאן אות ו' ד"ואדם"?

ונראה לתרץ כל זה בהקדם מה שאמרו חז"ל (קידושין דף מ.) אמר רבא רב אידי אסברא לי (ישעי' ג') "אמרו צדיק כי טוב כי פרי מעלליהם יאכלו", וכי יש צדיק טוב ויש צדיק שאינו טוב, אלא טוב לשמים ולבריות זהו צדיק טוב, טוב לשמים ורע לבריות זהו צדיק שאינו טוב, עכ"ל.

היוצא לנו מהגמרא הנ"ל שמי שהוא טוב לשמים ולבריות הוא צדיק טוב.

ובזה אפשר להבין מה שאנו אומרים בברכת המזון ונמצא חן ושכל טוב בעיני אלקים "ואדם", בו' המוסיף, דהכוונה שנהי' טוב לשמים וטוב לבריות, דאם לא כן נקרא צדיק שאינו טוב כנ"ל.

ולפי זה יתורצו גם ב' קושיות הראשונות, דע"כ אמר שם של מדת אלקים, להורות דאם הצדיק הוא נח לבריות, אז אפילו שם אלקים שהוא מדת הדין ג"כ נעשה רחמים, כי הקב"ה מתנהג עם האדם מדה כנגד מדה, וכמו שהוא מתנהג ברחמים עם הבריות, כמור"כ מתנהגים אתו ברחמים.

וזהו כוונת הקרא בפרשתן, נח איש צדיק תמים היה בדורותיו, דלכאורה קשה למה הוצרך הכתוב לומר "בדורותיו". הלא מובן שמדבר מדורותיו של נח ולא מדורות אחרים. אלא הכוונה הוא שהיה טוב לבריות בדורותיו, שאע"פ שבני דורו היו רשעים כמאה"כ ותמלא הארץ חמס וגו' כי השחית כל בשר את דרכו על הארץ, אעפ"כ היה נח טוב לשמים וטוב לבריות, ועי"ז ונח מצא

כב דברי פרשת נח - לתשב"ר תורה

חן בעיני ה', שאת האלקים התהלך נח, שהי' יכול לנצח אף במדת הדין כי השיי"ת מתנהג עם האדם מדה כנגד מדה.

עוד אפשר לומר בביאור מה שאומרים בברכת המזון ונמצא חן ושכל טוב בעיני אלקים ואדם, שאם רוצה האדם למצוא חן בעיני אלקים, צריך לראות "ואדם", ו' רומז על מדת היסוד (עיי' זוהר ח"ג דף סו:) שהיסוד של כל המצוות הוא להיות נח לבריות, וזהו "ו' אדם", שיהא נח לבני אדם, ואז נמצא חן בעיני אלקים, כמ"ש בזה"ק הנ"ל דנ"ח אותיות ח"ן, כמ"ש למעלה ונשא ברכה מאת הוי', שיהי' הוי' הוא האלקים, שלא יהא נפק"מ לגבי' בין שם הוי' לשם אלקים, כי מדת הדין תסכים שינצח כיון שמתנהג עם בריותיו ית' ברחמים.

- ה -

במדרש רבה (פ' ה') אלה תולדות נח נח, אתמהא, לא היה צריך קרא למימר אלא אלה תולדות נח שם, אלא נייחא לו נייחא לעולם, נייחא לאבות נייחא לבנים, נייחא לעליונים, נייחא לתחתונים, נייחא בעוה"ז, נייחא לעולם הבא.

ואפשר לומר בכוונת המדרש דהנה הנביא מלאכי אמר (ב' ו') "תורת אמת היתה בפיהו ועולה לא נמצא בשפתיו בשלום ובמישור הלך אתי ורבים השיב מעון". וצ"ב השייכות בין רישא לסיפא, "תורת אמת היתה בפיהו" ל"ורבים השיב מעון". ואפשר לומר עפ"י דברי חז"ל (ב"מ קז: ועיי' סנהדרין יח. יט.) התקוששו וקושו ואמר ריש לקיש קשוט עצמך ואחר כך קשוט אחרים, נמצא דמי שיש לו מעשים טובים יש בכחו גם להדריך אחרים כיון שאי אפשר לומר לו טול קורה מבין עיניך וכו' (ערכין טו:), ועיי"ז יוכל להשיב רבים מעון שיעבדו את ה' בכל לבם ונפשם, וזהו עיקר תולדותיהם של צדיקים מעשים טובים, פי' כיון שהם צדיקים ממילא יכולים להשפיע גם על אחרים שיתנהגו בדרך הישר וזהו "תולדותיהם", וכי"ז כמבואר במשנה אבות פ"ו מ"א הנ"ל רבי מאיר אומר כל הלומד תורה לשמה זוכה לדברים הרבה.

דברי פרשת נח - לתשב"ר תורה כג

וזהו תורת אמת היתה בפיהו ועולה לא נמצא בשפתיו, שמתנהג בדרך הישרה ועוסק בתורה כראוי, ממילא משפיע עי"ז גם על אחרים שרואים התנהגותו ולומדים ממנו איך להתנהג, וזהו הסיום "ורבים השיב מעון".

וזהו כוונת המדרש נח נח נייחא לו, שע"י שהוא נייחא לו שלומד תורה לשמה, "נייחא לעולם", זוכה לדברים הרבה, שדבריו יכנסו גם לאזני אנשים אחרים ויוכל להדריך במסילה העולה בית קל, כמו שפירש בעץ יוסף "כדאי הוא לו, כלומר שנברא בשבילו", וכן הוא אומר כי זה כל האדם, ודרשו חז"ל כל העולם כולו לא נברא אלא בשביל זה.

וזהו גם כוונת המשך המדרש, נייחא לאבות נייחא לבנים, פי' במה שהאבות מתנהגים בדרך הישר והטוב, משפיעים גם על בניהם שיתנהגו בטוב, כי רואים הם את התנהגות אביהם, וכנ"ל, ועי"ז ממילא יהי' נייחא בעולם הזה נייחא בעולם הבא, כי ע"י שבניו הולכים בדרכיו הטובים, וכל זה ע"י שראו אצלו שהוא בעצמו התנהג בדרך הטוב, עי"ז ממילא יזכה לנייחא בעולם הבא, כי ברא מזכה אבא אף לאחר מאה ועשרים שנה, כמובא בחז"ל (סנהדרין קד. עיי"ש).

יעזור השי"ת שנזכה לגדל ולחנך בנינו על דרך הסלולה לנו מדור דור, ונזכה לבני חיי ומזוני, רפואות וישועות ונראהו עין בעין בשובו אל נוהו, מתוך שמחה ונחת ותשובה שלימה, בהתגלות כבוד מלכותו בביאת משיח בן דוד במהרה דידן אמן.

פרשת ויגש - לנשואין

דרוש לנשואין

כי עבדך ערב את הנער מעם אבי לאמור אם לא אביאנו אליך וחטאתי לאבי כל הימים וגו', כי איך אעלה אל אבי והנער איננו אתי פן אראה ברע אשר ימצא את אבי.

פירש"י כי עבדך ערב את הנער ואם תאמר למה אני נכנס לתגר יותר משאר אחי, הם כולם מבחוץ אבל אני נתקשרתי בקשר חזק להיות מנודה בשני עולמות.

(א) צ"ב דמתחלה אמר והיה כראותו כי אין הנער וגו' ומת והורידו עבדיך את שיבת עבדך אבינו ביגון שאולה דמשמע דרך משום אביו נכנס במריבה, ואח"כ אמר כי עבדך ערב את הנער, דמשמע משום עצמו נכנס לתגר, ואח"כ אמר פן אראה ברע אשר ימצא את אבי, דמשמע משום אביו - רישא וסיפא משום משמע דמשום אביו נכנס במריבה, ובאמצע המצעיתא משמע שנכנס במריבה בשביל עצמו.

(ב) כי איך אעלה אל אבי, ובלקח טוב מפרש שעכשיו הראה לו יראתו מן השבועה. ויש לדקדק דבסיום הפסוק משמע להיפך, דמסיים "והנער איננו אתנו פן אראה ברע אשר ימצא את אבי, משמע בפירוש שאינו משום יראתו מן השבועה, אלא פן אראה ברע אשר ימצא את אבי.

(ג) כי איך אעלה אל אבי, צ"ב מה הוצרך לומר הסיפא איך אעלה אל אבי, הא כבר נתן הטעם שעבדך ערב את הנער.

ונראה לבאר הענין, ע"פ מה שאמרו רז"ל בנדרים (דף ס"ה ע"א) המודר הנאה מחבירו, אין מתירין לו אלא בפניו, וילפינן לה ממשה שנדר על דעת יתרו, וכתוב ויאמר ד' אל משה במדין לך שוב מצרים וגו', במדין נדרת לך והתר נדרך במדין וכו', וכן ילפי' לה משבועת צדקיה לנבוכדנצר דהיה אסור להתיר השבועה שלא בפניו.

דברי פרשת ויגש - לנשואין תורה כה

ובשו"ע יור"ד הל' נדרים (סימן רכח סעיף כ') **נפסק דאין מתירין נדר על דעת חבירו שלא בפניו רק מתירין לו בפניו, ובש"ך שם (ס"ק ל"ז) פי' על דעת חבירו בשביל רצון חבירו, דחבירו עשה לו טובה בשביל שעשה בשבילו שבועה או נדר, עיי"ש.**

ובתוס' גיטין (דף לה:): ד"ה לחוש, וברא"ש גיטין (דף פ"ד) סי' ט, **סברו דדוקא לכתחלה אין להתיר שלא בפניו אבל אם התיר בדיעבד מותר.**

אמנם בשו"ת ריב"ש (סימן ש"ע) ובשו"ת מהרי"ק (שורש נ"ב) סברו דאף בדיעבד לא מהני התרה **שלא בפניו**, וכ"כ הר"ן נדרים (סה.) דאף בדיעבד לא מהני, ודחה שיטת התוס' והרא"ש.

ולכאורה צ"ע כיון דילפינן היתר נדרים מלא יחל דברו שהוא אינו מוחל אבל אחרים מוחלין לו, כדאמרין בנדרים (דף ע"ח) דילפי' בגז"ש זה הדבר בנדרים מזה הדבר בשחוטאי חוץ לומר דג' הדיוטות מתירין הנדר, א"כ מנ"ל דבנודר הנאה לטובת חבירו דלא מהני התרה שלא בפניו אף בדיעבד לדעת הר"ן ומהרי"ק, הא כיון דהיתר נדרים הוא מגזה"כ, מנ"ל לחלק דנדר לטובת חבירו לא מהני התרה כלל אף בדיעבד שלא בפניו דמהפסוקים דמשה וצדקיה לא מוכח רק דלכתחלה אין להתיר, אבל בדיעבד לא ראינו משם דאין להתיר, כמבואר בתוס' גיטין (דף ל"ה) ומאי טעמא דלא מהני התרה אף בדיעבד.

וי"ל ע"פ מה דאיתא בכלי יקר עה"ת (בפרשת מטות) דטעם היתר נדרים ע"י חכם או בג' הדיוטות הוא משום דכל הנודר על דעת חכמים נודר והוי כאילו התנה בשעת הנדר ע"מ שיסכימו הב"ד עמו ואם אין הב"ד מסכים עוקר הנדר מעיקרו. אבל צ"ע דהא הרמב"ן בב"ב (דף קכו) הקשה דהאיך מהני תנאי בנדרים ונזירות, הא אי אפשר לקבל על עצמו נדר או נזירות ע"י שליח, ומבואר בכתובות (ע"ד) דבא"א ע"י שליח לא מהני תנאי, ובהגהות מרדכי בכתובות (סי' ר"צ) מתרץ דדוקא גבי מעשה

כו דברי פרשת ויגש - לנשואין תורה

צריכים דיני תנאים דלא אתי דיבור ומבטל מעשה, וילפינן לה מבני גד ובני ראובן דמהני תנאי, ע"כ לא מהני תנאי, רק דומיא דהתם דאפשר ע"י שליח, אבל נדרים ונזירות דהוי רק בדיבורא, א"כ מסברא מהני תנאי, דאתי דיבור ומבטל דיבור, ואינו צריך דומיא דבני גד ובני ראובן דמהני תנאי, וא"כ אף דא"א ע"י שליח מהני תנאי וכ"כ בהפלאה כתובות (ע"ד).

והקשו המפרשים על הכלי יקר שמפרש: דמהני התרה ע"י חכם בנדר משום דכל הנודר על דעת חכמים הוא נודר והוי כאילו התנה בשעת הנדר ע"מ שיסכימו הב"ד עמו, והא למעשה לא התנה כן בדיבור רק איכא אומדנא דמסתמא התכוין כן בלבו בשעת הנדר ע"מ שיסכימו הב"ד, א"כ הוי התנאי במחשבה ולא אתי מחשבה ומבטל דיבור, וא"כ לא מהני תנאי כה"ג בנדר דא"א ע"י שליח. ותירצו המפרשים, ע"פ הרמב"ן בב"ב (דף קכו) שמבאר דדוקא בתנאי שבין אדם לחבירו בעינן דומיא דבני גד ובני ראובן, אבל בנדר שנודר אדם בינו לבין עצמו לא בעינן כל דקדוקי תנאים, ושפיר מהני תנאי אף דא"א ע"י שליח.

ועפ"ז תירצו המפרשים ד' הכלי יקר הנ"ל, דאף דכל הנודר על דעת חכמים נודר והתנאי הוה רק במחשבה ולא אתי מחשבה ומבטל דיבור מ"מ מהני תנאי, אף דנדר א"א ע"י שליח, אך כיון דנודר בינו לבין עצמו לא צריכים כל דיני תנאים ולא צריכים הטעם דאתי דיבור ומבטל דיבור, דבלאו הכי לא בעי נדר בינו לבין עצמו כל דיני תנאים.

ועפ"ז מיושב ממילא הר"ן והמהרי"ק, דבנודר הנאה לטובת חבירו לא מהני התרה שלא בפניו אף בדיעבד, דכיון דנודר בשביל טובה שעשה לו חבירו א"כ לא הוי הנדר בינו לבין עצמו ושפיר צריך דיני תנאים, והתנאי שמהני בנדר לטובת חבירו מיושב עם הגה"מ הנ"ל משום דאתי דיבור ומבטל דיבור, וא"כ לא מהני תנאי רק במתנה בפירוש בדיבור, אבל בתנאי דכל הנודר ע"ד חכמים נודר ל"ש בזה כיון דלא התנה כן בפירוש בדיבור רק איכא אומדנא דחשב כן וממילא לא מהני לטובת חבירו כיון דהוי

דברי פרשת ויגש - לנשואין תורה כז

רק במחשבה וצריך כל דיני תנאים ולא מהני תנאי במחשבה דלא אתי מחשבה ומבטל דיבור, ול"ש בזה כל הנודר על דעת חכמים נודר, ע"כ לא מהני התרה אף בדיעבד.

וא"כ מיושב שיטת הר"ן והמהרי"ק, ונמצא **דיש מחלוקת בעצם בנודר לטובת חבירו אם מהני התרה שלא בפניו אף בדיעבד**, דלדעת התוס' והרא"ש מהני ולהר"ן והמהרי"ק לא מהני.

והנה בש"ע (סימן רכ"ט סעיף ח') **נפסק דחרם ונידוי יש לה היתר ע"י פתח וחרטה כמו נדר**, וא"כ מיושבים כל הדקדוקים, דהטענה בין יוסף הצדיק ליהודה היתה, **דיהודה טען, כי עבדך ערב את הנער, שנעשיתי ערב ע"ז בנידוי, וממילא אני צריך לקיימו**.

אמר לו יוסף אבל יש לה חרטה ע"י פתח, שיכולים להתיר שאם היה יודע שיגנוב ויתחייב בנפשו לא היית ערב עליו, וממילא אני אתיר לך הנדר.

אמר לו יהודה כי עבדך ערב את הנער, וא"ת שיתיר את הנידוי אבל מ"מ כיון דהוי התרה לטובת חבירו לא מהני, אמר לו יוסף דמ"מ אני כבר התרתי אותך ובדיעבד מהני כדעת הרא"ש והתוס' ואמר לו יהודה **דאפילו בדיעבד לא מהני התרה כדעת הר"ן והמהרי"ק**, וא"כ איך אעלה אל אבי להתיר הנידוי והנער איננו אתנו פן אראה ברע אשר ימצא את אבי, וא"כ מיושב דבאמת כל טענת יהודה היתה דהוא ערב את הנער, וא"כ ממילא הך תלי בהך, דאם רוצה להתירו צריך לעלות לאביו, וא"כ יגרום מיתת אביו קודם ההתרה דהוי כאילו פעל זאת בידים, ומיושב נמי ד' הלקח טוב שמפרש דבפי' כי איך אעלה אל אבי הראה לו יראתו מן השבועה דאינו רוצה להתיר בלי לילך לאביו, וא"כ האידך אלך אל אבי והנער איננו אתנו פן אראה ברע אשר ימצא את אבי.

ובענינא דיומא י"ל בדרך רמז בהפסוק, דהנה חתן קודם החתונה עושה חשבון הנפש על המעשים שעשה בימי הנעורים

כח דברי פרשת ויגש - לנשואין תורה

בעבירות שפגם בימי הנעורים, ומתודה על זה ועושה חשבון הנפש על מעשיו, ומתחרט בכל לבו ועושה לעצמו גדרים וסייגים להתנהג בפרישות ובחסידות, ומתחרט ואומר, **איך אעלה אל אבי דאיך אעלה להימים שיהיה בבחי' "אב" לאחר החתונה, "והנער" בימי הנעורים איננו אתנו**, שפגמתי בימי הנעורים, **פן אראה ברע אשר אמצא את אבי**, כשאני אהיה אב ויהיה לי בנים הפגם ילך להבנים, והתשובה לזאת הוא תשובה מאהבה ולא מיראה, וא"כ כיון דעומדים להנשא ושמא בחטאיהם נפגמו, וא"כ חלילה ימשך הפגם לזרעם, ולכן צריכים לעשות תשובה מאהבה, דבגמ' יומא (דף פו:): מבואר דבתשובה מאהבה זדונות נעשו כזכיות, וא"כ החטא נעקר למפרע, ע"כ צריך לעשות תשובה מאהבה ולא תשובה מיראה, שנשאר רושם של פגם, דזדונות נעשין כשגגות, וממילא שבת לפני החתונה שנקרא שבת עליה לתורה מתחילים כבר בשמחת הנישואין, דידוע מהבני יששכר דשבת הוי בחינת אהבה, ד"שבת" בגימ' "אהבה בכל לב אהבה בכל נפש אהבה בכל מאד", ואיתא בזוה"ק (שמות דף פ"ח) כל ברכאן דלעילא ותתא ביומא שביעאה תליין, וכל הענינים של משך השבוע בין ברוחניות בין בגשמיות נתברכין ונשפעין כבר מקודם, וא"כ כיון ששבת הוא בחינת אהבה נותנים שב"ק, כדי שיועיל כח השבת לעשות תשובה מאהבה, שלא ישאר שום רושם של פגם לדורות. והרה"ק רבי פנחס מקאריץ זי"ע אמר, ששבת לפני החתונה כולל כל החתונה, וממילא בשבת זו נשפעים כל מיני שפע ברכה והצלחה.

ויה"ר שמשמחה זו יושפע רב נחת שפע ברכה והצלחה וכל מילי דמיטב לנו ולכל ישראל, ונזכה לישועתן של ישראל בביאת גו"צ בב"א.

פרשת שמות - לנשואין

דרוש לנשואין

- א -

**ואלה שמות בני ישראל גוי' יששכר זבולון ובנימין
(שמות א' א')**

ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה את יעקב איש וביתו
באו, ראובן שמעון לוי ויהודה. יששכר זבולון ובנימין.

צ"ב דכאן הקדים יששכר קודם זבולון, ובפרשת ויחי בברכת
יעקב אבינו ע"ה לבניו הקדים זבולון קודם יששכר דכתיב
(בראשית מ"ט י"ג) זבולון לחוף ימים ישכון והוא לחוף אניות
וירכתו על צידון, יששכר חמור גרם רובץ בין המשפטים, וירא
מנוחה כי טוב ואת הארץ כי נעמה, ויט שכמו לסבול ויהי למס
עובד.

ובזוה"ק (בפרשת ויחי) מקשה למה הקדים זבולון ליששכר,
הרי לפי סדר האחים יששכר נולד לפניו, וגם דמשה רבינו
בברכותיו הקדימו כדכתיב שמח זבולון בצאתך ויששכר באהליך.

ותירץ בזוה"ק ובילקוט שהקדים זבולון ליששכר דגדול
המעשה יותר מן העושה, וכן פירש"י בפרשת וזאת הברכה דלכן
הקדים זבולון ליששכר שתורתו של יששכר ע"י זבולון היתה.

- ב -

ולכאורה תמוה ת"י זה, כי ממ"ש חז"ל בברכות (דף ל"ד ע"ב)
א"ר יוחנן כל הנביאים כולם לא נתנבאו אלא למשיא בתו לת"ח
ולעושה פרקמטיא לת"ח ולמהנה תלמיד חכם מנכסיו, אבל
תלמידי חכמים עצמן עין לא ראתה אלקים זולתך יעשה למחכים

ל דברי פרשת שמות - לנשואין תורה

לו, ע"כ. מפורש שמעלת יששכר הת"ח העושה הוא הרבה יותר גדול ממעלת זבולון התומכו.

וכתב החתם סופר (בפרשת ויחי) על פסוק וישם את אפרים לפני מנשה, דכוונת יעקב אבינו ע"ה בזה היתה להראות שמעלת אפרים שהוא התורה גדולה יותר ממנשה שהוא התומך תורה.

ובספר ראש דוד להחיד"א ז"ל (בפרשת קדושים) מביא דע"י תנאי גורעין משכר הלימוד אבל שכר תורה דנשים אינו גורע משכר בעליהן אלא הוא שכר בפני עצמו, ומשמע דרק ע"י תנאי גורעין ובלי תנאי אין גורעין מהשכר, וצ"ב מאי הנפק"מ.

- ג -

ונראה לבאר הענין, בהקדם מ"ש האוהה"ק בפרשת כי תשא (על פסוק זה יתנו) דיששכר וזבולון מה שיטול זבולון מתורתו של יששכר לא שיתנכה מחלקו של הלומד אלא שהשכר כפול דיששכר יש לו כל השכר, וזבולון ג"כ מקבל כל השכר.

אך בספה"ק חפץ ד' מהאוה"ח הק' (על מסכת ברכות) כתב דע"י תנאי מגרעין שכר הלומד וזכות תומכו, וצ"ב דלכאורה יהיה סתירה בדבריו הקדושים ממ"ש בספר אוה"ח למ"ש בספר חפץ ה'.

וי"ל דהנה הגרעק"א ביו"ד (סימן רמ"ו) מציין על מ"ש הרמ"א שם דיכול אדם להתנות עם חבריו שיעסוק בתורה והוא ימציא לו פרנסתו ויחלוק עמו בשכר, ובש"ך שם כתב שיחלוק עמו בשכר התורה ובשכר שירות זה יהא בין שניהם יחד, ומציין בספר אש דת עה"ת (בפרשת וילך) ובשו"ת מהר"ם אלשאקר בשם רבינו האי גאון (סימן ק"א) שמפרשים שיש שני דרגות בשכר של יששכר וזבולון, מדרגה אחת היא שמחלק בהשכר כמו שכתב הש"ך שוה בשוה שיששכר נוטל חצי מהרוחה של זבולון, וזבולון נוטל חצי שכר מתורתו של יששכר, ומדרגה שניה הוא שאין חולק עמו בפרנסתו שוה בשוה כמו שכתב הש"ך, רק נותן לו כדי

דברי פרשת שמות - לנשואין תורה לא

פרנסתו זה אינו מגרע משכרו של יששכר, ועל זה נאמר הפסוק אשרי אנוש יעשה זאת ובן אדם יחזיק בה, דיש לו שכר גדול.

ועפ"י מובן מ"ש האוה"ח הק', שכותב בפרשת כי תשא שהשכר שלם לכל אחד מיירי שלא התנה עמו כלום רק נותן לו כדי פרנסתו אז אינו מגרע מתורתו של יששכר דלא התנה עמו שיגרע ממילא השכר שלם לכל אחד, אבל אם התנה עמו שיהיה לו חלק מתורתו שוה בשוה אז מגרע מתורתו של יששכר.

ועפ"י האש דת י"ל דמהגמ' ברכות שמשמע דיששכר הוא יותר גדול מזבולון, מיירי למהנה תלמיד מנכסיו, כמו המדרגה השניה שמביא האש דת, שאינו נותן לו חצי הרוחה רק נותן לו כדי פרנסתו אז יששכר הוא גדול יותר מזבולון, אבל הזוה"ק שכותב דזבולון הוא כמו יששכר ואפילו גדול יותר, דגדול המעשה יותר מן העושה, מיירי שהתנו שיחלק עמו בשכר שוה בשוה, אז הוא כמו הת"ח ממש. ומובן ג"כ הפסוקים שהקדימו זבולון לפני יששכר, שמיירי שהתנו עמו שיחלק עמו בשכר כמ"ש הש"ך שוה בשוה, וא"כ הוא כמו הת"ח ממש, ועל כן הקדימו דגדול המעשה יותר מן העושה.

ומובן ג"כ מה שאמרו רז"ל במס' ברכות (דף י"ז ע"א) גדולה הבטחה שהבטיחן הקב"ה לנשים יותר מן האנשים שנאמר נשים שאננות שמענה קול בנות בוטחות האזנה אמרתי, א"ל רב לרב חייא נשים במאי זכיין באקרויי בנייהו לבי כנישתא ובאתנווי גברייהו מבי רבנן ונטרי לגברייהו עד דאתו מבי רבנן. והחיד"א מביא ביאור הגמ' דשכר של נשים גדול יותר מאנשים, דלומדי תורה זוכין לשכר רק אם לומדים לשמה, אבל מחזיקי לומדי תורה, אע"פ שהלומדים שלא לשמה מ"מ המחזיקים אם כוונתן לשמה זוכין לשכר תורה מחמת כוונתן הטובה.

לב דברי פרשת שמות - לנשואין תורה

- ד -

ולפי דברינו מובן שגדול המעשה יותר מן העושה וג"כ אין מנכין משכר בעליהם ומנכין הוא רק בהתנה חצי על חצי, ולזכות לאשה כזו צריכים שתהיה בת ת"ח מגזע צדיקים.

ולפי דברינו הנ"ל דדוקא במתנה חצי על חצי זבולון גדול מיששכר, אבל בלא התנו רק ממציא לו כדי פרנסתו אין זבולון גדול יותר, י"ל דהנה בגמ' ברכות הנ"ל איתא שהנשים זוכין משום שמחכים לבעליהם עד דאתו מבי רבנן ומשכימין לבעליהן. וזהו יותר ממה שזבולון עושה ליששכר, דהרי זבולון רק ממציא לו כדי פרנסתו שהוא עובד ביום וממילא השכר שלם לכל אחד בשוה, אבל האשה יש לה מעלה גדולה יותר, שהרי מסורה לבעלה בכל לבה ונפשה שילמוד תורה יומם ולילה, ונמצא דחוץ מזה שיש לה שכר דגדול המעשה יותר מהעושה, יש לה ג"כ ההבטחה שהבטיחן הקב"ה לנשים יותר מן האנשים, ולאשה כזו יכולין לזכות אם נושא בת ת"ח, שהי' לה החינוך הזה, שראתה איך אמה עוזרת לאביה ומשחררת אותו מכל צרכי הבית ומכל שעבודי ענינים גשמיים כדי שיוכל לעסוק בתורה יומם ולילה מתוך הרחבת הדעת.

יעזור השי"ת שהחתן שהוא אוהב צדקה וחסד ות"ח בעצמו, הוא בבחינת יששכר וזבולון שניהם יחד, ויעלה הזיווג יפה לבנין עדי עד ויראו דורות ישרים מבורכים ונזכה לביאת משיח צדקנו בב"א.

- ה -

וזש"ה ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה וגו', ראובן שמעון לוי ויהודה יששכר זבולון ובנימין, ודקדקנו מדוע הקדים כאן יששכר לזבולון כסדר תולדתם, ובפרשת ויחי הקדים יעקב אע"ה זבולון ליששכר. אך הנ"ל מובן, דבאמת יש מעלה לזבולון על יששכר דגדול המעשה יותר מן העושה כנ"ל, ועי"ז כשמחלק זבולון שוה בשוה עם יששכר יש לו מעלה יותר, אך באמת יששכר

דברי פרשת שמות - לנשואין תורה לג

שהוא הת"ח גדולה מדרגתו יותר מזבולון שעוסק במו"מ באופן שזבולון ממציא לו רק כדי פרנסתו, דאז השכר שלם לכל אחד כנ"ל, ואז יש מעלה ליששכר יותר מזבולון, וע"כ הקדים הכתוב יששכר לזבולון כ"א כסדר תולדתם, דיששכר קודם לזבולון, ובאמת יששכר גדולה מעלתו על זבולון, ודו"ק.

- 1 -

ודברי הרמ"א והש"ך צ"ב, למה לא הזכירו מדריגה השני של יששכר זבולון כמו שהעתיק הגרעק"א ז"ל ביו"ד שם (סימן רמ"ו) ב' המדריגות ביששכר וזבולון, וכמ"ש גם בשו"ת מהר"ם אלשקר הנ"ל בשם רבינו האי גאון. אך בזה י"ל דבזמן הרמ"א והש"ך היו העשירים עמי הארץ שלא הבינו את הענין להחזיק את יששכר בלי תנאי, כמ"ש הראש דוד והאזהרה"ק הנ"ל, והע"ה לא השיגו איך אפשר שהם עובדים עבודה קשה כל היום והת"ח יקבל כל השכר, אבל לחלק שניהם יחד כמו שמסביר הרמ"א והש"ך, דבר זה הבינו ג"כ, וע"כ לא כתבו הרמ"א והש"ך ב' האופנים הנ"ל, דאז הי' מתקלקל כל ענין החזקת יששכר וזבולון, ע"כ לא העתיקו אופן הב' שהוא מדרגה היותר נעלה בשותפות יששכר וזבולון, ודו"ק.

פרשת וארא - הספד

הספד - ככלות השבעה לפטירת

האדמו"ר מראצפערד זצ"ל

- א -

**וידעתם כי אני ה' אלקיכם המוציא אתכם מתחת
סבלות מצרים וגו' וידבר משה לפני ה' לאמור הן בני
ישראל לא שמעו אלי ואיך ישמעני פרעה ואני ערל
שפתים (שמות ו' ז-יב).**

פירש"י ערל שפתים אטום שפתים, וכן כל לשון ערלה אני
אומר שהוא אטום. וצ"ב מה בעי רש"י בזה.

- א -

ואפשר לומר לענינינו דהנה כאן אנו עומדים להספיד את הרב
מראצפערד זצ"ל, שהי' שם לילות כימים להפיץ בישראל את דבר
ה' ולתקן תקנות שונות, וכמה עמל ויגע להדפיס סידורים שיוכלו
ישראל להתפלל בהם ולכוון בעת התפלה מה שצריכים לכוון, והי'
עושה ופועל שלא יהיו ישראל בבחינת ערל שפתים ח"ו, בידעו
שעיקר עיכוב הגלות בעוה"ר הוא בגלל חוסר תפילה כראוי, וגם
קיבץ וריבץ פעלים ללא ליאות במלחמת מצוה נגד פאה נכרית,
שמירת הכשרות בעניני בשר בחלב ושאר פירצות.

וגם זה מרומז בתיבות ערל שפתים, שכתב רש"י ז"ל וערל בשר
וכו' וערלתם ערלתו עשו לו אוטם וכיסוי איסור שיבדיל בפני
אכילתו, שלש שנים יהיה לכם ערלים אטום ומכוסה ומובדל
מלאכלו, עיי"ש ברש"י.

- ב -

ולדרכינו י"ל דכל זה מרומז בפרשתינו אשר בו נפטר הרב
מראצפערד ז"ל, שפעל ועשה כ"כ בעניני כשרות המאכלים, וכן
בענין פאה נכרית שכבר אסרוהו רבותינו הגדולים מכל הדורות

דברי פרשת וארא - הספד תורה לה

זי"ע, וידע היטב שבזה תלוי עיקר גאולתינו ופדות נפשינו, וע"ז אמר משה רבינו ע"ה **הן בני ישראל לא שמעו אלי**, אם אין ישראל שומעים בקולי לתקן תקנות נחוצות בדת העומדים על הפרק, איך ישמעני פרעה, איך ישמע על שם מצרים כדאיתא בחז"ל על שם שהם מצירים לישראל, אם ואני ערל שפתים, שאני אוטם שפתי מלהתפלל כראוי וכנכון, וכן הביא רש"י ז"ל אזנס אטומה משמוע, פי' שלא אבו לשמוע דברי מוסר שאני אומר להם.

וזהו הן בני ישראל לא שמעו אלי, שאפילו בעלי המדריגה שנקראים ישראל, לא שמעו אלי להוריד פאה נכרית מעל ראשי בנותיהם, ואיך ישמעני פרעה, פי' אותן שהן הולכות פרועי ראש ל"ע, איך ישמעו בקולי שלא ללכת פרועי ראש רח"ל.

וביותר הי' דבוק בעבודת התפילה כנודע, ועל קוטב זה שלח את בניו שילמדו בישיבת תולדות אהרן בירושלים עיה"ק, בהעריכו את ערך עבודת התפילה שמדריכים בה את התלמידים במוסדות תולדות אהרן, שיתפללו בקול ובכוונה, וגם לרבות שיתנהגו בקדושה ובטהרה בדרכי הצניעות כראוי, וזה הי' כל מגמתו, להדריך את בניו ובני ישראל בכלל בעבודת התפילה והצניעות, שבעל נסיעותיו שהי' נוסע לירושלים עיה"ק הי' מחלק חנם אין כסף מאות סידורים לילדי עיה"ק ירושלים תו"ב, וכל זה מחמת עז רצונו להכניס נחיצות עבודת התפילה כראוי בילדי בני ישראל, וכעת נחסר מאתנו צדיק זה והלך לעולמו בפתע פתאום, ובודאי כל זה בעון הדור כי צדיק נתפס בעון הדור.

- ג -

ובריש פרשתנו כתיב **וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב**, וברש"י **וארא אל האבות**. והמפרשים מדייקים מה הוסיף רש"י בזה, וארא אל האבות, הלא בפסוק מפורש אל אברהם אל יצחק ואל יעקב.

ולדרכינו י"ל דלא די במה שיודעים שהיו אברהם יצחק ויעקב בעולם ושהקב"ה נגלה עליהם, רק צריכים לדעת **"אל האבות"**, שהם היו אבותינו הקדושים, ועיקר מגמתנו צריך להיות ללכת בדרכיהם, ואף שבעוה"ר יש הסתר פנים בעולם ומקויים אצלינו **ושמי ה' לא נודעתי להם**, מ"מ צריכים לידע שהיו לנו אבות קדושים אברהם יצחק ויעקב. וזהו מה שהוסיף רש"י **וארא אל האבות**.

וכמה הצטער אותו צדיק הרב מראצפערד ז"ל על דבר זה, שנה"י דבוקים בדרכי אבותינו הקדושים מוסדי דור דור, ועל זה פעל כ"כ הרבה, שלא ילבשו פאה נכרית, וגם יזהרו מבשר וחלב, ובענין עבודת התפילה, כי רק בתיקון ענינים אלו נזכה לצאת מגלות הזה, שנקרא ג"כ על שם מצרים, ונזכה לגאולה בב"א.

ותמיד לא הסתפק הרב מראצפערד במה שפעל ועשה לטובת אחב"י ברוחניות ובגשמיות, אלא רצונו היתה תמיד לעשות עוד ועוד, וכפי ששמעתי ממנו כמ"פ שיש עוד הרבה מה לעשות להפיץ דבר ה' בקרית חוצות.

- ד -

ועפ"י נראה לבאר עוד מאה"כ וארא אל אברהם וגו' וברש"י **וארא אל האבות**, בהקדם דברי הרה"ק רבי מאיר מפרימישלאן זי"ע שאמר בכוונת דברי רש"י אלו דאבות פי' רצון, כמאה"כ לא אבה יבמי, וכן הוא אומר ולא אבה ה"א לשמוע אל בלעם וגו'. וזהו **וארא אל האבות**, שהקב"ה מסתכל על רצונם של ישראל, שרצונם להיות טוב, עכתודה"ק (ועיין רמב"ם הלכות גיטין מ"ש מענין כופין אותו עד שיאמר רוצה אני, דרצונו של האדם לשמוע בקול ה', ומי מעכב שאור שבעיסה מעכב).

ויש להוסיף לענינינו שאנו עומדים כעת ככלות השבעה לאותו צדיק הרב מראצפערד ז"ל, אשר תמיד הי' עז רצונו לעשות פעלים לתורה ולמצוות, שבני ישראל יקיימו המצוות כראוי, ועל כל מה

דברי פרשת וארא - הספד תורה לז

שפעל בזה גדולות ונצורות רצה תמיד לפעול עוד ועוד יותר מזה ולא הסתפק במה שעשה כבר.

- ה -

ועל זה אמרו רז"ל (שבת דף ס"ג ע"א) על פסוק אז נדברו וגו' ולחושבי שמו, מאי ולחושבי שמו, חישב לעשות מצוה ונאנס ולא עשאה מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה, אמר רבי חנינא בר אידי כל העושה מצוה כמאמרה אין מבשרין אותו בשורות רעות שנאמר שומר מצוה לא ידע דבר רע, א"ר אסי ואיתימא ר' חנינא אפילו הקב"ה גוזר גזירה הוא מבטלה שנאמר באשר דבר מלך שלטון ומי יאמר לו מה תעשה, וסמך ליה שומר מצוה לא ידע דבר רע עיי"ש.

ולענינינו י"ל הכוונה במ"ש ונאנס ולא עשאה, דאם הי' רצונו לא רק לעצמו, אלא שבני ישראל בכלליותן יקיימו מצות כראוי, וכדוגמת הרב ז"ל מראצפערט שעשה פעלים להרבצת תורה וקיום המצות, ונאנס מחמת שנסתלק באמצע שנותיו ולא גמר עבודתו בקודש, מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה ממש. ולפי"מ דאיתא שם בשבת דאפילו הקב"ה גוזר גזירה הוא מבטלה כנ"ל, א"כ בכחו לבטל כל גזירות רעות מעלינו ומעל כל ישראל, ולפעול הגאולה השלימה בב"א.

וידוע מ"ש הרבי ר' זושא זי"ע (וכעיי"ז איתא בספה"ק נועם אלימלך בפרשת מצורע) בביאור הגמרא (קידושין דף מ' ע"א) מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה, דמי שעושה שלא לשמה יש לו מעשה בלי מחשבה דהלא מחשבתו היא שלא לשמה, והצדיק שרוצה לעשות מצוה אמנם לפעמים נאנס ואינו יכול לבוא לידי גמר מעשה, יש לו מחשבה טובה בלי מעשה, וזהו מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה, שהקב"ה מצרף המחשבה טובה של הצדיק העובד לשמה, עם המעשה הטוב של מי שעשה המצוה שלא לשמה, וביחד יש כאן מצוה שיש לה גוף ונשמה עכדה"ק.

לח דברי פרשת וארא - הספד תורה

- 1 -

ולענינינו י"ל ג"כ דזהו הכוונה בגמרא שבת הנ"ל כל העושה מצוה **כמאמרה**, פ"י המצוה בשלימות שיש כאן בין המחשבה טובה (של הצדיק שפעל שיקיימו בני ישראל מצוות ומעשים טובים) ובין המעשה עצמה של האנשים המקיימים המצוה, אין מבשרים אותו בשורות רעות, פ"י כשבא למעלה מבשרים אותו רק בשורות טובות, שלא יארכו זמן הגלות עוד, אלא ברגע קטן אקבצך בב"א, וכל זה בזכות שפעל הצדיק ועשה חלקו לקרב את הגאולה, ועפ"י מובן הסמיכות למ"ש מקודם חישב לעשות מצוה ונאנס ולא עשאה.

- 2 -

ועפ"י יתבאר מאמר הכתוב וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב, פ"י שאני מסתכל על מעשיהם הטובים שעשו האבות, ולא זו בלבד, אלא **וארא אל האבות**, שאני מסתכל על מה שרצו תלמיד לקדש שם שמים ברבים עוד ועוד, ולהפיץ דבר ה' בכל העולם, על זה ג"כ אני מסתכל, ובשכר רצונם הזה אני מבטל גזירת הגלות מעל ישראל, וכנ"ל, וע"כ **וגם אני שמעתי את נאקת בני ישראל אשר מצרים מעבידים אותם**, ודו"ק.

ועיין בספר "ישמח משה" על תנ"ך בהקדמה (קונטרס תהלה למשה דף י"א ע"ב), שכתב וז"ל:

מבואר בזהר תרומה דף קכ"ח ע"ב, שהוא זכאה בעי למרדף בתר חיבא וכו' בגין דיתחשב עלי' כאילו הוא ברא ל', ודאי איהו שבחא דיסתלק ב' יקרא דקוב"ה יתיר משבחא אחרא וכו', ועל דא כתיב באהרן ורבים השיב מעון, וכתיב בריתי היתה אתו החיים והשלום. ועי"ש בדף קכ"ט ע"א כמה הפליגו שם **כמה גדולים זכות הצדיקים שמחזירים רשעים בתשובה**.

וכתב עוד שם: וכן שמעתי מאדמו"ח ז"ל, אשר סיפר לו מוזל"ה, איך שפעם אחת נפגשו בעולם העליון רש"י ז"ל עם הרב

דברי פרשת וארא - הספד תורה לט

הקדוש ר' איציקל מדראהאביטש, ושאל רש"י ז"ל [מאת] ר' איציקל, איזה זכות ומצוה יש לו לבנו הרב הקדוש ר' מיכל המגיד מישרים מזלאטשוב מה ששומע שמרעישין בכל העולמות עם בנו הרב הנ"ל. והשיב לו ר' איציקל הנ"ל, איך שלומד תורה לשמה. ולא נתקררה דעתו של רש"י ז"ל. ואמר לו עוד, שבנו הרבה לסגף את עצמו בתעניתים וסיגופים, וגם בזה לא נתקררה דעתו הקדושה. ואמר לו עוד, אשר הרבה בגמ"ח וצדקה ופיזר נתן לאביונים וכדומה, ועוד לא נתקררה דעתו. שוב אמר לו שרבים השיב מעון ועשה הרבה בעלי תשובה בעולם, ובזה נחה ושקטה דעתו של רש"י ז"ל, ונחה דעתו הקדושה מה שמרעישים אתו כל הפמליא של מעלה, ע"כ.

וכעת שעלה למרום הרה"צ מראצפערד, אשר כל ימיו פעל לעשות בעלי תשובה ולקרב לבות ישראל לאביהם שבשמים, וכעת שהגיע לעולם העליון מראים לו את פעולותיו הטובות שעשה להרבות כבוד שמים, א"כ הגיע העת שנבקש מאתו שימליץ טוב בעדינו ויעשה רעש במרומים לפעול את גאולתינו ופדות נפשינו, ושיקויים בנו והבאתי אתכם אל הארץ אשר נשאתי את ידי לתת אותה וגו', בב"א.

- ח -

ואפשר לומר עוד באופן אחר קצת לענינינו בביאור דברי רש"י שכתב **וארא אל האבות**, דהנה כל אחד מאתנו צריך ללכת בדרכי אבות, ולעשות כמעשה אברהם יצחק ויעקב שהיו מגלים שמו יתברך בעולם, ואברהם אבינו ה"י מחזר אחרי בני אדם להכניסם תחת כנפי השכינה כמו שכתוב "ואת הנפש אשר עשו בחרן", ודרשו חז"ל שה"י אברהם מגייר את האנשים ושרה מגיירת את הנשים, וכמ"ש הרמב"ם (הל' ע"ז פ"א ה"ג) כיון שהכיר [אברהם] אבינו ע"ה את בוראו. . . התחיל לעמוד ולקרוא בקול גדול לכל העולם, ולהודיעם שיש שם אלוה אחד לכל העולם ולו ראוי לעבוד, וה"י מהלך וקורא ומקבץ העם מעיר לעיר ומממלכה

לממלכה עד שהגיע לארץ כנען והוא קורא, שנאמר ויקרא שם בשם ה' אל עולם, וכיון שהיו העם מתקבצין עליו ושואלין לו על דבריו, ה' מודיע לכל אחד ואחד כפי דעתו עד שיחזירוהו לדרך האמת, עד שנתקבצו אליו אלפים ורבבות, והם אנשי בית אברהם, **ושתל בלבם העיקר הגדול הזה, וחיבר בו ספרים**, והודיעו ליצחק בנו, וישב יצחק מלמד ומזהיר, ויצחק הודיע ליעקב, ומינהו ללמד, וישב מלמד ומחזיק כל הנלוים עליו, ויעקב אבינו למד בניו כולם, והבדיל אחד ממונה כדי שלא תשכח הלימוד. וה' הדבר הולך ומתגבר בבני יעקב ובנלוים עליהם, ונעשית בעולם אומה שהיא יודעת את ה', עכ"ל.

ומובא במדרש ויקרא רבה פ"ה על פסוק שה פזורה ישראל, **מה דרכו של שם לוקה באחד מאבריו וכולם מרגישים**, ר"ל שדרכו של השם כל העדר מתחברים ביחד, וכשאחד לוקה ברגלו והיא עומדת יעמדו כולם, **וכן ישראל, אם אחד חוטא כולם ערבים בעדו**.

ואיתא במדרש שמות רבה (פ"ב, ב), אמרו רבותינו, כשהי' מרע"ה רועה צאנו של יתרו במדבר, ברח ממנו גדי, ורץ אחריו עד שהגיע לחסית. כיון שהגיע לחסית נזדמנה לו בריכה של מים ועמד הגדי לשתות. כיון שהגיע משה אצלו, אמר, אני לא הייתי יודע שרץ היית מפני צמא, עיף אתה, הרכיבו על כתיפו והי' מהלך. **אמר הקב"ה, יש לך רחמים לנהוג צאנו של בשר ודם כך, חיך אתה תרעה צאני ישראל**. הוי ומשה הי' רועה. עכ"ל.

ובפעולותיו הרבות למען קיום המצוות כראוי, קיים מ"ש בפרשת קריאת שמע (ואתחנן ו, ה) ואהבת את ה' אלקיך וגו', ופי' חז"ל (יומא פו, א) **שיהא שם שמים מתאהב על ידך** (לחבירך, רש"י). והוא כמו אוהבו הנאמן של המלך, שמשתוקק לאהב את המלך על כל בני המדינה, שיהיו הכל נאמנים בעבודתם למלך באהבה ובלב שלם. ואהבה כזו התבטאה אצל הנפטר זצ"ל, שהי' מדפיס סידורים ומפיצם בעולם, וכל זה כדי לאהב את הקב"ה אצל בני ישראל, שיעבדו אותו ית' כראוי בעבודה שבלב זו תפילה.

דברי פרשת וארא - הספד תורה מא

גם עשה הרבה למען קדושת בית המדרש, שיענו אמן יהא שמי רבה כראוי, והי' דורש ודורש מענינים אלו בלי ליאות, והי' מחלק קול קורא'ס מענין קדושת בית הכנסת, וקיים בזה מה שכתבו בספר חרדים, בתשב"ץ וברמב"ם בפירוש הכתוב ואהבת את ה' אלקיך, שידרוש לאחרים דברי כבושין עד שיאהב אותו יתברך על בריותיו ויכניס בלבם אהבתו יתברך. וכמו איש נאמן האוהב את המלך, שהוא משתדל בכל כחו להכניע את האומות האחרות להכניסם תחת ממשלת מלכו, כמו כן השתדל הוא ז"ל להכניס בני אדם תחת ממשל אדון עולם ית"ש.

ובספר הקדוש חובת הלבבות שער אהבת ה' פ"ו כתב, וכן מי שאינו מתקן אלא נפשו בלבד, תהי' זכותו מעוטה. **ומי שמתקן נפשו ונפשות רבות, תכפל זכותו** כפי זכיות כל מי שמתקן לאלוקים, כמו שאמרו חז"ל כל המזכה את הרבים אין חטא בא על ידו, ואמרו משה זכה וזיכה את הרבים זכות הרבים תלוי בו שנאמר (דברים ל"ג) צדקת ה' עשה ומשפטיו עם ישראל, ואומר (משלי כ"ד) ולמוכיחים ינעם ועליהם תבוא ברכת טוב וכו', עי"ש.

- ט -

ולזה הסמיך הכתוב אחר כך **אלה ראשי בית אבותם**, (ועיין רש"י שהקשה דבאמת מדוע הזכיר זה כאן, וכתב רש"י מתוך שהוזק ליחס שבטו של לוי עד משה ואהרן בשביל משה ואהרן התחיל ליחסם דרך תולדותם מראובן עי"ש). ולדרכינו י"ל דלהורות בא דבכל הדורות צריכים מנהיגי ישראל להיות בבחינה זו כמו משה רבינו ע"ה, וכנ"ל שמשה זכה וזיכה את הרבים וזכות הרבים תלוי בו, וע"כ תיכף בתחילת פרשת התגלות משה רבינו (דפרשת וארא הוא הפרשה השני' שבה מוזכר משה בתורה, וכאן מובא התחלתו להיות מנהיגם של בני ישראל) נאמר פסוק זה, לרמז לנו שכל מעייניהם וחפצם של ראשי בית אבותם בכל דור

מב דברי פרשת וארא - הספד תורה

ודור צריך להיות בבחינת משה רבינו ע"ה, לתקן פירצות בחומת בית ישראל ולעורר את ישראל לעבודת השי"ת.

- י -

ואפשר לומר עוד קרוב לדרך הנ"ל באופן אחר קצת, במ"ש רש"י ז"ל **וארא אל האבות**, דהקב"ה מסתכל על הצדיקים מה שהולכים בדרכי האבות במצות הכנסת אורחים, שאברהם אבינו ה"י מכניס אורחים לביתו במסירת נפש כמ"ש רש"י בפרשת וירא שאברהם ה"י יושב פתח האהל לראות אם יש עובר ושב ויכניסם³ לביתו.

וכן התנהג הרה"צ מראצפערד, שהכניס לביתו כל מיני אנשים מישראל, אפילו חסרי דעה ל"ע, וכבר שמעתי השבוע מאיש אחד שאמר שבא מא"י איזה אורח תמהוני וחסר דעה ל"ע שאמר שכעת אין לו איפה להתאכסן, כי עד עתה ה"י הרב מראצפערד מכניס אותו לתוך ביתו, וכעת שנפטר הצדיק חסר מעירנו גם זכות גדול זה.

בעת חליו האחרון ביקרתי אצלו בבית החולים, ואמרתי לו דמפאת חולשת לבו צריך הוא מכאן ואילך ליהרר ולשמור על בריאותו הרופפת, ועל זה ענה לי: **מען דארף דאך אויפטוהן פאר אידן, ע"כ.**

ב וכהאי עובדא דהגה"ק בעל קדושת לוי זי"ע מבארדיטשוב, קודם שנתמנה לרב היה סמוך על שולחן חותנו, והיה דרכו לשמש את כל האורחים הרבים שהיו מתאכסנים בבית חותנו, שהיה איש עשיר ומנכבדי עירו, והוא, הרה"ק מבארדיטשוב, בעצמו היה טורח להביא להם אלומות קש לשכיבה, והיה מכין להם המצעות.

פעם אחת אמר לו חותנו: למה לך לטרוח כל כך בעצמך, וכי לא תוכל לתת לאיזה גוי אגורת כסף שישא את חבילות הקש?

השיבו הרה"ק מבארדיטשוב: כלום נכון לכבד הגוי במצוה, ועוד לשלם לו שכר בעד זה...

דברי פרשת וארא - הספד תורה מג

וביום פטירתו ממש סיפר לי איך שאנשים רבים צובאים על פתחו ואין בכחו לדבר עם כולם ולשמוע את בקשתם, ואמרתי לו שאולי כדאי שיעשה באיזה אופן שלא יוכלו כולם לכונס לתוך ביתו כיון שאין כחותיו אתו כמקדם, ועל זה השיב לי בפשטות בזה"ל: "איך אוכל שלא להכניס אל ביתי אחד מאחינו בני ישראל?".

ולכן מורי ורבותי, עלינו ג"כ לעשות רצונו של הנפטר בזה שרצה להפיץ דבר ה' ולא עלתה בידו לגמור הדבר, מחמת שנסתלק באמצע שנותיו, ומאחר שענין הזה היה יקר בעיניו מאוד בעתותיו האחרונים, טרם היפרדו מאתנו לנצח ודרש לעשות התיקון הזה, ע"כ מוטל עלינו להמשיך בדרכיו.

- יא -

ואמרו חכמינו ז"ל בירושלמי (ברכות פ"א) רצונו של אדם זהו כבודו. ועתה שנתאספנו לחלק לו כבוד האחרון, עליכם לעשות רצונו.

אנו מבקשים מהנפטר שיהא מליץ טוב בעד זוגתו החשובה שהיתה מסורה אליו לשמש אותו באמונה בכל נפשה ובפרט בעת חוליו, ועל ידי עזרתה זכה לעשות כל הפעולות הטובות, וימליץ טוב עבורה ובעד משפחתו ובעד כלל עירנו שהיה פועל למענם בהיותו בחיים חיותו.

ובזכות זה שנעשה רצונו האחרון, הוא ימליץ טוב עלינו שהשי"ת ישלח לנו הגואל האמיתי במהרה בימינו אמן.

פרשת בשלח - לצדקה

דרוש לצדקה

- א -

**כי יד על כס י-ה מלחמה לה' בעמלק מדר דר
(שמות יז, טז)**

וצ"ב שייכות יד למלחמת עמלק.

- א -

ואפשר לפרש בהקדם הפסוק (דברים כו, טו) השקיפה ממעון קדשך מן השמים וגו', ואיתא במדרש (שמ"ר מא, א, מובא ברש"י בראשית יח, טו) כל השקפות הן שלא לטובה חוץ מן השקיפה ממעון קדשך (דברים כו, טו) שהיא לטובה.

וצ"ב למה דוקא במצות מעשר (דכתיב קודם לפסוק זה, כי תכלה לעשר את כל מעשר תבואתך בשנה השלישית שנת המעשר ונתתי ללוי וגו') אנו זוכים להשקיפה כו' שהיא לטובה.

- ב -

ואפ"ל בהקדם הגמרא (תענית דף ט"ו) כי השקיפה הנאמר במעשר הוא לטובה כי מצוה זו אינה צריכה להיות לשמה, שמצות צדקה אפשר לקיים אף שלא לשמה כמבואר בר"ה (דף ד) הנותן סלע לצדקה על מנת שיחי' בני הרי זה צדיק גמור.

אמנם הנה מצינו במצות מעשר שנאמר מתן שכרה בצדה, כמאמר הכתוב ובחנוני נא בזאת אם לא אפתח לכם ארובות השמים והריקותי לכם ברכה עד בלי די. וכן אמר הכתוב (דברים י"ד כ"ב) עשר תעשר את כל תבואת זרעך וגו', ודרז"ל (תענית דף ט' ע"א) עשר בשביל שתתעשר.

מו דברי פרשת בשלח - לצדקה תורה

ומ"מ אנו רואים כמה פעמים שיש אנשים שנותנים צדקה ומעשר ואפ"ה אינם מתעשרים, ומדוע באמת אינם מתעשרים, הלא התורה הבטיחה עשר תעשר - עשר שבשביל שתתעשר.

אך התירוץ על זה עפ"י"מ שמצינו שביקש ירמ"י על אנשי ענתות הכשילים בעניים שאינם מהוגנים (עיין ב"ק דף ט"ז ע"ב), וצריכים לחפש הרבה מאוד עד שמוצאים עני הגון באמת, תלמיד חכם וירא שמים שאז חשובה הצדקה שנותנים לפני הקב"ה.

וידוע הסיפור שהביא בספה"ק היכל הברכה פרשת ואתחנן (על פסוק הטיבו כל אשר דברו), מהרה"ק הרבי ר' זושא מהאניפאלי זי"ע, וז"ל:

"וסיפר לי מורי חמי הצדיק המפורסם מוהר"ר אברהם מרדכי מפנינטשוב ששמע מאיש אלקים קדוש מוהר"ר ר' זוסיא מאניפאלי שסיפר לו איך בעניותו היה שמש בעיר אוסטראה והיה דרכו להתענות שנים ושלשה ימים, ואחר כך היה הולך לבקש מאיזה בעל הבית שיתן לו על לחם להשיב נפשו. ופעם אחד אמר בלבו שזהו חסרון אמונה לילך ולבקש לחם אלא יבטח באלקיו באמונה שלימה שלא יחסר מזונו, ופעם אחד התענה שלשה ימים כדרכו ואחר התענית לא היה מי שיתן לו מעט לחם והלך והתענה עד שהיה קרוב למות ולא היה מי שיתן לו שום דבר, והיה רעש גדול למעלה ולא היה בכל המקום מי שיזדמן לפניו זה המצוה הגדולה לקיים נפש קדוש כזה. כי לא היה אפילו אחד שיהיה ראוי לזה אף שהיו שם אנשים כשרים הרבה לא היו ראויים למצוה זאת שישלח לו השם יתברך דורון כזה כמבואר בזוהר (ויקהל דף קצ"ח ע"א), וברא לו השם יתברך שני דדין בפיו, אחד הוציא דבש ואחד הוציא חלב, ושלשה חדשים היה ניזון מזה הדבש וחלב שהיה יונק מן הדדין שבפיו, ואחר עבור שלשה חדשים בא אליו אחד ואמר לו זוסיא קח לך ששה גראשין וקנה לך לחם אזי ברגע נפסק זה הדבש וחלב, כך סיפר הצדיק בפיו למורי וחמ"י, עכ"ל בספר היכל הברכה.

דברי פרשת בשלח - לצדקה תורה מז

ובאמת צריכים להתפלל הרבה על זה שימצא עני ת"ח הגון שתהא הצדקה חשובה לפני הקב"ה.

- ג -

ועפ"ז נראה לפרש הפסוק בפרשת בשלח (שמות יז, טז) שאנו קוראים אותו בשבת הבעל"ט (פרשת זכור), כי יד על כס י-ה מלחמה לה' בעמלק מדר דר, וצ"ב שייכות "יד" למלחמת עמלק.

ואפ"ל, דהנה יד רומז לצדקה ומעשר שנותנים ביד, ובא הכתוב לרמז דע"י מצות צדקה נלחמים בעמלק, כי הצדקה גורמת מפלת עמלק ומפלת כל שונאי ישראל, כמ"ש רז"ל (בבא בתרא דף י') אין ישראל נגאלים אלא בזכות הצדקה שנאמר ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה.

- ד -

וזהו ביאור הכתוב **כי יד על כס י-ה**, שמצות צדקה הניתנת ביד, היא עולה על כס י-ה, שעולה עד כסא הכבוד, ומעוררת "מלחמה לה' בעמלק", כי היא עיקר המלחמה לה'. ויש לרמז עוד בזה, דהנה הכסף וזהב שייכים להקב"ה כמאמר הכתוב לי הכסף ולי הזהב נאום ה', אמנם אחר שנותן האדם צדקה ומעשר, שייך הכסף אליו, דהרי המעשים טובים שעושה הוא לוקח אתו בעלותו למרום לאחר מאה ועשרים שנה, וכמאמר הכתוב ואיש את קדשיו לו יהיו, דקדשי שמים הם שלו, ששייכים אליו ולנשמתו, וע"כ אף שהמלחמה נגד עמלק הוא "לה'", דעיקר מפלת שונאי ישראל צריכה לבוא מהקב"ה בעצמו, מ"מ נתן לנו הקב"ה ענין "יד" שרומז לצדקה ומעשר, דע"י צדקה ומעשר שאנו נותנים מעוררים אנו למעלה מלחמה לה' בעמלק מדר דר, וזהו חלקינו בהמלחמה נגד עמלק, ובשכר זאת נזכה לגאולה השלימה בב"א.

מח דברי פרשת בשלח - לצדקה תורה

- ה -

וידוע מאמר המדרש על פסוק ויבא עמלק וילחם עם ישראל ברפידים, מלמד שרפו ידיהם מדברי תורה. וראוי להבין הכוונה שרפו ידיהם, מה שייך תורה ליד, הלא דברי תורה לומדים בפה, והול"ל שרפו פיהם מדברי תורה.

אמנם הכוונה הוא שתומכי תורה רפו ידיהם מליתן צדקה^א, ועיי"ז רפו הלומדי תורה, כמו שארז"ל אם אין קמת אין תורה, ואז ויבא עמלק וילחם עם ישראל.

הנשמע מזה שעיי' נתינת צדקה מעכבים עמלק שבכל דור ודור להלחם עם ישראל, ואדרבה עיקר מלחמת עמלק הוא שהתומכי תורה לא יתנו לתלמידי חכמים צדקה ומעשר, ועיי"ז רוצה להתגבר ח"ו, וזהו עיקר המלחמה לה' בעמלק מדר דר.

- ו -

ויש לומר עוד דזהו שסיים הכתוב "מדר דר", דכתיב ד"ר חסר בלי וא"ו, ויש לומר הרמז בזה, דתיבת צדקה עם האותיות והכולל בגימטריא ד"ר, ורמז הכתוב כאן דעיקר מלחמת עמלק בישראל הוא שלא יתנו צדקה, כי יודע שעיקר מפלתו תלוי בצדקה שישראל נותנים, ודו"ק.

- ז -

ועל דרך זה יש לבאר ג"כ מה שאמר הכתוב והי' כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל וגו', ובמתני' (ר"ה דף כ"ט ע"א) וכי ידיו של משה עושות מלחמה או שוברות מלחמה, אלא כל זמן שישראל משעבדים את לבם לאביהם שבשמים היו מתגברים וכו'.

^א ובתניא קדישא (באגרת התשובה פ"ג) ובאגרא דפרקא (של בעל בני יששכר) אות קפ"ז כתבו דדוקא מי שלא חטא ונותן צדקה כדי לקיים המצוה, מוגבל לחומש, אבל מי שחטא, "וחטאך בצדקה פרוק" וכל אשר לו יתן בעד נפשו, ולא יגרע מרפואת הגוף שמוציאים אז כסף בלי צמצום כלל וכלל, עכ"ד.

דברי פרשת בשלח - לצדקה תורה מט

ולענינינו י"ל ענין הרמת ידיו של משה, שרצה משה לרמוז דאם ירימו בני ישראל את ידיהם ליתן צדקה לעניים, יזכו בשכר זאת להכניע את עמלק שיהי וגבר ישראל, ודו"ק.

- ח -

ואפ"ל עוד בדרך אחר קצת בביאור הכתוב מלחמה לה' בעמלק מדר דר, דהנה איתא בזוהר הקדוש על פסוק זה (דף ס"ז) מלחמה לה' בעמלק מדר דר, אמר ר' יהודה בכל דרא ודרא בכל דרין דאתיין לעלמא לית לך דר דלית בהו מההוא זרעא בישא וקב"ה אגח בהו קרבא, רבי יצחק אמר ועלייהו כתיב יתמו חטאים מן הארץ, עיי"ש.

עוד איתא בזוה"ק (ח"ב דף קכ:) דערב רב אינון יין דנתנסך לעכו"ם, ומנהון משומדים מינים ואפיקורסים משומדים לעבירות שבכל התורה כולה.

ובספה"ק אור החמה (פי' נשא בשם הרמ"ק) כתב וז"ל, הערב רב הם גויי הארץ נשמת החיצונים. ושם (על זוה"ק משפטים דף ק"כ ע"ב) וז"ל מלחמה לה' בעמלק שהם ערבוביא בישא שכולם נתערבו אלו באלו וזרע עמלק נתערב בהם ויש רשעי ישראל שהם נחשבים מכולם שהם פריצי ישראל מהרסיד ומחריביך ממך יצאו וכו'.

ובבני יששכר (מאמרי חודש אדר) כתב, כתות הערב רב אשר בקרבנו הם יושבים, מינים מוסרים אפיקורסים, הן המה משורש עמלק הדעת דסטרא אחרא ער"ב ר"ב גימטריא דע"ת כאשר תראה בדורות הללו אשר בעוה"ר נתרבה האפיקורסות, וגם אותן דקיימין כלי חמס על ישראל לפשוט את עורם מעליהם בעצות רעות בחוקים לא טובים וד"ל, ע"כ. ועיין בספה"ק תולדות יעקב יוסף פרשת נשא.

ובזוהר חי פרשת בראשית (דף קי"ג) כתב וז"ל, ועתה רוב הדור עם הראשים שלהם הם מערב רב, ע"כ.

ובספר דברי חיים בהשמטות לפרשת ויקהל כתב וז"ל, דלפני ביאת המשיח יהיו רוב הרבנים מהערב רב כו', וז"ל הדברי חיים שם: כי ישראל בעצמן קדושים אך הערב רב כל חסדים דעבדי לגרמייהו עבדו כנראה בעליל שהרבנים והחסידים והבעלי בתים שבדור המה בעוה"ר רובן מערב רב ורוצים לשרור על הציבור וכל מעשיהם רק לגרמייהו לקבל כבוד וממון ולכן אין להתחבר רק אם עובדים באמת שמוסרים נפשם לד' לא לקבל שום תועלת לעצמם, ע"כ עיי"ש עוד².

ונמצא מכל זה דברים נוראים, דרוב הרבנים ובעלי בתים הם של הערב רב, וצריכים ללחום נגדם במלחמה גדולה, ובעוה"ר לא די שאין נלחמים נגדם אלא הרבה אנשים יש להם קשר אתם ובונים להם בנינים ופלטרין גדולים, ונותנים להם ממון כסף רב, ויש להם שם כבוד ויקר וגדולה, והצדיקים האמיתיים המקושרים לה' יושבים בעניות ל"ע וא"א להם לפעול ולעשות לצרכי שמים כראוי, להרבות פעלים לתורה וליראת שמים.

² ועיין ברעיא מהימנא פרשת נשא וז"ל, אי"ל רעיא מהימנא באומאה עלך בשמא דיקו"ק לא תאחר בכל יכולתך דהא אנא בצערא סגי, ויפן כה וכה וירא כי אין איש עוזר לי לאפקא לי מהאי צערא בהאי גבורה דאתמר עלי ויתן את רשעים קברו, ולא אשתמדוען בי ואני חשיב בעינייהו בין רב רשיעיא ככלב מת דסרח בינייהו דחכמת סופרים תסרח בינייהו בכל קרתא וקרתא ובכל אתר דישאל מפוזרין בין מלכוון ואתהדרו אינון ערב רב רעין על ישראל עאנא דקב"ה דאתמר בהו ואתן צאני צאן מרעיתי אדם אתם ולית לון יכולת למעבד טיבו עם ת"ח, ואנשי חיל ויראי חטא מסובבים מעיר לעיר ולא יחונו, ומחרימין ערב רב בינייהו ולא יהבין לון באתרין סגיאין אלא דבר קצוב דלא יהא תקומה לנפילו דלחון ואפי' חיי שעה, וכל חכמים ואנשי חיל ויראי חטא בצערא בדוחקא ביגונא חשיבין ככלבים, בנים המסולאים בפז איכה נחשבו לנבלי חרש בראש כל חוצות, דלא אשכחו אכסניא בינייהו, ואינון ערב רב אינון עתירין בשלוח בחדווא בלא צערא בלא יגונא כלל, גזלינן מארי שוחד דאינון דיינין רישי עמא, כי מלאה הארץ חמס מפניהם, עלייהו אתמר היו צריה לראש, באומאה עלך זמנא תניינא, ע"כ.

דברי פרשת בשלח - לצדקה תורה נא

- ט -

ועל פי זה אפשר להבין מ"ש בספה"ק היכל הברכה (בפרשת ואתחנן הנ"ל על פסוק הטיבו וגו') וזה לשונו: "ואני תמהתי על בעלי בתים הכשרים למה ישנו כל הלילה ויבלו ימיהם בהבל, למה לא יעמדו באשמורת לומר תהלים וחצות כפי כחם ואחר כך ילכו להתפלל מלה במלה בכוונת הלב, כל חד כפום שיעור דיליה, ואם הוא בר הכי ללמוד על כל פנים משניות, למה ימנע עצמו מזה ולומר איזה דפין מן הזוהר הקדוש כי כל דיבורים אלו הם קישוטי הנפש חיים לנפשו, למה לא ילחם עם חלק הרע שבנפשו המונע אותו בחכמות זרות ואם ההתחלה יהיה לו קשה שלא יטעום אלא מרירות, סופו יהיה לו אור וחיות ומתיקות וחיים לנפשו בזה ובבא וכו'. ואם יסמוך בעל הבית הכשר שהוא מתומכי התורה בוודאי אין דבר גדול בעולם מן מי שהוא תומך התורה אבל זעירין אינון, ועוד שיש הרבה טועין ומטעין ואם אין לו זכות לא יזכה לזה אלא ידבק עצמו בשד יהודי שהוא תלמיד חכם, והרבה צריך בקשות ורחמים בבכיה שיזכה לדבק עצמו בתלמיד חכם אמת וצדיק, ולזה לא יזכה אלא על ידי זכיות הרבה ותפלות ותחנונים כי מן השמים אין נותנים שום דבר קדושה ומצוה אלא על ידי זכות הקדום וטורח ובקשות ותפלה" ע"כ.

- י -

והכוונה במ"ש ואם אין לו זכות לא יזכה לזה אלא ידבק עצמו בשד יהודי שהוא תלמיד חכם, י"ל ג"כ כנ"ל, דיכול להיות שהוא תלמיד חכם אבל עדיין יכול להשתייך ח"ו לכת הערב רב והסטרא אחרא רח"ל, וע"כ צריך לזה זכיות הרבה ותפלות ותחנונים שיזכה לדבק עצמו בתלמיד חכם אמת וצדיק, וד"ל.

וכמה נוראים הדברים שכתב בספה"ק תולדות יעקב יוסף (פרשת נשא, ד"ה העולה) וז"ל:

"העולה מזה דראוי העושר לילך אל החכם לקבל ממנו חכמה כמו שהחכם הולך אצל העושר לקבל ממנו חסד מעשרו כי זה

נב דברי פרשת בשלח - לצדקה תורה

תכלית הבריאה כמ"ש במדרש (שוחר טוב) (תנחומא משפטים ט') על פסוק ישב עולם לפני אלקים ר"ל שאל שיהיה כולם שוין בעושר וחכמה שלא יצטרכו לקבל זה מזה, והשיבו רוח הקדש אם כן חסד ואמת מן יצורוהו, כי במה יזכה זה עם זה, משא"כ עכשיו החכם מקבל חסד מהעושר והעושר מקבל מן החכם תורה וחכמה הנקרא אמת, ובשכר שמשפיעים זה לזה בחכמה ובעושר כך מלמעלה יורד השפע וכמ"ש בש"ס ולמוכיחים יונעם ועליהם תבוא ברכת טוב, כל זמן שתוכחה בעולם ברכה בעולם וכו' (תמיד כ"י ע"א) ור"ל שגורם שפע כנ"ל, וכמ"ש בתיקונים (תיקון מ"ד) יעו"ש".

"ובזה יובן חסד ואמת נפגשו, ר"ל כשעושין להשפיע זה לזה החכמים מקבלין חסד מהעושר והעשירים שומעין חכמה ומוסר הנקרא אמת מהחכמים שהוא עיקר התכלית כמ"ש חסד ואמת מן יצורוהו כנ"ל, אז גורמים ליחד ב' מדות הגורמין שפע וברכה בעולם, וזהו צדק ושלוש נשקו" וכו'.

"ובזה יובן דברי נעים זמירות ישראל בפתח דבריו, למה רגשו גוים ולאומים יהגו ריק יתיצבו מלכי ארץ וגו' ור"ל שלא אמר זה דרך תרעומות להתרעם למה רגשו וכו' רק שאמר דרך מוסר לעמו ישראל בטוב טעם ודעת להבינם למה רגשו גוים ולאומים יהגו ריק להתעולל עלילות בריק והבל על בחירי אומה ישראל, כאשר באזנינו שמענו עלילות שונאינו בכמה מיני תחבולות אין מספר להעלותן אשר האומות מעלילין והם המוני האומות הנקראים גוים שרגשו וגם השרים של המדינה מאומות העולם הנקראים לאומים יהגו ריק, היאומן כי יסופר להאמין מחכמי אומות העולם על דברי הבל וריק כזה, אבל זה נמשך מצד כי יתיצבו מלכי ארץ מאן מלכי רבנן (גיטין ס"ב ע"א) שמעמידין על פי השר שארץ שלו, וזה שנצב לרב שנקרא מלך על פי מלכי ארץ שהארץ והעיר שלו אחר חורבן הבית [ותיבת מלכי משמש לכאן ולכאן] ויתיצבו מלכי ארץ ורוזנים שהם המנהיגים של הרב הנ"ל נוסדו יחד על ה' ועל משיחו, כי מיד יועצים עצות על ה' בענין מאכלות

דברי פרשת בשלח - לצדקה תורה נג

אסורות להעביר שוחטים טובים ולהעמיד רעים לפי רצונו וכיוצא בזה לפי מה שראתה עיני ועל משיחו שהם הלומדים העוסקים בתורה ועבודה איך לגרשם מהעיר ולבטל מנין שלו יעשו כעובדא דאחז המלך שאחז בתי כנסיות ובתי מדרשות ואמר אם אין חכמה אין הקב"ה משרה שכינתו בישראל שנאמר חתום תורה בלימודי וכו' (ישעיה ח'), ננתקה את מוסרותימו ונשליכה ממנו עבותימו, ור"ל כי עצתם איך להשליך עבותות האהבה שבינם לבינו ית' ע"י שיש להם מקום מיוחד להתלמד ולהתפלל ולהסיר מוסרותימו שע"י תורה ומוסר כולם נכנעים לפניהם ולהסיר עול מעלינו זהו תוכן עצתם".

"והנה באלו יש ב' כתות כנ"ל שיש יראי השם לשם שמים וכנ"ל, ובזה אמר יושב בשמים ישחק ר"ל כי זה שהוא ברום המעלות בשמים שכבר נתקשר באהבה ית' גם עתה ישחק וישמח ולא יחוש כלל לעצתם, משא"כ אד' ילעג למו, כי כת ב' הנ"ל שהי' במדרגה תחתונה הנק' אד' כנודע שלא היה לשם שמים רק ליטול את השם שהוא מחסידי ארץ, וכעת שרואה שיועצים עליהם הרוזנים וכו' מיד הוא עצמו ילעג למו על היראים כדי שלא ימצא בו שום דבר מחסידים שלא ילכד בעצת רוזנים, וזה הוא השמירה של מעלה לבל יכנס פנימה כל מי שיהי' כי מי שאינו הגון אז ידבר אלימו באפו ובחרונו יבהלמו כדי שיהיו נרפים מהתורה והעבודה לכוונה הנ"ל, אבל ואני נסכתי מלכי על ציון הר קדשי, ור"ל שדוד אמר על עצמו ואני שעמדתי בנסיון כל הבזיונות והשפלות וכעת אני נסכתי מלכי שאינו נצב ממלכי ארץ עפ"י השררה רק ואני נסכתי מלכי שהוא אלקי עולם ה' על ציון הלומדים המצויינים בהלכה שעיקר מלכותי ונסיכותי הוא על הלומדים העוסקים בתורת ה' ועבודתו כמ"ש חבר אני לכל אשר יראוך וכו' (תהלים קי"ט) ועל זה הוא סמוך לשון חיבור כמו ועליו מטה מנשה (במדבר ב') כי הם נטורי קרתא (פתיחתא דאיכ"ר א') וא"צ לומר שלא לגרשם מהעיר רק שהם עיקר ממשלתו. וגם על הר קדשי שהם ראשי קציני אלופי ישראל שהם נקראים הר והם

נד דברי פרשת בשלח - לצדקה תורה

גורמים קדושתו כמ"ש (דברים ב') ויהי כאשר תמו וידבר ה' אלי שאין קדושת שמו על נביאים כי אם בזכות ישראל ומה שהעמיד ית' אותי לנסיך ומלך הוא בזכות ישראל שהם נקראין קודש ישראל לה' ראשית תבואתו (ירמיה ב') וחס על כבודם שיהיה להם רועה נאמן לבל יגיס דעתו עליהן כמו שאמרו (יומא כ"ב ע"א) אין ממנין פרנס על הציבור אלא אם כן קופה של שרצים תלוין אחוריו", עכלה"ק הנוגע לעניינינו.

רואים אנו ג"כ מדברי התולדות יעקב יוסף שהצדיקים ועובדי ה' יושבים בעניות ובדחקות משא"כ אותם שדורשים רק כבוד עצמם יושבים על מי מנוחות ולא חסר להם כלום וכנ"ל.

ולכן צריך באמת סייעתא דשמיא גדולה לזה, שתהיי הצדקה שנותן באופן ראוי והגון, שיתן לעני הגון ת"ח וירא שמים שאינו שייך לכת הערב רב רח"ל.

- יא -

וזהו מרומז כאן בפסוק "כי יד על כס י-ה", פי' כדי שתהא המצוה שנותן צדקה ומעשר **על כס י-ה** ויהי הכסא שלם, צריך האדם לדעת שהוא **מלחמה לה'**, כי הס"מ מסמא את עיניו ואומר לו על העמלקים שהם צדיקים, ולהיפך על הצדיקים אומר לו שאינם צדיקים אמיתיים רק מהערב רב רח"ל, וזהו מדור דור שהמלחמה הזאת הוא מדור דור, שעל כן לא זכינו לגאולה השלימה בדורות הקדמונים אע"פ שהיו צדיקים גדולים וקדושים, מ"מ עדיין לא זכינו לגאולה, והטעם בזה כי הצדקה אינה באופן הראוי, מחמת עצת היצה"ר שהוא עמלק, ויודע שבזה תלוי עיקר מפלתו כנ"ל.

- יב -

ודבר זה מרומז בפסוק השקיפה ממעון קדשך מן השמים, וצ"ב למה לא אמר בלשון שהשי"ת יראה, "ראה" ממעון קדשך מן השמים. אך התירוץ על זה הוא שיש כמה אופנים של ראייה,

דברי פרשת בשלח - לצדקה תורה נה

ובחינת השקפה הוא ראייה חזקה, והכוונה בזה, אם כשנותן מעשר וצדקה ג"כ משקיף ומחפש ליתן לצדיק באמת, אז השי"ת נותן לו ג"כ מדה כנגד מדה.

- יג -

ומתורץ קושייתנו מדוע יש כמה וכמה אנשים שנותנים מעשר וצדקה ואין רואים שיתעשרו, אך הטעם בזה כיון שאין המעשר והצדקה באופן הראוי כדת וכדין, וע"כ גם לא זכינו עדיין לגאולה אף שאמרו רז"ל גדולה צדקה שמקרבת את הגאולה, והרי בכל הדורות נתנו ישראל צדקה ומעשר, אך לזכות לזה שיהי' צדקה הגונה כראוי צריך זכות גדול, וע"כ עדיין לא נושענו.

- יד -

ומבואר לפי"ז ג"כ מ"ש השקיפה ממעון קדשך מן השמים, דהשקפה היינו הבטה חזקה, והכוונה שהקב"ה משקיף ממעון קדשו מן השמים לראות אם נותנים צדקה ומעשר כראוי, שע"י מקיימים מחיית עמלק ושיהי' כסאו שלם.

- טו -

ובזה יש לפרש הפסוק ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה, פי' ושביה בצדקה שצדיקים האמיתיים כאילו שהם בשביה' אצל הרבנים ובעלי בתים ששייכים לערב רב כנ"ל, וע"כ סיים הכתוב **בצדקה**, שצריכים סייעתא דשמיא ליתן צדקה לצדיקים אמיתיים ולתלמידי חכמים ויראי שמים.

² שהצדיק בעצמו כל בקשותיו הם לצורך הכלל, כדאיתא במשנה (סוכה ל"ו:), אר"ע צופה הייתי ברבן גמליאל ור' יהושע, שכל העם היו מנענעים את לולביהם והם לא נענעו אלא באנא ה' הושיעא נא, וראיתי בספרים לפרש היינו שרוב העולם מבקשים על הפרנסה והם בקשו רק על ישועה כללית של כל ישראל.

ויובן ביותר על פי מה ששמעתי מת"ח וחסידי אמיתי ששמע מהרבי מליובאוויטש זי"ע שצדקה צריכים ליתן לכל אחד, אבל סכומים גדולים צריכים ליתן ליחידי סגולה. ולפרש קצת דבריו הק' י"ל, כי הרודף צדקה הקב"ה ממציא לו מעות ובני אדם מהוגנים לזכות בהם כדי לקבל עליהם שכר, ועי"ז זוכה ג"כ לבנים בעלי צדקה וחסד.

- טז -

ויש לומר עוד רמז בפסוק הנ"ל כי יד על כס י"ה מלחמה לה' בעמלק מדר דר, דתיבות י"ד על" עולים מספר קי"ד, ויש בזה רמז לשם יב"ק (ר"ת יעננו ביום ק'ראנו) עם ב' ידות, רמז ליד הנותן ויד המקבל, דע"י מצות צדקה מקשרים ומשלבים שמותיו הק' של הקב"ה⁷. ויש לומר עוד דתיבות כ"ס י"ה בגימטריא צ"ה, שהוא מספר ב' שמות הקדושים שיהיו לעתיד לבוא, אדנ"י יהי"ה (ככתוב ביום ההוא יהי"ה ה' אחד ושמו אחד), ולרמז כנ"ל דגדולה צדקה שמקרבת את הגאולה, דע"י הצדקה גורמים שתהי' הגאולה וישולבו ב' שמות הק' אדנ"י יהי"ה.

- יז -

ועפ"י יש לפרש מ"ש בבעל הטורים על פסוק מלחמה לה' בעמלק מדר דר - **מדר דר בגימטריא לימי משיח**. ועיין רש"י שכתב כי יד וכו' נשבע הקב"ה שאין שמו שלם ואין כסאו שלם עד שימחה שמו של עמלק כולו, וכשימחה שמו יהיה השם שלם והכסא שלם וכו'. והכוונה בזה לדרכינו, דע"י הצדקה שנותנים ביד גורמים בזה לקרב את הגאולה, וזהו שכתב בעה"ט **מדר דר בגימטריא לימי משיח**, דע"י כי יד על כס י"ה מקרבים את ימי ביאת משיח כנ"ל.

⁷ כידוע מספיה"ק דשם יב"ק הוא מספר שמות הוי' אדנ"י אה"י.

דברי פרשת בשלח - לצדקה תורה נז

- יח -

ובזה יש לפרש הפסוק בפ' ויקהל שתי ידות לקרש האחד משולבות אשה אל אחותה. פי' שבא הכתוב לרמז **דשתי הידות**, של הנותן ושל המקבל, צריכים להיות **משולבות**, ולא יהי פירוד בין הדבקים ח"ו, ושניהם - הנותן והמקבל - צריכים לכוון הכוונה של השם הוי' **לקרש** אותיות **קשר**, שיהיו מקושרים אחת אל אחת כנ"ל.

- יט -

ואפ"ל עוד ברמז הכתוב, **קרש** אותיות **קשר**, רומז לקשר של תפילין של הקב"ה כמבואר בברכות (דף ז) עה"פ (שמות לג, כג) "וראית את אחורי" הראהו קשר של תפילין שבראש, ובתרגום יונתן (שם) כתב, הראהו קשר תפלה של יד, תפילין של ראש מכוון נגד מצוות התלוין במח, ותפילין של יד מכוון נגד מצוות התלוין בלב וביד כמו שאנו אומרים בלשם יחוד, ועיין תיקו"ז (תיקון כב, סה:), ועי"י מצות תפילין התלוין ביד, שמרומז להנותן צדקה ביד, יבא ליוזר ג"כ בהמות, פי' שיחשוב איך לקיים מצות צדקה שיקיים המצוה כתיקונה, בבחינת שתי ידות לקרש **האחד**, שיהי קשר תפילין הראה לעניו תמונת ה' לנגד עיניו, שע"י מצות צדקה יגרום שיהא הכסא שלם כנ"ל.

- כ -

וזהו מרומז ג"כ בפסוק הנ"ל **ציון במשפט תפדה ושבי"ה בצדקה**, שבי"ה אותיות שב י"ה, דע"י הצדקה זוכים לאולה, ואז יהי **שב י"ה**, שיחזור להיות י"ה במקום ו"ה שהוא עתה.

- כא -

עוד אמרתי בביאור הפסוק **שתי ידות לקרש האחד משולבות**, דהנה **קרש** אותיות **קשר** כנ"ל, ובא לרמז כאן מה שארז"ל (סנהדרין דף כ"ו ע"א) קשר רשעים אינו מן המנין, והרמז בזה

נח דברי פרשת בשלח - לצדקה תורה

לענייננו, שהאדם צריך להזהר שלא תשלוט הס"א על ממונו, וזוכה לזה ע"י שנותן צדקה לעניים מהוגנים.

ויש לרמז עוד בתיבת **שתי**, שעולה מספר ר"ת של שבעה שמותיו של יצה"ר, **מ'כשול**, **צ'פוני**, **ע'רל**, **א'בן**, **ט'מא**, **ר'ע**, **ש'ונא** (סוכה דף נ"ב ע"א). והרמז בזה, דהיצר הרע רוצה לקשור את ידו של הנותן שלא יתן צדקה כי אם לעניים שאינם מהוגנים, ובא הרמז ב' שמותיו, כי היצה"ר מפתה להאדם כל פעם בתירוץ אחר, פעם אומר לו שהעני אינו כדאי ליתן לו, ופעם אומר לו שבאמת אינו עני אלא עשיר, ופעם אומר לו איך תתן לו כסף שמא למחר לא יהי לך עוד, וכדומה בטענות שונות, וע"כ נקרא היצה"ר בשמות שונות, כי מאז ומתמיד בא בטענות שונות אל האדם שלא יתן צדקה, וזהו הרמז בשתי ידות, דע"י שהנותן משלב את ידו עם יד המקבל ונותן לו צדקה כפי הראוי, ע"י ממילא מבטל את כח היצה"ר וכת דילי.

- כב -

ואפשר לומר עוד עפ"י התולדות יעקב יוסף ועוד שהבאנו לעיל, די"ל דזהו הרמז בשמותיו של היצה"ר, שבאמת מסכים היצה"ר לפעמים שיתן צדקה, רק ברצונו שהאדם יתן צדקה למי שרמוז **במכשול**, היינו למנהיג כזה שהוא מכשיל את הרבים רח"ל, ולפעמים מסכים היצה"ר שיתן צדקה למי שהוא בבחינת **צפוני**, שרק מבחוץ נראה כאדם הגון אבל באמת זממו צפון בתוכי קירות לבבו, וזהו בחינת **צפוני** שנקרא יצה"ר (והוא רודף את הצדיקים האמיתיים כנ"ל בתולדות יעקב יוסף, עיי"ש).

עוד רמז בשמו של היצה"ר הוא **ערל**, שמפתהו ליתן לצדקה לערל כזה שהוא ערל ומטומטם בעצמו וגם מטמטם לבבות בני ישראל להטותם מדרך הישר ח"ו, ונקרא ג"כ **טמא**, דע"י שרודף הצדיקים האמיתיים מרבה טומאה בישראל רח"ל. ונקרא ג"כ **רע**, שהוא רע בעיני ה'. כן נקרא היצה"ר **שונא** ע"ש שהוא מרבה שנאה בישראל, דע"י שרודפים הצדיקים הרי הם שנאים בעיני

דברי פרשת בשלח - לצדקה תורה נט

העם, וגם שעייז שונא אותם הקב"ה, ועייכ נקרא היצה"ר בשם שונא.

ומובא בספר מקדש מעט (פרק ב', ובעוד ספרים) שכל מצוה שאין לה עוסקים היא בבחינת מת מצוה, ועיי שנוהר בזמן הזה בבחינת מת מצוה הלזו, מקבל שכר ביותר כנגד כל העולם כולו. והרי הצדקה הוא כעת בבחינה זו, שבני אדם מחפשים תירוצים שונים מדוע אין ליתן לעניים הגונים ת"ח ויראי שמים, ומביאים רא"י לזה ממה שהרשעים מלאים כסף וזהב, ורק כאשר צריכים ליתן להצלת ילדי ישראל שלא ירדו לטמיון ח"ו, אז קשה מאוד להשיג כסף לצורך זה, וכל זה מחמת גודל העיכוב שבא מהיצה"ר על זה, כי אינו רוצה בשום אופן שיתנו צדקה הגונה במקום הראוי.

- כג -

ולפי הנ"ל שכתבנו דגדולה צדקה שמקרבת את הגאולה, יש לומר בדרך רמז דמשי"ח ר"ת מ'חצית שיקל ידו חייבת, רומז שמצוה זו (שהוא בגדר צדקה, והוא אופן הראשון של צדקה שצוה הקב"ה לישראל ליתן לנדבת המשכן) שהוא רמז לצדקה בכלליותה, תקרב ביאת המשיח במהרה בימינו.

ועפ"י הנ"ל דמחיית עמלק תלוי בצדקה, ושעיקר רצונו של היצה"ר הוא שלא יהיו מתמכין דאורייתא באופן ראוי והגון, לצדקה כשרה ואמיתית, יש לפרש קצת מה שכתב בספה"ק מדרש תלפיות (ענף גיד הנשה, בשם ספר מנחה בלולה פרשת בשלח) וז"ל: "במדרש הנעלם את לרבות תשעה באב, רצונו כי בזה הפסוק (על כן לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה) נרמזו ארבע הצומות, ג' - ג' בתשרי, י' - עשרה בטבת, גי"ד במספר י"ז - הוא י"ז בתמוז, א"ת לרבות תשעה באב, ואותיות הנש"ה - השנ"ה כי באלו ימים בשנה לא יאכלו בני ישראל, גם א"ת גי"ד הנשמה בגימטריא ט' באב".

ומוסיף על זה במדרש תלפיות וז"ל: "א"ה שס"ה גידים שבאדם כנגד ימות השנה, כל אבר כנגד יום אחד, וגיד הנשה כנגד יום ט' באב, וכיון דסמא"ל שולט ביום ט' באב לכן יוכל סמא"ל שהוא השר שבא להלחם בו כדרז"ל לשלוט באבר זה שהוא חלקו, ולכן לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה על שנגע בו סמא"ל הטמא" עכלה"ק.

- כד -

ונראה להסביר קצת הדבר מדוע התאמץ הס"מ דוקא על מצות גיד הנשה, להלחם ביעקב בגיד הנשה דוקא, ויתבאר לדרכינו דהנה ידוע מזוה"ק דגיד הנשה רומז לתמכין דאורייתא, דהס"מ שרו של עשו רצה שלא יהיו תמכין דאורייתא בישראל, אלא שתלמידי חכמים יצטרכו לדאוג בעצמם לצרכי פרנסתם ועי"ז יתבטלו מלימודם ח"ו.

היוצא לנו מזה דמצות גיד הנשה רומזת ג"כ למצות צדקה, שעיקר רצונו של הס"מ היתה שלא יהיו תמכין דאורייתא בישראל.

ועיין בספה"ק אוצר החיים להגה"ק מקאמארנא זצ"ל (פרשת וישלח) במצות גיד הנשה וז"ל: "וכן יש בזה רמז להיות מתמכי אורייתא ומסעדיה, ובזה יכניע כח הס"מ, עיין בזוהר ותסמר שערות ראשך האיך שתתעורר נפשך להיות מתמכי אורייתא כו' ולנו בושת הפנים. כי באמת כל הגזירות רעות באין מחטא זה וכל תקיפו דמלכא חייבא וכל אורך הגלות הכל עבור חטא זה, וכל הירא וחרד לנפשו לעשות מחלצות לנפשו יהיה עיקר ענינו בזה. ויצר מתקיף מאוד את לבו ועושה כל התפעלות למנוע דרך זה ומצוה זאת ונותן בלבו לשנוא החכמים, ותזהר מיום דינא רבה אשר תפול ולא תוכל לקום כלל וכלל, ולא תחיה בתחיית המתים", עכלה"ק.

דברי פרשת בשלח - לצדקה תורה סא

- כה -

ועפ"י הנ"ל דמצות גיד הנשה רומז ג"כ למצות צדקה - תמכין דאורייתא, יובן הרמז שהביא המדרש תלפיות את גיד הנשה א"ת לרבות תשעה באב, דע"י הצדקה (שנרמז בגיד הנשה) מבטלים כל הס"מ ועמלק, ומקרבים הגאולה, וזהו הרמז לרבות תשעה באב, דכשיבוא משיח צדקינו בב"א יהא גם יום תשעה באב לששון ולשמחה, וכל זה ע"י שידעו ישראל תכלית מצות גיד הנשה שהוא מה שהס"מ רצה שיתבטלו התמכין דאורייתא מישראל ח"ו, כי עיקר מפלתו תלוי בזה כנ"ל.

ועיין מש"כ עוד באוצר החיים (פרשת עקב, מצוה תל"ה) וזה לשונו: "מצות עשה להתדבק בחכמים ותלמידיהם שנאמר ובו תדבק, ומדיני המצוה לילך אל תלמידי חכמים וצדיקים ללמוד מעשיהם ולשמוע תורה ומוסר מפייהם ולילך אל סעודת מצות לתלמיד חכם וצדיק ולשמוע ממנו דברי אלקים חיים ויהנהו מנכסיו מאכל ומשקה כפי כחו לתלמידי חכמים ולצדיקים שנפשטין מזה העולם ופשוטי המצוה לדבק עצמו בכל רגע בהשם יתברך ובאהבתו. משורשי המצוה נודע מדברי הזוהר מגודל מעלת תמכי התורה, שבוודאי איש עשיר שאין בו תורה ולא תומך התורה אין לו תקומה בתחיית המתים ולא בעולם הבא ואין יוצא במה ששולח לו פעם אחד בשנה אלא כל אחד צריך להחזיק תלמיד חכם ויאכיל אותו בכבוד ויתן לו כל צרכו וצרכי בני ביתו בריוח ובפנים יפות כיששכר וזבולון, ואז יהיה עמו ולחלקו, וכן אף עם הארץ עני צריך לדבק עצמו לתלמיד חכם לשמשו ולאהבה אותו ובזה יעלה אותו לעולם ועד" עכלה"ק.

- כו -

ועל דרך זה אפשר להבין ג"כ מ"ש בספר שלחן ערוך של האריז"ל (בהלכות קריאה בחכמת הקבלה סעיף ט') וזה לשונו: "כל מי שאינו עוזר בממונו לבעלי תורה יהיה בזמן התחיה כמו

סב דברי פרשת בשלח - לצדקה תורה

ובחינת השקפה הוא ראייה חזקה, והכוונה בזה, אם כשנותן מעשר וצדקה ג"כ משקיף ומחפש ליתן לצדיק באמת, אז השי"ת נותן לו ג"כ מדה כנגד מדה.

- יג -

ומתורץ קושייתנו מדוע יש כמה וכמה אנשים שנותנים מעשר וצדקה ואין רואים שיתעשרו, אך הטעם בזה כיון שאין המעשר והצדקה באופן הראוי כדת וכדין, וע"כ גם לא זכינו עדיין לגאולה אף שאמרו רז"ל גדולה צדקה שמקרבת את הגאולה, והרי בכל הדורות נתנו ישראל צדקה ומעשר, אך לזכות לזה שיהי' צדקה הגונה כראוי צריך זכות גדול, וע"כ עדיין לא נושענו.

- יד -

ומבואר לפי"ז ג"כ מ"ש השקיפה ממעון קדשך מן השמים, דהשקפה היינו הבטה חזקה, והכוונה שהקב"ה משקיף ממעון קדשו מן השמים לראות אם נותנים צדקה ומעשר כראוי, שע"י מקיימים מחיית עמלק ושיהי' כסאו שלם.

- טו -

ובזה יש לפרש הפסוק ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה, פי' ושביה בצדקה שצדיקים האמיתיים כאילו שהם בשביה¹ אצל הרבנים ובעלי בתים ששייכים לערב רב כנ"ל, וע"כ סיים הכתוב **בצדקה**, שצריכים סייעתא דשמיא ליתן צדקה לצדיקים אמיתיים ולתלמידי חכמים ויראי שמים.

¹ שהצדיק בעצמו כל בקשותיו הם לצורך הכלל, כדאיתא במשנה (סוכה ל"ו:), אר"ע צופה הייתי ברבן גמליאל ור' יהושע, שכל העם היו מנענעים את לולביהם והם לא נענעו אלא באנא ה' הושיעא נא, וראיתי בספרים לפרש היינו שרוב העולם מבקשים על הפרנסה והם בקשו רק על ישועה כללית של כל ישראל.

דברי פרשת בשלח - לצדקה תורה סג

ויובן ביותר על פי מה ששמעתי מת"ח וחסיד אמיתי ששמע מהרבי מליובאוויטש זי"ע שצדקה צריכים ליתן לכל אחד, אבל סכומים גדולים צריכים ליתן ליחידי סגולה. ולפרש קצת דבריו הק' י"ל, כי הרודף צדקה הקב"ה ממציא לו מעות ובני אדם מהוגנים לזכות בהם כדי לקבל עליהם שכר, ועי"ז זוכה ג"כ לבנים בעלי צדקה וחסד.

- טז -

ויש לומר עוד רמז בפסוק הנ"ל כי יד על כס י"ה מלחמה לה' בעמלק מדר דר, דתיבות "יד על" עולים מספר קי"ד, ויש בזה רמז לשם יב"ק (ר"ת יעננו ביום ק'ראנו) עם ב' ידות, רמז ליד הנותן ויד המקבל, דע"י מצות צדקה מקשרים ומשלבים שמותיו הק' של הקב"ה⁷. ויש לומר עוד דתיבות כ"ס י"ה בגימטריא צ"ה, שהוא מספר ב' שמות הקדושים שיהיו לעתיד לבוא, אדנ"י יהי"ה (ככתוב ביום ההוא יהי"ה ה' אחד ושמו אחד), ולרמז כנ"ל דגדולה צדקה שמקרבת את הגאולה, דע"י הצדקה גורמים שתהי' הגאולה וישולבו ב' שמות הק' אדנ"י יהי"ה.

- יז -

ועפ"ז יש לפרש מ"ש בבעל הטורים על פסוק מלחמה לה' בעמלק מדר דר - **מדר דר בגימטריא לימי משיח**. ועיין רש"י שכתב כי יד וכו' נשבע הקב"ה שאין שמו שלם ואין כסאו שלם עד שימחה שמו של עמלק כולו, וכשימחה שמו יהיה השם שלם והכסא שלם וכו'. והכוונה בזה לדרכינו, דע"י הצדקה שנותנים ביד גורמים בזה לקרב את הגאולה, וזהו שכתב בעה"ט **מדר דר בגימטריא לימי משיח**, דע"י כי יד על כס י"ה מקרבים את ימי ביאת משיח כנ"ל.

⁷ כידוע מספרי יב"ק דשם יב"ק הוא מספר שמות הוי' אדנ"י אהי'.

סד דברי פרשת בשלח - לצדקה תורה

- יח -

ובזה יש לפרש הפסוק בפי' ויקהל שתי ידות לקרש האחד משולבות אשה אל אחותה. פי' שבא הכתוב לרמז **דשתי הידות**, של הנותן ושל המקבל, צריכים להיות **משולבות**, ולא יהי פירוד בין הדבקים ח"ו, ושניהם - הנותן והמקבל - צריכים לכוון הכוונה של השם הוי' **לקרש** אותיות **קשר**, שיהיו מקושרים אחת אל אחת כנ"ל.

- יט -

ואפ"ל עוד ברמז הכתוב, **קרש** אותיות **קשר**, רומז לקשר של תפילין של הקב"ה כמבואר בברכות (דף ז) עה"פ (שמות לג, כג) "וראית את אחורי" הראהו קשר של תפילין שבראש, ובתרגום יונתן (שם) כתב, הראהו קשר תפלה של יד, תפילין של ראש מכוון נגד מצוות התלוין במח, ותפילין של יד מכוון נגד מצוות התלוין בלב וביד כמו שאנו אומרים בלשם יחוד, ועיין תיקו"ז (תיקון כב, סה:), ועיי' מצות תפילין התלוין ביד, שמרומז להנותן צדקה ביד, יבא ליזהר ג"כ בהמות, פי' שיחשוב איך לקיים מצות צדקה שיקיים המצוה כתיקונה, בבחינת שתי ידות לקרש **האחד**, שיהי קשר תפילין הראה לעניו תמונת ה' לנגד עיניו, שעיי' מצות צדקה יגרום שיהא הכסא שלם כנ"ל.

- כ -

וזהו מרומז ג"כ בפסוק הנ"ל **ציון במשפט תפדה ושבי"ה בצדקה**, שבי"ה אותיות שב י"ה, דעיי' הצדקה זוכים לגאולה, ואז יהי **שב י"ה**, שיחזור להיות י"ה במקום ו"ה שהוא עתה.

- כא -

עוד אמרתי בביאור הפסוק **שתי ידות לקרש האחד משולבות**, דהנה **קרש** אותיות **קשר** כנ"ל, ובא לרמז כאן מה שארז"ל (סנהדרין דף כ"ו ע"א) קשר רשעים אינו מן המנין, והרמז בזה

דברי פרשת בשלח - לצדקה תורה סה

לענייננו, שהאדם צריך להזהר שלא תשלוט הסי"א על ממונו, וזוכה לזה ע"י שנותן צדקה לעניים מהוגנים.

ויש לרמז עוד בתיבת **שתי**, שעולה מספר ר"ת של שבעה שמותיו של יצה"ר, **מ'כשול**, **צ'פוני**, **ע'רל**, **א'בן**, **ט'מא**, **ר'ע**, **ש'ונא** (סוכה דף נ"ב ע"א). והרמז בזה, דהיצר הרע רוצה לקשור את ידו של הנותן שלא יתן צדקה כי אם לעניים שאינם מהוגנים, ובא הרמז ב' שמותיו, כי היצה"ר מפתה להאדם כל פעם בתירוץ אחר, פעם אומר לו שהעני אינו כדאי ליתן לו, ופעם אומר לו שבאמת אינו עני אלא עשיר, ופעם אומר לו איך תתן לו כסף שמא למחר לא יהי לך עוד, וכדומה בטענות שונות, וע"כ נקרא היצה"ר בשמות שונות, כי מאז ומתמיד בא בטענות שונות אל האדם שלא יתן צדקה, וזהו הרמז בשתי ידות, דע"י שהנותן משלב את ידו עם יד המקבל ונותן לו צדקה כפי הראוי, ע"יז ממילא מבטל את כח היצה"ר וכת דילי.

- כב -

ואפשר לומר עוד עפ"י התולדות יעקב יוסף ועוד שהבאנו לעיל, די"ל דזהו הרמז בשמותיו של היצה"ר, שבאמת מסכים היצה"ר לפעמים שיתן צדקה, רק ברצונו שהאדם יתן צדקה למי שרמוז **במכשול**, היינו למנהיג כזה שהוא מכשיל את הרבים רח"ל, ולפעמים מסכים היצה"ר שיתן צדקה למי שהוא בבחינת **צפוני**, שרק מבחוץ נראה כאדם הגון אבל באמת זממו צפון בתוככי קירות לבבו, וזהו בחינת **צפוני** שנקרא יצה"ר (והוא רודף את הצדיקים האמיתיים כנ"ל בתולדות יעקב יוסף, עיי"ש).

עוד רמז בשמו של היצה"ר הוא **ערל**, שמפתהו ליתן לצדקה לערל כזה שהוא ערל ומטומטם בעצמו וגם מטומטם לבבות בני ישראל להטותם מדרך הישר ח"ו, ונקרא ג"כ טמא, דע"י שרודף הצדיקים האמיתיים מרבה טומאה בישראל רח"ל. ונקרא ג"כ **רע**, שהוא רע בעיני ה'. כן נקרא היצה"ר **שונא** ע"ש שהוא מרבה שנאה בישראל, דע"י שרודפים הצדיקים הרי הם שנואים בעיני

סו דברי פרשת בשלח - לצדקה תורה

העם, וגם שע"יז שונא אותם הקב"ה, וע"כ נקרא היצה"ר בשם שונא.

ומובא בספר מקדש מעט (פרק ב', ובעוד ספרים) שכל מצוה שאין לה עוסקים היא בבחינת מת מצוה, וע"י שנוהר בזמן הזה בבחינת מת מצוה הלזו, מקבל שכר ביותר כנגד כל העולם כולו. והרי הצדקה הוא כעת בבחינה זו, שבני אדם מחפשים תירוצים שונים מדוע אין ליתן לעניים הגונים ת"ח ויראי שמים, ומביאים רא"י לזה ממה שהרשעים מלאים כסף וזהב, ורק כאשר צריכים ליתן להצלת ילדי ישראל שלא ירדו לטמיון ח"ו, אז קשה מאוד להשיג כסף לצורך זה, וכל זה מחמת גודל העיכוב שבא מהיצה"ר על זה, כי אינו רוצה בשום אופן שיתנו צדקה הגונה במקום הראוי.

- כג -

ולפי הנ"ל שכתבנו דגדולה צדקה שמקרבת את הגאולה, יש לומר בדרך רמז דמשי"ח ר"ת מ'חצית ש'קל י'דו ח'ייבת, רומז שמצוה זו (שהוא בגדר צדקה, והוא אופן הראשון של צדקה שצוה הקב"ה לישראל ליתן לנדבת המשכן) שהוא רמז לצדקה בכלליותה, תקרב ביאת המשיח במהרה בימינו.

ועפ"י הנ"ל דמחיית עמלק תלוי בצדקה, ושעיקר רצונו של היצה"ר הוא שלא יהיו מתמכין דאורייתא באופן ראוי והגון, לצדקה כשרה ואמיתית, יש לפרש קצת מה שכתב בספה"ק מדרש תלפיות (ענף גיד הנשה, בשם ספר מנחה בלולה פרשת בשלח) וז"ל: "במדרש הנעלם את לרבות תשעה באב, רצונו כי בזה הפסוק (על כן לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה) נרמזו ארבע הצומות, ג' - ג' בתשרי, י' - עשרה בטבת, גי"ד במספר י"ז - הוא י"ז בתמוז, א"ת לרבות תשעה באב, ואותיות הנש"ה - השנ"ה כי באלו ימים בשנה לא יאכלו בני ישראל, גם א"ת גי"ד הנשמה בגימטריא ט' באב".

דברי פרשת בשלח - לצדקה תורה סז

ומוסיף על זה במדרש תלפיות וז"ל: "א"ה שס"ה גידים שבאדם כנגד ימות השנה, כל אבר כנגד יום אחד, וגיד הנשה כנגד יום ט' באב, וכיון דסמא"ל שולט ביום ט' באב לכן יוכל סמא"ל שהוא השר שבא להלחם בו כדרז"ל לשלוט באבר זה שהוא חלקו, ולכן לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה על שנגע בו סמא"ל הטמא" עכלה"ק.

- כד -

ונראה להסביר קצת הדבר מדוע התאמץ הס"מ דוקא על מצות גיד הנשה, להלחם ביעקב בגיד הנשה דוקא, ויתבאר לדרכינו דהנה ידוע מזוה"ק דגיד הנשה רומז לתמכין דאורייתא, דהס"מ שרו של עשו רצה שלא יהיו תמכין דאורייתא בישראל, אלא שתלמידי חכמים יצטרכו לדאוג בעצמם לצרכי פרנסתם ועיי"ז יתבטלו מלימודם ח"ו.

היוצא לנו מזה דמצות גיד הנשה רומזת ג"כ למצות צדקה, שעיקר רצונו של הס"מ היתה שלא יהיו תמכין דאורייתא בישראל.

ועיין בספה"ק אוצר החיים להגה"ק מקאמארנא זצ"ל (פרשת וישלח) במצות גיד הנשה וז"ל: "וכן יש בזה רמז להיות מתמכי אורייתא ומסעדיה, ובזה יכניע כח הס"מ, עיין בזוהר ותסמר שערות ראשך האיך שתתעורר נפשך להיות מתמכי אורייתא כו' ולנו בושת הפנים. כי באמת כל הגזירות רעות באין מחטא זה וכל תקיפו דמלכא חייבא וכל אורך הגלות הכל עבור חטא זה, וכל הירא וחרד לנפשו לעשות מחלצות לנפשו יהיה עיקר ענינו בזה. ויצר מתקיף מאוד את לבו ועושה כל התפעלות למנוע דרך זה ומצוה זאת ונותן בלבו לשנוא החכמים, ותזהר מיום דינא רבה אשר תפול ולא תוכל לקום כלל וכלל, ולא תחיה בתחיית המתים", עכלה"ק.

סח דברי פרשת בשלח - לצדקה תורה

- כה -

ועפ"י הנ"ל דמצות גיד הנשה רומז ג"כ למצות צדקה - תמכין דאורייתא, יובן הרמז שהביא המדרש תלפיות את גיד הנשה א"ת לרבות תשעה באב, דע"י הצדקה (שנרמז בגיד הנשה) מבטלים כל הס"מ ועמלק, ומקרבים הגאולה, וזהו הרמז לרבות תשעה באב, דכשיבוא משיח צדקינו בב"א יהא גם יום תשעה באב לששון ולשמחה, וכל זה ע"י שידעו ישראל תכלית מצות גיד הנשה שהוא מה שהס"מ רצה שיתבטלו התמכין דאורייתא מישראל ח"ו, כי עיקר מפלתו תלוי בזה כנ"ל.

ועיין מש"כ עוד באוצר החיים (פרשת עקב, מצוה תל"ה) וזה לשונו: "מצות עשה להתדבק בחכמים ותלמידיהם שנאמר ובו תדבק, ומדיני המצוה לילך אל תלמידי חכמים וצדיקים ללמוד מעשיהם ולשמוע תורה ומוסר מפייהם ולילך אל סעודת מצות לתלמיד חכם וצדיק ולשמוע ממנו דברי אלקים חיים ויהנהו מנכסיו מאכל ומשקה כפי כחו לתלמידי חכמים ולצדיקים שנפשטין מזה העולם ופשוטי המצוה לדבק עצמו בכל רגע בהשם יתברך ובאהבתו. משורשי המצוה נודע מדברי הזוהר מגודל מעלת תמכי התורה, שבוודאי איש עשיר שאין בו תורה ולא תומך התורה אין לו תקומה בתחיית המתים ולא בעולם הבא ואין יוצא במה ששולח לו פעם אחד בשנה אלא כל אחד צריך להחזיק תלמיד חכם ויאכיל אותו בכבוד ויתן לו כל צרכו וצרכי בני ביתו בריוח ובפנים יפות כיששכר וזבולון, ואז יהיה עמו ולחלקו, וכן אף עם הארץ עני צריך לדבק עצמו לתלמיד חכם לשמשו ולאהבה אותו ובזה יעלה אותו לעולם ועד" עכלה"ק.

- כו -

ועל דרך זה אפשר להבין ג"כ מ"ש בספר שלחן ערוך של האריז"ל (בהלכות קריאה בחכמת הקבלה סעיף ט') וזה לשונו: "כל מי שאינו עוזר בממונו לבעלי תורה יהיה בזמן התחיה כמו

דברי פרשת בשלח - לצדקה תורה סט

נפל ועליו נאמר וארץ רפאים תפיל (ישעיה כ"ו, י"ט) למי שנתקיים בו כי רבים חללים הפילה" (משלי ט') עכ"ל.

והכוונה בזה דכיון שלא עזר בממונו לבעלי תורה האמיתיים, א"כ הרי לא עשה כלום עבור קירוב הגאולה, וא"כ באיזה זכות יוכל לחיות בזמן התחיה, ע"כ יהיה כמו נפל ח"ו, משא"כ אם הוא עוזר ופושט ידו לבעלי תורה ומצוות, יזכה לחיות בעת הגאולה בב"א.

הנה ביומין דאדר ימי השמחה ידוע מסה"ק שמה שהצדיקים יכולים לפעול מהשי"ת בר"ה ויוהכ"פ יכול כל יהודי לפעול בפורים, כפי" הצה"ק מבארדיטשוב זי"ע שכל הפושט יד נותנים לו, הכוונה הוא שכל יהודי שפושט ידו לשמים בבקשה נותנים לו כל משאלות לבו.

על כן הנני לברך את כל אנ"ש שבימי רצון אלו יזכו להפקד בדבר ישועה ורחמים בכל משאלות לבו לטובה ולברכה לחיים ארוכים וברוכים מתוקים ומתוקנים, מתוך שמחה ונחת והרחבת הדעת בב"א.

פרשת יתרו - לנשואין

דרוש לנשואין

**כי יהיה להם דבר בא אלי ושפטתי בין איש ובין רעהו
(שמות יח, טז)**

- א -

הנראה לפרש בהקדם דברי הנועם אלימלך בד"ה או יאמר וזל"ק: כי נמצא בספרי קודש שלעתיד יהיה השם הקדוש "יהיה" כי לעת עתה הוא הוי', ולעתיד כולו ביו"ד.

ונראה הטעם כי י"ה הוא נגד עולם הבא וו"ה נגד עולם הזה, ולעתיד יהיה יום שכולו שבת ויהיה כולו עולם הבא ויהיה הכל בי"ה כו' עיי"ש.

- ב -

אופן א'

אפשר לבאר הנועם אלימלך מבואר בחז"ל מנחות (כט, ב) מאי דכתיב (ישעיה כו) בטחו בה' עדי עד כי ביה ה' צור עולמים, מאי שנא דכתיב ביה ולא כתיב י-ה כדדרש רבי יהודה ב"ר אלעאי אלו שני עולמים שברא הקב"ה אחד בה"א ואחד ביו"ד, ואיני יודע אם העולם הבא ביו"ד והעולם הזה בה"י אם העולם הזה ביו"ד והעולם הבא בה"י. כשהוא אומר אלה תולדות השמים והארץ בהבראם (בראשית ב) אל תקרי בהבראם אלא בה"י בראם [הוי אומר העולם הזה בה"י והעולם הבא ביו"ד]. לפי זה שכשברא הקב"ה ב' עולמות ברא עולם הזה בה"א, אבל אחר כך נשאר מרומז ומקושר לעולם הבא.

- ב -

אופן ג'

אפשר לבאר דברי הנועם אלימלך מובא בספר זרע קודש מהרה"ק מראפשיץ זי"ע על האי דאמרי אינשי בשעת החתונה

דברי פרשת יתרו - לנשואין תורה עא

שהזיווג יעלה יפה, דהכוונה הוא, דכ' בספה"ק כי לעתיד ישתנה שם הוי' ב"ה לאותיות יהי"ה בשתי יודי"ן, והשילוב של השני שמות אדני"י יהי"ה יעלה למספר צ"ה כמנין תיבת יפ"ה, וזהו שמברכים שזיווגם יקרב את ביאת המשיח ואז יעלה זיווג השמות כמספר יפ"ה.

הנה מבואר בשו"ע (או"ח סימן ה') כשמזכיר את השם הוי' יכוין בכתיבתו, שהוא היה הוה ויהיה. וכתב המג"א שם דבחילוף הוא"ו ביו"ד אז הוא אותיות יהיה.

ובאבן שלמה (פ' בהר אות ג') כתב דהנה קוב"ה ואורייתא וישראל חד הוא. וכמו שנאמר (דברים לב) כי חלק ה' עמו שעם ישראל הוא חלק מהקב"ה. ובני ישראל המה מחולקים לארבע מחנות ולארבע דגלים, ועל כן ישראל נרמזים באות ד'. וכאשר ישראל דבקים בהקב"ה מצטרפין ד' מחנות ישראל להשלים המספר החסר מהשם הקדוש, דהיינו שמצרפין ד' להוא"ו (שבשם הוי"ה ב"ה), ואז הוא מספר יו"ד ונקרא השי"ת יהיה, ושפיר נמצא בשם הוי' ב"ה היה הוה ויהיה עי"ש

- ד -

אופן ד'

אפשר לבאר מאמרים (מנחות כט, ב) ודברי הנועם אלימלך זי"ע, דהנה מבואר בקרא (בראשית ב, כג) "ויאמר האדם זאת הפעם עצם מעצמי ובשר מבשרי לזאת יקרא אשה כי מאיש לקחה זאת". ואיתא בפרקי דרבי אליעזר פרק י"ב: מה עשה הקב"ה נתן שמו ביניהם, י"ה, אם הולכין בדרכי ושומרים מצותי הרי שמי נתון ביניהם ומציל אותן מכל צרה ואם לאו, הריני נוטל את שמי מביניהם והן נעשים אש ואש.

רואים אנו מזה שהאיש נברא ביו"ד והאשה בה"א, דוגמת ב' העולמות שברא הקב"ה כנ"ל, כי ביי"ה ה' צור עולמים. מובא

עב דברי פרשת יתרו - לנשואין תורה

בחז"ל שהאדם הוא עולם מלא (סנהדרין ל"ז): המציל נפש אחת מישראל כאילו קיים עולם מלא.

ומתורץ בזה הקושיא למה ברא הקב"ה את האשה מעצם האדם ולא ברא אותה כמו שברא את האדם בריה שלמה בפני עצמה, וכברייית כל הבעלי חי זכר ונקיבה בראם. אלא מפני שהאיש הוא אות יו"ד משם הוי' והאשה היא אות ה"א משם הוי', כנ"ל כי ביי"ה ה' צור עולמים.

עוד אפשר לומר מדוע עשה השי"ת כן, שתהיי מיוחדת לבעלה לעזור לו שיוכל להשתלם לעבודת בוראו, ולא כמו הבעלי חי שאינם מיוחדות לבעליהם ואין להם שום שעבוד לבן זוגם.

ולפי מה שהבאנו מהנו"א שהשם י"ה הוא נגד עולם הבא, נמצא איפה שהאשה היא צדקת, מביאה את בעלה וילדיה לעולם הבא.

- ה -

אופן ה'

יש לפרש בהקדם דברי המקובלים, דעיי חטא עץ הדעת נסתלקו אותיות ו"ה משם הוי"ה ב"ה ואותיות י"ם משם אלהי"ם, והם אותיות היו"ם. וז"ל סה"ק תוספות חיים להרה"ק רי"ח זצ"ל מפיסטין עה"פ (שמיני ט, ד) כי היום ה' נראה אליכם: כי עיקר השבירה הוא בחטא אדה"ר, שנתפרד[ו] אותיות י"ה מן ו"ה, וגם מ"י מן אל"ה משם אלהי"ם, והן אותיות היו"ם. וזהו כי לישועתך קוינו כל היו"ם, כי מצפים אנו לישועה זו, שיתקנו השמות הנ"ל וכו', עכ"ל.

וזהו מה שמבואר בחז"ל שהאשה כבתה נרו של עולם, שכל השפעות האורות באים משם הוי' ב"ה ועל ידי החטא גרמה שנפרדו אותיות י"ה מן ו"ה כנ"ל (ועיין בבני יששכר מאמר נר שבת אות כ"ט).

דברי פרשת יתרו - לנשואין תורה עג

- 1 -

עוד אפשר לומר מכיון שהאיש והאשה הם מגוף אחד והיא יודעת ומרגשת כל מה שחסר לבעלה, לכן תוכל לסדר לו כל צרכיו ועניני העולם הזה כדי שיהיה פנוי רק לעניני העולם הבא.

עוד יש לבאר הטעם שהאשה מכוונת נגד האות ה' משם י"ה, בהקדם דברי זקניי האוהב ישראל פרשת ויצא על הפסוק: "ואבנה גם אנכי ממנה, על דרך הכתוב הא לכם זרע, שמן הה"א מתברכין ישראל ומתרבין בבנים ובזרע של קיימא. ובכל שמות אמהות הקדושות נמצא הה"א, היינו שרה רבקה לאה, רק ברחל לא נמצא אות ה' על כן אמרה ליעקב בא נא אל שפחתי ואבנה גם אנכי ממנה, ר"ל מה"א שלה.

בספר נחלת שבעה (סימן יב אות טז) מביא בשם המהרי"ל ביתר ביאור וז"ל: לפי מה שכתבו המקובלים גבי שרה טעם לתוספת הה"א משום שבה"א יש כח התולדה בסוד הא לכם זרע. ומהאי טעמא רבקה לאה בלהה זלפה היו מולידים חוץ מרחל מפני שלא היה ה"א בשמה. ולכן לקחה לה בלהה לשפחה להבנות ממנה. מפני שבלהה יש לה ב' ההי"ן. ונ"ל שזהו טעם המדרש פרשת לך לך: הבט נא השמים אין כתיב כאן, אלא השמימה, לפי שבה"א בראתי את העולם הריני מוסיף ה"א על שמך ואת פרה ורבה וק"ל. הרי שאפילו בשמות לשון הקודש לא באה הה"א רק לכיון ידוע. וא"כ מכל שכן שאין להוסיף ה"א על שם שאינו לשון הקודש בלא טעם כנ"ל.

היוצא לנו מזה שאות ה"א מרמז להא לכם זרע, לכן יצר הקב"ה האשה בה"א, כמבואר בפדר"א הנ"ל.

- 2 -

אופן ו'

אפשר לפרש ע"פ דבריו הק' של רבי מאיר מפרעמישלאן זי"ע, מובא בספר דברי מאיר, שמבאר דברי רש"י הק' עה"פ (חיי שרה

עד דברי פרשת יתרו - לנשואין תורה

כה, ו) ולבני הפילגשים אשר לאברהם נתן אברהם מתנות גוי, ופי' רש"י ז"ל, וז"ל: **הפלגשם, חסר כתיב, שלא היתה אלא פלגש אחת, היא הגר היא קטורה. נשים בכתובה, פלגשים בלא כתובה, כדאמרינן בנשים ופלגשים דדוד, עכ"ל.**

וכתב ע"ז הרה"ק הר"ר מאיר מפרימישלאן זי"ע, הובאו דבריו בספר דברי מאיר פ' חיי שרה עה"פ, וז"ל: ואמר הרמז"ל ע"ד רמז, עפ"י דברי רז"ל **איש ואשה שם י"ה שרוי ביניהם**, והנושא אשה **בכתובה** הוא **אותיות כתב ו"ה, אזי שם הוי"ה שלם**, אבל בלא כתובה ליכא רק חצי השם. וזהו כוונת רש"י **פלגשם חסר כתיב**, ולמה כתיב חסר, לרמז לנו כי **נשים בכתובה פלגשים בלא כתובה**, כי אם נכתב **פלגשם חסר**, הוא **אותיות פלג שם**, עכ"ל. וכעין זה ראיתי לפני זמן מזקיני הגאון הקדוש הגר"א זי"ע בספרו עה"ת עה"פ ולבני הפלגשים, אין הספר כעת תח"י להעתיק לשונו הזהב.

והיינו כנ"ל בדברי המקובלים, שחטא אדה"ר הי' בזה **שנסתלקו ונפרדו אותיות ו"ה מאותיות י"ה שבשם הוי"ה**, וצריך שיהי' השם שלם, ולכן נשים בכתובה כו', חיבור אותיות י"ה (איש ואשה שם י"ה שרוי ביניהם) עם אותיות ו"ה (שבכתוב"ה, כתב ו"ה), כנ"ל ודו"ק.

- ח -

ומזה מובן עד כמה **שצריך לדקדק מאוד בענין הכתובה, שתהי' כהלכתה בכל פרטי' ודקדוקי'**, כי ע"י הכתובה נשלם שם הוי"ה שבין איש ואשה, אשר שם הוי"ה הוא כולו רחמים

א) עיין בס' דברי מאיר דלהלן בפנים, שכתב שם (בחצע"ג), וז"ל: ולדעתי מה שצווחו קמאי דקמאי כי בכל הספרים הוא מלא דמלא, אין שום קושיא לדברי רש"י ז"ל, כי נובעים המה מדברי רז"ל במדרש רבה, וחז"ל חולקים בהרבה מקומות על המסורה, כדמצינן בדברי התוספות מס' שבת דף נ"ה ע"ב, בד"ה מעבורם כתיב, ובמס' נדה דף ל"ג ע"א בתוספות ד"ה והנשא כתיב, וכן עוד במקומות הרבה. אך לדברי רש"י שם צ"ע, עכ"ל.

דברי פרשת יתרו - לנשואין **תורה** עה

וחסדים, ולכן עייז שהכתובה היא בשלימות, שזהו ענין שלימות שם הוי"ה, עייז יחול על האיש והאשה ברכת הוי" בכלל ובפרט.

- ט -

ויש לקשר זה עם המבואר בספר חסידים (סימן תתשל"ט), וז"ל: **זה ספר תולדות אדם** (בראשית ה, א), **מכאן רמז שמיד אחר ברכת חתנים יתן שטר כתובה** [וב"פירוש" שם: ר"ל, שיש רמז בזה הפסוק **זה ספר**, שיכתוב לה ספר כתובה כשנושא אשה להוליד **תולדות**]. לפיכך סמך **זה ספר תולדות אדם** לפסוק (שם ד, כו) **לקרוא בשם ה'** [א"ה, כפה"נ כוונתו לרמז, שמיד אחר **ברכת חתנים**, המרומז בפסוק לקרוא בשם ה', מיד יתן שטר כתובה, המרומז בפסוק שלאחריו, **זה ספר גוי'**]. עכ"ל.

- י -

ולדרכנו יש לרמז, דעיי **זה ספר**, היינו עיי שישנו **שטר כתובה**, והכתובה היא כהלכתה כו', שאז הוא חיבור אות י"ה עם אותיות ו"ה שבשם הוי"ה, עייז נתקן מה שנגרם עיי **תולדות אדם** שלא כדבעי, היינו מה שגרם אדה"ר בק"ל שנה שהי מוליד כו', ועייז יהי **לקרוא בשם ה'**, שם הוי"ה שלם.

- יא -

איתא בספרים הקי שאיש ואשה הם דוגמת זיווג קוב"ה ושכינתו, (ועיין לעיל מה שהבאתי מפדר"א פיי"ב). לפי זה יוצא שכמו שבאיש ואשה נמצא ביניהם השם י"ה ובכתובה השם ו"ה. כי איש ואשה אם יש שלום ביניהם השכינה שורה ביניהם, כידוע. נמצא שאיש ואשה הם שם י"ה, דוגמת עולם הבא כו'.

ולפי דברי הרה"ק ר"מ מפרעמישלאן והגאון הקדוש הגר"א זי"ע שו"ה **המרומז בכתובה הוא שלימות שם הוי' ואז הוא כולו רחמים**. ואם חסר בהכתובה הרי חסר הרחמים, כי הרי השם אינו בשלימות. בזה יובנו ביותר דברי הנועם אלימלך שו"ה

עון דברי פרשת יתרו - לנשואין תורה

מרומז לעולם הזה ואם אין הו"ה בשלימות אז חסר לו הטוב של עולם הזה.

ממילא מובן הטעם מה שכתבו הספרים שכל פגם שנמצא בכתובה גורם ח"ו דברים שהם היפך הטוב כמו שאבאר להלן כו'.
(עיינ עוד בארוכה בספר שמות בפרשת יתרו).

פרשת פקודי - הספד

הספד על הרבני החסיד מוהר"ר שאול יחזקאל ז"ל

בהרבני היקר והמופלג, ירא שמים באמת ובתמים מוהר"ר זאב ז"ל בן מוהר"ר צבי גרינפעלד ע"ה, נכדו של הגה"ק רבי שאול יחזקאל ליטשיק זצ"ל, מח"ס מגן שאול

נאספנו כלנו יחד להספיד את ראש הקהל ומייסד בית מדרשינו "קהל מגן שאול ד"האלמין", מוהר"ר שאול יחזקאל בן רבי זאב ז"ל.

- א -

בפרשת השבוע נאמר אלה פקודי המשכן משכן העדות וגו' (לח, כא).

איתא במדרש שהמשכן מכפר על העוונות!

לכאורה קשה הלשון משכן העדות? איזה עדות יש כאן?

לפרש העניין נקדים דברי חז"ל במסכת שבת נה: אמר ר"ש בן פזי א"ר יהושע בן לוי משום בר קפרא כל המוריד דמעות על אדם כשר הקב"ה סופרן ומניחן בבית גנזיו שנאמר נודי ספרת אתה, שימה דמעתי בנאדך הלא בספרתך. [פירוש "את מקומות נדודי מנית אתה ה', שים את דמעתי באוצרך הרי הם ספורים עמך"].

ובזוהר הקדוש (ח"ב) פירוש על הפסוק "נודי ספרתה אתה שימה דמעתי בנאודך הלא בספרתך". אמר רבי יוסי למדנו כל השערים ננעלו ונסגרו, ושערי דמעות לא ננעלו, ואין דמעה אלא מתוך צער ועצבון, וכל אותן הממונים על שערים ההם כולם משברים הרי קרח ומנעולי ברזל ומכניסים אותן הדמעות, ותפלה זו נכנסת לפני המלך הקדוש ובכן מדרגה הידועה יש לה צער מן העצבון והצרה של איש ההוא, כמשי"כ (ישעי' מ"ג) בכל צרתם לו צר וגו'. והאיש ההוא עם תפלה ההיא עם הדמעות אינה חוזרת ריקם. והקב"ה מרחם עליו. אשרי חלקו של איש ההוא שמוריד דמעות לפני הקב"ה בתפלתו.

עח דברי פרשת פקודי - הספד תורה

וקשה : א) למה נקטו חז"ל "אדם כשר" ולא כתבו "צדיק".

ב) למה הקב"ה סופרן ומניחן בבית גנזיו, הלא מי יגנוב אותן משם.

ואפשר לפרש הענין באופן זה, שיש שני סוגי דמעות שמורידים במיתת הצדיק. א) על העדר הצדיק, האדם כשר בעצמו. ב) על סליחת עון וכפרת פשע.

ונקדים בזה דברי המדרש (ויקרא רבה פ"ה) שה פזורה ישראל וגוי' שישראל נמשלו לשה. שכשהולידן לרעות מאות צאן ביחד, אם שה אחד נלקה ברגלו, ואינו יכול ללכת, אז כולם ביחד עומדים ולא הולכים הלאה, בגלל שכואב להן הייסורים שיש לשה שאינו יכול לילך.

כ"כ אומר המדרש ככה הוא כלל ישראל. כשיהודי אחד נעדר רח"ל, הכאב הזה כואב לכל ישראל, מפני שחסר אחד מאבריו. וזהו : בכל צרתם לו צר. כלשון הזה"ק : אורייתא קוב"ה וישראל חד הוא ממש.

בשילוב המדרש והזה"ק אפשר להבין למה בכל צרתם לו צר? בגלל שאורייתא וקוב"ה וישראל חד הוא ממש, ממילא אם חסר לאדם ח"ו אבר אחד בוודאי כואב לו.

ובזה אפשר להבין למה הקב"ה מונה הדמעות מפני שבכל צרתם לו צר ואורייתא וקוב"ה וישראל חד הוא, ועוד שהוא בוכה על צער של הקב"ה ג"כ, ע"כ סופרן ומניחן בבית גנזיו.

הסוג השני של הדמעות שאנו מורידים על מיתת הצדיק הוא לסליחת עון ולכפרת פשע, כי זהו שאנו מספידים את הצדיק הוא מכפר כיום הכיפורים.

אולם ביום הכיפורים קיימא לן כרבי יהודא (ולא כרבי) שיוהכ"פ אינו מכפר רק עם תשובה, אבל אם לא עשו תשובה אין יוהכ"פ מכפר, ואם כן גם יום מיתת הצדיק הוא כן. אמת הוא

דברי פרשת פקודי - הספד תורה עט

שההספד מכפר, אבל אינו מכפר בלא תשובה. ואף אם ירבו לבכות, אינו מכפר אלא אם כן מורידים דמעות חרטה על עון ופשע ואם לא מתחרטים על העבר וקבלה על העתיד אין יוהכ"פ מכפר.

- ב -

אמרו ז"ל (ברכות ג') אין אומרים בפני המת אלא דבריו של מת. הכוונה בזה, שרואים מה המת היה חפץ ולאיזה דבר השתדל בחייו, את זה אומרים בפני המת, כי אז יעשו הדברים הללו רושם גדול על המקשיבים. ביידעם כי זה האיש אשר בקרוב ייפרד מהם לנצח, הקדיש כוחותיו לדבר זה, ממילא ישתדלו יותר לקיימם.

איתא במדרש: הקב"ה כותב ודיו שנשאר בקולמסו הוא מקנח בראש הצדיקים בשעה שמגיע להיפטר מן העולם. הכוונה בזה לדעתי: כל מה שנעשה בעיר לתיקון העיר הוא דבר יקר מאוד, וזה נכתב בפנקסו של הקב"ה כל יום. כמ"ש וכל מעשיך בספר נכתבים. אולם דבר שחסר עוד לתקן בעיר זהו הדיו שנשאר בקולמוס של הקב"ה כביכול, שטרם כתב זאת בפנקסו, והדיו הזה מקנח בראש הצדיקים בשעה שמגיע זמנם להיפטר מן העולם. הכוונה בזה שנותן להצדיק הרעיון שיש להשתדל שיגמור העניין הזה. וכדאיתא במדרש: מסורת תהיה בידך כל העושה מצווה סמוך למיתתו דומה שלא הייתה מדת הצדיקים חסרה כי אם אותה מצווה והשלימה.

כתוב בתורה "בנימין זאב יטרוף בבקר יאכל עד ולערב יחלק שלל". בפסוק זה נרמז השם שלו, בבקר יאכל עד - שבשנות בשנות נעוריו זכה להביא שקים עם קמח להרבה צדיקי הדור ולישיבות, כמו הצה"ק ר' שלום אליעזר מראצפערט ועוד. זכה להחזיק מוסדות התורה וצדיקים נסתרים. והכל עשה בסתר. וכל זה עלה בידו על ידי זוגתו החשובה והצנועה [המתייחסת למשפחה שלנו, שהעיד עליה הגה"ק מצאנז זי"ע שהיו בעלי רוח

הקודש], שהייתה לו לעזר בכל פעולותיו לחלק צדקה לצדיקי הדור, כמו שלמדה אצל אבותיה הקדושים.

יאכל עד. יאכל, היינו אכילה. עד [ע' צרויה], שהצדיקים יעידו בבית דין של מעלה על פעולותיו הנעלות. ועל ידי זה זכה לתת 4 ספרי תורה לבית המדרש. גדולת המצווה של כתיבת ספר תורה ידוע. וכל אחד משתוקק על כל פנים לכתוב ספר תורה אחת והוא זכה להכניס ארבעה ספרי תורה לבית המדרש.

- ג -

איתא בחז"ל, הכל תלוי במזל אפילו ספר תורה שבהיכל. לכאורה הלשון "שבהיכל" תמוה, שהרי המזל הוא שיוציאו הספר תורה מההיכל ויקראו בה, וזהו המזל שקוראים בה ולא שתעמוד בהיכל?

הנראה לפרש, שאם מביישים הספר תורה על ידי שמדברים באמצע הקריאה ובין גברא לגברא וכו' אז יותר רצוי לספר תורה שתהיה בהיכל ולא שיוציאו אותה, אבל מזלו של ר' שאול יחזקאל היה שהספרי תורה שהכניס בבית מדרש זה לא היה להן להתבייש והן יכולים להעיד לפני בית דין של מעלה שנהגו בהן כבוד בכל הפרטים והדקדוקים.

וזה באמת מת מצווה. שמצווה כזאת שרק יחידים מקיימים, מקבלים שכר עבור כל העולם. וזהו הפשט משכן העדות, שהביהמ"ד והארון קודש יהיו עדות על כל הני"ל.

במשניות סוף עוקצין איתא: "עתיד הקב"ה להנחיל לכל צדיק וצדיק ש"י עולמות", וצדיק נקרא השומר על עניית אמן, כמ"ש פתחו שערים ויבוא גוי צדיק שומר אמונים.

ואיתא במדרש (דברים רבה ז'): אין גדול לפני הקב"ה יותר מאמן שישראל עונין. ואחד שנוהר בעניית אמן זוכה להיות בהיכל המשיח. לכן אנו עושים אותו כשלוחנו, שידבר עם משיח

דברי פרשת פקודי - הספד תורה פא

צדקינו ויעורר על צרות ישראל המרובים שהרבה חולים במחלות קשות וגם חוסר הפרנסה, שהקב"ה יקבל דמעותינו ויניחם באוצר הדמעות שלו.

והיות והנפטר הכשר פעל הרבה על אנשים אחרים שיזהרו בעניין עניית אמן בקול ולא ידברו באמצע הברכות, קדיש, קריאת התורה, ויסד בית המדרש שלא מדברים בו כלל, לא רק בעת אמירת קדיש, קריאת התורה, שמונה עשרה, ובין גברא לגברא, אלא מפתיחת הארון קודש להוצאת הספר תורה לקריאה עד סגירתו אחר הקריאה, כמבואר בזוה"ק ויקהל, וז"ל: כד סליק ספר תורה לתיבה כדן בעאן כל עמא לסדרא גרמייהו לתתא באימתא בדחילו ברתת וזיע ולכוונא לבייהו כמא דהשתא קיימין על טורא דסיני לקבלא אורייתא ויהון צייתין וירכון אודנייהו ולית רשות לעמא למפתח פומייהו אפילו במילי דאורייתא, וכל שכן במלא אחרא, אלא כולהו באימתא כמאן דלית ליה פומא. והא אוקמוה דכתיב וכפתחו עמדו כל העם ואזני העם אל ספר התורה (נחמ"י ח')

אמר רבי שמעון: כד מפקין ספר תורה בצבורא למקרא ביה, מתפתחן תרעי שמיא דרחמין ומעוררין את האהבה לעילא וכו'.

ובתרגום לשון הקודש:

בשעה שמעלין הספר תורה לתיבה צריכים כל העם להכין עצמם למטה באימה ויראה ברתת ורעדה ולכוון לבם כאילו עכשיו עומדים על הר סיני לקבל תורה, ויהיו מקשבים ויטו אוזניהם. ואין רשות לעם לפתוח פיהם אפילו בדברי תורה. וכל שכן בדברים אחרים. אלא יעמדו באימה כמי שאין להם פה. והסמכתהו לפסוק וכפתחו עמדו כל העם ואזני העם אל ספר התורה (נחמ"י ח').

אמר רבי שמעון: כשמוציאים ספר תורה בציבור לקרוא בו נפתחים שערי שמים של רחמים ומעוררין את האהבה למעלה.

פב דברי פרשת פקודי - הספד תורה

ובזה הוא מהבתי מדרשים היחידים בכל העיר. וממילא מקבל שכר כנגד כל העולם. וזהו יחלק שלל שזכה לשלל רב כזה, שרק יחידים בכל העולם זכו לזה.

- ד -

איתא בדרשות חתם סופר (ח"ב דף שע"ט ע"ד) וזת"ד:

אם אנו נוהגים בהם [בבתי מדרשות] קודש אזי הם עתידים לקבוע בארץ ישראל (מגילה כ"ט). ויש להם גם עתה קדושת ארץ ישראל, והתפלות נשתלחות [משם] לשער השמים... אך **אם ח"ו אנו נוהגים בהם בזיון ומדברים בהם דברים בטלים, התפילות הולכים אל החיצונים והרי הם כעובדי עבודה זרה.**

לפי דברי החתם סופר, בתי כנסיות ובתי מדרשות שלנו הם כבר עתה חלק מארץ ישראל, ויזכו גם להיקבע בארץ ישראל כחלק מבית המקדש השלישי בזמן הגאולה על ידי משיח צדקנו, שיבנה במהרה בימינו.

ובאמת בעניין קבורה בארץ ישראל הוא לא דבר פשוט שכל אחד יכול לזכות לזה, שאדמת ארץ ישראל תקבל אותו. אבל הנפטר הנ"ל היה אומר ברכות השחר בקול רם ודקדק שכל אחד יענה אמן ויהא שמיא רבה וכו', וכדברי החת"ס הנ"ל, ובפרט שיש להנפטר דירה בארץ ישראל וגר בה, הרי כאילו הוא נפטר בארץ ישראל. ואדמת ארץ ישראל תקבל אותו באהבה.

- ה -

אמרנו לעיל אין אומרים בפני המת אלא דבריו של מת. איתא במדרש שהקב"ה כותב ודיו שנשאר מקנח בראש הצדיקים. כדאי להזכיר, כי בבית דין של מעלה חושבים לאדם מחשבה טובה שחישב לעשות. וכמה פעמים אמר לי לפני שקבל הסטראויק, לפני שנים מספר, שרוצה לעשות בארץ ישראל בית המדרש ומקוה גדולה, שאלפים מישראל יוכלו לילך למקוה, בגלל שהיה

דברי פרשת פקודי - הספד תורה פג

לו רחמנות על אנשי ארץ ישראל שאינם יכולים לילך למקוה בגלל שאין להם כסף לשלם. וזהו מה שהקב"ה כותב בדיו, שנשאר, שלא השלים עוד המצווה הזאת וחישב לעשות מצווה מעלה עליו הכתוב כאלו עשאה.

ולכן מורי ורבותי, עלינו לעשות רצונו בזה, מאחר שענין הזה היה יקר בעיניו מאוד בעתותיו האחרונים, טרם היפרדו מאתנו לנצח ודרש לעשות התיקון הזה.

ואמרו חכמינו ז"ל בירושלמי (ברכות פ"א) רצונו של אדם זהו כבודו. ועתה שנתאספנו לחלק לו כבוד האחרון, עליכם לעשות רצונו.

אנו מבקשים מהנפטר שיהא מליץ טוב בעד זוגתו החשובה שהייתה מסורה אליו לשמש אותו באמונה בכל נפשה ובפרט בעת חוליו. ועל ידי עזרתה זכה לעשות כל הפעולות הטובות. וימליץ טוב עבורה ובעד משפחתו ובעד כלל עירנו שהיה פועל למענם בהיותו בחיים חיותו.

ובזכות זה שנעשה רצונו האחרון הוא ימליץ טוב עלינו שהשי"ת ישלח לנו הגואל האמיתי במהרה בימינו אמן.

פרשת תזריע - לברית מילה

דרוש לברית מילה

כשם שנכנס לברית כן תכנס לתורה ולחופה ולמעש"ט

אפי"ל עפ"י מה שפירש הבעש"ט הק' על הגמ' במנחות (מ"ג): בשעה שנכנס דוד לבית המרחץ וראה עצמו ערום. אמר אוי לי שאעמוד ערום בלי מצוה וכיון שזכר במילה שבבשרו נתיישרה דעתו לאחר שיצא אמר עליה שירה שנאמר (תהלים י"ב) למנצח על השמינית מזמור לדוד על המילה שניתנה בשמיני.

וצ"ב מה טעם שיבח דוד מצוה זו על שם המילה ביום השמיני דמשמע שעיקר המילה במה שמקיימים אותה ביום השמיני ללידה, ופירש הבעש"ט הק': ד"בית המרחץ" הוא רמז לשעה של חשבון נפש שבה האדם בודק את כל גופו ומהותו, כמאה"כ "רחצו הזכו הסירו רוע מעלליכם". בשעה שנכנס דוד לבית המרחץ, כלומר שעשה חשבון הנפש על כל המצוות שעשה, ראה והנה הוא ערום ומשולל מכל מצוה. שכל מעשיו נגועים במחשבות פניות, אין בהם מתום להיות בלתי לה' לבדו. אמר, אוי לי שאעמוד _ לעתיד לבוא ביום הדין, עת יבוא הקב"ה במשפט עמו, ערום מכל מצוה, שלא היתה אחת שנעשתה כראוי וברוח נכונה. כיון שזכר במילה שבבשרו, במצות מילה שנעשתה בו בהיותו קטן בן שמונת ימים, וקיימה ללא פניות, נתיישרה דעתו. ולכן אמר עליה שירה "למנצח על השמינית", על המילה שמקיימים אותה בהיותו עולל בן שמונה ימים, ולכן כולה קודש לכבודו יתברך.

ועפ"ז נ"ל כשם שנכנס לברית כמו שנכנס לקיים מצות מילה בלי שום פניות רק לקיים מצות ד' כן יכנס לתורה ולחופה ולמעש"ט בלי שום פניה דאין המצוה בשלימות אם היא בפניות.

ועוד נ"ל כשם שנכנס לברית כן יכנס לתורה ולחופה ולמעש"ט בהקדם לפרש מש"כ במדרש עה"פ התהלך לפני והי' תמים. שלא

דברי פרשת תזריע - לברית מילה תורה פה

נקרא תמים עד שמל. דהנה אברהם אבינו ע"ה קיים כל התורה קודם שנצטווה על מצות מילה מחמת החקירה. שעל פי חקירה נמצא שהקב"ה הוא האמת ובמצות מילה לא היה ע"פ חקירה רק לקיים מצות ד' בפועל ובתמימות בלי שום חקירה, רק כדי לקיים מצות ד'. וז"ש לא נקרא תמים עד שמל, שכל המצות לא היו בתמימות רק עד שקיים מצות מילה.

ועפ"ז נ"ל כשם שנכנס לברית כמו שנכנס לברית רק כדי לקיים מצות ד' בלי שום חקירה כך לתורה ולחופה ולמעש"ט בלי שום חקירה רק כדי לקיים מצות ד'.

פרשת קדושים לכי או"א

דרוש למצות כיבוד אב ואם

- א -

**קדושים תהיו כי קדוש אני ה' אלקיכם, איש אמו ואביו
תיראו (יט, ב-ג)**

- א -

וברש"י קדושים תהיו, הוו פרושים מן העריות ומן העבירה,
שכל מקום שאתה מוצא גדר ערוה אתה מוצא קדושה וכו'.

ואפשר לומר עפ"י בכוונת הסמיכות קדושים תהיו וגוי למורא
אב ואם, עפימ"ש בתנא דבי אליהו כבד את אביך וסמך ליה לא
תנאף, ללמדך שאם נשא אשה ואינה מכבדת אביו ואמו הרי הוא
כאילו נואף כל ימיו, עיי"ש.

וכתב בספר פלא יועץ דלכן צריך לצאת לקראת נשק להלחם
עם אשתו לפני עבד אביו ואמו, אבל הקולר תלוי על גבי
האב והאם ג"כ שלא לגרום מחלוקת ושנאה בין איש לאשתו ח"ו,
ע"כ.

והנה בשולחן ערוך יורה דעה (סימן ר"מ) פסק המחבר דאחד
האיש ואחד האשה שוין בכבוד ובמורא של אב ואם, וכתב הלבוש
דילפינן לה מדכתיב איש אמו ואביו תיראו לשון רבים, הרי כאן
שנים אחד האיש ואחד האשה חייבין במורא וכו', עיי"ש.

ולפי דברי תנא דבי אליהו הנ"ל שכתב דצריך לישא אשה
שתכבד את אביו ואת אמו של הבעל ג"כ, י"ל דע"כ אמר הכתוב
לשון **תיראו**, שישא אשה כזו אשר גם היא תכבד את חמ"י
וחמותה, שהיא תירא ג"כ מהם, וזהו תיראו, בין האיש ובין
האשה.

דברי פרשת קדושים לכ' או"א תורה פז

- ב -

וזהו שאמר הכתוב **קדושים תהיו כי קדוש אני ה'א**, וברש"י
הוא פרושים מן העריות ומן העבירה שכל מקום שאתה מוצא גדר
ערוה אתה מוצא קדושה, ע"כ, כדי שלא יהא פגם בעריות ח"ו,
ע"כ אמר תיכף **איש אמו ואביו תיראו**, לשון רבים תיראו, שישא
אשה כזו שגם היא תירא מאביו ואמו, ועיי' ממילא לא יהא
בכלל נואף ח"ו, כמש"כ בתנא דבי אליהו הנ"ל ודו"ק.

- ב -

קדושים תהיו כי קדוש אני ה' אלקיכם.

להבין חיבור הג' פעמים אני ה' אלקיכם. פעם אחת בקדושים
תהיו, ב' איש אמו ואביו תיראו, ג' את שבתותי תשמורו, והמשך
הקשר לג' דברים אלו אפשר לפרש בהקדם דברי הילקוט (מובא
בראשית חכמה, שער היראה פט"ו) וז"ל: "זכור את יום השבת,
כבד את אביך וכו', ללמדך שכל מי שמכבד אביו ואמו אין חילול
שבת בא על ידו, עיי"ש (ועיין עוד תנא דבי אליהו רבה כ"ו, כל זמן
שאדם מכבד את אביו ואת אמו אין חטא של חילול שבת בא על
ידו).

וי"ל דע"כ הזכירה התורה מצות כיבוד אב ואם אצל מצות
שבת, שהם בבחינת שתיים שהן אחת. שמי שמקיים כיבוד אב
ואם יהי' ממילא שומר שבת כהלכתו, ומי שמקיים שבת נקרא
קדוש, וכל התורה כולה כלולה בשבת, וכמו שאומר הנועם
אלימלך ששבת הוא כמו בנק, כמה שמכניסים בה כך מוציאים
ממנה, כמבואר בזוה"ק (ח"ב דף פ"ח ע"א) כל ברכאן דלעילא
ותתא ביומא שביעאה תליין.

וגוף דברי התנא דבי אליהו רבה בשייכות כיבוד אב ואם לשבת
אפשר להסביר בהקדם דברי חז"ל (קידושין ל"א ע"א) דרש עולא
רבה אפיתחא דבי נשיאה מאי דכתיב (תהלים קל"ח) יודוך ה' כל
מלכי ארץ כי שמעו אמרי פיך, מאמר פיך לא נאמר אלא אמרי

פח דברי פרשת קדושים לכי או"א תורה

פיך, בשעה שאמר הקב"ה אנכי ולא יהי לך, אמרו אומות העולם לכבוד עצמו הוא דורש, כיון שאמר כבוד את אביך ואת אמך חזרו והודו למאמרות הראשונות, עי"ש.

ובזה יובן דברי הגמ' שם (דף ל' ע"ב) בזמן שאדם מכבד את אביו ואת אמו אמר הקב"ה מעלה אני עליהם כאילו דרתי ביניהם וכבדוני, שכיון דעל ידי כיבוד אב ואם הודו למאמרות הראשונות, אם כן בקיימו כיבוד אב ואם אז עושה שיתקיימו מאמרות הראשונות והוי כאילו כיבד ה'. נמצא דע"י כיבוד אב ואם כאילו קיים כל עשרת הדברות.

ובזה יובן ההמשך של איש אמו ואביו תיראו לואת שבתותי תשמורו, כיון דע"י כיבוד אב ואם עושה שיתקיימו מאמרות הראשונות, ושבת בתוכם.

והשייכות אל קדושים תהיו כי קדוש אני ה' אלוקיכם, אפשר לפרש כמו שכתב רבינו הרמב"ן ז"ל דקדושה היינו לקדש עצמו במותר לו, היינו: בדבר המותר, שגם בדברים המותרים יכולים להיות נבל ברשות התורה, עיין שם.

ואם תאמר הלא קשה לי לקיים ענין הנ"ל, להיות קדוש כי קדוש אני ה' אלוקיכם, דאחז"ל (קידושין ל' ע"ב) שלשה שותפין הן באדם, הקב"ה ואביו ואמו, הנשמה נותן בו הקב"ה, והגוף מאביו ואמו. והנה מצד הנשמה שהוא חלק אלוקי ממעל בוודאי היה האדם רודף בכל כוחותיו ובמסירת נפש ממש לעשות רצון קונו, רק השאור שבעיסה, חלק האב והאם המעכבים ומושכים אותו לחומריות (כמבואר בספרי בעל שם טוב), וממילא עי"ז יתיאש האדם מלרדוף ולהשיג להעלות החומר העב לרוחני ויהי נבל ברשות התורה, ע"כ אמר הכתוב קדושים תהיו כי קדוש אני ה', ואני נתתי לכם הנשמה שהוא חלק אלוקי ממעל וכו', שעל ידה יכולים לדחוק ולפרוץ כל המסכים ולהגיע אפילו עד מדרגת משה רעיא מהימנא. והעיקר, עד כמה מוכן האדם למסור נפשו על זה.

דברי פרשת קדושים לכי או"א תורה פט

- ו -

עוד אפשר לפרש במאמר הכתוב קדושים תהיו כי קדוש אני ה' אלוקיכם, ובמד"ר הה"ד ישלח עזרך מקודש ומציון יסעדך. בהקדם דברי ש"ב הגה"ק רבי שאול בראך זצ"ל בספרו דברי שאול על תהלים (יח, כט) שהדפיס דודי הגה"צ רבי יוסף יהושע גראס זצ"ל אבד"ק קראלי, על פסוק (תהלים יח, כט) כי אתה תאיר נרי ה' אלקי יגיה חשכי. וזת"ד: במדרש על הפסוק ואתה תצוה את בני ישראל איתא הה"ד כי אתה תאיר נרי ה' אלקי יגיה חשכי, וי"ל שחסד היותר גדול הוא שהבורא ב"ה מאיר עיני האדם שיראה מה שחטא, למען ידע מה לתקן, ולולא חסד זה היה מת בלא תשובה מאחר שלא היה יודע כלל מה שחטא, כי אין אדם רואה נגעי עצמו, ואמר החכם (משלי טז) דרכי איש ישר בעיניו. וזה שאמר הכתוב כי אתה תאיר נרי, היינו אם נשמתנו הדומה לנ"ר, כדכתיב (משלי כ, כז) נר ה' נשמת אדם מאירה, הוא מחסדו יתברך, כי ה' אלוקי יגיה חשכי, שהיה עומד בדרך חושך ונסמו עיניו מלראות מה שחטא, הבורא ב"ה ברוב חסדו שולח אור קדוש ומאירים עיניו לראות באיזה מעמד הוא, וכעין שכתב הזוה"ק (פרשת ויקרא) אדם שלומד תורה בלילה התורה מודעת לו דרך חיבה מה שחטא, שידע לתקן.

ולזה סמך המדרש פסוק זה לפסוק ואתה תצוה, דמבואר בזוה"ק שלא נזכר שמו של משה בפרשת תצוה על שאמר מחני נא מספרך, ועורר אותו הבורא ב"ה בזה שצריך תיקון על שאמר מחני נא, הגם שזהו מסירת נפש עבור כלל ישראל, מ"מ היה צריך תיקון, כעין מה שאמרו חכז"ל (תענית דף כ"ג) על חוני המעגל על שאמר איני זו מכאן עד שתרחם על בניך, ששלח לו שמעון בן שטח אלמלא חוני אתה גוזרני עליך נידוי אבל מה אעשה שאתה מתחטא לפני המקום ועושה לך רצונך כבן שמתחטא על אביו ועושה לו רצונו, ואתי שפיר שזהו הענין שמאירין משמים לנשמתו של אדם שידע לתקן מעשיו, עכ"ל.

ולפי"ז יובן הכתוב קדושים תהיו, ושמא תאמר איך אוכל להיות קדוש, הלא אני קרוץ מחומר ומלא תאוות גשמיות, לזה אמר כי קדוש אני ה' אלקיכם, כי אני קדוש ואני מאיר קדושה בתוך נשמתכם, כי אתה תאיר נר"י, ועי"ז תוכלו ג"כ להיות קדושים, וכמו שכתב בספה"ק סידורו של שבת בשם רבו המגיד מזלאטשוב זי"ע על המדרש קדושים תהיו וגוי יכול כמוני וכו', שהכוונה הוא בניחותא, "יכול כמוני", כל אחד ואחד מישראל יכול להיות באמת קדוש כמוני, כי קדוש אני ה' אלקיכם, והעיקר תלוי ברצונו.

וזהו שהביא המדרש לכאן הפסוק ישלח עזרך מקודש ומציון יסעדה, דהקב"ה שולח עזרו להאדם שיוכל להיות קדוש, והעיקר הוא "מציון" יסעדה, שהאדם ירצה להיות "מצויין" משאר בני אדם וליטהר ולהתקדש בקדושה של מעלה, ועי"ז יזכה לסעד עליון ב"ה שיוכל להיות קדוש. וכמו שאמרו רז"ל (יומא ל"ט ע"א) המקדש עצמו מעט מקדשים אותו הרבה, מקדש עצמו מלמטה מקדשים אותו מלמעלה שנאמר והתקדשתם והייתם קדושים, עיי"ש, כמאז"ל (שיר השירים רבה פ"ה ג') פתחו לי פתח כחודו של מחט ואני אפתח לכם פתח וכו'.

וזהו מוסר השכל, דהלא ידוע שבמצות שבת צריך להחמיר כל החומרות, ואם רוצה באמת להחמיר בשמירת שבת, העצה לזה שילמוד ויקיים הלכות כיבוד אב ואם, ואז יעזור לו השי"ת שעיי"ז יוכל לקיים מצות השבת כהלכתה.

וכמו שמצות כיבוד אב ואם כתוב בלשון "כבד", שיעשה בעצמו ולא ע"י שליח, כתוב ג"כ במצות שבת "וכבדתו", שהאדם יראה לכבד את השבת במעשי ידיו, כמו שכתבו התוס' בקידושין (מא). ובשבת (ק"ז:) רבא מלח שיבוטא וכו' (ועיין שם בחידושי למסכת שבת). וג' מצוות אלו כתובים כאן, בפרשת קדושים ובפרשת יתרו בעשרה הדברות, דידוע שבעשרת הדברות כלול כל התורה כולה.

דברי פרשת קדושים לכי או"א תורה צא

והשומר שבת ניצול מכל הנ"ל, ואם ע"י כיבוד אב ואם ניצול מחילול שבת, נמצא דכיבוד אב ואם כולל כל התורה כולה.

- ג -

איש אמו ואביו תיראו ואת שבתותי תשמורו (יט, ג)

- א -

יש לומר הכוונה שב' מצוות אלו נסמכו זה לזה, עפ"מ שמובא בקדמונים דאם מחדש חידושי תורה בשבת יש מזה עלי' לנשמות אביו ואמו בעולם העליון.

- ב -

ויש לבאר הענין מדוע ע"י החידושי תורה בשבת יש מזה עלי' לנשמות אביו ואמו בעולם העליון, דהנה בספה"ק דרך פקודיך (מצוה א', חלק המחשבה אות כ"ו), כתב וז"ל: לפרות ולרבות בתורה להוליד בכל פעם שכליות חדשים בתורה כו', והנה בזאת המצוה אפשר לקיים בכל עת ובכל זמן **מצות פריה ורביה בתורה להוליד בכל זמן שכל חדש בתורה**, כמ"ש המקובלים, והדעת נותן שנצטוונו בכל זמן כי השכל נברא בו כל המושכלות בכח כמו שנברא הזרע במוח בכח ובאם יתרשל האדם להוציא הזרע שבכח מוחו במקום הראוי וכשר על פי התורה ישאר בו הזרע מבלי תועלת, כמו כן המושכלות התקועים במוחו אם לא ישתדל להוציאם בריאתם לריק כו', עיי"ש עוד.

ובספה"ק סור מרע ועשה טוב כתב, הנה אמרו עסקת בפריה ורביה ולא אמר קיימת מצות פו"ר (עיין מהרש"א פרק ב' דשבת), והכוונה בזה דאם עוסק בענינים לצורך עבודת האלקות כאמור הרבה תורה למדתי וכו' והם נקראים בנים ואין לך פריה ורביה גדול מזה שיתרבה כבוד שמים, ובהלכות דרך ארץ ותלמוד תורה למהרמ"פ אמר שצריך שלא יהיה עקר בתורה אבל צריך שיהיה לו שכל מוליד חידושין דאורייתא ובאמת זה כלל גדול בחכמה לחדש חידושין ויגיע לך שמחה מזה והשגת השכל, עכ"ל.

צב דברי פרשת קדושים לכ' או"א תורה

וכן כתב הרקאנטי (מובא בספר תפארת שלמה פרשת לך) דהצדיקים על ידי החידושי תורה שהם מחדשין הם מולידים נשמות בעולם העליון. ובספר אלה המצות (מצוה תי"ט) כתב וזה לשונו, והחקירה בעיון להבנת הדברים בשורשם הם הבנים אשר פרינו יתן בעתו וגו' כל אחד לפי הרחבת שכלו ובלבד שיכוון לבו לשמים עי"ש, והיינו כעין הנ"ל דחידושי תורתו של האדם נקראים בנים.

ועיין בספר ייטב לב (פרשת לך) שכתב לפרש לפי שהדרך ממעט פריה ורביה וכו', דכתבו בספרים דמצות פריה ורביה הוא גם כן בתורה, שיהא לו שכל המוליד לחדש חידושי תורה, ועל זה הוצרך להבטחה כי בביתו היה זקן ויושב בישיבה ושתי כליותיו יועצות לו חכמה והיה חושש שיבטל מזה בדרך הילוכו, על זה הבטיחו הקב"ה שהדרך לא ימעטנו מזה כי גם בלכתו בדרך יעסוק בתורה במחשבה ויחדש חידושי תורה יפריה וירבה ויעשה פרי, וזה שאמר הכתוב אשרי תמימי דרך (שהם תמימים אפילו בדרך, ועל דרך שפירש"י ויבא יעקב שלם בגופו ובתורתו כו' הם) ההולכים בתורת ה', שעוסקים בדרך בתורה, עי"ש.

- ג -

נמצא מכל זה דע"י החידושי תורה שמחדשים נחשב כאילו מוליד בנים רוחניים. ועל פי זה נבין הענין דאם מחדש חידושי תורה בשבת יש מזה עליה לאביו ואמו בעולם העליון, דכיון שמוליד בזה בנים רוחניים, הרי זה כאילו גם אביו ואמו מקיימים מצות פריה ורביה אף לאחר מותם, וע"כ יש להם עליה מזה.

- ד -

ויש לומר דע"כ יש לחידושי תורה של הבן מעלה יתירה **ביום השבת** דייקא, דהנה בפריה ורביה מצינו בחז"ל שאמרו ת"ח מליל שבת לליל שבת, והטעם בזה מובא בספה"ק כי קדושת שבת חופף על הבן הנולד מזה, ואכמ"ל בזה. ולדרכינו הנ"ל דע"י

דברי פרשת קדושים לכי או"א תורה צג

החידושי תורה מקיימים מצוות פו"ר ג"כ, יש לומר דע"כ יש לזה חשיבות **ביום השבת**, כי ע"י קדושת היום יש ממילא חשיבות יתירה להחידושים שמחדש הבן, וזהו גורם עליה עוד יותר לאביו ואמו בגן עדן.

וכבר ידוע מקדמונים דברא מזכא אבא, ואם הבן הולך בדרך הישר ועושה טוב מזכה את אביו ואת אמו בעולם האמת ומעלין אותם בגן עדן ממדריגה למדריגה, ובפרט ביום היארצייט, וכמו שהארכנו בזה במקום אחר, והבאנו מספר ככר לאדן שכתב וז"ל, מי ששכח לומר קדיש ביום פטירת אביו ויירא ויצר אם יאמר קדיש ביום אחר אם יועיל, נראה לי הדל פשוט דאמירת קדיש מועיל בכל זמן לאביו.

וכן איתא בזוה"ק (סוף פרשת בחוקותי) דאז (פ"י לאחר פטירתם) אתחייב ביקריי (של אביו ואמו) יתיר, עיי"ש.

וכבר כ' האריז"ל אשר **יאמרו היתומים קדיש בשבת ויו"ט** שיועיל הקדיש להעלותו ממדריגה למדריגה ע"כ. הרי ג"כ מדברי האריז"ל דבשבת ויו"ט יש חשיבות יתירה להקדיש שאומרים, וכמו כן יש לומר לגבי החידושי תורה שמחדשים ביום השבת, דעיי"ז יש עליה לאביו ואמו וכנ"ל.

ובספה"ק פלא יועץ כתב וז"ל: ולכן לא יגרע אפילו יום אחד כל ימי חייו מלומר קדיש וליתן צדקה עבור נפש הוריו ומה טוב שיהא שגור בפיו לומר מדי יום יום יהי רצון מלפני ה' אלקינו ואלקי אבותינו שתקבל ברחמים וברצון כל מעשה הטוב אשר אני עושה בין במחשבה בין בדיבור בין במעשה **ויהיה הכל לזכות ולמנוחת ולעילוי נפש רוח ונשמה של אבי ואמי וחמתי וכו'** **יהי רצון שתהא נפשו צרורה בצרור החיים ובה ישא ברכה מאת ה' ומנפש הוריו**, ואשרי האיש שלא יצפה לשולחן בניו ויקיים קרא דכתיב ויודוך כי תטיב לך ולא יעזוב לאחרים כל חילו רק ילך לפניו צדקו וידוע משל הנר שמאיר לפנים ולא לאחור ויהיה משל פניו אך למותר, עכ"ל עיי"ש.

ובזוהר חדש במדרש הנעלם מביא מעשה גדול ונורא בתלמיד חכם אחד שהיה הולך בהרי אררט ושמע קול צוחה קול מר שצוח וי וי, עד שראה אדם אחד, ושאלו מאן את, וא"ל יהודי חייבא [ר"ל רשע] אנא ודנין אותי זה כמה שנים על עבירות גדולות שעשיתי בעודני בחיים, ושאלו מה שמו, והשיב ששמו לא נודע לו, כי הרשעים שוכחים שמם, על דרך שם רשעים ירקב. אבל מ"מ הודיע לו מקום מושבו שהיה בגליל עליון, בעיר פלוני, ושם אשתו. והלך אותו החכם לעירו, ושאל אחריו, והשיבו איך שהיה רשע גמור שלא הניח עבירה שלא עבר, ובן קטן הניח אחריו והוא ג"כ רשע כאביו. ולקח אותו החכם בנו עמו לביתו ורצה ללמוד עמו אי ב', ולא היה רוצה לקבל. והתענה אותו החכם ג' פעמים מ' יום והתפלל עד שהיה הנער מתחיל לקבל, והלך הנער ממדריגה למדריגה עד שהלך וגדל בתורה עד שנסמך, אח"כ בא אותו אביו של הנער בחלום לאותו החכם, ופניו הבהיקו מאד כשמש בצהרים בתקופת תמוז, מזיו השכינה שזרח עליו. וחרד החכם ההוא מאד, ואמר מי אתה, ואמר ליה אשריך מה טוב חלקך ומה טוב גורלך שזכיתני והבאתני לכל הכבוד הזה ע"י בני, כי ידעתי שהתענית ק"ך ימים היה מועיל, אודות שעוונותיו היו כ"כ גדולים, שבאו שדים ומלאכי חבלה והיו מכסין המוח של בני שלא לקבל, שלא יהיה לי זכות, כי לפעמים עוונות האבות גורמים שאין לבניהם לב להבין בתורה, (ובאים) שדים ומניחים ידיהם על המוח שלא יקבל, אלא כאשר נהרגתי ע"י עכו"ם לא המיתוני מיד אלא בחץ הכוני, והייתי עודני חי שני ימים ומכח יסורים גדולים הרהרתי בתשובה, כי היתה לי זכות כי כאשר הייתי משומד הצלתי איזה יהודים מהריגה, ועתה בכל פעם ופעם שעלה בני למעלה, היו מקילין בדיני. וכאשר היה בני בר מצוה ועלה לתורה וקידש שמו של השי"ת ברבים ואמר ברכו את ה', העלוני מגיהנם, והיה נקרא הבן ההוא הפקולי, ר"ל שגיהנם נקרא פלילה על דרך פקו פלילה, ור"ש הפקולי שסדר הברכות לפני רבן גמליאל ביבנה היה ממשפחתו, ע"כ.

דברי פרשת קדושים לכי או"א תורה צה

וזקיני בקיצור שלי"ה מביא סיפור זה ומסיים על זה וזל"ק:
ממעשה הזה יכול ללמוד, מה זה שהיה רשע גמור, מ"מ הבן ע"י
תורתו הצילו מגיהנם והכניסו לג"ע, על אחת כמה וכמה מי
שאינו כך ומגדל את בניו לתלמוד תורה, שיהיה לו זכות שאין לו
שיעור וערך.

- ה -

וזהו כוונת הסמיכות **איש אמו ואביו תיראו ואת שבתותי תשמורו**, דתשמרו שבת כהלכתה, והיינו ע"י שתעסקו בה בתורה
כמארז"ל דהקב"ה נתן לישראל את השבתות והמועדים שיוכלו
לעסוק בהם בתורה כראוי, וע"י עסק התורה תחדשו חידושים
דאורייתא דזהו עיקר התורה, ובזה תקיימו ג"כ מצות כיבוד
ומורא אב ואם, כנ"ל דע"י החידושי תורה בשבת מתעלים בזה
אביו ואמו בגן עדן, והבן.

- ו -

ויש לבאר את הענין עוד יותר, דהטעם שצריכים לחדש חידושי
תורה בשבת דייקא י"ל, דהוא ע"ד שארז"ל (קידושין דף ל' ע"ב)
שלשה שותפין הן באדם הקב"ה ואביו ואמו. ועל דרך זה אם
עוסקים בתורה ומחדשים חידושי תורה בשבת, ממילא מתקיים
בזה ענין השותפות, דארז"ל (זוהר פרשת אחרי דף ע"ג ע"א)
קודשא בריך הוא אורייתא וישראל חד הוא.

והנה כבר הבאנו לעיל מאמרם ז"ל בזהר שבת שמא דקודשא
ברוך הוא. ועל כן, אם האדם מחדש חידושי תורה ביום השבת,
יש בזה צירוף של **קודשא בריך הוא אורייתא וישראל**, דהשבת
הוא שמא דקודשא בריך הוא, והישראל שלומד התורה בשבת
מאחד ומצרף בזה את השלשה שותפין, וע"כ עושה בזה טובה
גדולה לאביו ואמו שבעולם העליון, דגם הם שלשה שותפין הן,
הקב"ה אביו ואמו, וכנ"ל.

צו דברי פרשת קדושים לכ' או"א תורה

ויש לבאר עוד יותר, דהשבת הוא בחינת אחדות הגמור, כדאיתא בזוה"ק פרשת תרומה (דף קל"ה ע"א) רזא דשבת איהו שבת דאתאחדת ברזא דאחד, למשרי עלה רזא דאחד, צלותא דמעלי שבתא, דהא אתאחדת כורסיא יקירא קדישא ברזא דאחד, וכו'. ובתרגום הזהר שם וז"ל, הסוד של שבת היא שבת בעת שנתיחדה בסוד אחד, שישרה עליה שהוא סוד אחד, התפלה של ליל שבת, כי אז נאחז כסא הכבוד הקדוש בסוד אחד.

הרי דשבת הוא בחינת אחד. וזהו ענין האחדות של קוב"ה ואורייתא וישראל חד. ונזכרו שם בזוה"ק ג' פעמים תיבות אחד, להורות על ג' השותפין אורייתא קוב"ה וישראל חד. דאיתא בספרים דאלו הג', קוב"ה אורייתא וישראל, כולם אחד הם, הקב"ה אחד, ישראל גוי אחד בארץ, והתורה הוא ג"כ אחד, דזאת התורה לא תהא מוחלפת, ע"כ נזכר שם בזוה"ק תיבת אחד ג' פעמים, להורות על זה דשבת הוא זמן היחוד והזיווג של ג' שותפים, אורייתא קוב"ה וישראל חד.

וע"כ בשבת שהוא זמן של אחדות, הוא הזמן המוכשר ביותר לחדש חידושי תורה, ובזה עושה טובה גדולה לנשמות אביו ואמו בגן עדן העליון, וכו"ל.

- 2 -

עוד יש לבאר סמיכות כיבוד אב ואם לשמירת שבת, ובפסוק שלאחריו אל תפנו אל האלילים, דהנה כיבוד ומורא אב ואם שקולה כנגד כל התורה כולה, וכמו שכתב המחבר (שו"ע יורה דעה סימן ר"מ) בשם הלבוש דגדול כיבוד אב שדוחה שאר מצות עשה שבתורה וכו', ונמצא דשקולה מצוה זו כנגד כל התורה.

והנה גם בשמירת שבת אמרו רז"ל שקולה שבת כנגד כל התורה כולה, וכן כתב רש"י ז"ל בפרשת שלח (ט"ו, מ"א, ד"ה אני ה' אלקיכם, בשם רבי משה הדרשן) למה נסמכה פרשת מקושש לפרשת עבודת כוכבים לומר שהמחלל את השבת כאילו עובד עבודת כוכבים שאף היא שקולה ככל המצות, וכן הוא

דברי פרשת קדושים לכי או"א תורה צו

אומר בעזרא ועל הר סיני ירדת ותתן להם תורה ומצות ואת שבת קדשך הודעת להם, עי"ש.

- ח -

וזהו הסמיכות איש אמו ואביו תיראו ואת שבתותי תשמורו, דשניהם שקולים כנגד כל התורה כולה, ולזה אמר בפסוק שלאחריו אל תפנו אל האילים, דגם עובד עבודת כוכבים חשוב כאילו עבר על כל המצוות, וכדברי רש"י ז"ל בפרשת שלח הנ"ל, וע"כ נסמכה עבודת כוכבים לכאן.

- ט -

עוד אפשר לומר בביאור סמיכות הני ב' ענינים, מורא אב ואם לשמירת שבת, עפימ"ש בספה"ק נגיד ומצוה להרה"ק רבי חיים וויטאל זי"ע, וזה לשונו: פעם אחת אמר לי מורי זלה"ה (האר"י הקדוש) שראה במצחי שלשה אותיות אלו, א' ב' ג', והיה הג' בהיפך, ושאלתי על זה ואמר לי שצריך אני לגמול חסד עם אבי, ולכן הארת אותיות א' ב' נראים ביושר, והארת אות ג' בהיפך.

- י -

ואגב אמרתי בדרך אפשר מדוע נהפך על מצחו אות ג' דוקא, לפי מארז"ל הנ"ל דשלשה שותפין הן באדם, הקב"ה אביו ואמו, ע"כ ביום שלא גמל חסד עם אביו נהפך אות ג' על מצחו.

- יא -

ויבאר עוד יותר עפימ"ד בגמרא (שבת ק"ד ע"א) ג' ד' גמול דלים. הרי דהג' מרמז לענין גמילות חסד, וע"כ ביום שלא גמל חסד עם אביו (אב גימטריא ג"כ ג') נהפך אות ג' על מצחו, ודו"ק.

- יב -

ויש להאריך בזה עוד יותר, בדרך הרמז מדוע נרשם על מצחו של הרח"ו זי"ע אות ג' בהיפוך, עפימ"ש בספר מגן דוד להרדב"ז זצ"ל באות גימ"ל, וז"ל: גימל גמלתהו טוב ולא רע כל ימי חייה,

צח דברי פרשת קדושים לכי או"א תורה

דע אתה אחי כי הגימל רמז לבינה זו היא שלישית וזו שלישית לאותיות הרי שלש אותיות אלה שהם א ב ג רומזת לשלש רוחניות נעלמות ומעמדן בצורת האילן ב בימין וג בשמאלו א על גבן ככתר בראש מלך וכו'. והנה הג' דומה לצינור וכן המדה הרמוזה בה נקראת הצינור הגדול המקלח מים ושפע וברכה תדיר לעולם הבנין שהיא נקראת אם הבנים וכו', והנה ראיתי כי ציור הג' ו י לרמוז שהיא כלולה משני אותיות שלמעלה ממנו, שהרי הו' רומז בכת"ר עליון כאשר כתבנו למעלה בשם בעל התמונה והי' מורה בחכמה עליונה כמו שרומז הי' של שם ההוי"ה וה' למעלה והי' למטה ומחיבור שתייהן נעשה הג' ודעהו. ואם ח"ו תסתלק הו' והי' תתעלה למעלה והיו כלא היו עליונים ותחתונים והכל קורין וי וי והעניים והאביונים מבקשים מים ואי"ן. ואין מים אלא תורה קדומה ואי"ן הוא הכתר, והבן זה מאד, ע"כ.

והנה לפי דבריו הקי' של הרדב"ז דהג' הוא הצינור המקלח מים ושפע וברכה תדיר לעולם הבנין, מובן שפיר דע"י שלא גמל חסד עם אביו נפסק הצינור בינו לבין אביו, ע"כ נהפכה לו אות ג' על מצחו, להראות לו דבר זה, וכמו שאמר לו האריז"ל.

- יג -

ולפי דבריו של הרדב"ז דאם תסתלק הו' והי' תתעלה למעלה שהוא הגי' והיו כלא היו עליונים ותחתונים והכל קורין וי וי והעניים והאביונים מבקשים מים ואי"ן, י"ל דהכוונה גם על הנשמות שמבקשים תיקון (כי עני ואביון לאו דווקא בגשמיות, כארז"ל אין עני אלא בדעת, וגבי אביון כתב רש"י"ל בפרשת ראה [ט"ו, ד'] על פסוק אפס כי לא יהיה בך אביון, אביון דל מעני ולשון אביון שהוא תאב לכל דבר) ואם אינו גומל עמהם חסד ממילא מסתלקים הו' והי' (הרמוזים בגי' כדברי הרדב"ז) והיו

דברי פרשת קדושים לכי או"א תורה צט

כלא היו ואז העניים והאביונים מבקשים מים ואי"ן, ועי"ן כשלא גמל חסד עם אביו באותו יום נהפכה לו הגי' על מצחו, והבן.

- יד -

ויש להוסיף בזה עפימ"ש הרדב"ז שם עוד, וז"ל: והנה הגימ"ל במ"ק עם האות עולה י"ב, וכן עולה שם אהי"ה שהוא שם הכתר שוכן בתוך הגי', וכנגד י"ב גבולי אלכסון וי"ב שבטי ישראל וי"ב אבנים טובות וי"ב חדשים בשנה וי"ב מזלות ברקיע וכולם מכת הגי', וכן אם תצרף לה ארבע אותיותיה יעלה י"ה והוא שם החכמה וזהו הב"ן בחכמה וחכם בביני"ה שאמר בעל ספר יצירה, כלומר תן כח החכמה בבינה כי הבינה בתוך החכמה, וכן עולה הגימ"ל במ"ק י"א לרמוז כי הא' והי' נתחברו בה ונאצלה מתוכם ומהם היא בנויה, ועל זה אמר הכתוב ואיזה מקום בינה ודעהו. גם הגימ"ל במלואה עולה נזר כיצד גימ"ל יו"ד מ"ם למ"ד עולה נז"ר להורות כי המדה הזאת היא נזר בראש המלך הגדול והיא כמו נזר לכל שאר המדות ומקיף עליהן שהיא אם הבנין אם תוסיף בה האות יעלה רנ"ח וכו' עי"ש באריכות.

- טו -

וי"ל עפ"י דברי הרדב"ז אלו דזהו שייכות הגי' לגמילות חסד עם אביו ואמו, דלפי דבריו דהגימ"ל במ"ק עם האותיות עולה י"ה, י"ל דהנה ארז"ל (סוטה דף י"ז ע"א) איש ואשה שזכו שכינה שרויה ביניהם, ופירש"י יו"ד באיש והי"א באשה, וכבר אמרתי הביאור בזה דארז"ל (מנחות דף כ"ט ע"ב) מאי דכתיב (ישעיה כו) בטחו בה' עדי עד כי ביה ה' צור עולמים, מאי שנא דכתיב ביה ולא כתיב י-ה כדדרש רבי יהודה ב"ר אלעאי אלו שני עולמים שברא הקב"ה אחד בה"א ואחד ביו"ד, ואיני יודע אם העולם הבא ביו"ד והעולם הזה בה"י אם העולם הזה ביו"ד והעולם הבא בה"י. כשהוא אומר אלה תולדות השמים והארץ בהבראם (בראשית ב) אל תקרי בהבראם אלא בה"י בראם [הוי אומר העולם הזה בה"י והעולם הבא ביו"ד], עי"ש.

ק דברי פרשת קדושים לכ' או"א תורה

היוצא מזה דהעוה"ב נברא ביו"ד ועוה"ז נברא בה"א. וי"ל דע"כ יש י' באיש וה' באשה, דארז"ל (קידושין דף ל"א ע"א) שאל בן אלמנה אחת את ר' אליעזר אבא אומר השקיני מים ואימא אומרת השקיני מים איזה מהם קודם, אמר ליה הנח כבוד אמך ועשה כבוד אביך שאתה ואמך חייבים בכבוד אביך. וכן איפסק הילכתא (שו"ע יו"ד סימן ר"מ סעיף י"ד) אביו אומר לו השקיני מים ואמו אומרת לו השקיני מים מניח את אמו ועוסק בכבוד אביו, שגם אמו חייבת בכבוד אביו. והטעם בזה מובא בספרים, משום דאביו מביאו לחיי העולם הבא ואמו מביאתו לחיי עולם הזה. וי"ל דע"כ יש י' באיש (עוה"ב) וה' באשה (עוה"ז). ושניהם (האב והאם) מביאים את הבן לעוה"ז ולעוה"ב, ע"כ יש י' באיש וה' באשה.

- טז -

ולפי דברי הרדב"ז הנ"ל דגימ"ל במ"ק עם האותיות עולה בגימטריא י"ה, מובן שפיר שייכות הגימ"ל לגמילות חסד עם אביו, כיון דגימ"ל עולה י"ה ואביו ואמו יש בהם אותיות י"ה על שם שמביאים את הבן לחיי העוה"ז ולחיי עוה"ב, ע"כ כשלא גמל חסד עם אביו נהפך אות ג' על מצחו, ודו"ק.

- יז -

ועפ"י הנ"ל דענין כיבוד אב ואם נרמז בג' (דיו"ד באיש וה"א באשה) יובן שפיר ג"כ מאמר הגמרא (הנזכר לעיל בריש דברינו) דהשוה הכתוב מורא אב ואם למורא המקום, כיון דיש באב ואם שם י"ה, ע"כ השוה מוראם למורא המקום, ואכמ"ל בזה.

- יח -

ועל דרך זה יש לבאר הכתובים כאן, **קדושים תהיו כי קדוש אני ה' אלקיכם**, ואיתא במדרש רבה הה"ד (תהלים כ, ג) ישלח עזרך מקודש ומציון יסעדך. ויש לומר דמרמז להנ"ל, ד'י ואיש וה' באשה (אביו ואמו) ע"כ השוה מוראם למורא המקום, זהו

דברי פרשת קדושים לכי או"א תורה קא

שאמר הכתוב ישלח עזרך מקודש, דהאשה היא עזר לבעלה (בראשית ב, יח) אעשה לו עזר כנגדו. וזהו ישלח עזרך מקודש, דהאשה היא עזר להאדם ע"י ששורה ביניהם שם י"ה, וכיון שכן, ששורה ביניהם שמו של הקב"ה, ע"כ איש אמו ואביו תיראו, כי יש בהם שמו של הקב"ה, יי באיש והי באשה.

- יט -

ועל זה המשיך הכתוב, ואת שבתותי תשמורו, עפ"י מאמר הזוהר שהבאנו לעיל שבת שמא דקודשא בריך הוא, וע"כ נקרא שבתותי, ולכן צריכים בני"י לשמור את השבת, כי הוא שמו של הקב"ה, והוא מאותה סיבה כמו מצות כיבוד אב ואם.

- כ -

ויסוד ענין הגמילות חסד עם אביו ואמו בחייהם ובמותם, הוא מכח הכרת הטוב, כמו שכתבו בספרים דהאב והאם הביאו את הבן לעולם והטיבו עמו כ"כ ברוחניות ובגשמיות, ע"כ צריך לכבדם כדי שלא להיות כפוי טובה.

ובפרשת כי תבא על פסוק "ובאת אל הכהן אשר יהי בימים ההם ואמרת אליו", פירש רש"י: שאינך כפוי טובה. וכן איתא בירושלמי ברכות (דף ט"ו) שהיה פרעה כפוי טובה, "אשר לא ידע את יוסף", והלא עד היום הזה מצרים יודעין חסדו של יוסף, אלא שהיה יודע וכפה טובתו, ולבסוף כפה טובתו של הקב"ה, הא למדת שכפיית הטובה הוקשה לכפירה בעיקר, עיי"ש.

וכן מובא במכילתא בשלח (י"ז) וזת"ד, יבוא עמלק כפוי טובה, ויפרע מן העם כפוי טובה (ועיין עוד ע"ז דף ה' ע"א). ובאבות דר' נתן (פמ"א) אם עשה לך חברך טובה מעט יהא בעיניך הרבה. ובתנא דבי אליהו רבא (י"ח) איתא, כל הסועד עם חבירו אפילו פת במלח, יחזיק טובה לחבירו.

- כא -

קב דברי פרשת קדושים לכי או"א תורה

ועפ"י פירשתי את הפסוק כמעשה ארץ מצרים לא תעשו, שהם היו כפויי טובה, כמעשיהם לא תעשו, רק תחזיקו תודה למי שגמל לכם טובה².

וזהו ענין כיבוד אב ואם, דכיון שהאב והאם הביאו את הבן לעולם, ע"כ צריך להכיר להם טובה ולגמול להם חסד.

עכ"פ נמצא מזה דאיזה שהוא חסרון במצות כיבוד אב ואם, (אשר יש לקיים מצוה זו גם לאחר פטירתם מעוה"ז, כמארז"ל מכבדו בחייו ומכבדו במותו וכנ"ל מכל זה) נראה וניכר על פניו של האדם, וכעובדא דהאר"י ז"ל ותלמידו הרח"ו.

והנה בשבת מצינו דפני האדם בשבת מאיר יותר מבחול, כמארז"ל (מדרש רבה פרשת בראשית) ויברך אלקים את יום

ב) ואידי דאתינן להכי נעתיק כאן דברי הפלא יועץ, מ"ש בענין כפיית טובה והכרת טובה, וזה לשונו הזהב (באות כי ערך כפוי טובה): "כתיב (משלי יז, יג) משיב רעה תחת טובה לא תמוש רעה מביתו. וחיובא רמיא על האדם שקיבל כל דהוא טובה מחבירו שתהא חקוקה בלבו תמיד כל הימים, שלא לגמול עמו שום רעה, ולשלם לעושה הטובה ככל הבא מידו. אפילו אם עשה לו גם כן רעה, הרעה ישכח והטובה לא ישכח, כי צריך האדם שיהא בו מדעת קונו, וכתיב (ישעי' מט, טו) גם אלה תשכחנה, שהוא מעשה העגל, ואנכי לא אשכחך, שהוא קבלת התורה. וצא ולמד ממשה רבינו שלא הכה את היאור ואת העפר לפי שקבל טובה מהם, וכן אמרו רז"ל שלא נקם משה נקמת מדין לפי שנתגדל ביניהם, ואמרו רז"ל בשמות רבה (פ"ד, ב) כל הפותח פתח לחבירו חייב בכבודו יותר מאביו ואמו. אתה מוצא באלהיו שלא החיה אבותיו כמו שהחיה את בן הצרפית, ואלישע לא החיה אבותיו כמו שהחיה את בן השונמית, אלא שמסר נפשו על אכסניא שלו. ואם כ"כ חייב להחזיק טובה לחבירו על פת לחם, על אחת כמה וכמה אם קבל ממנו טובה הרבה, ועל אחת כמה וכמה טובה כפולה ומכופלת אם קבל ממנו טובת הנפש, כגון שלמדו חכמה, או הדריכו בדרך טובה, והפרישו מדרך רעה, שזו טובה גדולה שאין למעלה הימנה, כמה וכמה יגדל חובתו להכיר טובתו ולנהוג בו כבוד, ואם לא ינהג בו כבוד כראוי אין לך כפוי טובה גדול מזה. וישא ביום ההוא ק"ו בעצמו כמה וכמה חייב אדם לבורא המרבה להטיב רב טוב לבית ישראל עד אין חקר, כך גדלה חובותינו עד אין חקר", עכ"ל.

דברי פרשת קדושים לכי או"א תורה קג

השביעי ויקדש אותו, במה ברכו וכו' ברכו במאור פנים, דאינו דומה מאור פניו של אדם בשבת למאור פניו של אדם בחול.

וכן איתא בזוה"ק (פרשת תרומה, דף קל"ה ע"א) לומר בכל ליל שבת קודם תפילת מעריב כד עיל שבתא וכו' **ואנפיה נהירו בנהירו עלאה**, ואתעטרת לתתא בעמא קדישא, וכולהו מתעטרין בנשמתין חדתין כדין שירותא דצלותא לברכא לה בחזרה **בנהירו דאנפין** וכו'. ובתרגום הזהר, כאשר נכנס השבת וכו' **ופניה מאירים באור העליון, ומתעטרת בעם הקדוש למטה**, שכולם מתעטרים ממנה בנשמות חדשות, אז תחילת התפלה לברך אותה בשמחה, **בהארת הפנים** וכו', עיי"ש.

- כב -

וי"ל דע"כ נסמכה מורא אב ואם לשמירת שבת, לרמז דשני מצוות אלו ניכרים על פניו של האדם, ודו"ק.

- כג -

ועפ"י מה שכתבנו למעלה דמצות כיבוד אב ואם מורה על הכרת הטוב, נראה לי לפרש דזהו הסמיכות לשמירת שבת, דגם בשמירת שבת מוצאים אנו ענין הכרת הטוב, כדאיתא בגמרא (שבת דף י' ע"ב) ואמר רבא בר מחסיא אמר רב חמא בר גוריא אמר רב הנותן מתנה לחבירו צריך להודיעו שנאמר (שמות ל"א) לדעת כי אני ה' מקדשכם, תניא נמי הכי לדעת כי אני ה' מקדשכם, א"ל הקב"ה למשה מתנה טובה יש לי בבית גנזי ושבת שמה ואני מבקש ליתנה לישראל לך והודיעם, מכאן ארשב"ג אנותן פת לתינוק צריך להודיע לאמו וכו' עיי"ש.

והטעם בזה דהנותן מתנה לחבירו צריך להודיעו הוא ג"כ כדי שיכיר לו טובתו, וכמו שכתב רש"י ז"ל שם (בד"ה צריך להודיעו) **שמתוך כך יהא אוהבו**. חזינון מזה דגבי שבת ניכר ג"כ החשיבות של הכרת הטוב, דע"כ ביקש הקב"ה ממשה שיודיע לישראל שנותן להם מתנת השבת.

קד דברי פרשת קדושים לכ' או"א תורה

- כד -

ועפ"י יובן הסמיכות של כיבוד אב ואם לשמירת שבת, דבשניהם ניכרת החשיבות של הכרת הטוב. ולזה הקדים הכתוב תחילה לומר **דבר אל בני ישראל קדושים תהיו כי קדוש אני ה' אלקיכם**, דאיתא במדרש רבה על פסוק זה קדושים תהיו כי קדוש אני ה"א, הה"ד (תהלים כ, ג) ישלח עזרך מקודש ומציון יסעדה, וי"ל דהמדרש רומז ג"כ על ענין הכרת הטוב, דכיון שהקב"ה בראך ועוזר לך, **ישלח עזרך מקודש**, ע"כ **קדושים תהיו כי קדוש אני ה' אלקיכם**, לאות הכרת הטוב להקב"ה שברא אתכם ועוזר לכם בכל יום ובכל עת ובכל שעה, ע"כ צריכים אתם להיות קדושים לה' כיון שרצונו ית' הוא שתהיו קדושים, ודו"ק.

- כה -

ובדרך אחרת י"ל בביאור הסמיכות של שני מצוות אלו, **איש אמו ואביו תיראו ואת שבתותי תשמורו**, עפ"מ"ש בספר עשר צחצחות (מערכת הרה"ק ר' משה לייב מסאסוב זי"ע, אות ח') דבמשך הימים שהיה הרבי ר' משה לייב מסאסוב דר פה (בסאסוב) ואביו בבראד, קיים בו בכל יום מצות כיבוד אב ע"י ששלח לו בכל יום ע"י הנוסעים לשם לחם ומזון, ע"כ, עי"ש.

הרי מזה דיש לקיים מצות כיבוד אב ואם בכל יום ויום. וכן העתקנו לעיל מספה"ק פלא יועץ שכתב ולכן לא יגרע אפילו יום אחד כל ימי חייו מלומר קדיש וליתן צדקה עבור נפש הוריו, ומה טוב שיהא שגור בפיו לומר מדי יום יום יהי רצון מלפניך וכי' עי"ש.

- כו -

וי"ל דע"כ נסמך לואת שבתותי תשמורו, דגם בשבת מצינו ענין זה שאפשר לקיימו בכל יום ויום, כמו שכתב הרמב"ן ז"ל (בפרשת יתרו) בפסוק זכור את יום השבת לקדשו, דע"כ אמרו

דברי פרשת קדושים לכ' או"א תורה קה

במקדש שיר של יום, היום יום ראשון בשבת, וכן ביום שני וכו', כדי לקיים מצות זכירת השבת בכל יום מימי השבוע, עיי"ש.

וי"ל דע"כ נסמכה כיבוד אב ואם לשמירת שבת, דכמו בכיבוד אב ואם צריך הבן לקיימה בכל יום, כעובדא דהרבי ר' משה לייב מסאסוב הני"ל, כמו כן צריך האדם לזכור בכל יום ויום את השבת.

- כז -

וזהו ג"כ מה שאמר הכתוב ואת שבתותי **תשמור**, וכתבנו לעיל דשמיר"ה מלשון המתנה, והיינו ע"י שתזכרו את יום השבת בכל יום מששת ימי המעשה, ממילא תמתינו ותחכו תמיד על יום השבת, וע"כ אמר ואת שבתותי **תשמור**, מלשון המתנה, ודו"ק.

- כח -

ובזה יש לפרש מ"ש רז"ל בגמרא (ר"ה דף כ"ז ע"א) זכור ושמור בדיבור אחד נאמרו. והמפרשים האריכו בביאור הענין דזכור ושמור בדיבור אחד נאמרו. ולהנ"ל דע"י שזכר בכל יום את השבת מצפה ומחכה על השבת שיגיע, יבואר שפיר מאמרם ז"ל **זכור ושמור** בדיבור אחד נאמרו, דשמו"ר פ"י שצריך לחכות על השבת שיגיע, וע"י שמקיים **זכור את יום השבת לקדשו**, מקיים ג"כ **שמור את יום השבת לקדשו**, וכנ"ל.

פרשת בחוקותי

דרוש לאירוסין

אם בחקותי תלכו וגו'

בסה"ק נועם אלימלך פי' שתהיו בבחי' מהלך, יותר ממלאכים שהמה בבחינת עומד, ע"י שתחדשו חידושים בתוה"ק ותהיו עמלים בה כפירש"י, וזהו אם בחקותי תלכו, עיין שם בדבריו הקדושים.

ויל"פ קצת בסגנון אחר עפ"י דרכו בהקדם ספר דברי שלום שמביא שם מעשה נוראה מהרה"ק ר' יהושע מבעלז זצ"ל עם ציור של אביו הקדוש רבי שלום מבעלזא זי"ע, שאחד צייר את הצורה של אביו הקדוש, האדמו"ר שר שלום זי"ע, ומעשה שהיה כך היה:

בזמן הה"ק רבי יהושע זצ"ל האדמו"ר מבעלז היו בחירות לבית הנבחרים לממשלה (סיים - פארלאמענט) ובא שר נכבד, גראף מגלילות בעלז וביקש שיצוה לחסידיו ומעריציו שיבחרו אותו להנ"ל והבטיח לעשות טובות לאחב"י.

הרב הנ"ל, בידעו ומכירו מקדמת דנא שהוא אוהב ישראל, עשה כן ונתן צו לחסידיו ועושי רצונו לבחור בגראף הנ"ל, וכן היה שנבחר. אחרי הבחרו בא לצל קורת הרב הנ"ל לתת תודה ותשואות חן עבור זה. וביקש את הרב לבוא לבקר אותו בתוך ביתו בעיר הסמוכה לבעלז.

הרב קבע זמן לזה, ונסע להאדון וכבדו ביותרת הכבוד עד להפליא. לפני ברכת הפרידה, כשהקדוש מבעלז הכין עצמו לחזור לביתו, אמר האדון הנ"ל, יש לי מתנה טובה וחשובה מאד לתת לרבינו כהבעת תודה, למען תעמוד אהבתנו לנצח לזכרון הידידות, ולקח את הרב בידיו והוליכו חדר לפנים מן החדר עד שעבר שבעה עשר חדרים. הרב נתבהל ונשתומם לדעת מה הוא רוצה, עד שהגיע לחדר אחד יפה ומהודר, וכשפתחו ראה את

דברי פרשת בחוקותי תורה קז

הצורה של אביו הקדוש האדמו"ר רבינו שר שלום זצוקל"ה תמונה גדולה, ציור ידי אומן נפלא, ואמר האדון כי בחיים חיותו של אביו הביא ממרחקים צייר משובח ומפורסם ושלם לו הון רב כדי לעשות ציור איש הקדוש שהפליא פלאים רבים במחוז שלו. מעתה הוא יודע שזה בודאי יהיה חשוב בעיניו ונותן לו זאת למען יעמוד ימים רבים לאור קשר אהבתם.

הרב נסע הביתה ולמחרת הגיעו מרכבותיו של האדון והביאו את התמונה בלוית אנשים חשובים, והעמידו את התמונה בבית הרב במקום אשר הכין לו.

הרב התעצב והתעגם מאד כי לא ידע מה לעשות, אם יקיים את התמונה אולי זה ירע בעיני אביו הקדוש בעולם העליון, כי לא ראה דבר כזה מעולם אצל הצדיקים, ואם יאבד את התמונה מן העולם אולי יבוא האדון הנ"ל איזה פעם להתפאר ולראות את התמונה ויתודע שאיננה, אולי ח"ו יתקעס על אחב"י ויוכל לצמות מזה קטטה והקפדה, ויוכל ח"ו להרע ליהודים שהיו דרים בנחלאותיו, ומגודל הצער לא היה יכול לעבוד עבודתו הקדושה, והלך אנה ואנה.

אח"כ ישב ונרדם ובא אביו הקדוש בחלום והגיד לו כי לא יפחד כלל, רק תיכף ישרוף את התמונה כי רע בעיניו בעולם העליון כל זמן שיש תמונתו בזה העולם ויש לו צער מזה, על כן ימהר לשרפה. וזה סיבה מאת ד' יתברך לתת לו מנוחה נכונה בגן עדן שתגיע התמונה לידו שיוכל לסלקה מן העולם, ומבטיחו שלא יעלה על לב האדון כלל וישכח לגמרי, וכן עשה ולא זכר האדון מעולם. עד כאן הסיפור.

וכפי ששמעתי מהקדוש רבי איציקעל מפשעווארסק זי"ע שאמר שיש היכל בעולמות העליונים שאם עשו ציור מאדם אינו יכול להכנס שם, וע"כ נשאר עומד ולא הולך כי בעולם העליון ג"כ הולכים מעלה מעלה אחר הזיכוך כמובא בר"ח, עיי"ש.

קח דברי פרשת בחוקותי תורה

וג"כ שמעתי דבר נפלא שהרה"ק בעל השפת אמת רצו לעשות ממנו תמונה, והגבאי שלו הלך כמה פעמים לפניו שלא יוכלו לצלם אותו, כשראה הרבי דבר מוזר הזה שהגבאי הולך לפניו, שאל אותו למה אתה עושה כן, ענה לו הגבאי שאחד רוצה לצלם אותו, והסביר לו את ענין התמונה, ושאל אותו הרבי איך אפשר לצייר את צורתו, הלא כל יהודי עולה ומתעלה בכל כל רגע ורגע, וברגע שלאחריו כבר אינו במדרגה שהיה מקודם, דקה לפני זה.

ומהתשובה הזאת נתחדש לי פשט נפלא, כי כך מקובל מחז"ל: "בכל יום ויום בת-קול יוצאת ואומרת: בת פלוני לפלוני" (מועד קטן י"ח ב'), וכיוצא בזה: "ארבעים יום קודם יצירת הולד - בת-קול יוצאת ואומרת: בת פלוני לפלוני" (סנהדרין כ"ב א'). וכעין זה אמרו במדרש (רבה ר"פ ויצא), שהחל מששת ימי המעשה הקב"ה יושב ומזווג זיווגים. ובמקום אחר בחז"ל (סוטה ב.) מובא שאין מזווגין לו לאדם אשה אלא לפי מעשיו.

ואמרתי לתרץ, כי באמת ארבעים יום קודם יצירת הולד מכריזים בת פלוני לפלוני, אבל אז יש לכל אחד הרבה הכרזות, למשל לאחד יש 30 הכרזות, שאם החתן יתנהג כך, אז יהי הזיווג שלו כך, וכן מכריזים בכל יום לפי התנהגותו של אותו היום, וזהו לפי מעשיו.

ובזה יובן מחז"ל הנ"ל, "בכל יום ויום בת-קול יוצאת ואומרת: בת פלוני לפלוני", כי בכל יום מעשיו הם באופן אחר, שהאדם הוא הולך וברגע אחת יכול לעשות תשובה ותיכף נתהפך לגמרי לאיש אחר, שיוצא מהקליפה אל הקדושה. וע"ז אמר דהמע"ה בתהלים: "על זאת יתפלל כל חסיד אליך לעת מצוא" (תהלים ל"ב ו') "זו אשה" (מסכת ברכות דף ח' ע"א), שיקויים בו הכתוב (משלי י"ח כ"ב): "מצא אשה מצא טוב", כי כאשר האיש זוכה לפי מעשיו כך תהיה לו אשתו "עזר" ולא "כנגדו" (יבמות ס"ג ע"א), היא תסייע בידו להגיע אל מעלה רוחנית רמה, כמו שמצינו במדרש (רבה, בראשית י"ז י"ב): "הלך זה ונשא רשעה -

דברי פרשת בחוקותי תורה קט

ועשתה אותו רשע, הלכה זאת ונשאת לרשע - ועשתה אותו צדיק, הרי שהכל מן האשה". טובה זו שמעניקים הנשואין, מגיעה אל המעלה הגבוה ביותר, בדברי רבי עקיבא (מסכת סוטה י"ז ע"א): "איש ואשה זכו - שכינה ביניהם, לא זכו - אש אוכלתן". ומפרש רש"י שכינה ביניהם שהרי חילק הקב"ה את שמו ושיכנו ביניהם: אות יו"ד באיש, ואות ה"א באשה, ואם ח"ו מסלק שמו - י"ה - מהם - נותרו אותיות "אש" ו"אש".

וכל כך למה? משום שמעשה הזיווג מוצאו שמימי, וכל ההכרזות שמכריזים בשמים, הכל תלוי במעשיו לטוב, וחלילה להיפך. וזה שאמרו במד"ר (ויקרא ח, א) שמששת ימי בראשית הקב"ה יושב ומזווג זיווגים, היינו: לפי מעשי הזוג. וזהו "קשה לפני המקום". הקושי הוא, מעשי הזוג המתהפכים מרע לטוב וחלילה להיפך, בכל רגע ורגע.

ובזה אפ"ל תלכו לשון רבים, שרומז גם על זיווגו של אדם, שילכו ביחד עם זוגתו מעלה מעלה ועי"ז יהא ראוי לפי מעשיו לאותו זיווג הגון, כי שניהם ילכו ויעלו במדרגות, וכדברי הנועם אלימלך הנ"ל דהך תיבת "תלכו" רומז לזה שהאדם הוא בבחינת הולך ממדרגה למדרגה, והבן.

קונטרס בית אברהם

בו נקבצו דברים העומדים ברומו של עולם בגודל מצות
הכנסת אורחים, בנוים ומיוסדים עם הקדמות יקרות
ואמתיות מספרים הקדושים להורות דרכי ה' במצות
החסד של המייסדים העוזרים והמסייעים למצוה
הגדולה הלזו

יצא לאור ע"י

ועד הכנסת אורחים ד'בראזיל
ל"ג בעומר שנת תשנ"ז לפ"ק

דברי פרשת בחוקותי - הכנ"א תורה קיא

פרשת בחוקותי - הכנ"א

- א -

דרוש ליסוד הכנסת אורחים בעיר סאן פאולא, בראזיל

**אם בחוקותי תלכו ואת מצותי תשמרו ועשיתם אותם
(כ"ו, ג')**

- א -

איתא במדרש רבה בפרשתינו, אם בחוקותי תלכו וגוי' הדא הוא דכתיב (תהלים קי"ט נ"ט) חשבתי דרכי ואשיבה רגלי אל עדותיך, אמר דוד בכל יום הייתי מחשב לבית פלוני אני הולך למקום פלוני אני הולך, ולבסוף רגלי מוליכות אותי לבתי כנסיות ובתי מדרשות.

והקשו המפרשים, איך יעלה על הדעת דדוד המלך ע"ה רצה ללכת בכל יום לבית פלוני ולמקום פלוני, ולא רצה לכתחילה ללכת לבתי כנסיות ולבתי מדרשות, ורק לבסוף היו רגליו מוליכות אותו לבתי כנסיות ולבתי מדרשות, והוא פליאה גדולה.

- ב -

ונראה לבאר בזה, דהנה ידוע גודל חשיבות מצות הכנסת אורחים, שאמרו רז"ל (שבת קכ"ז ע"א) גדולה הכנסת אורחים יותר מהקבלת פני השכינה. וצ"ב מדוע דוקא הכנסת אורחים חשובה יותר מהקבלת פני השכינה.

- ג -

ויש לומר דהנה מצות הכנסת אורחים היא מצוה גדולה מאוד, וקשה מאוד להשיג מקום שיש בו הכנסת אורחים ממש בכל פרטי ודקדוקי, ודבר זה גורם לביטול תורה ג"כ, כי יש כמה אנשים חשובים ת"ח ואנשי מעשה שמנדדים רגליהם מבתיים

קִיב דְּבָרֵי פִּרְשֵׁת בַּחֻקוֹתַי - הַכֵּנִיָּא תּוֹרָה

וְנוֹסְעִים לַמִּרְחָקִים לִקְבֹּץ כֶּסֶף שִׁיּוּכְלוּ לַהֲרַבִּיץ תּוֹרָה וּלְעִשׂוֹת פְּעִלִים לַתּוֹרָה, אִמְנָם בַּעֲוֹהִי"ר אֵין לָהֶם מָקוֹם מִנּוּחָה לְכָף רַגְלֵיהֶם בַּעַת שֶׁהֵם נוֹדָדִים בְּדֶרֶךְ, וְעִי"ז יֵשׁ כִּמָּה מֵהֶם שֶׁנִּמְנָעִים מִלְּנִסּוֹעַ, וְזֶה גּוֹרֵם מִמִּילָא בִּיטוּל תּוֹרָה כִּי אֵינָם יְכוּלִים לַהֲוִסִיף עַל סַפְסָלִי בֵּית הַמִּדְרָשׁ בִּישִׁיבָה שֶׁהֵם נוֹסְעִים בַּעֲדָה, וְכֵן יֵשׁ הֶרְבֵּה תַלְמִידֵי חֻכְמִים שֶׁלְּצוּרֶךְ מַחִיתֵם וּלְצִרְכֵי נִשְׁוֹאֵי בְּנֵיהֶם מוֹכֲרִים הֵם לְנֹדֵד מִמָּקוֹם לְמָקוֹם לִקְבֹּץ כֶּסֶף, וּבַעֲוֹהִי"ר אֵין לָהֶם מָקוֹם מִנּוּחָה לְדֶרֶךְ בַּהּ כָּף רַגְלֵיהֶם.

- ד -

וְעִי"ז יִתְבָּאֵר לָנוּ מִי"ש רַז"ל בִּשְׁבַת הַנִּי"ל גְּדוּלָּה הַכִּנְסַת אֹרְחִים מִהַקְּבֵלַת פְּנֵי הַשְּׂכִינָה, דְּכִיּוֹן דְּעִי"י שִׁישׁ בֵּית הַכִּנְסַת אֹרְחִים בַּעִיר יְכוּלִים עֲנִי יִשְׂרָאֵל הַחֲשׁוּבִים מְכַל קִצּוֹי תַּבֵּל לְבּוֹא לָשֶׁם, כִּי יֵשׁ לָהֶם מָקוֹם לְנוּחַ קִצַּת מַעֲמַל וְטוֹרַח הַדֶּרֶךְ בְּכָל עֶרֶב, וְכִיּוֹן שְׁבָאִים לָשֶׁם מִמִּילָא נִגְרָם שִׁילְמָדוֹ קִצַּת שֶׁם גִּי"כ בְּזִמָּן הַפְּנוּי לָהֶם כְּמוֹבֵן, וּמִמִּילָא גּוֹרְמִים בְּזֶה הַקְּבֵלַת פְּנֵי הַשְּׂכִינָה, כִּי אַרְז"ל שְׁנַיִם שִׁוְשָׁבִים וְעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה שְׂכִינָה בִּינֵיהֶם, וּמִנִּין שֶׁאֵפִילוֹ אֶחָד וְכו', וְעִי"כ עִי"י מִצּוֹת הַכִּנְסַת אֹרְחִים שְׁגוֹרֵם שְׁאֲחָרִים יִלְמְדוּ גִי"כ בַּמִּנּוּחַת הַנֶּפֶשׁ, מִמִּילָא גּוֹרֵם לַהֲשִׁרָאֵת הַשְּׂכִינָה בִּישְׂרָאֵל, וְעִי"כ גְּדוּלָּה הַכִּנְסַת אֹרְחִים יוֹתֵר מִהַקְּבֵלַת פְּנֵי הַשְּׂכִינָה.

- ה -

וְיֵשׁ לוֹמַר עוֹד טַעַם לְשַׁבַּח מְדוּעַ גְּדוּלָּה הַכִּנְסַת אֹרְחִים יוֹתֵר מִהַקְּבֵלַת פְּנֵי הַשְּׂכִינָה, דִּהְנָה בַּמִּצּוֹת הַכִּנְסַת אֹרְחִים מְקִיִּימִים גַּם מִצּוֹת אֲהַבַת יִשְׂרָאֵל דְּכֹתִיב בָּהּ וְאֲהַבַת לְרַעַךְ כְּמוֹךְ אֲנִי ה' (וַיִּקְרָא יִי"ט, י"ח).

וּבִסְפָּר עִירִין קְדִישִׁין הֵבִיא דְּבָרִים נִפְלָאִים מִשְׁמַיִ דְּהַרָּה"ק מְרוֹזִין זִי"ע שֶׁנֶּשֶׂא מִשָּׁל בַּעֲנִין אֲהַבַת יִשְׂרָאֵל: מַעֲשֵׂה בִּשְׁנֵי אֹהֲבִים נֶאֱמָרִים אֲשֶׁר נִפְשָׁם הִיתָה קְשׁוּרָה זֶה לָזֶה בִּאֲהַבָּה רַבָּה, וְהָיוּ דָרִים רְחוֹק אֶחָד מֵהַשְּׁנַיִם. פַּעַם הֶעֱלִילוּ עֲלִילָה נּוֹרָאָה עַל אֶחָד מֵהֶם, וְנִגְמַר דִּינוֹ בְּבֵית הַמִּשְׁפָּט לִיהָרֵג. וְכִּפִּי מִנְהַג הַמַּדִּינָה בִּימֵינוּ

דברי פרשת בחוקותי - הכני"א תורה קיג

ההם, הוכרו בחוצות שביום זה וזה יתלו את האיש ההוא על העץ, למען ישמעו ויראו. באותו היום הזדמן גם אוהבו הקרוב אליו להיות שם, ובראותו כי זה הנידון הוא ידיד נפשו, החל לצעוק בקול רעש גדול: הניחוהו, הניחוהו לנפשו, אדם זה נקי וחף מכל פשע, אני הוא זה שעשיתי את העוול הגדול, ולי מגיע העונש והמיתה. כשאך הבחין הנידון באוהב נפשו הצועק מרה, לא היה יכול שוב לעצור ברוחו, ולמרות שעד עתה הכחיש את אשמתו, החל לצעוק לעומתו: לא כן, כי דובר שקרים הוא האיש הלזה, אני הוא האשם והחייב מיתה...

מבוכה גדולה שררה במקום ועד מהרה הגיעו הדברים לפני המלך, שאמר להביא אותם לפניו, ושאלם לפשר ואמיתת הדבר, שהרי זה ידוע שרק אחד עשה את הדבר, ולמה אם כן יחפוץ הזולת ליהרג בחנם. או אז פתח השני ואמר: יודע אני בתבירי שלא עשה שום עול, כי מכיר אני במזגו ומהותו הטוב שאינו מסוגל לדברים כמו אלה, ואין זה כי אם עלילת שוא ומדוחים שהעלילו עליו אנשי בליעל, ומכיון שחיי תלויים בחיי חבירי, מוטב אם כן שאמות אני ולא אראה במיתתו, וכן טען לעומתו הנידון...

ניכרים דברי אמת ונגעו הדברים בעמקי לב המלך, ופטר אותם לשלום, בהוסיפו בקשתו לפניהם: בין שני אוהבים כמותכם, חפץ אני גם כן להיות שותף בברית אהבתכם.

וסיים הרה"ק מרוזין: זהו שאמר הכתוב "ואהבת לרעך כמוך", וכשתגיע למעלה רמה זו, אז "אני ה'" - אומר השי"ת גם אני מבקש לשרות בתוכם, שתאהבו גם אותי, וגם אני אהיה לכם לאוהב נאמן.

ועפ"י יתבאר היטב מדוע גדולה הכנסת אורחים **יותר מהקבלת פני השכינה**, כיון דחוץ ממצות הכנסת אורחים יש כאן גם מצות אהבת ישראל, אשר הוא כהקבלת פני השכינה כנ"ל דכתיב ואהבת לרעך כמוך אני ה', שהשכינה רוצה להיות שותף

קיד דברי פרשת בחוקותי - הכנ"א תורה

עם שני אנשים שאוהבים זה את זה, וע"כ כיון שהכנסת אורחים יש בה חוץ ממצות אהבת ישראל, גם מצות הכנסת אורחים, ע"כ שפיר גדולה הכנסת אורחים **יותר** מהקבלת פני השכינה, ודו"ק.

- 1 -

ובפרשת בהר (כ"ה, ל"ו) וכי ימוך אחיך ומטה ידו עמך והחזקת בו, ולכאורה יל"ד מדוע אמר **וכי** ימוך אחיך, הול"ל **כי** ימוך אחיך, ומה בא אות וא"ו להוסיף על הפסוק.

ואפשר לומר דבאות ו' בא הפסוק להוסיף, דלא זו בלבד שתקיים **והחזקת בו**, ליתן לו כסף די מחסורו אשר יחסר לו, אלא ו' מוסיף, שתוסיף לבנות גם בית להכנסת אורחים, שהוא חלק ממצות צדקה וחסד.

- 2 -

ועפ"י זה יתבאר הרמז בתיבת **וכי** ימוך אחיך, **וכי** בגימטריא ל"ו. והרמז בזה י"ל, עפימ"ש בספה"ק הישר והטוב להרה"ק בעל אך פרי תבואה מליסקא זי"ע, שאמר בהספד על איש חשוב אחד שכתב שם עליו וז"ל שהי' אוהב תורה ולומד בעת שהי' פנוי, **ובעל הכנסת אורחים ביתו הי' פתוח לרוחה ובפרט לעוברים ושבים**, ושמעתי מצדיק אחד שאמר על הפסוק (במדבר ל"ג, א') אלה מסעי בני ישראל, **דהיינו אותן שעוזרין להולכי דרכים לנסוע ממקום למקום¹ הם בבחינת הל"ו צדיקים**, דהיינו אל"ה מסעי בני ישראל, אל"ה בגימטריא ל"ו², עיי"ש.

ג) וידוע מספה"ק דכל אחד אחד מישראל צריך לעבור פרשה זו של מ"ב מסעות במשך ימי חייו, כל אחד ואחד לפום דרגא דילי, ועיין בספה"ק דגל מחנה אפרים פרשת מסעי מזה.

וכידוע מהבעש"ט זי"ע עה"פ (תהלים ל"ז) מה' מצעדי גבר כוננו ודרכו יחפץ, הוא כפל "מצעדי" ו"דרכו", ואמר הבעש"ט ז"ל כי מה' מצעדי גבר כוננו, כי מה שמוליך השם יתברך את האדם לאיזה מקום על ידי מבוקש שיש לאדם לזה המקום, אבל ודרכו יחפץ, כי השם יתברך רוצה לתקן האדם שם, להעלות

דברי פרשת בחוקותי - הכני"א תורה קטו

ניצוצות הקדושות שבמקום זה. וזהו ודרכו יחפץ, כי השם יתברך חפץ דרכו, ולא מבורקש שיש לאדם שם, וכשמעלה הניצוצות הקדושות, אז נעשה יחוד בין שני שמות הוי"ה ואדניי וכו' (כמבואר כל זה בס' מאור עינים פי ויקהל).

וכן איתא בס' צפנת פענח לבעל התולדות יעקב יוסף בשם הבעש"ט, וזת"ד: כי מבואר בכתבי האריז"ל שעיי חטא אדה"ר נפלו כל הניצוצות של הנשמות קדושות בתוך הקליפות ונתערב טוב ברע, וצריך לברר עיי התורה והעבודה והמצוות של בני אדם. ולכן הוצרך גלות ישראל בכל שבעים אומות שנפלו שם הניצוצות, וצריך כל אחד מישראל לגלות שם במקום שיש הניצוצות משרש נשמתו להוציאן ולבררן. וזהו ענין נסיעת האדם ממקום זה למקום אחר עבור פרנסתו וכיוצא, משום שיש שם ניצוצות שלו וצריך להוציאן משם ולבררן.

וכן מובא בס' פתגמין קדישין (בשם הרה"ק מברדיטשוב), וזת"ד: הבעש"ט זי"ע אמר, שבהיות אדם פעם אחד באיזה מקום, אזי מוכרח להיות שם באותו מקום פעם שני, ובאם אינו נותן בעצמו אל לבו להיות שם פעם ב', אזי השם יתברך מגלגל הדבר באופן שמוכרח להיות שם פעם שנית. כי כל נסיעות והליכות האדם לאיזה מקומות, הכל לא במקרה הוא חלילה, רק מאת ה' היתה זאת ובהשגחה פרטית, שיש לו לאדם זה שום חלק לתקן שם במקום הזה, הן בתורה ותפילה, הן באכילה ושת"י ושינה לשם שמים, והן בשאר עבודות לשם שמים, להוציא משם הניצוצות הקדושות להעלותן לשורש אחדותן, ואזי השם יתברך ברחמיו וחסדיו המרובים מביא את האדם אל המקום זה. ועל כן חייב האדם לראות את עצמו בהיותו בא אל איזה מקום וליתן אל לבו, מה זה ועל מה זה הביא אותו השי"ת לכאן, ויראה ויבין בעיני שכלו מה שצריך לתקן שם. אמנם לאו כל אדם זוכה לעשות תיקונו בשלימות בפעם אחת, ולכן חייב הוא ומוכרח להיות שם עוד פעם שנית וכו'.

ובס' אור החכמה (פי' וירא) כתב בשם הבעש"ט, וזת"ד, שהאדם צריך לעשות הכל כדי שיהי שלם, ולפעמים אינו צריך להשלים את עצמו אלא במקומו, בעירו בלבד, ואינו צריך לנסוע למקומות אחרים, ויש מי שצריך לטלטל את עצמו למקומות כדי לתקן בכל מקום שבא לשם.

וזהו ואלה מסעיהם למוצאיהם, שנסיעת הצדיקים היא לא כסדר שבתחילת הפסוק, שתחילה הי' מוצאיהם, הוצאות על מותרות, שלכן שלח

קטז דברי פרשת בחוקותי - הכנ"א תורה

ולפי"ז י"ל הרמז בתיבת וכי ימוך אחיך, דתיבת וכי עולה ג"כ ל"ו, והוא רמז למצות הכנסת אורחים שאדם המקיימה הוא בבחינתם של ל"ו צדיקי הדור, כמ"ש הרה"ק מליסקא הני"ל, ודו"ק.

ובספר אהל יעקב להמגיד מדובנא זצ"ל פי' על פסוק הני"ל וכי ימוך אחיך, דבמדרש איתא הדא הוא דכתיב אשרי משכיל אל דל ביום רעה ימלטהו ה', ומפרש הכוונה, דבראש השנה מקציבים לו לאדם כמה הפסדים ונזקים יהיו לו במשך השנה. ברם מי שיש לו שכל והגיון נותן מכספו לעניים וממילא הוא זוכה גם במצוה. אם הוא מקמץ ידו לעניים, נוטלים ממנו את כספו באופן רע. ועל זה

אותם השי"ת בגלות, למסעיהם, כדי לתקן את העון, כי אם אצל צדיקים הסדר הוא תחילה מסעיהם, שנסיעת הצדיקים היא בעיקר ולתחילה מפני כי "מה" מצעדי גבר כוננו ודרכו יחפץ", שיבוא לאותו המקום כדי לברר שם את הניצוצות ולקרב את לבם של ישראל לאביהם שבשמים, ורק כתוצאה מזה ובתור דבר צדדי בא להם שם ענין למוצאיהם, שיהודים נותנים להם על ההוצאות שלהם. וכידוע פתגם כ"ק אדמו"ר מוהר"ר יוסף יצחק מליובאוויטש זצ"ל, שסיבת בואו של שד"ר (שלוחא דרחמנא) באיזה מקום הוא לזרוע רוחניות (להפיץ התורה ומצוותי) ולקצור גשמיות, וידוע בזה תורת בעל התניא, שהקב"ה נותן ליהודי גשמיות והוא עושה מזה רוחניות.

ד) ועיין שם בהערת המו"ל שהביא וז"ל: שמעתי מפ"ק של מוזזלה"ה כמה פעמים מעשה פלא, כי בהיותו נער קטן למד במדינת פולין בעיר דעמביץ יצ"ו אצל הרב הגי' ר' אברהם ז"ל (הרבה בשבחו מאוד שהי' לומד עם נערי בני ישראל בלי קבלת שכר, והי' בקי בכל חלקי שו"ע (כמעט) מסי"ק לס"ק בעי"פ ולא אכל רק פ"א ביום אכילת ארעי, והי' קורא רבי בלשון הזה דער רבי ר' אברהם ז"ל). פעם אחת באו לעיר הני"ל תרי צנתרי דדהבי הרב הצדיק בעל אור לשמים ז"ל, והרב הצדיק מו"ה נפתלי ז"ל מראפשיץ זי"ע. והנה להיות כי רבו הי' אוהבו מאוד א"ל הירשלי אחוז בכנף בגדי ותבוא עמי לקבל פני צדיקים האלו. והיה כבואם לפני הפתח, והנה הה"צ מו"ה נפתלי ז"ל עומד על הפתח, וידו הטהורה פרושה למעלה על הפתח, כמכניס הבאים, והרה"צ בעל אור לשמים ז"ל הי' מלפני הפתח בבית, ויהי כראותם הה"צ מוהר"ר ז"ל, מיד פתח פה קדשו ואמר בזה"ל, ברוך הבא ר' אברהם מיט די זעקס און דרייסיג תלמידים, ולא היו רק שניהם, ע"כ.

דברי פרשת בחוקותי - הכנ"א תורה קיז

אמרו חז"ל זכה הלא פרוס לרעב לחמך, לא זכה ועניים מרודים תביא בית.

וזהו הכוונה במדרש, אשרי משכיל אל דל, דאם הוא משכיל לתמוך את העניים, הרי ביום רעה ימלטהו ה', שאם נגזר עליו יום רעה ח"ו, לסבול הפסדים שונים רח"ל, מצילהו השי"ת מזה, לפי שכבר הוציא את כספו מידו. אבל אם לא השכיל והוא מקמץ ידו לעני, הרי עליו להוציא את כספו "ביום רעה", ואין מידו מציל, ע"כ תו"ד האהל יעקב.

- ח -

ונראה לומר ג"כ דהפסוק בא לרמוז לגודל מצות הכנסת אורחים, שמצלת את האדם ביום רעה ע"י שמשכיל אל דל להכניסו לביתו, ויתבאר עפ"י הסיפור הידוע דפערם באו לפני הבית דין של מעלה רב ת"ח אחד ביחד עם איש כפרי פשוט מאוד. ושאלו לרב מה הי' מעשהו בעולם הזה, והשיב שהי' עוסק בתורה, ודנוהו לגיהנם, כיון שתורתו לא היתה לשמה. אח"כ שאלו את הכפרי הפשוט, מה הי' מעשיך בעולם הזה, האם למדת? והשיב שלא למד כי הי' ע"ה, ורק זאת היתה לו, שקיים בביתו שבכפר מצות הכנסת אורחים בשלימות בכל לבבו ובכל נפשו ובכל מאודו, ואז דנו אותו שיכנס לגן עדן העליון ושם תהא מנוחתו.

- ט -

והטעם בזה, כי גבי מצות הכנסת אורחים אין מדקדקים עליו בבית דין של מעלה אם היתה לשמה כ"כ, דהלא סוף כל סוף החי' נפשות עניים ונתן להם לחם לאכול ומקום ללון בו לינת לילה, ונמצא דבין כך ובין כך עביד מצוה דילי, ע"כ הניחוהו ליכנס לגן עדן.

וידוע מהרה"ק מהרי"ד מבעלז זי"ע שהי' כפרי אחד שהי' בא אליו להסתופף בצלו מפעם לפעם, ובכל עת שהי' בחדרו של הרה"ק מהרי"ד הי' מזכיר את עצמו שרוצה לעקור דירתו אל

קִיחַ דְּבָרֵי פֶרֶשֶׁת בַּחֲקוּתֵי - הַכֵּנִ"א תוֹרָה

תוך העיר כי קשה עליו מאוד לדור בכפר, והרה"ק מהרי"ד לא הניח לו לעקור דירתו מהכפר, באמרו שבשמים חשוב הרבה יותר מצות הכנסת אורחים שאתה מקיים בכפר (ע"י שאנשים שנוסעים על הדרכים משחרים לפתחך ומתאכסנים אצלך) ממה שהיית פועל ע"י דירתך בעיר.

ובספר רמתיים צופים הביא שהרה"ק ר' משה מפשעווארסק זי"ע (בעמ"ח ספר אור פני משה) היה דרכו ליתן לכל אורח הבא אליו שני כוסות יי"ש, וכשנתייקר היי"ש לא נתן רק כוס אחד ואליהו ז"ל היה רגיל לבוא אצלו בכל יום ומאז לא בא אליו אליהו ועשה הרה"ק ר' משה מה שעשה עד שבא אליו אליהו וישאל לו רבי על מה לא באת אלי עד עתה, והשיב לו מחמת שהנחת מדת הנדיבות שהיה לך בענין הנ"ל ויאמר לו רבי הלא זהו אינו נדונד עבירה אך דבר קל וקש יחשב, והשיב לו שאני מקפיד גם על הקש.

עוד כתב שם בספר רמתיים צופים וז"ל, דוגמא לזה שמעתי כי הרב ר' ליב דימימילעס ז"ל מלעמבערג (גיסו של הרה"ק ר' יעקב יצחק זצוק"ל מלובלין) היה מכניס אורח גדול ויצו בביתו ליתן לאכול לכל הבאים וכן ליתן יי"ש לשתות בלי מעות לכל אשר יחפוץ, והיה איש אחד מלעמבערג שהיה שותה בכל יום בביתו עד שנעשה שיכור, ופ"א ראה הרב ר' ליב הנ"ל כי השיכור הנ"ל נופל בין הצינורות ואשפות ואז צוה הרב ר' ליב בביתו שלא ליתן להשיכור הנ"ל יי"ש בחנם. והנה תמיד היתה הברכה מצויה בביתו ומאז והלאה נפסק מעיין הברכה מביתו ויסע לגיסו הרה"ק ר' יעקב יצחק מלובלין אודות זה וישאל אותו הרה"ק מלובלין אם פסק ליתן לאחד יי"ש, אז נזכר הרב ר' ליב מאותו השיכור ויספר זאת להרה"ק מלובלין, והשיבו שיפייסו ויתן לו לשתות בחנם כדרכו מקדם וחזרה הברכה בביתו.

עוד הביא בספר הנ"ל כי הרה"ק ר' מנחם מענדל מרימנוב זי"ע ראה פ"א בביתו שנתנו עבור האורחים ככרות לחם קטנים מכפי

דברי פרשת בחוקותי - הכני"א תורה קיט

הרגילות והבין שהוא מחמת שהיה אז יוקר גדול, ואמר בפה קדשו כי אדרבה צריכים לעשות בשבילם עוד גדולים יותר מכפי הרגילות כי מסתמא הם רעבים יותר בעת היוקר (ועיין בספר הקדוש אור החיים פרשת ויגש בפסוק ולחם אין בכל הארץ וז"ל, פי' ולצד כובד הרעב היו אוכלים דבר מופלא וכילו הלחם והלא לראות עינינו דאבה נפשנו בשני רעב שהיו במערב שהיה אדם אחד אוכל שיעור מאכל י' בני אדם ועודנו רעב בבטנו רח"ל עי"ש) וכמה מהם אין להם לחם לשובע בביתם ע"כ צוה לעשות לחמים גדולים יותר מכפי הרגילות ע"כ.

ובספר מראה אש הביא (באות צ"ד) הביא שהרה"ק רבי מרדכי מנאדווערנא זי"ע כשהיה דר בקערעסטיר, פעם אחת שמע שאיש אחד מקערעסטיר נוסע אל הרה"צ מליסקא, שלח אחריו ואמר לו האם אתה נוסע להרה"צ מליסקא, אמר לו האיש הן. אמר לו ר' מרדכי"לע תאמר להרה"צ מליסקא שקשה לי הרמ"א בהלכות פסח - כי אז היה קודם הפסח - דאיתא בשו"ע או"ח בסי' תכ"ט: שואלים בהלכות פסח קודם לפסח שלשים יום. וכתב הרמ"א ז"ל: ומנהג לקנות חטים לחלקן לעניים לצורך פסח כו' עי"ש. וקשה דמחבר אמר שצריך לדרוש והרמ"א אמר לחלק חטים, אכן תאמר לו גם התירוץ, דהמחבר כתב שצריך לדרוש, על זה מוסיף הרמ"א מה לי לדרשתו, יראה שיהיה לעניים מצות על פסח.

וכשבא האיש הזה וסיפר מה שאמר לו הרה"ק ר' מרדכי"לע ושתק הרה"ק מליסקא, והנה קודם מנחה יום אחד קודם ערב פסח, כאשר הלך הרה"ק מליסקא לשאוב מים למצות מצוה, שמע שאשה אחת הולכת ברחוב ובוכה. וצוה הרה"ק לשאול אותה למה היא בוכה, ואמרה שנשארה בלי מצות על פסח, כי בעוד שהיו אופים לא היה לה קמח, ועתה שיש לה קמח אינם אופים מצות. אמר הרה"ק מליסקא, את זה רימז לי ר' מרדכי"לע, וכאשר שב מן שאיבת המים, אמר הרה"צ איש לא ילך

קכ דברי פרשת בחוקותי - הכנ"א תורה

מפה, והלך הרה"צ וכשראו שהרה"צ הלך הלכו עמו ואפו המצות של האשה הזאת.

- י -

וכבר אמרנו פעם להמליץ בביאור מה שאומרים בקינות לתשעה באב **זכור ה' מה הי' לנו וכו' מימינו בכסף שתינו וכו' על צווארנו נרדפנו כי שנאת חנם רדפנו. פי' מימינו בכסף שתינו**, שרק אנו שתינו מימינו ולא היינו נותנים לאורחים לשתות ג"כ מימינו, וגם **על צווארנו נרדפנו**, שלא הקפדנו לתת לאורחים לאכול, רק **על צווארנו**, פי' שלעצמינו יהי' מה לאכול אבל לא דאגנו בעד צוארי האורחים שישבעו, ע"כ נרדפנו. והטעם בזה, מדוע באמת לא נתנו לאורחים רק לצווארי עצמם, **כי שנאת חנם רדפנו**, וכנ"ל דמצות הכנסת אורחים באה מכח מצות אהבת ישראל כי שניהם אחד הם, דאם אינו אוהב ישראל ממילא אינו נותן להם לאכול ולשתות ולישן, וע"כ סיים **כי שנאת חנם רדפנו**, משא"כ אם נותנים לאורחים לאכול לשובע נפשם, זוכים לכל טוב.

- יא -

וזהו אשרי משכיל אל דל, שהוא משכיל אל דל להכניסו לתוך ביתו ולקיים בו מצות הכנסת אורחים, ועי"ז זוכה **ביום רעה ימלטהו ה'**, שלא יצטרך לירא מעונש הגיהנם שעל זה רומז הפסוק **ביום רעה**, יום הדין הגדול והנורא בעת שאדם עומד לפני בית דין של מעלה וצריך ליתן דין וחשבון על כל מעשיו, ימלטהו ה' בזכות מצות הכנסת אורחים, וכנ"ל דהכפרי שקיים מצות הכנסת אורחים הכניסוהו תיכף ומיד לגן עדן העליון.

ה) ובמקום אחר כתבנו הרמז בזה על הצניעות, שאין מלבישים את בנותיהם במלבושי צניעות כראוי, וזהו על **צווארנו** נרדפנו, פי' על מה שאין מקפידים אם הצואר בבגדי בנותיהם פתוח או נעול, וע"כ אין התפילות מתקבלות, כי המברך או המתפלל כנגד הערוה אין תפילותיו מתקבלות בשמים, כמבואר בשו"ע או"ח (סימן ע"ה) עיי"ש.

דברי פרשת בחוקותי - הכנ"א תורה קכא

- יב -

ויש לומר עוד ברמז הפסוק ביום רעה ימלטהו ה', דהנה בספר דמשק אליעזר כתב בדרך רמז שתיבות ביו"ם רע"ה ימלטה"ו עולים עם הכולל מספר דל"ת, וכתב וז"ל, ואז יהי ה' היינו שם הוי"ה ב"ה שם של רחמים שיהי דלת פתוחה לקבל שבים, ע"כ.

ולדרכינו י"ל, דהקב"ה מתנהג עם האדם מדה כנגד מדה, וע"כ ע"י שפתח את דלתות ביתו לעניי ישראל שיתאכסנו אצלו, ע"כ מדה כנגד מדה יזכה שיכנסו לפניו את דלת גן עדן העליון, ושם תהא מנוחתו לאחר מוע"ש. וכל זה מרומז בתיבות ביו"ם רע"ה ימלטה"ו, כדברי ספר דמשק אליעזר הנ"ל.

- יג -

וביותר חשובה מצות הכנסת אורחים לעניי ארץ ישראל, דחיבה יתירה נודעת להם כנודע מספרים הקדושים, וידוע כמה חשוב היתה אצל צדיקי הדורות מצות החזקת עניי ארץ ישראל,

ו) ועיין בספר מעשה רוקח (פרשת כי תבא) שכתב על הגמרא דתענית (בי ע"א) אמר רבי יוחנן שלשה מפתחות ביד הקב"ה: של חיים ושל גשמים ושל תחיית המתים. במערבא אמרי, אף של פרנסה וכו'. ורבי יוחנן מאי טעמא לא אמר להאי, אמר לך רבי יוחנן גשמים נמי היינו פרנסה. ויש לדקדק, דאם כן אמאי קא חשיב ליה במערבא בפני עצמו? ותו יש לדקדק קצת, האמר רבי יוחנן גופא שם בתענית (טי ע"א) מטר בשביל יחיד דכתיב (דברים כח, יב) "יפתח ה' לך את אוצרו הטוב", ופרנסה בשביל רבים דכתיב (שמות טז, ד): "הנני ממטיר לכם לחם מן השמים", ופירש"י מטר בשביל יחיד - שאם אין צריך מטר אלא לאדם אחד וכו' בא בזכותו, ופרנסה שפע טובה ומחיה אינו בא לעולם בשביל יחיד אלא בשביל רבים וכו'. הרי דרבי יוחנן גופא מחלק בין מטר לפרנסה, ואם כן אמאי לא קא חשיב להו הכא בתרתו? ונראה ליישב, בהקדם דהמפרשים שמקשים על הא דאיתא בגמרא (מו"ק כ"ח ע"א) "בני חיי ומזונא לא בזכותא תליא מילתא אלא במזלא". הרי כל היעודים שבתורה (ויקרא כ"ו, ג') "אם בחקותי תלכו" והבטיחה התורה בני חיי ומזונא, דכתיב (דברים ז', י"ג): "ובירך פרי בטןך ופרי אדמתך" וכו'. ומתרצים ב' תירוצים: אחד, דיש חילוק בין יחיד לרבים, דביחיד לאו בזכותא תליא מילתא אלא במזלא [ותירוץ הב' מובא בספרים בשם הזהר

קכב דברי פרשת בחוקותי - הכנ"א תורה

וכאשר חזר הרה"ק בעל דברי יחזקאל משינאווא זי"ע מארץ ישראל לחוץ לארץ בשנת תרכ"ט, בא אליו תלמיד חכם ועשיר לשאול בעצתו אם לנסוע לארץ ישראל. הוא יעץ לו שישע, ובשעת הפרידה מאתו ברכו ואמר לו: מאחר והנך תלמיד חכם וגם עשיר, בודאי תהיה שם לאחד הגבאים הממונים על הכולל, ע"כ הנני מזהירך מאוד מאוד לבל תזלזל באנשים פשוטים שבכולל, כי בארץ ישראל אפילו האיש הפשוט ביותר שאין לו כל חשיבות בעיני הבריות, חשוב בשמים יותר מאותם אנשים שחשיבותם

הקדוש דדוקא בחוץ לארץ, אבל בארץ ישראל כתיב (דברים יא, יב) "ארץ אשר ה' אלקיך דורש אותה", ותליא בזכותיה].

ואמינא אנא, דב' התירוצים הם דבר אחד, דבארץ ישראל אף בזכות יחיד נותנים לו בני חיי ומזונ, ובחז"ל דוקא בזכות הרבים, אבל ביחיד במזלא תליא מילתא, ואיתא בכמה דוכתי, שכל דבר שהוא לצורך הציבור הקב"ה עושה בעצמו, אבל לצורך יחיד מוסרו לשליח, אבל ג' מפתחות אלו לא מסרן לשליח ואף לצורך יחיד עושה בעצמו.

ובזה מבואר ומיושב, דעל מפתח של גשמים הביא ראייה מפסוק "יפתח ה' לך וכו'", ולא הביא מפסוק "ונתתי גשמיכם בעתם", ואיתא בילקוט (בחוקתי תרעא, ספרי עקב מב) "ונתתי" אני ולא שליח, אלא ודאי משום דפסוק "ונתתי גשמיכם" נאמר בלשון רבים דכל הברכות והקללות שבתורת כהנים נאמר בלשון רבים, ולזה אין צריך ראייה דכל צרכי רבים נעשים ע"י הקב"ה בעצמו, ולכך מביא מפסוק "יפתח ה' לך" וכו', להורות דאפילו ליחיד "יפתח ה'" בעצמו לך.

ובזה מיושב דרבי יוחנן לא קא חשיב מפתח של פרנסה, דרבי יוחנן לטעמיה דאמר לקמן "פרנסה דוקא בשביל רבים", כמו שפירש רש"י, אבל זכות יחיד לא מהני לפרנסה לחוץ לארץ, ובשל רבים לא אצטריך לאשמועינן דכל צרכי רבים עשה הקב"ה בעצמו. אבל במערבא דייקא דשם מהני זכות יחיד גם לפרנסה כאשר בררנו, לכך שם גם "מפתח של פרנסה דייחיד" הוא ביד הקב"ה בעצמו, ע"כ.

וראים אנו מדברי המעשה רוקח, כשאדם עושה איזה דבר טוב בשביל צרכי רבים (כצדקה וכדומה) גדול שכרו ומדרגתו, כשם שהוא עשה נגד הטבע כמו כן מתנהג הקב"ה עמו למעלה מדרך הטבע ושכרו הרבה מאוד, ובפרט כשעושה לצרכי רבים לעניי א"י ומכניס אורח מא"י יש לו כל זכות כמו שהוא בא"י שיכול להפוך המזל מרע לטוב.

דברי פרשת בחוקותי - הכנ"א תורה קכג

גדולה בעיני הבריות בחוץ לארץ, וכל הנוגע בכבודו של אותו אדם פשוט, עלול לאבד את שני העולמות ע"כ.

- יד -

וע"ד הנ"ל דמצות הכנסת אורחים מרומז בפסוק אשרי משכיל אל דל ביום רעה ימלטהו ה', אפשר לבאר הפסוק (דברים כ' י"ט) לא תשחית את עצה לנדוח עליו גרזן כי ממנו תאכל ואותו לא תכרות. דהנה בספה"ק הישר והטוב הנ"ל כתב עוד (בהספד על הגאון בעמח"ס כתב סופר זצ"ל מפרעשבורג) וזה לשונו: "דהנה יש צדיקים שהם צדיקים בפני עצמם ואין מזכין את הרבים, ואותן הצדיקים יכול להיות שהם נתפסים לכפר על ישראל, אבל מי שמזכה את הרבים ומדריכם בדרך הישר הוא בחינת עץ מאכל שאמרה תורה לא תשחית את עצה לנדוח עליו גרזן לעשות ממנו מצור כי ממנו תאכל וגו', ומבואר בזוה"ק ג"כ דזה קאי על הצדיק שאין הבעלי דינין יכולין להשחיתו. וז"ש הנביא הצדיק אבד וגו' ואנשי חסד נאספים, שהיו מזכים את הרבים הן בתלמידים שלמד עמהם, והן **בענין ארץ ישראל שעל ידם עשו בני ישראל כמה מצות**, זה הוא בודאי מפני הרעה נאסף הצדיק. והנה הרב הגאון מפרעשבורג ז"ל הי' עוסק בכל זה, הן בלימוד התלמידים והן **בעסק מעות ארץ ישראל**", עכלה"ק.

- טו -

ולדרכינו י"ל הרמז בפסוק כי ממנו תאכל, דאם אנשים מבני ישראל אוכלים ממנו, שהוא מקיים מצות הכנסת אורחים כראוי, ממילא לא תשחית את עצה וגו', שלא יוכלו השונאים להרע לו, כיון שמקיים מצות הכנסת אורחים בשלימות ומצוה זו מגינה ומצלי, כנ"ל דביום רעה ימלטהו ה' שלא יצטרך לפחוד משום מזיקין ושונאים שירעו לו ח"ו, כי המצוה תגין עליו.

קכד דברי פרשת בחוקותי - הכנ"א תורה

ויתירה מזו כתב בספה"ק יעלזו חסידים, מבעל מחבר ספה"ק פלא יועץ (במהדורה החדשה, עמוד רפ"ו) וזל"ק: "יש רשע שיש לו פרקליט אחד טוב, כגון שמקבל אורחים, כמו שמצינו במיכה (סנהדרין ק"ג ע"ב) שהועיל לו מה שהיתה פתו מצויה לעוברי דרכים לבל תשלוט עליו מדת הדין" עיי"ש.

ועיין בספה"ק דגל מחנה אפרים בסופו שכתב בשם זקינו הבעל שם טוב זי"ע וז"ל: "שמעתי כי אורח הוא אור ח' ודפח"ח, לכן היה אברהם מכניס אורח, כי ח' הוא עולם הבא, כמו אורח הבא, והוא עולם הבינה, לכן היה אברהם מדת החסד יומא דכולא יומין, כי אור החסד הולך בכל הספירות, עיין בכתבי האר"י זלה"ה בהלכות סוכה, לכן היה אברהם מכניס אור ח' הבינה בכל הספירות, לכן זכה אברהם לכל התורה על ידי תוספות ה' בשמו, כי הוא עולם הבינה שמשם יוצא התורה" וכו' עיי"ש לשון קדשו.

ובספר תולדות יצחק (בליקוטי הש"ס) כתב בשם הבעל שם טוב זי"ע וז"ל: "אורח אותיות אור ח' וזהו בינה, שהוא מדה השמינית מתתא לעילא, שמשם מקור כל ההארות, מקור כל השפעות וישועות, מקור כל הברכות, וזהו אורח מברך" וכו', עיי"ש.

- טז -

ולא במקרה נודמן דבר זה שיסוד הכנסת אורחים כאן בעיר סאן פאולא תחול ביום ל"ג בעומר, ספירת הוד שבהוד, ומבואר בסידור ר' יעקב קאפיל ז"ל דבכל עולם יש ה' פרצופין, דהיינו אריך אנפין ואבא ואמא וזעיר ונוקבא, והם מלבישים את האריך דהיינו אבא ואמא מלבישים אותו מהגרון ולמטה עד החזה זעיר ונוקבא הם מלבישים אותו מהחזה ולמטה עד סוף הרגלים. והנה לפי"ז האריך אנפין הוא יורד עד סוף העולמות, עיי"ש.

ובספה"ק אך פרי תבואה (ליקוטים, עמוד קפ"א) הוסיף על זה וז"ל:

דברי פרשת בחוקותי - הכניא תורה קכה

"והנה לדעתי נראה שבמין האדם יש ג"כ הה' בחינות הנ"ל, דהיינו אומות העולם שהם עכ"פ נכבדים יותר מהבעל חי כמבואר בספר הכוזרי, ואחר כך רשעי ישראל שהם עכ"פ מלאים מצות כרמון, ואח"כ פשוט העם שהם נכרכים אחרי התלמידי חכמים, ואח"כ התלמידי חכמים עצמן, ואח"כ אנשי מעשה כמו ר' חנינא בן דוסא וחביריו. והנה המדרגה הגדולה צריכה מ"מ לירד עד סוף המדרגות האדם וצריך להיות אוהב לכל אחד ולהתעסק בטובתו לכל אחד ואחד כערכו כמו הבחי' אריך אנפין שהוא יורד עד לבסוף, ולכן אמרו חז"ל מצוה להקדים שלום אפילו לנכרי בשוק וצריך לשקוד על טובת כל אחד ואחד כפי הראוי לו ולא לשנוא ח"ו אותם רק הרע שבהם ישנא אבל לא הם", עכלה"ק.

- יז -

ובאמת צריכים להיות מוכנים לזה שמסתמא יקומו כאלה שירצו להפריע לכל דבר טוב שרוצים לעשות, ולדאבונינו אין זה דבר חדש, כי בכל דור ודור היו אנשים אשר כל דרכם הוא היפוך התורה, ועל כל דבר רוצים להביא ראוי מן המקרא להיפוך, וכמו שמצינו כמ"פ בחז"ל שהאפיקורסים אמרו אף אני אביא ראוי מן המקרא' וכו', והם מהרסים ומחריבים שלא יוכלו הכשרים באמת לבנות קומת הקדושה יותר ויותר.

ז) ועיין בספח"ק דגל מחנה אפרים (פרשת מסעי) שכתב ששמע מאא"י הבעש"ט ז"ע כי בתורתנו הקדושה יש מים מתוקים ומים המרים, וראה שכל התנאים והאמוראים והצדיקים ימות משה רבינו ע"ה ושיהיו עד שיבוא משיח, כולם לומדים מן התורה דרך ישכון אור לעבודת הבורא ית"ש, ולהיפך כל האפיקורסים ימ"ש מביאים ראוי מן התורה עצמה להיפוך וכו', וכמו הרבה ענינים הנזכרים בגמרא מן הצדוקין עי"ש. והיינו שיש בתורה מים המרים ג"כ וכו' עי"ש.

ושם בספח"ק דגל מחנה אפרים (פרשת בשלח) על פסוק ויבואו מרתה האריך ג"כ בענין זה וסיים וז"ל, ועפ"י תבין מ"ש אא"י זללה"ה על מאמר חז"ל (נדרים פ"א ע"א) מפני מה חרבה ירושלים על שלא ברכו בתורה תחילה, ואמר הוא ז"ל היינו שלא ברכו ברכת והערב נא, שהוא ברכה ראשונה שמברכין על התורה בבוקר, והוא פלא. אמנם יובן עפ"י הנ"ל

קכו דברי פרשת בחוקותי - הכנ"א תורה

גם ישנם כאלה שבדאי יאמרו שיקחו כסף על זה גם מעכו"ם, ובאמת צריכים ליזהר מאוד בזה, וכמו שידוע המעשה שהרה"ק מליסקא זי"ע שהי' אצל חינוך בית הכנסת, ושאל את אנשי העיר מהיכן היה להם מעות לבנות הבית הכנסת, והשיבו שלקחו ביכל (קבלות) והלכו לקבץ המעות מבית לבית בכל הישוב ולקחו גם מהנכרים, והשיב הרה"ק שלא יהי' קיום לבית הכנסת ההוא, וכך הוה שנפל, ואכמ"ל בזה. וע"כ צריכים ליזהר מאוד שהכסף שלוקחים עבור בנין בית הכנסת אורחים יהי' רק מאחב"י, כדי לזכותם במצוה.

וכל העצות הנ"ל באים מהערב רב שרוצים להפריע לבנות בית של מצוה כראוי, ובעוה"ר הדור מלא מהם, כדאיתא בזוהר הקדוש על פסוק (שמות י"ד) מלחמה לה' בעמלק מדר דר, אמר ר' יהודה בכל דרא ודרא בכל דרין דאתיין לעלמא לית לך דר דלית בהו מההוא זרעא בישא וקב"ה אגח בהו קרבא, רבי יצחק אמר ועלייהו כתיב יתמו חטאים מן הארץ, עיי"ש. עוד איתא בזוה"ק (ח"ב דף קכ:) דערב רב אינון יין דנתנסך לעכו"ם, ומנהון משומדים מינים ואפיקורסים משומדים לעבירות שבכל התורה כולה.

ובזוהר חי פרשת בראשית (דף קי"ג) כתב וז"ל, ועתה רוב הדור עם הראשים שלהם הם מערב רב, ע"כ.

ובספר דברי חיים בהשמטות לפרשת ויקהל כתב וז"ל, דלפני ביאת המשיח יהיו רוב הרבנים מהערב רב כו', וז"ל הדברי חיים שם: כי ישראל בעצמן קדושים אך הערב רב כל חסדים דעבדי לגרמייהו עבדו כנראה בעליל שהרבנים והחסידים והבעלי בתים שבדור המה בעוה"ר רובן מערב רב ורוצים לשרור על הציבור וכל מעשיהם רק לגרמייהו לקבל כבוד וממון ולכן אין להתחבר רק

שצריך להתפלל ולבקש על זה מאת השי"ת שיטעום בתורתו טעם המים המתוקים והערבים, וזהו ברכת והערב נא והבן עכ"ל. ועיקר דבר זה מבואר בזוה"ק פנחס (דף רכ"ט ע"ב ברעיא מהימנא שם) עיין שם.

דברי פרשת בחוקותי - הכניא תורה קכז

אם עובדים באמת שמוסרים נפשם לד' לא לקבל שום תועלת לעצמם, ע"כ עי"ש עוד".

ונמצא מכל זה דברים נוראים, דרוב הרבנים ובעלי בתים הם של הערב רב, וצריכים ללחום נגדם במלחמה גדולה, ובעוה"ר לא די שאין נלחמים נגדם אלא הרבה אנשים יש להם קשר אתם ובונים להם בנינים ופלטרין גדולים, ונותנים להם ממון כסף רב, ויש להם שם כבוד ויקר וגדולה, והצדיקים האמיתיים

(ח) ועיין ברעיא מהימנא פרשת נשא וז"ל, א"ל רעיא מהימנא באומא עלך בשמא דיקו"ק לא תאחר בכל יכולתך דהא אנא בצערא סגי, ויפן כה וכה וירא כי אין איש עוזר לי לאפקא לי מהאי צערא בהאי גבורה דאתמר עלי ויתן את רשעים קברו, ולא אשתמדון בי ואני חשיב בעינייהו בין רב רשיעייא ככלב מת דסרח בינייהו דחכמת סופרים תסרח בינייהו בכל קרתא וקרתא ובכל אתר דישאל מפוזרין בין מלכוון ואתהדרו אינון ערב רב רעין על ישראל עאנא דקבי"ה דאתמר בהו ואתן צאני צאן מרעיתי אדם אתם ולית לון יכולת למעבד טיבו עם ת"ח, ואנשי חיל ויראי חטא מסובבים מעיר לעיר ולא יחוננו, ומחרימין ערב רב בינייהו ולא יחבין לון באתרין סגיאין אלא דבר קצוב דלא יהא תקומה לנפילו דלהון ואפי' חיי שעה, וכל חכמים ואנשי חיל ויראי חטא בצערא בדוחקא ביגונא חשיבין ככלבים, בנים המסולאים בפז איכה נחשבו לנבלי חרש בראש כל חוצות, דלא אשכחו אכסניא בינייהו, ואינון ערב רב אינון עתירין בשלוה בחדווא בלא צערא בלא יגונא כלל, גזלנין מארי שוחד דאינון דיינין רישי עמא, כי מלאה הארץ חמס מפניהם, עלייהו אתמר היו צריה לראש, באומא עלך זמנא תנינא, ע"כ.

ובספיה"ק אור החמה (פי' נשא בשם הרמ"ק) כתב וז"ל, הערב רב הם גויי הארץ נשמת החיצונים. ושם (על זוה"ק משפטים דף ק"כ ע"ב) וז"ל מלחמה לה' בעמלק שהם ערבוביא בישא שכולם נתערבו אלו באלו וזרע עמלק נתערב בהם ויש רשעי ישראל שהם נחשבים שכולם שהם פריצי ישראל מהרסיד ומחריבין ממך יצאו וכו'.

ובבני יששכר (מאמרי חודש אדר) כתב, כתות הערב רב אשר בקרבנו הם יושבים, מינים מוסרים אפיקורסים, הן המה משורש עמלק הדעת דסטרא אחרא ער"ב ר"ב גימטריא דע"ת כאשר תראה בדורות הללו אשר בעוה"ר נתרבה האפיקורסות, וגם אותן דקיימין כלי חמס על ישראל לפשוט את עורם מעליהם בעצות רעות בחוקים לא טובים וד"ל, ע"כ. ועיין בספיה"ק תולדות יעקב יוסף פרשת נשא.

קכח דברי פרשת בחוקותי - הכני"א תורה

המקושרים לה' יושבים בעניות ל"ע וא"א להם לפעול ולעשות לצרכי שמים כראוי, להרבות פעלים לתורה וליראת שמים.

וע"כ צריכים לעמוד איתן נגד המהרסים למיניהם. ועד"ז יתבאר עוד הפסוק שהזכרנו לעיל, אשרי משכיל אל דל ביום רעה ימלטהו ה', דהכוונה אף אם יהיו אנשים רעים כאלו שירצו למונעו שלא יהי משכיל אל דל, שלא יעשה הכנסת אורחים ולא יתן להם צדקה, ע"כ אמר **ביום רעה ימלטהו ה'**, והרמז בתיבת ימלטהו, שהקב"ה ימלטהו גם מאנשים כאלה שנראים כטובים אבל באמת רוצים לגרום רעה, וזהו ביום רעה ימלטהו ה', שלא ישמע בקולם רק יעשה צדקה והכנסת האורחיו כמצוה עליו.

- יח -

וזהו שפתח הכתוב אשרי **משכיל** אל דל, דהמפרשים הקשו איזה שכל צריך האדם לזה. אך הביאור כנ"ל, שצריך שיהי לו שכל ודעת שלא ישמע לקול אלו שרוצים לנסותו ולדבר אל לבו בטענה שהתורה מצווה להיפוך וכדומה בטענות סרק כאלו, ע"כ אמר הכתוב אשרי **משכיל** אל דל, שבנוגע לעניי ישראל הולך בדרך השכל ובדרך התורה האמיתית, ואינו שומע בקול האנשים שרוצים להטות לבו שיעשה ההיפוך מזה^ט.

ט) ועיין בספר לקט אמרי פנינים שהביא שהרב הקדוש מוה"ר יצחק מדראהביטש זצ"ל (עליו אמר הבעש"ט זי"ע שנתנו לו מן השמים נשמה קטנה אשר כמעט אין בדור זה נשמה כזו, אבל הוא הגביה אותה למעלת התנא רשב"י - אגרא דפרקא אות כ"ט), שאמר כשאני רוצה לנסוע על הדרך להוכיח את ישראל ולקבל גלות, ולהיות השכינה מצוייה על הדרך להשרות עלי אור השכינה ולהעלות הנשמות הנדחות ולהעלות תפלות ישראל הנדחים משרשם, היצר בא אלי ואומר לי, יצחק, למה תסע על הדרך שיהיה לך ביטול תורה ותפלה ותתבזה בעיני הבריות, ומפיל עלי עצלה גדלה שלא ליסע, אני אומר לו, אני נוסע בשביל ממון שאני צריך, ואז בזריזות אומר לי שאסע לשלום, וכשאני בא לאיזה מקום, אזי אני משליך לגמרי ענין החיצוניות והלבוש ואני מבקש הפנימיות, עיי"ש.

דברי פרשת בחוקותי - הכנ"א תורה קכט

- יט -

ורומז הקרא ביום רעה ימלטהו ה', דאיתא בגמרא (שלהי מסכת ברכות) שיש סימנים מהכוכבים מתי הוא ח"ו יום רעה אם הם נראים כזנב וכ"ו, ובא הכתוב לומר כאן, ביום רעה, אפילו אם רואים סימנים לא טובים ח"ו, מ"מ ימלטהו ה', כי שומר מצוה לא ידע דבר רע, וידוע מהאריז"ל דכל מקום שנאמר מצוה סתם הכוונה על מצות צדקה. וזהו שומר מצוה לא ידע דבר רע.

וידוע מספה"ק על פסוק ויטע אשל בבאר שבע, דאש"ל ר"ת א'כילה שיתיה לינה'. וי"ל הרמז, דבג' תיבות אלו יש ד' יודי"ן, רומז לשם של חסד שם ע"ב הוי"ה במילוי יודי"ן", והרמז בזה, שע"י מצות הכנסת אורחים שמקיים האדם באכילה שתי לינה, זוכה לחוט של חסד שיהי משוך עליו כל היום.

וזהו ענין ספירת הוד שבהוד, שהוא כולו חסדים - כי אור החסד הולך בכל הספירות (וכמו שהבאנו למעלה מספה"ק דגל מחנה אפרים), וכמו כן ספירת הוד שבהוד יש שמחה הכי גדולה בכל העולמות, שע"י הזוהר בזכות התנא האלקי ר' שמעון בר יוחאי יפקון מגלותא כמרז"ל.

הרי לנו מזה ג"כ שהיצה"ר רוצה למנוע את האדם שלא יסע לדרכו לתקן מה שצריך לתקן, ועל זה צריכים לומר לו שנוסעים על צורך גשמי, ואז כבר לא יפריע וכנ"ל.

(י) ובאמת צריכים ליזהר מאוד בזה, ליתן לאורחים מקום ללון ג"כ, וכידוע הסיפור מצדיק אחד שבא אליו איש אחד שה"י מכניס אורחים גדול, ותינה לפניו צרתו שבתו נשרף ל"ע, ושאלו הצדיק על אופן התנהגותו במצות הכנסת אורחים לביתו, והשיב לו שנתן לאורחים לאכול ולשתות, ושאלו אם נתן להם מקום לישיב לינה לילה, והשיב שלא, ואמר לו הצדיק דע"כ נשרף ביתו כיון שה"י חסר אות לי מתיבת אש"ל, נעשה א"ש רח"ל. וע"כ צריכים ליזהר מאוד לקיים מצות הכנסת אורחים בשלימות, ליתן לאורחים גם מקום ללון, ואז יש אותיות אש"ל.

(יא) ועיין בספר בעל שם טוב על התורה (פרשת יתרו) שהביא משמ"י דהרה"ק רבי מרדכי מטשערנאביל ז"ע בסדר נטילת ידים בשם הבעש"ט, עיי"ש.

קל דברי פרשת בחוקותי - הכנ"א תורה

- כ -

ועפ"י יתבאר הכתוב בריש פרשתינו, **אם בחוקותי תלכו**, שתשתדלו לקיים חוקותי ומשפטי אפילו כשתהיו על הדרך, וגם כאשר **תלכו** לדרכיכם, מ"מ תקיימו חקותי, איך אפשר לקיים דבר כזה, על זה הביא המדרש מ"ש דוד המלך ע"ה **חשבתי דרכי, בכל יום הייתי מחשב לבית פלוני אני הולך למקום פלוני אני הולך**, שכיון שיש שם בית הכנסת אורחים ע"כ אני יכול ללכת לשם, ועי"ז מתקיים ג"כ חשבתי דרכי, דאם אין שם בית הכנסת אורחים א"א לנסוע לשם לקבץ כסף עבור ילדי ישראל שיוכלו לעסוק בתורה, וזהו שסיים המדרש **ולבסוף רגלי מוליכות אותי לבתי כנסיות ולבתי מדרשות**, דכיון שיש שם בית פלוני של הכנסת אורחים, יכול אני לנסוע לשם לקבץ כסף עבור ילדי ישראל שיוכלו לעסוק בתורה, ועי"ז ממילא בסוף רגלי מוליכות אותי לבתי כנסיות ולבתי מדרשות, ודו"ק.

ומצוה הכנסת אורחים גורמת ג"כ לקרב הגאולה, כי היא חלק ממצות צדקה ואמרו רז"ל (ב"ב י' ע"א) גדולה צדקה שמקרבת את הגאולה.

- כא -

ואפשר לומר דזהו מרומז בפסוק מדוע לא בא בן ישי גם תמול גם היום אל הלחם², פי' **מדוע לא בא דוד בן ישי גם תמול גם היום** לגאול אותנו מן הגלות, על זה בא כמשיב ואומר, **אל הלחם**, מחמת שאין נותנים לחם לאורחים עניים, משום הכי נתעכבה הגאולה עד עתה.

(יב) וידוע פי' הרה"ק הרבי ר' שמעלקא מניקלשבורג זי"ע על זה, מדוע לא בא בן ישי, שעדיין לא בא דוד בן ישי לגאלינו מן הגלות, על זה בא כמשיב "גם תמול גם היום אל הלחם", כי כל מאווינו הוא רק על הלחם, שרודפים אחר הפרנסה ואין עוסקים בתורה ובעבודת ה' כראוי, עכתוה"ק.

דברי פרשת בחוקותי - הכנ"א תורה קלא

- כב -

ועד"ז יש לרמז ג"כ מה שהביא המדרש כאן, **חשבתי דרכי**, פי' דוד המלך ע"ה חשב את דרכו איך יוכל לבוא ולגאול את עם ישראל מהגלות, וזהו **בכל יום הייתי מהלך לבית פלוני אני הולך ולמקום פלוני אני הולך**, והרמז בזה, **בי"ת פלוני** היינו הבית הידוע בית המקדש המקווה, **מקו"ם** רומז למקום המקדש כמו שנאמר וקמת ועלית אל המקום וגו', וזהו שהי' דוד המלך ע"ה מחשב בכל יום איך יוכל ללכת ולבנות בית המקדש, והתירוץ על זה הוא שיקיימו מצות הכנסת אורחים לעניים שנוסעים על הדרך, וזהו והיו רגלי **מוליכות אותי לבתי כנסיות ולבתי מדרשות**, פי' ע"י הכנ"א יוכלו בני ישראל לישב באהלה של תורה וכנ"ל, ועי"ז ממילא תבא גאולתם ופדות נפשם, כמאמרם ז"ל אין הגלויות מתכנסות אלא בזכות המשניות, בב"א.

קלב דברי פרשת במדבר - לאירוסין תורה

פרשת במדבר - לאירוסין

דרוש לאירוסין

וזאת עשו להם וחיו ולא ימותו וגו' (במדבר ד, יט).

האות וי"ו של וזאת לכאורה מיותר, כי היה די בזה אם כתוב "וזאת" לבד.

ואפ"ל בהקדם דברי הזוה"ק בפרשתנו (במדבר) שכתב וזל"ק: וזאת עשו להם וחיו ולא ימותו וגו'. א"ר יוסי הא אתמר וזא"ת כלל ופרט כחדא, דכר ונוקבא, לאכללא כנסת ישראל בקוב"ה לאשתכחא כלא חד, אבל זא"ת, בלא תוספת וא"ו לאחזאה דינא, תא חזי כתיב זאת אשר ללויים. ולא וזאת, דהא מסטרא דדינא קא אתיין ולא מסטרא דרחמי. א"ר יהודה והא כתיב וזאת עשו להם וחיו. ודא בליואי אתמר. ואם אמרת זאת ולא וזאת. א"ל ודאי הכי הוא וקרא מוכח. מאן דאחיד סמא דמותא אי לא יערב ביה סמא דחיי הא ודאי ימות. ועל דא וזאת עשו להם וחיו ולא ימותו. בגין דסמא דחיי מערב בהדיה ודאי וזא"ת

אצטריך להו ולא זא"ת. א"ר יהודה זכאה חולקנא וזכאה חולקיהון דישאל, דאינון מתדבקין בקב"ה, דכתיב ואתם הדבקים בה"א חיים כלכם היום, וכתיב ועמך כלם צדיקים לעולם ירשו ארץ, ברוך ה' לעולם אמן ואמן, עכ"ל הזוה"ק.

ובתרגום לשון הקודש:

וזאת עשו להם וחיו ולא ימותו וגו'. א"ר יוסי הרי אמרו, וזא"ת, כלל ופרט באחד, בחי' זכר ובחי' נקבה. לכלול השכינה בהקב"ה להיות הכל אחד. אבל זא"ת, בלי תוספת וא"ו הוא להראות דין, בוא וראה כתוב (במדבר ח' כ"ד) זאת אשר ללויים, ולא וזאת, שהרי מצד הדין הם באים ולא מצד הרחמים. א"ר יהודה והרי כתוב וזאת עשו להם וחיו. וזה בלויים נאמר. ואתה אומר זאת ולא וזאת. א"ל ודאי כך הוא והמקרא מוכיח, מי

דברי פרשת במדבר - לאירוסין תורה קלג

שאוחז סם המות אם לא יערב בו סם חיים הרי בודאי ימות. ועל כן וזאת עשו להם וחיו ולא ימותו, בשביל שסם חיים מעורב עמו (פ"י ענין זה הוא, כי זא"ת היא לשון נקבה, רמז על מדת המלכות שהיא גבורה ודין באשר היא בפירודא מעלמא דדכורא, וזו ג"כ מדת הלויים. וקורא למדת הדין סם המות כיון שהיא בלתי רחמים. אבל זא"ת עם אות וא"ו מרמז על יחוד קוב"ה ושכינתיה. כי אות וא"ו רמז על התפארת עולם המשפיע ונתחבר עם זא"ת היינו עם עולם המקבל. ונעשה המתקת גבורות בחסדים, והוא סם חיים, כי התפארת נקרא עץ חיים. ונקרא פרט נגד מדת המלכות שנקרא כלל, לפי שהיא כולל כל הספירות שמקבלת השפעה מכל הספירות - פירוש זיו הזהר). ודאי וזא"ת נצרך להם ולא זא"ת. א"ר יהודה אשרי חלקנו ואשרי חלקם של ישראל, שהם מתדבקים בהקב"ה, שכתוב (דברים ד') ואתם הדבקים בה' חיים כולכם היום, וכתוב (ישעי' ס') ועמד כולם צדיקים לעולם ירשו ארץ. ברוך ה' לעולם אמן ואמן, ע"כ.

ואפשר לומר הכוונה דחנה אות וא"ו רומזת למדת היסוד, בחינת וא"ו החיבור לאילנא דחיי, שעל ידי נטירת היסוד מהפכים הדין לרחמים. ואהרן הכהן שהי' עמוד החסד והרחמים, הפך כל הדינים והקטרוגים לטוב, ומתוך כך קירב דעות ולבות ישראל בין אדם לחבירו ובין איש לאשתו. מתוך שלימותו במדה זו השלים לבות ישראל גם לאביהם שבשמים, כי קוב"ה אורייתא וישראל וארץ ישראל חד הוא, כי כוח המקשר כל זה הוא וא"ו החיבור נקודת היסוד.

גם בענין זיווג יש הרבה מתנגדים מתתאה ומלעילא. ואפשר שזהו המכוון במאמרם ז"ל (סוטה ב' ע"א) "קשה זיווגו של אדם כקריעת ים סוף", כי ידוע שיש מלאכים אשר לא די שאין מסייעים אלא שרוצים לעכב תיקון חטא אדם הראשון, דהרי התיקון לזה יקרב העולמות כולם לגאולה השלימה על ידי משיח בן דוד, והקליפות אין רוצים שתהא הגאולה שלימה, דכשזה קם זה נופל כידוע כל זה מספרים.

קלד דברי פרשת במדבר - לאירוסין תורה

וידועים דברי הבעש"ט הק', ומובא בספר תפארת ישראל, בשם הרה"ק רמ"מ מווארקא זצ"ל, עה"פ (ויקרא ט"ז, ג') בזאת יבא אהרן אל הקודש, שהביא מה דאיתא בזוה"ק דהנה אנו אומרים בתפלת ר"ה ויוהכ"פ ותשובה ותפלה וצדקה מעבירין את רוע הגזירה, ובמחזורים נרשם מעל ג' דברים הללו צום קול ממון, שהם ג' דברים המקרעים גזר דינו של אדם, והנה כשתחשוב מספר קול צום ממון תמצא שהגימטריא של כל תיבה שוה, דהיינו קו"ל בגימטריא קל"ו, וכן צו"ם וכן ממו"ן, וכשתחברם יחד יהיו בגימטריא ת"ח כתיבת זאת, חושבנא דדין כחושבנא דדין. ועל זה אמר הכתוב "בזאת", היינו בזכות של קול צום ממון שביחד הם בגימטריא ת"ח כמנין

זאת, בזכות ג' דברים אלו תשובה תפלה וצדקה, המקרעים גז"ד, יבא אהרן אל הקודש ביום הכיפורים לבקש רחמים על ישראל, עתדה"ק.

ובזה יובן מ"ש דוד המע"ה על זא"ת יתפלל כל חסיד אליך לעת מצוא, דהנה אמרו ז"ל קשה זיווגו של אדם כקריעת ים סוף, ויתכן דנעים זמירות ישראל אדוננו דוד המלך נתכוון במקרא זה להורות איך לנהוג בהגיע צאצאי בני אדם לפרק האיש מקדש, אחרי שעברו עליו הרבה שנות עמל וצער גידול בנים, עד שזכה והגיע לראות את בניו שהגיע לפרקו, ועובר זמן רב כי קשה למצוא זיווג, ועצה טובה קמ"ל דוד המלך ע"ה כיצד למנוע שלא יהי זיווג קשה כקריעת ים סוף, שילך לו בניקל ובמישור, ע"כ אמר על "זאת" יתפלל כל חסיד אליך, שיקדים צו"ם קו"ל ממו"ן, בגימטריא ת"ח כמנין זא"ת, "לעת מצוא", כשיגיע בנו לעת מצא זו אשה, ובזכות זה יעזרהו השי"ת "רק לשטף מים רבים", דהיינו הקושי של מים רבים של קריעת ים סוף, "אליו לא יגיעו", אלא יזדמן לו זיווגו בניקל.

ואפשר לרמז עוד בזאת יבוא אהרן - על זאת יתפלל כל חסיד אליך לעת מצוא, רק לשטף מים רבים אליו לא יגיעו, שאם אדם מתנהג בקדושה במדת היסוד ומחנך צאצאיו בדרך זה, שכן דרך אהרן הכהן, "בזאת" כנ"ל, ואיך הוא מגיע לזה, על ידי "יתפלל

דברי פרשת במדבר - לאירוסין תורה קלה

כל חסיד", שיתפלל ויתחסד עם קונו לא לפגום בברית הלשון
והמעור, אז יזכה "שטף מים רבים", שכל הקשיים הכרוכים
בענייני זיווגים, "אליו לא יגיעו".

קלו דברי פרשת שלח - לאירוסין תורה

פרשת שלח - לאירוסין

דרוש לאירוסין

- א -

והיה באכלכם מלחם הארץ תרימו תרומה לד'.

נראה לפרש בהקדם מאמר חז"ל (ברכות ח.) על זאת יתפלל כל חסיד אליך לעת מצוא זו אשה, שנאמר מצא אשה מצא טוב.

ולפרש זאת נקדים לפרש מאמר חז"ל (סוטה ב' ע"א) אמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן וקשין לזווגן כקריעת ים סוף, שקשה זיווגו של אדם כקריעת ים סוף. וצריך להבין, איך יעלה על הדעת ח"ו שהיה קשה לפני הקב"ה לקרוע הים, הלא הוא כל יכול.

ונראה לי שדרך העולם בעת שידוכין דואגים גם כן עבור הפרנסה במה יוכל הבעל לפרנס את ביתו. ובאמת אין זה אלא טפל, כי מאן דיהיב חיי יהיב מזוני (תענית ח'). ומי שעושה זאת עיקר בשידוכין הרי שיש לו חסרון באמונה. וגבי קריעת ים סוף היה ג"כ חסרון באמונה, כמ"ש "ויצעקו בני ישראל אל ד'", והיה חסרון באמונה, שהיה להם לקפוץ לתוך הים כמו שעשה נחשון בן עמינדב.

איתא בספה"ק מאור ושמש (פרשת נח) שבכל דבר צריך להיות מקודם אתערותא דלתתא, ואם יש אתערותא דלתתא תחילה, אז יש חסדים מגולים ורחמים פשוטים, משא"כ אם יש מקודם אתערותא דלעילא, אז אין ההשפעה והרחמים בשלימות, עיי"ש.

וגבי קריעת ים סוף הרי היה ג"כ קודם אתערותא דלעילא, דהיה קצת חסרון באמונה, כמה דכתיב "דבר אל בני ישראל ויסעו", שהקב"ה נתן עזרה שיסעו ואז ויסעו, עשו אתערותא דלתתא, ממילא לא הוה רחמים וחסדים מגולים כ"כ.

דברי פרשת שלח - לאירוסין תורה קלו

ובזה נ"ל הענין שהיה קשה לפני הקב"ה כביכול לקרוע הים, שלא היה כ"כ מדת הרחמים דהרי היה קודם אתערותא דלעילא ואח"כ אתערותא דלתתא, ממילא היה קשה לפניו ית' לקרוע בלי רחמים וחסדים. והכי נמי לגבי זיווג, אם אין מאמינים שהקב"ה זן ומפרנס את כל העולם כולו אז קשה לעשות זיווג, דאין אתערותא דלתתא ע"י אמונה. והנה איתא במדרש ובגמרא ברכות (דף ה.) אין טוב אלא תורה.

ובזה נ"ל כוונת הכתוב על זאת יתפלל כל חסיד אליך לעת מצוא, שיתפלל בעת הזיווג שמצא אשה מצא טוב - התורה, שהעיקר אצל האשה יהיה התורה ולא דברים גשמיים, ואז מצא טוב.

והנה האשה מכונה בשם לח"ם, כדכתיב בפרשת וישב ולא ידע אתו מאומה "כי אם הלחם אשר הוא אוכל", פירש"י היא אשתו, אלא דיבר בלשון נקיה. בבעל הטורים כתב שזהו גימטריא "היא אשת"ו", ולחם נמי קרוי אשה. וזהו שאמר והיה באכלכם מלחם הארץ, שהפסוק מרמז שכשתהיה לו אשה שנקראת לח"ם, לא ישתקע רק בארציות אלא תרימו לך, שלא יבלה זמנו בדברים גשמיים, אלא תרימו תרומה לה, שירים מזמנו לך ללמוד תורה, וזהו דוקא אם תהיה לו אשה כשירה, שעיקר רצונה שבעלה ילמוד תורה, וענינים גשמיים יהיו רק טפל אצלה. ושפיר אמרו חז"ל לעולם ישיא אדם לבנו בת תלמיד חכם, דכשרואה הבת אצל אביה שהתורה הוא העיקר והגשמיות הוא רק טפל, אז היא ג"כ יודעת להתנהג כן.

עוד נראה לפרש הגמרא (ברכות ח' ע"א): על זאת יתפלל כל חסיד אליך לעת מצוא, זו אשה, שנאמר מצא אשה מצא טוב.

בהקדם מאמרים ז"ל (קידושין דף כט:) ישא אדם אשה ואח"כ ילמוד תורה. וזהו הביאור בדברי רז"ל (יבמות סב:) השרוי בלא אשה שרוי בלא תורה, שאין לומדים תורה רק אחר נשואי אשה,

קלח דברי פרשת שלח - לאירוסין תורה

א"כ אין התורה שורה אצלו קודם שנשא אשה. וע"כ אמר
דהשרוי בלא אשה שרוי בלא תורה.

איתא במדרש ובגמרא (ברכות ה.) אין טוב אלא תורה שנאמר
כי לקח טוב נתתי לכם תורתני אל תעזבו. וזהו שאמר הכתוב,
מצא אשה, אם מצא אשה, אז מצא טוב, שמצא התורה, כי רק
לאחר נשואיו יכול אדם ללמוד תורה כראוי.

- ב -

עוד י"ל בביאור הכתוב והגמרא בהקדם מה דאיתא בספה"ק
דובר שלום (אות רל"ט) בשם הבעש"ט הקדוש זי"ע דכשמכריזים
בת פלוני לפלוני (ע"י סוטה ב.) נאספים כמה זיווגים שקרים
ונאחזים בהדי האי זיווגא שיצא עליו הכרוז, ואי אפשר לפטור
מהם כ"כ בנקל, ומביא שם היאך אפשר ליפטר מהם. והנה על
פסוק מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה (שה"ש) פירש"י
מים רבים - שונאים.

וזהו שמתפללים על זאת יתפלל כל חסיד אליך לעת מצוא,
שכשמצא אשה יהי רק לשטף מים רבים אליו לא יגיעו, שלא
יפול ביד השונאים, שהם הזיווגים השקרים, רק ימצא אשה
שהיא זיווגו האמיתי.

- ג -

עוד יש לפרש הכתוב "על זאת יתפלל כל חסיד אליך לעת
מצוא", (ברכות דף ח.) אמר ר' חנינא לעת מצוא זו אשה. שנאמר:
מצא אשה מצא טוב. בהקדם מאמרם: שלשה דברים מרחיבין
דעתו של אדם, דירה נאה, אשה נאה וכלים נאים. רואים מזה
דהאשה מרחיבה דעתו של האדם. והנה כשאדם מרחיב דעתו ע"י
האשה אז יש לו פנאי לעשות חשבון הנפש מה חובתו בעולמו,
ומעלה על דעתו ששכינתא בגלותא, ומתפלל על גלות השכינה,
שנוכה להגאל בקרוב ממש.

דברי פרשת שלח - לאירוסין תורה קלט

והנה ידוע דהשכינה נקראת "זא"ת". וזהו על "זאת", פי' שיתפלל כל חסיד אליך, אודות צער וגלות השכינה כביכול, ואימתי יוכל להתפלל על זה, כשיהי' לעת מצוא, כשמצא אשה מצא טוב, אז מרחיבה דעתו של האדם ויוכל ליתן דעתו להתפלל על גלות השכינה, כי יהי' לו פנאי לעשות חשבון הנפש.

פרשת שלח - מצוות חלה

דרוש לקיים מצוות חלה

- ב -

דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם בבואכם אל הארץ אשר אני מביא אתכם שמה, והיה באכלכם מלחם הארץ תרימו תרומה לה', ראשית עריסותיכם חלה תרימו תרומה וגו', מראשית עריסותיכם תתנו לה' תרומה לדורותיכם. וכי תשגו ולא תעשו את כל המצות האלה אשר דיבר ה' אל משה (טו, יח-כב)

- א -

הנה בפסוקים אלו רבו הדקדוקים, ונפרט אותם אחת לאחת. (א) ברש"י על פסוק בבואכם אל הארץ, כתב וז"ל: משונה ביאה זו מכל ביאות שבתורה וכו' וכיון שפרט לך הכתוב באחת מהן שאינה אלא לאחר ירושה וישיבה אף כולן כן, אבל זה נאמר בה בבואכם משנכנסו בה ואכלו מלחמה נתחייבו בחלה.

ויש לדקדק בזה מדוע נתחייבו בחלה רק אחר שאכלו מלחמה, ולא מקודם לכן, והיינו מרויחים בזה דגם לחם הראשון שאכלו בארץ יהא עלי' קדושת חלה.

(ב) בילקוט שמעוני על פסוק זה, משונה מצוה זו וכו' קבל עליך כשתבוא לארץ תפריש חלה ובזכות שאתה תקבל עליך תזכה לבוא לארץ.

וצ"ב מדוע דוקא בזכות קיום מצות חלה נזכה לבוא לארץ.

(ג) בפסוק מראשית עריסותיכם (פסוק כ"א) פירש"י למה נאמר, לפי שנאמר ראשית עריסותיכם שומע אני ראשונה שבעיסות, תלמוד לומר מראשית, מקצתה ולא כולה.

דברי פרשת שלח - מצוות חלה תורה קמא

ויש לדייק דא"כ לכתוב קרא מראשית ולא בעי ראשית, ומדוע כפל לשונו לומר בתחילה ראשית, ואח"כ כדי שלא יאמרו שהוא ראשונה שבעיסות ת"ל מראשית, מקצתה ולא כולה, לשתוק קרא מיניה ולא בעי מראשית.

(ד) וכי תשגו ולא תעשו את כל המצוות האלה, מדוע נאמר ענין זה בסמוך למצות חלה דייקא, ולא בסמוך למצוה אחרת.

(ה) ברש"י וכי תשגו ולא תעשו וגו', בעבודת כוכבים הכתוב מדבר או אינו אלא באחת מכל המצות, ת"ל את כל המצות האלה מצוה אחת שהיא ככל המצות מה העובר על כל המצות פורק עול ומפר ברית ומגלה פנים אף מצוה זו פורק בה עול ומפר ברית ומגלה פנים, ואיזו זו עבודת כוכבים.

וגם זה צ"ב, מדוע נאמרה כאן עוד הפעם המצוה שלא לעבוד עבודה זרה, הלא כמה פעמים כתיב בתורה מצוה זו.

(ו) ברש"י ד"ה אשר דיבר ה' אל משה, כתב וז"ל: אנכי ולא יהיה לך מפי הגבורה שמענו, אחת דיבר אלקים שנים זו שמעתי.

וצ"ב שייכות דבר זה לפסוק וכי תשגו ולא תעשו וגו', וכן לאיסור עבודה זרה, ולמצות חלה שנאמרה לפני כן.

- ב -

ונראה לבאר כל הדקדוקים עפ"י"מ שכתב בספר מכתב לדוד (פרשת ראה, עמוד קנ"ב) דהנה איסור חמץ בפסח הוא אפילו במשהו, וכדאיתא בשולחן ערוך הרב (סימן תמ"ז סעיף ד') וזה לשונו, אבל חמץ בפסח אינו מתבטל אפילו באלפי אלפים. א"כ מה יעשה אדם וינצל מחשש חמור זה, לפיכך נתנה לנו תוה"ק זה לעומת זה מצות חלה שאנו מחזיקין בה אף בזמן הזה, שבזכותה נינצל ממהו חמץ, והוא עפ"י דילפינן בילקוט פרשת שלח סמיכות עבודה זרה לחלה דכל המקיים מצות חלה כאילו ביטל

קמב דברי פרשת שלח - מצוות חלה תורה

עבודה זרה, ובמצה ג"כ כתיב בסמיכות (שמות ל"ד, יז-יח) אלהי מסכה לא תעשה לך את חג המצות תשמור.

וכתב במכתם לדוד שם, דע"כ ילפינן (פסחים דף ל"ח עמוד א') לחם עוני דבעי משלכם מלחם דכתיב בחלה והיי באכלכם מלחם הארץ, ובספר שולחן ערוך של הרב בעל התניא (אורח חיים סימן תנ"ד סעיף א') כתב דמהא ילפינן הלכתא דמצה הראויה אינה כי אם ממנין שנתחייבו בחלה, עיי"ש באריכות. והכוונה בזה כנ"ל, דשתי המצוות חלה ומצה וחמץ שייכים זה לזה, דילפינן לחם לחם מחלה דייקא, דהא בהא תליא, עכת"ד המכתם לדוד, עיי"ש.

- ג -

והנה ידוע מ"ש האריז"ל (הובא בבאר היטב הלכות פסח) דהנזהר ממשוהו חמץ בפסח מובטח לו שלא יחטא כל השנה". וא"כ, לפי דברי המכתם לדוד דע"י שנוהרים במצות חלה ניצולים ממשוהו חמץ, נמצא דכל החטאים של כל השנה תלויים ג"כ בחלה.

והנה אמרו רז"ל (סנהדרין דף צ"ח עמוד א') רבי יהושע בן לוי אשכח לאליהו, דהוי קיימי אפיתחא דמערתא דרבי שמעון בן יוחאי, אמר ליה: אתינא לעלמא דאתי? אמר ליה: אם ירצה אדון הזה. אמר רבי יהושע בן לוי: שנים ראיתי וקול שלשה שמעתי. אמר ליה: אימת אתי משיח? אמר ליה: זיל שייליה לדידיה. והיכא יתיב, אפיתחא דרומי. ומאי סימניה? יתיב ביני עניי סובלי חלאים, וכולן שרו ואסירי בחד זימנא, איהו שרי חד ואסיר חד. אמר: דילמא מבעינא, דלא איעכב. אזל לגביה, אמר ליה: שלום עליך רבי ומורי, אמר ליה שלום עליך בר ליואי. אמר ליה: לאימת אתי מר? אמר ליה: היום. אתא לגבי אליהו. אמר ליה: מאי אמר

(ג) ועיין מה שהארכתי בזה בספרי "מצות מצה בשלימותה". ובחידושי בדברי תורה על הגש"פ.

דברי פרשת שלח - מצוות חלה **תורה** קמג

לך? אמר ליה: שלום עליך בר ליואי. אמר ליה: אבטחך לך ולאבוד לעלמא דאתי. אמר ליה: שקורי קא שקר בי, דאמר לי היום אתינא, ולא אתא אמר ליה: הכי אמר לך (תהלים צ"ה) היום אם בקלו תשמעו.

נמצא מדברי הגמרא הנ"ל דאם יקיימו ישראל את התורה יבא משיח צדקינו ויכף ומיד לגאול אותם מהגלות.

- ד -

ועל פי זה יתורץ קושייתנו (קושיא ב') מדוע דוקא אם נקבל עלינו לקיים מצות חלה נזכה לבוא לארץ. אך להאמור יובן, דכיון שנקיים מצות חלה, ניזהר ג"כ ולא ניכשל במשהו חמץ, וממילא נינצל מחטא בכל ימות השנה כמ"ש האריז"ל, ואז יקויים בנו מאמר הכתוב **היום אם בקולו תשמעו**, ויבא משיח צדקינו לגאולנו בב"א, ע"כ אמר דבשכר מצות חלה נזכה לבוא לארץ.

- ה -

ולפי"ז יתורץ גם קושיא ג', במה שכתב רש"י למה נאמר מראשית עריסותיכם, לפי שנאמר ראשית עריסותיכם שומע אני ראשונה שבעיסות, תלמוד לומר מראשית, מקצתה ולא כולה. וקשה דא"כ לכתוב קרא מראשית ולא בעי ראשית.

- ו -

ולהאמור יובן שפיר, דרצה רש"י להודיענו דבאמת חלה איננה רק ראשית עריסותיכם, אלא שהוא **ראשית** כל התורה כולה, כיון דחמץ תלוי בחלה וכל מצוות התורה תלויים בחמץ, כדברי האריז"ל והמכתם לדוד, ע"כ אמר קרא **ראשית** עריסותיכם, להודיע שמצות חלה הוא ראשית כל התורה, וכדי שלא נחשוב דהכוונה ראשונה שבעיסות, ע"כ אמר הכתוב **מראשית, מקצתה ולא כולה**. פי' כיון דבחלה תלוי איסור חמץ, ובחמץ תלוי קיום כל התורה, נמצא דהחלה הוא ממש **מקצתה** של התורה, וקיי"ל מקצת היום ככולו, וכן הוא בכל דבר, דמקצתו ככולו, וע"כ אמר

קמד דברי פרשת שלח - מצוות חלה תורה

מראשית, ללמדינו דאף שמצוה חלה נראית בפשטות כאחת משאר מצוות התורה, מ"מ חיבה יתירה נודעת לה כיון שקיום כל התורה תלוי בקיום מצוה זו, וכנ"ל.

- ז -

ומעתה נבוא לתרץ קושיא ד', מדוע נאמר פסוק וכי תשגו ולא תעשו את כל המצוות האלה, בסמוך למצוות חלה דייקא, ולא בסמוך למצוה אחרת.

אך לדברי המכתם לדוד דשמירת איסור חמץ תלוי בקיום מצוות חלה, דילפינן לחם לחם, מתורץ שפיר הקושיא, דהרי כיון שנכשל באיסור חמץ אין לו ההבטחה שינצל מכל איסורים שבתורה, כמ"ש האריז"ל דרך הנזהר ממשוהו חמץ זוכה לשמירה מחטא בכל ימות השנה, ע"כ אמר הכתוב תיכף לאחר מצוות חלה **וכי תשגו ולא תעשו את כל המצוות האלה**, ודו"ק.

- ח -

ויש להוסיף עוד בענין זה, דהנה מובא בספר שפת אמת (והובא גם בספר שער בת רבים פרשת בא) דפעם אחת בא לפני זקני הרה"ק בעל אוהב ישראל מאפטא זי"ע איש אחד שהי' לו בן שנתפקר ורצה להמיר דתו רח"ל, וביקש מהרב לעזור לו להפוך לבו לטוב, והשיב לו הרב אם אתה יודע שלא אכל חמץ בפסח מעת שנתפקר אז אפשר להושיעו, ואם לאו, לאו. ואמר שזהו סמיכות ב' כתובים בפרשת כי תשא, אלהי מסכה לא תעשה לך את חג המצות תשמור, עכתו"ד ודפח"ח.

ומצאתי סמוכין לדבריו הקדושים בזהר (ח"ב קפב.) על פסוק הנ"ל "אלהי מסכה לא תעשה לך, את חג המצות תשמור", אלהי מסכה לא תעשה לך וכתוב בתריה את חג המצות תשמור, מאי האי לגבי האי, אלא הכי אוקמוה מאן דאכיל חמץ בפסח (כאילו עביד כוכבים ומזלות למפלח לגרמיה דהא רזא הכי הוא דחמץ בפסח) כמאן דפלח לכוכבים ומזלות איהו, ע"כ.

דברי פרשת שלח - מצוות חלה תורה קמה

נמצא מכל זה דאיסור חמץ בפסח רח"ל גורם להאדם שירצה לעבוד עבודה זרה ח"ו. (ועי' מה שהארכנו בזה בקונטרס על הגדה של פסח, בפסקא חכם מה הוא אומר).

- ט -

וע"כ הזהיר הכתוב תיכף אחר מצות חלה, **וכי תשגו ולא תעשו את כל המצוות האלה**, וברש"י בעבודת כוכבים הכתוב מדבר וכו' אף מצוה זו פורק בה עול וכו', ודקדקנו על זה מדוע נסמכה למצוות חלה. אך לפי האמור דאם אין מקיימים כראוי מצות חלה יכולים ליכשל גם באיסור חמץ, והרי עי"ז באים ג"כ לעבוד עבודה זרה ח"ו, כמו שהשיב זקני הרה"ק בעל אוהב ישראל מאפטא זי"ע לאיש הנ"ל, אי"כ תלויים כל אלו זה בזה, ע"כ נסמכה איסור עבודה זרה למצוות חלה.

- י -

וזהו שהביא רש"י ז"ל כאן, אשר דיבר ה' אל משה, **אנכי ולא יהיה לך מפי הגבורה שמענום**, אחת דיבר אלוקים שתיים זו שמעתי, ודקדקנו מדוע כתב דבר זה כאן.

אך י"ל בזה, דהנה הרמב"ן ז"ל ועוד ראשונים כתבו דבב' דברות אלו, אנכי ולא יהיה לך, כלולים כל מצוות התורה, מצות עשין כלולים באנכי, ומצוות לא תעשין כלולים בלא יהיה לך. רואים אנו מזה דממצוה אחת יכולים להסתעף כל מצוות התורה, כי ישנם מצוות מיוחדות שמכל אחת מהם מסתעפים כמה וכמה מצוות, ולפעמים כל המצוות מסתעפים מהם, כמו חלה דחמץ תלוי בחלה, וכל המצוות תלויים בחמץ, כמ"ש לעיל מהאריז"ל ומספר מכתם לדוד.

- יא -

וע"כ הביא רש"י ז"ל דבר זה כאן, אנכי ולא יהיה לך מפי הגבורה שמענו, דכמו מב' דברות אלו, אנכי ולא יהיה לך, נסתעפו כל המצוות כולן כדברי הרמב"ן, כמו כן ממצות חלה מסתעפים

קמו דברי פרשת שלח - מצוות חלה תורה

כל המצוות, דאם נכשלים בחלה יוכשלו בחמץ, ואז יוכשלו בקיום כל המצוות, ויבואו לידי וכי תשגו ולא תעשו את כל המצוות האלה.

- יב -

ועל דרך זה יש לפרש מה דארז"ל (מדרש ויקרא רבה פט"ו) כל המקיים מצות חלה כאילו ביטל עבודה זרה וכל המבטל מצות חלה כאילו קיים עבודה זרה. ולפי כל הנ"ל מובן שפיר השייכות בין חלה לעבודה זרה, כיון דאם מקיים מצות חלה יזכה לינצל ממשוהו חמץ, ואז ממילא לא ירצה לעבוד עבודה זרה כדברי זקניי האוהב ישראל מאפטא, וע"כ אמרו דכל המקיים מצות חלה כאילו ביטל עבודה זרה וכל המבטל מצות חלה כאילו קיים עבודה זרה.

והנה ביום טוב יש מצות שמחה, כדכתיב (דברים טז, יד) ושמחת בחגך אתה ובנך ובתך וגו'. ואף דמקרא זה נאמר בחג הסוכות, מ"מ הוקשו כל המועדים זה לזה, כמו דבכמה דוכתי ילפינן ט"ו ט"ו מחג הסוכות לחג המצות.

- יג -

וע"כ כיון דבשכר שמירת מצות חלה אפשר לינצל ג"כ ממשוהו חמץ, א"כ יכול האדם לאכול לחמו בפסח מתוך שמחה וטוב לבב, כי אינו צריך לדאוג פן ואולי יש חשש חמץ במצות שאוכל, דהרי יש לו הבטחה מפורשת דאם יקיים מצות חלה יזהר ג"כ מליכשל באיסור חמץ.

- יד -

ועל פי זה יש לפרש מה שאמרו במדרש במדבר רבה (פט"ז) **אכול בשמחה לחמך זו הפרשת חלה**, פ"י דבחג הפסח שצריכים להיות בשמחה, איך נוכל לאכול בשמחה את המצות שנקראם לחם עוני, על זה אמר לנו עצה, **זו הפרשת חלה**, דאם נקיים מצות חלה כראוי, נינצל מאיסור חמץ בפסח וממילא יהיו המצות

דברי פרשת שלח - מצוות חלה **תורה** קמז

שלנו בכשרות והידור כראוי, ונוכל לאכול בשמחה את המצוה שנקראת **לחם עוני**.

- טו -

ועדיין יש לבאר ג"כ מה דאיתא במדרש (שיר השירים רבה פ"ד) הנך יפה רעיתי וגו', **הנך יפה בחלה**. ולכאורה מדוע אמר שלמה המלך ע"ה פסוק זה הנך יפה וגו' דוקא על מצות חלה (חוץ מטעם הפשוט דקאמר הנך יפה רעיתי, ומצות חלה שייכת להאשה). אך להנ"ל יש לומר דקאי על הנשמה, דע"י מצות חלה נזהרים ממשוהו חמץ, ועי"ז נזהרים מליכשל גם בכל איסורים שבתורה כנ"ל מהאריז"ל, ע"כ אמר **הנך יפה**, בשכר מצות **חלה**.

- טז -

ויש להוסיף עוד בענין מה שכל קיום המצוות תלוי במצות חלה, דהנה בספר בינת משה (להבאר משה מקאזניץ זי"ע) כתב בפרשת שלח (בד"ה א"י והיה באכלכם מלחם הארץ כו'), לחם לשון מלחמה כדאיתא בגמרא שעת אכילה כשעת מלחמה, ונקרא בזוה"ק נהמא בקרבא. והפשוט כפשוטו כי לעת יגש האדם אל האוכל מחמת כי ירעב תאותו לאכול למלא נפשו כי ירעב אבל הצדיק לוחם גם אז מלחמת ה' לבל יאכל לרעבונו כי אם להעלות ניצוצות קדושות ושיהיה לו כח לעבוד ה' ולא יהנה מעולם הזה, וכדמצינו ברבי הק' בשעת פטירתו אמר שגלוי וידוע כו' שלא נהנה מעולם אפילו באצבע קטנה וכי לא אכל ושתה כשאר בני אדם גם בני איש, אלא שלא נהנה מעולם הזה שלא אכל להנאת עצמו כי אם הכל צורך גבוה ועי"ז יש שמחה גדולה לפניו ואפילו באכילתו גם פשוטי העם מקיים כמה מצוות באכילתו נטילת ידים וברכת המוציא וברכת המזון. ולכן אמר והיה באכלכם כו' שיהיה שמחה לפניו ית' באכלכם דייקא ר"ל כשיהיה לכם לאכול לא לסטרא אחרא, והטעם לזה כי מלחם הארץ שאתם לוחמים מלחמת ה' עם הארציות לבלתי המשך אחריו כי אם להעלות הכל למקומו ושרשו, ועל ידי זה תרימו תרומה לה' כנ"ל, עכדה"ק.

קמח דברי פרשת שלח - מצוות חלה תורה

ולפי דרכו דלח"ס הארץ מלשון מלחמה, יל"פ דזהו ענין מלחמת היצר התלוי בחלה, לפי הנ"ל דע"י שמקיים מצות חלה, ממילא נשמר גם ממשוהו חמץ, ואז מובטח לו שלא יחטא כל השנה, ונמצא דכל מלחמת היצר הרע תלוי במצות חלה, ודו"ק.

- יז -

לונראה לפרש עוד מ"ש רש"י ז"ל בד"ה בבואכם אל הארץ וכו' משנכנסו בה ואכלו מלחמה נתחייבו בחלה, והקשינו דצ"ב מ"ש משנכנסו בה ואכלו מלחמה.

והביאור בזה אפשר לומר עפימ"ש בטור אורח חיים (סימן ר"ח) על דעת ה"א בברכת מעין שלש ונאכל מפריה ונשבע מטובה, וז"ל הטור, ואין לאמרה שאין לחמוד הארץ בשביל פריה וטובה אלא לקיים מצוות התלויות בה, ע"כ.

וכתב על זה הב"ח וז"ל: ותימה הלא קדושת הארץ הנשפע בה מקדושת הארץ העליונה היא נשפעת גם בפירותיה, שיונקים מקדושת השכינה השוכנת בקרב הארץ וכו', ואמר אם תטמא את הארץ נמשכת הטומאה גם בפירותיה היונקים ממנה, וכבר נסתלקה השכינה, וע"כ ניחא שאנו מכניסים בברכה זו ונאכל מפריה וכו', כי באכילת פירותיה אנו ניזונים מקדושת השכינה ומטהרתה וכו', עכ"ל.

נמצא מדברי הב"ח דע"י אכילת פירות הארץ בקדושה זוכים ג"כ להשפעת הקדושה העליונה, ואם פוגמים בקדושת הארץ פוגמים גם בפירותיה. וי"ל דה"ה לגבי לחם הארץ, דכשאוכלים לחם הארץ בקדושה ע"י שמפרישים חלה ממילא ישפע קדושה לכל הלחם, וזהו יגרום להאדם שיתנהג ג"כ בקדושה בכל הילוך החיים שלו. וזהו שכתב רש"י משנכנסו בה ואכלו מלחמו נתחייבו בחלה, פ"י כיון שאכלו מלחמה בקדושה זכו ממילא להשפעת הקדושה (כדברי הב"ח לגבי פירות הארץ) ועי"ז ממילא יקיימו מצות חלה כראוי וישמרו גם מאיסור חמץ, וזהו יגרום

דברי פרשת שלח - מצוות חלה תורה קמט

להם ממילא שלא יחטאו כל השנה, כי הנזהר ממשוהו חמץ אינו חוטא במשך שאר ימות השנה ג"כ.

ועיין בספה"ק באר מים חיים (כאן בפרשת שלח, על פסוק דבר וגו' בבואכם וגו') שכתב וז"ל: צריך לדעת הצגת הסימן הזה אשר אני מביא אתכם שמה, על מה הוא בא. והכל יודעין כי הוא המביא אותם שמה. ויבואר עפ"י המבואר בזהר הקדוש (לך לך צ"ה ע"ב) אשריך ארץ שמלכך בן חורין וגו', וי לעלמא דמסטרא דא ינקי וכד ישראל בגלותא ינקין כמאן דיניק מרשותא אחרא וכו' ע"כ.

וכתב הבאר מים חיים על זה, וז"ל, הראת לדעת בזה כי מכלל לאו אתה שומע הן אם וי לעלמא דמסטרא דא ינקי בשאר ארצות כמאן דיניק מרשותא אחרא ודאי אשרי לעלמא היונקים מארץ החיים ארעא קדישא שעניי ה' אלקיך בה ומלכך בן חורין דא קוב"ה. ונראה שע"כ סיים הכתוב (דברים ח) אחר שמנה שם שבחי ארץ ישראל, ארץ חטה ושעורה וגו' ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלקיך וגו', ולכאורה אין זה כאן מקומו כי הוא מצות עשה בפני עצמו לברך אחר המזון, ומאי שיאטי' לשבחי ארץ ישראל. ואמנם כי גם זה משבחי ארץ ישראל הוא, כי בהיות ארץ ישראל מקודשת מכל הארצות ופירותיה מקודשין ועומדין בהשגחת הקב"ה בעצמו כביכול אליהם, ורבתה בהם חיות הקדושה חיות הרוחניות, ממילא האוכל אותם ונהנה מניצוצי הקדושה שבהם הרי נתוסף בו עי"ז אור הקדושה חיות אור פני מלך עליון עד שנפשו מתאוה וחומדת מעצמה לברך את ה' ולעובדו כי יונק מסטרא דקדושה מקום שליטת קב"ה כביכול בעצמו. ולזה מונה והולך בשבחי א"י ומסיים באחרון חביב ואכלת ושבעת וברכת את ה', כי מיד כאשר תאכל ותשבע מפירות הארץ ממילא וברכת את ה' כי יתוסף בך קדושה וחיות ע"י המאכל, להיות את השם הנכבד לברך ולהודות. ואכן אעפ"כ גם שם נאמר פן תאכל ותשבע ושכחת את ה' וגו' ואומר ואכל ושבע ודשן ופנה אל אלהים אחרים ח"ו וגו', כי באמת הצדיק האוכל

קנ דברי פרשת שלח - מצוות חלה תורה

לשובע נפשו, נפשו דייקא ולא גופו, כי תאותו להשביע נפשו ונשמתו מחיות רוחניות הקדושה אשר במאכל ההוא ודאי שנותנת ומסיפת לו עוד קדושה על קדושה וחיות על חיות להיות ואכלת ושבעת וברכת, אבל האוכל לתאות גופו למלאות בטנו וכריסו הדברים שלבבו נמשך אליהם ואין קץ לעמלו רק מחפש עוד ביתר אולי יערב לו זה או זה למלאות תאותו מהם, ודאי כי יוגדל בזה כח היצה"ר והס"א וכל מיני הרע עד למאוד כי כל בחינת תאות הגוף שורש הרע הם וכשאדם חפץ דווקא למלאות תאותו כאשר יוכל שלא ימלא כמחז"ל (גיטין פ') סעודה שהנאתך הימנה משוך ידך הימנה, הרי נתגדל בקרבו עי"ז שורש הרע עד מאוד ויצה"ר לא אשתכח אלא מגו מכליא ומשתיא וכו' מגו מכליא ומשתיא יצה"ר מתרבה במעוהי דב"ז כאמור בזוה"ק (תרומה קנ"ד) וכו'. רק מי שזוכה שאוכל לפני ה' הרי המאכל המגודל בארץ ישראל המקודשת מוכנת להוסיף באדם ביותר ויותר אור הקדושה להיות ואכלת ושבעת וברכת את ה' וגו'. ולזה אמר הכתוב כאן בבואכם אל הארץ אשר אני מביא אתכם שמה, כלומר **אני בעצמי המביא אתכם לשם כי שם חלקי ונחלתי שלא ניתן לתריסין רברבין כשאר ארעי** שנאמר בהם אי לך ארץ וגו' כי אם אשריך ארץ שמלכך בן חורין דא קודשא בריך הוא, אז ממילא והיה באכלכם וגו' והיה לשון שמחה הוא כמחז"ל (במדבר רבה פ"ג) שמחה גדולה ועצומה אשר באכלכם מלחם הארץ תרימו תרומה לה'. פ"י תיכף כאשר תאכלו מלחם הארץ יבוא לכם אורות הקדושה וחיות בעורות לתת התרוממות וגדולה לא-ל הכבוד להללו ולשרתו ולברך בשמו, והכל עבור קדושת הארץ שעניי ה"א בה, ואני בעצמי המביא אתכם שמה והיניקה הוא מרשות היחיד, לא מרשות הרבים כאמור, עכדה"ק של הבאר מים חיים.

ועיין בספרו סידורו של שבת (הדרוש התשיעי, מאמר א'), שהאריך עוד בזה בפסוק דבר אל בני ישראל בבואכם אל הארץ אשר אני מביא אותכם שמה והיה באכלכם מלחם הארץ תרימו

דברי פרשת שלח - מצוות חלה תורה קנא

תרומה לה' וגו'. וז"ל: ויתבאר על פי דברי הזוהר הקדוש (לך לך, דף צ"ה ע"ב) פתח ואמר אשריך ארץ שמלכך בן חורים ושריך בעת יאכלו, וכתוב אי לך ארץ שמלכך נער ושריך בבוקר יאכלו, הני קראי קשיין אהדדי. ולא קשיין, האי דכתיב אשריך ארץ, דא ארץ דלעילא, דשלטא על כל אינון חיינ דלעילא, ובגין כך איקרי ארץ החיים, ועלה כתיב ארץ אשר ה' אלקיך דורש אותה תמיד, וכתוב ארץ אשר לא במסכנות תאכל בה לחם לא תחסר כל בה, לא תחסר כל בה, דייקא, וכל כך למה, משום דכתיב שמלכך בן חורים, דא קודשא בריך הוא וגו', אי לך ארץ שמלכך נער, האי ארץ דלתתא, דתניא כל שאר ארעי דשאר עמין עכו"ם, אתיהיבו לרברבין תריסין דממנן עלייהו ועילא מכולהו האי דכתיב ביה, נער הייתי גם זקנתי, ותאנא האי קרא שרו של עולם אמרו, ועל דא כתיב, אי לך ארץ שמלכך נער, ווי לעלמא דמסטרא דא ינקי, וכד ישראל בגלותא, ינקין כמאן דינק מרשותא אחרא וכו', עד כאן בזוה"ק.

וכתב בסידורו של שבת, "ושורש הענין, כי הנה ידוע אשר עולם שנה נפש, כולם המה בענין אחד. להיות נמצא גם בעולם ושנה התחלקות והתפרדות אברים, כאשר בנפש, וכדומה בשנה יום ראשון בתשרי נקרא ראש השנה, שהוא בחינת הראש שבשנה, ויום הכיפורים נקרא בחינת הלב בשנה, וכאן שאר כל האברים. וכן הוא בארץ, אין מקום אחד דומה לתבירו, ומצרים הוא בחינה התחתונה שבארץ, עד שנקרא ערות הארץ, וארץ ישראל הוא המובחר שבארץ, עד שנקרא לב הארץ, שהוא כמו אבר הלב שבאדם, שהוא החשוב בכל אבריו, וכל אלה השתנות המקומות, הכל הוא לפי ערך חיות הרוחניות, שניתן בארץ מאת מקומו של עולם ב"ה, וכפי ראות האורה והחיות הקדושה, כן נשתנה שמו למעליותא".

"ולכן ארץ ישראל שהיא מקודשת מכל הארצות, שמרובה בה חיות הקדושה מאת הא-ל יותר מכל הארצות, על כן מביאין ממנה עומר וביכורים ושתי הלחם, מה שאין מביאין כן מכל

קנב דברי פרשת שלח - מצוות חלה תורה

הארצות, כמו ששינינו במשנה (טהרות פרק א'), כי נאה לקדוש פאר מקדושים אשר בארץ מבחינת קדושת הארץ, וזר לא יקרב להקריב את לחמה, לחם אלקיו, כי טמא טמא יקרא, מחוץ למחנה מושבו, ורבתה בה עב הגשמיות, מבחינות הקליפות והרע, ולא יקרב אל המזבח, כי קודש הוא. ועל כן, בהיות שהארץ הזאת מקודשת היא, על כן אמר הכתוב, ארץ אשר ה' אלקיך דורש אותה תמיד עיני ה'א בה מראשית השנה, כי מאתו לא ימנע, והשגחתו בכל, ועיניו משוטטות בכל, ואך במקום שרבתה בה בחינת הקליפות והרע, הנה כבודו לאחר לא יתן, ומסרה לשרי מעלה, בבחינת הנה אנכי שולח מלאך לפניך וגו', כי לא אעלה בקרבך כי עם קשה עורף אתה".

"ועל זה אמר הכתוב אי לך ארץ שמלכך נער, כאמור בזוהר, כי מן הסתם אם אין השגחת הקדוש ברוך הוא בעצמו עליה, ודאי שרבתה בה בחינת הרע כל כך, עד שלא יוכל להיות השגחתו עליה בשום אופן, כי אם היה איזה אופן בשום צד שיהיה עליה השגחתו יתברך, ודאי שהוא יתברך מטיב לטובים, ושורה על מקום זה וכו'. אבל לא כן ארץ הקדושה שמקודשת מכל הארצות, ורבתה בה בחינת חיות הקדושה וחיות הרוחניות, עד שיוכל הא-ל הטוב ליתן השגחתו עליה, ועל כן עיני ה' אלקיך בה מראשית השנה ועד אחרית שנה, ודורש אותה תמיד, כי רצונו בזה, כנאמר".

"והנה וכו' מהניצוצות הקדושות והחיות הקדושה שבתוך המאכלים, באין מוחין אל האדם האוכלן, להיות מתאוה להודות לה, ולברך בשמו, ולאהבה וליראה אותו. ואך בקושי וגבורה גדולה צריך להתגבר עצמו על בחינת הקליפות והרע שבתוך גשמיות המאכל, שלא ימשוך עצמו בשום אופן אחר מילוי תאוותו והנאת כריסו, כי לא זה שלא יועיל לו לקחת קדושה לעצמו, אף גם ימשיכנו לכל בחינת הרעים, לבוא על ידי זה לעבור כל עבירות שבתורה וכו'. וכל זה הוא בארץ העמים הנאחז הרבה בבחינת הקליפות והרע, ולא כן בארץ ישראל, ארץ הקדושה,

דברי פרשת שלח - מצוות חלה **תורה** קנג

המקודשת מכל הארצות, ורבתה בה חיות הקדושה, ומעט הנאחז בה מבחינות הרעים".

"ועל כן כאשר יאכל אדם מאכל בארץ ישראל, אם ישים בה מעט כוונה לכבוד ה', תיכף ומיד יתלהב לבו, ויחשק מאוד, ויתאוה להודות לה', ולברך בשמו, ולעבדו בלבב שלם, כי יתדבק בו הרבה מניצוצי הקדושה, השוכנים בארץ הלזו, ואין צריך להתגבר הרבה על הרע, כי מעט הוא. ועל כן אמרה התורה, **בבואכם אל הארץ אשר אני מביא אתכם שמה, אני ולא אחר, כי אני בעצמי השגחתי על הארץ ההוא**. זה לכם האות, שהיא מקודשת מכל הארצות, והשגחתי תמיד בה. והיה באכלכם מלחם הארץ תרימו תרומה לה', כלומר, ממילא כאשר תאכלו מלחם הארץ הלזו, תרימו תרומה, שיתרומם אצליכם להודות לדי' ולעבדו, מבחינת השגחתי מארץ הזאת, ורבות חיות הקדושה שבה", ועיין בסידורו של שבת שם עוד באריכות.

- יח -

והנה לגבי מצות אכילת מצה בזמן הזה, כתב החתם סופר (ח"מ סי' קצ"ו) וז"ל: **מצות עשה של אכילת מצה משומרת בליל פסח היא יחידה נשארת לנו מכל מצות אכילה שבכל התורה אין לנו פסח ולא קדשים, לא תרומה ולא מעשר שני רק מצה אחת משנה לשנה, ואם גם היא לא תועילה בידינו בשלימות כו' הייטב בעיני ד', חלילה חלילה, עכ"ל**.

- יט -

ולפי זה יש לומר כן גם בחלה, דהחלה היא המצוה המיוחדת מכל המתנות והתרומות (דהחלה נקראת תרומה כדכתיב ראשית עריסותיכם חלה תרימו תרומה) שנוהגת עדיין בזמן הזה, ואף שנוהגת ג"כ בחוץ לארץ מ"מ בחוץ לארץ נוהגת רק מדרבנן, אבל עיקר מצותה הוא בארץ ישראל, דחלת ארץ ישראל דאורייתא, א"כ כיון שהיא המצוה היחידה (כמעט) ממצוות הארץ שעדיין נוהגת בזמן הזה, יש לנהוג בה בהקפדה יתירה ולקיימה כראוי

קנד דברי פרשת שלח - מצוות חלה **תורה**

ביתר שאת וביתר עוז. ולפי דברי הסידורו של שבת שכתב ועל כן **כאשר יאכל אדם מאכל בארץ ישראל, אם ישים בה מעט כוונה לכבוד ה', תיכף ומיד יתלהב לבו, ויחשק מאוד, ויתאוה להודות לה', ולברך בשמו, ולעבדו בלבב שלם, כי יתדבקו בו הרבה מניצוצי הקדושה, השוכנים בארץ הלזו, נמצא שפיר דבהפרשת החלה מהעיסה ישרור על העיסה קדושה עליונה מקדושת ארץ ישראל, וממילא מובן שפיר מדוע נזהר עי"ז גם ממשחו חמץ, אשר זה מביאו ממילא שלא יחטא כל השנה, כי הא בהא תליא וכמובא לעיל.**

- כ -

ויתירה מזו, דלפי דברי החתם סופר הנ"ל דהמצה היא המצוה היחידה שנשארה לנו, י"ל כן גם לענין חלה, ואם מקיימים מצות חלה כראוי, מראים בזה שרוצים לקיים גם שאר מצוות, כגון תרומות ומעשרות, קרבנות וכו' שאין בידינו לקיימם כעת. ועל זה שפיר אמר הכתוב **בבואכם אל הארץ אשר אני מביא אתכם שמה, דבשכר ההשתוקקות שלכם לקיים כל מצוות התלויות בארץ, תזכו ליגאל ולבוא אל הארץ בביאת גואל צדק בב"א, וכל זה עי"י שמקיימים מצות הפרשת חלה כראוי.**

- כא -

ועל פי זה יש לבאר ג"כ הענין שהכתוב קרא לחלה **תרומה**, וכבר דקדקו בזה המפורשים (ועיין בספה"ק מאור ושמש מה שתירץ בזה). ולהנ"ל דבקיום מצות חלה זוכים לבוא אל הארץ, עי"י שמראים להקב"ה שרצונינו לקיים גם שאר המצוות שאין בידינו לקיימם כעת, א"כ הרי מזה יזכו בני ישראל להרמת קרנם, ע"כ נקראת חלה **תרומה**, דבשכר מצות חלה יזכו להתרומם למעלה ראש, בביאת גואל צדק בב"א.

- כב -

ועפ"י דברי הבאר מים חיים וסידורו של שבת הנ"ל, מובן ג"כ מ"ש רש"י ז"ל משנכנסו בה ואכלו מלחמה נתחייבו בחלה, פי'

דברי פרשת שלח - מצוות חלה תורה קנה

כיון שאכלו מלחמה ממילא נשפע עליהם שפע קודש מן השמים, ע"כ שפיר נתחייבו בחלה כי מצות חלה הוא מבחן הקדושה אצל האדם, אם הוא ראוי שתשרה עליו הקדושה ע"י שישמר ג"כ ממשהו חמץ, וזהו שמירה לכל השנה שלא יחטא, וכנ"ל.

- כג -

לובזה יתבאר מ"ש בילקוט שמעוני (שהזכרנו בקושיא ב') ב) משונה מצוה זו וכו' **קבל עליך כשתבוא לארץ תפריש חלה ובזכות שאתה תקבל עליך תזכה לבוא לארץ**. פי' כיון דהחלה הוא אחת ממצות היחידות ממצות התלויות בארץ שנוהגות בזמן הזה, א"כ מראים בזה שרוצים לקיים כל מצוות התלויות בארץ, ע"כ שפיר אמר **ובזכות שאתה תקבל עליך תזכה לבוא לארץ**, כי בהפרשת חלה מראים שרוצים לקיים כל מצוות התלויות בארץ, ועי"ז יזכו לגאולה ולבוא לארץ ישראל.

- כד -

לעוד יש לפרש באופן אחר שייכות פרשת חלה לפרשת עבודה זרה הכתובה לאחריו, דהנה בספה"ק נועם אלימלך בפרשתינו (על פסוק והיה באכלכם מלחם הארץ חלה וכו'), כתב וזל"ק: והיה באכלכם מלחם הארץ חלה כו', פי' האדם הצדיק הזה שדיברנו בו לעיל צריך להתנהג שאף כשיעסוק בדברים גשמיים באכילה ושתיה וכיוצא בו יראה שירים ממנו תרומה לה' שיביא הכל אל הקדושה, מראשית עריסותיכם כו' חלה תרימו כו', **היות שבזוהר הקדוש מחמיר מאד על עון הכעס רק התלמיד חכם אשר אורייתא קמרתח ליה מותר לפעמים באיזה הכרח**, וידוע שהתלמיד חכם הוא הנקרא ראשית לפי שהתורה שבו נקראת ראשית, והעיסה הוא רמז לדברים החמוצין המה השפלות ככעס או כיוצא. וזהו שאמר הכתוב כשתהיו במדרגה זו שאנו מדברים בו, אז תבואו עריסותיכם, פי' הדברים השפלים ג"כ אל הקדושה הנקראת ראשית. וזו ראשית עריסותיכם חלה תרימו, פי' תשמרו מאוד שלא יהי' תמיד אצליכם הכעס חלילה כי תסברו מותרים

קנו דברי פרשת שלח - מצוות חלה תורה

אותם בו חלילה רק כמו חלה היא א' ממ"ח, כך לפעמים בהכרח גדול לאיזה דבר מצוה או קידוש השם, ובזה תרימו כו', עכלה"ק.

- כה -

ועפ"י דבריו יובן שפיר השייכות בין ב' הפרשיות, דהנה אמרו רז"ל כל הכועס כאילו עובד עבודה זרה. וע"כ כיון דכאן מדבר הפסוק מענין הכעס, דרך לתלמיד חכם הותר ענין הכעס לפעמים כי אורייתא קא מרתחת ליי, או לקדש שם שמים, אבל בלאו הכי אסורה הכעס, ע"כ אמר ראשית עריסותיכם חלה תרימו, פ"י תשמרו מאוד שלא יהי' תמיד אצליכם הכעס כדברי הנועם אלימלך, רק דוגמת החלה שהיא רק ראשית, א' ממ"ח, כמו כן לענין כעס, לפעמים רחוקות מאוד מותר להשתמש בה, לשם שמים.

- כו -

ועל כן אמר בפרשה הסמוכה, וכי תשגו ולא תעשו את כל המצות האלה וגו', וברש"י בעבודה זרה הכתוב מדבר, דאם תכעסו שלא במקום הקדושה, דהיינו במקום ובמצב שאסור לכם לכעוס, אז ממילא יהא בזה עון עבודה זרה, דכל הכועס כאילו עובד עבודה זרה, ושפיר מובן הסמיכות.

- כז -

עוד אפשר לפרש שייכות פרשה זו לפרשה הסמוכה שהוא וכי תשגו ולא תעשו וגו', דהנה בפרשת וכי תשגו ולא תעשו רואים אנו ענין התשובה, דמועיל תשובה על העבירות, וכדכתיב שם (פסוק כ"ד) והיה אם מעיני העדה נעשתה לשגגה ועשו כל העדה פר בן בקר אחד לעולה לריח ניחוח לה' ומנחתו ונסכו כמשפט ושעיר עזים אחד לחטאת, הרי מזה דמועיל תשובה על העבירות.

- כח -

והנה מפרשת חלה, בבואכם אל הארץ וגו' מוכח דישראל נקראים בנים למקום, כמו שכתב בספה"ק נועם מגדים כאן, וזה

דברי פרשת שלח - מצוות חלה תורה קנז

לשונו: והנה הגאון ז"ל בספרו המפואר פרשת דרכים האריך למעניתו בשוב המאמר בשעה שהשליך נבוכדנאצר לחנניה מישאל ועזריה לכבשן האש אמר הקב"ה ליחזקאל לך והחיה מתים בבקעת דורא כו', דמה ענין זה לזה. והעלה הרב ז"ל דבא להוציא מלב הרשע והעוול שרצה לכופס לעבודה זרה בטענה דעבד שמכרו רבו כו', וענין התחיה יורה כי ישראל בנים למקום, דבזולת זה לא יתכן התחיה שאינה כי אם מה' לבדו. וע"ד שכתבו התוס' ז"ל (סנהדרין דף ל"ט ע"א) בהאי דכי קבריה דלא שאל האיך טימא דישאל נקראים בנים וגם זה כיוצא בו אמר דכתיב אני ה' בפתחי כו', ולא יתכן כי אם בהיותינו בבחינת בנים למקום, ע"כ דברי הרב (פרשת דרכים) ז"ל בקצרה.

וכתב על זה בנועם מגדים, דהנה בכאן דאומר בבואכם דיורה על אחר התחיה כמו שכתבנוף לזה אמר **ואמרת** ויהי מלשון ה' האמרת לשון חיבה, וגם זה כן, ועפ"י אמרם ז"ל במשנת חסידים חביבין ישראל כו' חבה יתירה נודעת להם שנקראו בנים למקום. וזהו אומרו דבר אל בני ישראל, ובדיבור זה ואמרת אליהם הראה להם חבה יתירה נודעת שנקראו בנים למקום כי זה יודע איפוא מהתחי' וכו', עיי"ש עוד בנועם מגדים.

- כט -

והנה לפי דבריו דבפסוק בבואכם אל הארץ (דמיירי מתחיית המתים) משמע דישאל נקראים בנים למקום, אפשר לומר עוד, לפי הנ"ל שביארנו בארוכה דע"י החלה נכנסים אל הקדושה, כיון דהחלה הוא פתח לשמירת איסור חמץ שהיא סגולה לקיים כל התורה כדברי האריז"ל, א"כ כיון דע"י החלה נשמרים מכל איסור, שפיר נקראים בנים, כמו שאמרו רז"ל (קידושין ל"ו ע"א) בזמן שעושין רצונו של מקום נקראים בנים, ובזמן שאין עושין רצונו של מקום נקראים עבדים. ע"כ שפיר הקדים דבר זה לפרשת חלה, דאם רצונם ליקרא בנים למקום, צריכים לקיים מצות חלה שהוא מפתח לשמירת כל התורה, וכאמור.

קנח דברי פרשת שלח - מצוות חלה **תורה**

- ל -

ועפ"י הנ"ל יבואר השייכות לפרשת התשובה האמורה בפסוקים שלאחריהם, דהנה בספה"ק בני יששכר (מאמרי השבתות, מאמר ט' אות ו') כתב וזה לשונו: והנה אמרו בספרי (תנחומא האזינו ד') שהתשובה לא מהני רק לישראל ולא לאומות העולם, וכתבו קדמונינו טעם לזה (עיין בראש דוד להחיד"א ז"ל בפרשת מקץ, ובבני יששכר חודש סיון, מאמר ב', סימן ו'), להיות איפסק הלכתא (סנהדרין דף י"ט ע"ב) מלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול, ואם כן לא מהני תשובה על פי דיני התורה, אבל ישראל נקראים בניס אתם לדי אלקיכם והוא למו אב, ואב שמחל על כבודו כבודו מחול, על כן מהני תשובה לישראל, ועיין עוד בבני יששכר שם.

- לא -

ולפי זה שפיר מובן השייכות, **בבואכם אל הארץ** וכו' שתזכו לתחיית המתים, ועל כרחך חזינן מזה שיש לכם דין בניס למקום, וע"כ אני נותן לכם מצות חלה שתהיו ראויים ליקרא בניס למקום כנ"ל, א"כ שפיר מהני לכם תשובה, ע"כ **וכי תשגו ולא תעשו וגו'**, אני נותם לכם עצה של תשובה, **ועשו כל העדה פר בן בקר אחד לעולה לריח ניחוח לה' ומנחתו ונסכו כמשפט ושעיר עזים אחד לחטאת**, שהוא התשובה שתעשו על העבירות ויתכפרו לכם.

ויש להוסיף על זה עוד, דהנה בספה"ק בני יששכר (מאמרי השבתות מאמר ט' שם) כתב עוד יסוד גדול, וז"ל: דהנה כתיב (ויקרא י"ח, כ"ה) ולא תקיא הארץ אתכם בטמאכם אותה, ופירש"י מיסודי רז"ל (תורת כהנים קדושים כ', כ"ב) משל לבן מלך שהאכילוהו דבר מאוס שאינו עומד במעיו אלא מקיאו, כך ארץ ישראל אינה מקיימת עובדי עבירה, עכ"ל. והנה אדם אין צדיק בארץ, ואם כן איך אפשר לקבל ירושת הארץ, הלא אי אפשר לאדם קרוץ מחומר לצאת ידי חובה נגד הצור תם ברוך הוא, אבל התשובה מהני בכל זמן ועידן, ואפילו אם יארע לאדם

דברי פרשת שלח - מצוות חלה תורה קנט

ח"ו איזה חטא ועון הנה התשובה מהני. וזהו הנרמז בתורה (דברים כו, א) וירשתה וישבת בה, היינו בארץ ישראל כשתירש אותה, וישבת בה, תראה שתהיה רגיל בתשובה תמיד, עכדה"ק.

נמצא מדבריו דעיקר הטעם שיכולים אנו לדור בארץ ישראל הוא רק מכח התשובה, כי אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא, ואם חוטאים ח"ו אז הארץ מקיאה את העוברי עבירה, וע"כ רק מטעם התשובה יכולים לדור שם.

- לב -

וזהו שפיר שייכות פסוקי פרשת חלה, **בבואכם אל הארץ וגו'**, לפרשת תשובה שלאחרי', דאין לכם מבוא ויכולת לדור בארץ ישראל אלא אם כן תעשו תדיר תשובה על העבירות, דבלאו הכי תקיא אתכם הארץ ח"ו, וע"כ אמר בבואכם אל הארץ וגו' ותמצו לדור שם, אז תעשו תשובה תמיד על העבירות, וכי תשגו ולא תעשו וגו' ועשו כל העדה פר בן בקר וגו', והבן.

- לג -

ולכל זה יוכלו לזכות רק ע"י מצות חלה, דהרי החלה הוא שמירה שתשמרו גם מאיסור חמץ, וממילא לא תחטאו כל השנה, ואז תקראו בנים למקום, א"כ אף אם לפעמים יזדמן לכם חטא ח"ו דהלא אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא, ע"כ אמר אח"כ **וכי תשגו ולא תעשו וגו' ועשו כל העדה פר בן בקר וגו'**, שתועיל לכם התשובה, כיון שאתם חשובים בנים למקום, ודו"ק.

- לד -

ומאוד יונעם לן בזה סמיכות פרשיות אלו (של חלה ושל תשובה) לפרשה שלאחריהם (טו, לב-לד), ויהיו בני ישראל במדבר וימצאו איש מקושש עצים ביום השבת, ויקריבו אותו המוצאים אותו מקושש עצים אל משה ואל אהרן ואל כל העדה, ויניחו אותו במשמר כי לא פורש מה יעשה לו.

קס דברי פרשת שלח - מצוות חלה תורה

וצ"ב לשם מה מודיענו הכתוב שהיו בני ישראל במדבר, מאי נפקא לן מזה, ועיין רש"י מה שכתב בזה.

אך יש לומר דגם זה שייד לכניסתן של ישראל לארץ וגם לענין התשובה הכתובה לפניה, דהנה איתא עוד שם בספה"ק בני יששכר (מאמר השבתות הנ"ל) דהעדות לישראל שנקראים בנים הוא השבת, דהנה קיימא לן (סנהדרין דף נ"ח עמוד ב') גוי ששבת חייב מיתה, וכתבו הטעם, להיות השם יתברך קידש את השבת מבראשית ובו שבת הוא ית"ש מכל מלאכתו, ואם כן נקרא שבת שרביטו של מלך ואסור להשתמש בשרביטו של מלך, והמשתמש חייב מיתה, על כן גוי ששבת חייב מיתה, מה שאין כן ישראל ניתן להם השבת לאות ולעדות שהם בנים ויכולין שפיר להשתמש בשרביט אביהם וכו'.

ובזה מפרש בבני יששכר המדרש (בראשית רבה פרשה מ"ו) אמר הקב"ה לאברהם אבינו, אם מקבלים בניך את השבת נכנסים לארץ ואם לאו אין נכנסין, ע"כ. עפ"י הנ"ל, דהגם שארץ ישראל אינה יכולה לסבול החטאים ואדם אין צדיק בארץ וכו', אף על פי כן, כיון שמקבלין את השבת הנה הוא עדות שהם בנים ומהני להם תשובה בכל זמן ועידן, מה שאין כן אם אינן מקבלין ח"ו את השבת כניסת הארץ למה להו, הלא אם ח"ו יחטאו תקיא הארץ אותם, על כן שב"ת אותיות תש"ב דהא בהא תליא, עכדה"ק ודפח"ח.

- לה -

ולפי זה מובן שפיר סמיכות הפרשיות, כיון דנוכחנו לדעת דע"י שמירת השבת ישראל נקראים בנים, ועי"ז מהני להם תשובה כי אב שמחל על כבודו כבודו מחול, ועי"ז יכולים ליכנס לארץ, ע"כ אחר שהודיענו הכתוב שיש לישראל דין בנים (כדברי הנועם מגדים בבואכם אל הארץ) ושמועיל להם תשובה, וכל זה ע"י השבת, שישראל שומרים את השבת עי"ז יש להם דין בנים, ע"כ

דברי פרשת שלח - מצוות חלה תורה קסא

שפיר מודיענו הכתוב ויהיו בני ישראל במדבר וימצאו איש מקושש עצים ביום השבת, ויקריבו אותו המוצאים אותו אל משה ואל אהרן, והיינו שגם במדבר הי' איכפת להם מה שהוא לא שמר את השבת, כיון שהם היו שומרים שבת, וע"כ ויניחו אותו במשמר וגו', כיון שבני ישראל היו שומרים את השבת והקפידו מאוד על זה, ע"כ שפיר מועיל להם תשובה כדין בנים למקום, ושפיר ראויים ליכנס לארץ ישראל ולקיים שם מצות חלה, וזהו הסמיכות לפרשת חלה, ודו"ק.

יעזור לנו השי"ת שבזכות מצות חלה שבני ישראל מקיימים, ולאחרונה יש התעוררות גדול על קיום מצוה זו, דבשנים קדמוניות לא היו מדקדקים על זה כ"כ כמו היום, וב"ה איכשר דרא, אמנם צריכים לעורר על זה עוד ועוד כי בעוה"ר יש נשים ששוכחים מלקיים מצוה זו בעת אפיית העיסה, על כן נקוה שבזכות קיום מצוה זו נזכה להשפעת אור הקדושה שיחול עלינו תמיד, דהרי בחלה תלוי קיום כל התורה כנ"ל, ועי"ז נעשה תשובה כראוי ונזכה לבוא לארץ ישראל, ויקוים בנו בשכר זאת **בבואכם אל הארץ**, ואז יתגלה שיש לנו דין בנים למקום, ונזכה לקיום היעוד ובא לציון גואל ולשבי פשע ביעקב נאום ה', במהרה בימינו אנס"ו.

פרשת קרח - לאירוסין

דרוש לאירוסין

ויקהלו על משה ועל אהרן ויאמרו אליהם רב לכם כי כל העדה כולם קדושים ובתוכם ד' ומדוע תתנשאו על קהל ד' (טז, ג).

אפשר לפרש דהנה יש שני סוגי אנשים שעובדים לעשות כסף, יש שעובדים מחמת פרנסה כדי שיוכל לפרנס בניו ובני ביתו, ויש שעובדים מחמת תאוה, כיון שמתאוה לתענוגי עוה"ז הוא עובד כי רוצה לצבור כסף כדי שיוכל למלאות תאוותו, ואם עובדים מחמת פרנסה שיוכל לפרנס בניו ובני ביתו, יעבוד עד שיהיה לו פרנסה לפרנס ולא יותר, אבל מי שעובד מחמת תאוה לא ימנע מלעבוד ויצבור כסף למלאות תאוותו.

והמפרשים פירשו כוונת המדרש (בראשית רבה פ"ט, ט"ו) וירא אלקים את כל אשר עשה והנה טוב מאוד, טוב זה יצר טוב מאוד זה יצר הרע. שהיצה"ט די לו שהוא טוב שיש לו פרנסה והכל מתנהג כשורה, אבל היצה"ר רוצה מותרות יותר ממה שצריך, וזהו המכוון באומרו טוב מאוד.

ופירשו המפרשים עפ"י הפסוק (ישעי' נ"ה, ב') ששאל הנביא במה תשקלו כסף בלא לחם ויגיעכם בלא לשבעה שמעו שמעו אלי ואכלו טוב ותתענג בדשן נפשכם, דהם מייגעים אי"ע לא בשביל לחם ולא בשביל שלבוע רק מחמת התאוה ולעולם אין להם די, דאין אדם מת וחצי תאוותו בידו, על זה אמר אכלו טוב, שרק טוב יאכל, שלא יחפוץ במאוד (טוב מאוד זה יצר הרע) אלא בטוב. והנה הקב"ה ברא רוח התאוה בהאדם כדי שתהיה לו עזר להתאוה להעלות מעלה מעלה בתוה"ק שיתאוה לזה.

אבל בעוה"ר הוא דור מהופך דאצל תורה ומצות הם סוברים דכמה שעשוה הרי הוא טוב בעיניו ולא יכולים לעלות במעלות רמות להיות צדיק וגאון, וסוברים דכל אדם נולד במדרגתו שלו

דברי פרשת קרח - לאירוסין תורה קסג

ולפי מדרגתו כ"כ יודע ומשיג תורה ומצוות, אבל לענין ממון וענייני עוה"ז אין קץ לשבעם שסוברים כל היום האיד לעשות יותר ממון, ובאמת לענייני עוה"ז זה קצוב וחתום דהכל קצוב לו להאדם מערב ראש השנה עד ערב ראש השנה, אבל לענין רוחניות יכולים לעלות מעלה מעלה במדרגות רמות, ע"ד שכתב הרמב"ם דהאדם יוכל לבוא, אם רוצה באמת, אפילו למדרגת משה רבינו, אבל בעוה"ר אין אדם רוצה בזה, ואין מאמינים בזה.

וזה היה הטענה בין קרח למשה רבינו, דמשה סבר דהאדם נברא במדרגות שפלות, וצריך להעלות המדרגות עד שיהיה צדיק גמור, כמו דאיתא בספה"ק דגל מחנה אפרים (פרשת כי תשא) בשם הבעש"ט הקדוש, דמה רבינו נולד בטבע שהי' רשע גמור בכל המדות רעות, רק הפכס לטוב עיי"ש, ובשביל זה סבר משה רבינו דהאדם נברא במדות רעות, ויכול להפכס לטוב עד שיהיה צדיק גמור ולילך ממדרגה למדרגה בעבודת הבורא, אבל קרח טען דכל אדם נולד לפי מדרגתו, ולא יכול לעשות כלום, וא"א לעלות ממדרגה למדרגה, ובשביל זה טען רב לכם שאתם ראשים על כלל ישראל, שבחר בכם ד', דבאמת אינכם יותר מכל האדם כי כל העדה כולם קדושים, שכל אחד הוא קדוש ולפי הקדושה שלו כך קדוש הוא, אלא יכול לילך ממדרגה למדרגה, וא"כ מדוע תתנשאו על קהל ד', שאתם יותר חשובים מהעם, כולים חשובים וכל אחד מהם הוא במדרגה שנוולד בה.

והנה בעוה"ר דורינו דור מהופך כמו שהבאתי לעיל, דסבורים בני אדם דהעיקר הוא הפרנסה ובה יכולים לילך ממדרגה למדרגה להיות עשיר יותר, אבל בתורה כל אחד הוא לפי מדרגתו ואי אפשר לעלות יותר, וכל זה בשביל שאין מכירים חשיבות התורה, כמו שאמרתי בסעודת אירוסין על הגמרא (סוטה ב' ע"א) קשה זיווגו של אדם כקריעת ים סוף, וצ"ב וכי ח"ו היה קשה לפני הקב"ה לקרוע הים? וביארתי, דבעוה"ר בשעה שמציעין שידוך ראשית השאלה היא אם יוכל לפרנס את אשתו ובניו הבאים אחריו, ושואלים זאת משום שיש חסרון באמונה, דמאן

קסד דברי פרשת קרח - לאירוסין תורה

דיהיב חיי יהיב מזוני (תענית ח:), וכל מזונותיו של אדם קצובין לו מר"ה עד ר"ה, וכן היי ג"כ גבי קריעת ים סוף שהיה חסרון באמונה והיה קשה להקב"ה בלי אתערותא דלתתא לקרוע הים, וכ"כ נמי גבי שידוכים.

ועל פי זה פירשתי הגמ' על זאת יתפלל כל חסיד אליך לעת מצוא, מצא אשה מצא טוב דאין טוב אלא תורה שתמצא האשה, מצא טוב שמצא אצל האשה האשה התורה שעיקר יהיה אצלה התורה ואז מצא טוב.

ועפ"ז נ"ל ג"כ לפרש מאה"כ אעשה לו עזר כנגדו, ודרשו חז"ל (יבמות ס"ג) זכה עוזרתו לא זכה כנגדו, אם זכה שהטיב מעשיו אז מזווגין לו עזר שתהיה עזר למעשיו הטובים לתורה ולמצות ולמעשים טובים, כמו שאמרו רז"ל בסוטה (ב.) אין מזווגין לו לאדם אלא לפי מעשיו, לא זכה כנגדו יהיה לו אשה רעה ח"ו לפי מעשיו.

ועד"ז יתבאר היטב הגמ' על זאת יתפלל כל חסיד אליך לעת מצוא, מצא אשה מצא טוב ויפק רצון מד', דהנה ארז"ל אין טוב אלא תורה, והתכלית שברא הקב"ה את האשה שתהיה לו לעזר, וזה שאמר מצא אשה, שישא אדם אשה, כדי שמצא טוב, התורה שיהיה לו עזר לתורה ולמצות ולמעשים טובים, והעצה לזה שישא בת ת"ח שהבת רואה אצל אביה חשיבות התורה והמצוות.

פרשת פנחס - לברית מילה

דרשה לברית מילה

- א -

**וידבר ה' אל משה לאמר, פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן
השיב את חמתי מעל בני ישראל גו', לכן אמור הנני נותן
לו את בריתי שלום גו', תחת אשר קנא לאלקיו ויכפר
על בני ישראל (כ"ה י'-יג)**

- א -

מובא באות חיים ושלום, שלא מצא מקור לומר בברית מילה
פסוקים אלו, לא בנגלה ולא בנסתר.

ונראה בהקדם, דהנה בעת שהרג פנחס לזמרי כתיב (בלק כה,
ח) "ותעצר המגפה", ובהמשך לזה כתיב בפרשתנו: (א) "השיב את
חמתי גו'", (ב) "ולא כליתי את בני ישראל בקנאתי". וקשה, וכי
בשביל כך שהרג פנחס את זמרי, משום זה "ותעצר המגפה"
ותכפר, אתמהא.

ועוד קשה, למה הלך פנחס דייקא, הלא משה ואהרן ואלעזר
היו גדולים ממנו. ועוד, דאיתא במדרש פרשתנו עה"פ לכן אמור:
בדין הוא שיטול שכרו, וצלה"ב ביאור דברי המדרש.

ונראה להקדים דמה שמובא כאן ג' פעמים ענין הקנאה
("בקנאו את קנאתי גו' בקנאתי"), נראה שהוא כמו שמובא
בתשובת מהר"ם שיי"ק (סימן שי"ג) החילוק בין "תוכחה"
ל"מחאה", ד"מחאה" היא בשעת מעשה, ומובא בתשובת מחנה
חיים דחייב להכות בדבר זה, וענין ה"הוכחה" הוא כמובא בגמ'
שבועות (דף י"ז) "כל שיש בידו למחות ואינו מוחה נק' רשע",
ומובא בפ"ק דנדה עה"פ "וכשלו איש באחיו", איש בעון אחיו,
מכאן שכל ישראל ערבים זה לזה. ובראשונים פליגי אי שייך דין

קסו דברי פרשת פנחס - לברית מילה תורה

ערבות בגרים, אבל עכ"פ "איש באחיו" קבלנו מהר סיני "את אשר ישנו פה ואת אשר איננו פה".

ובזה אמרתי ליישב דברי הגמרא בשבת (דף נ"ד ע"ב) כל מי שאפשר למחות באנשי ביתו ולא מיחה נתפס על אנשי ביתו, באנשי עירו נתפס על אנשי עירו, בכל העולם כולו, נתפס על כל העולם כו'. וקשה, האידך שייך שיוכל להוכיח בכל העולם. רק נראה, דבגמרא סנהדרין ובאיזהו נשך איתא ד"המשחק בקוביא אין להם חלק לעוה"ב", ושם "מפריחי יונים", ובאופן זה שייך גם בדורנו, וזהו ענין הערבות.

ומובא בס' משכיל אל דל מר' הלל קאלמייא, וכן בחפץ חיים, בביאור הפסוק "ואתה כי לא הזהרת דמו מידך אבקש", משום דלא הוכחת אז עליך העונש. ומובא בתנא דבי אליהו דכל מי שבידו למחות כל דמים הנשפכים בישראל עליו, ובחפץ חיים כתב דמו עד סוף כל הדורות, ובילקוט שופטים איתא: אותן ע"ב אלף בגבעת בנימין מפני שלא הוכיחו זה את זה, ובשביל זה חרב בית המקדש, כמובא באיכה. ומובא בחפץ חיים דהערבות שאנו חייבים עליה הוא ערב שלוף דיץ", ומובא ברמב"ם שמחוייב בערבות על כל דבר.

- ב -

והנה מבואר בשם תלמידי הבעש"ט, דנוטר ברית רואה האמת, ופנחס ראה זאת, וממילא הי' מחוייב למחות, ובגמ' סנהדרין פרק חלק איתא שפנחס מסר נפשו על זה והי' מוכן ממש להריגה, ובשביל זה זכה "לבריתי שלום" ופעל אשר "ותעצר המגפה", וכיון שמחה לכן "ויכפר על בני ישראל".

יד) דהנה איתא ביו"ד סי' קע"ז?? דיש ג' מיני ערבות, א' ערב סתם, ב' ערב קבלן, ג' ערב שלוף דיץ. והחילוק בין ג' ערבים אלו הוא כך, ערב סתם הוא שהמלוה הולך להלוה, ואם אין להלוה הולך להערב; ערב קבלן הוא, שהמלוה יכול לילך למי שהוא רוצה וערב שלוף דיץ הוא, שהמלוה הולך רק להערב.

דברי פרשת פנחס - לברית מילה תורה קסז

ובגמ' הנ"ל (דף פ"ב ע"ב): "ראוי כפרה זו שתהא מכפרת והולכת לעולם" (דכתיב ברית כהונת עולם תחת אשר קנא לאלקיו וכפר, רש"י. ובחדא"ג מהרש"א כאן: מדלא כתיב וכפר על בני ישראל וגו', בלשון עבר, וכתיב וכפר בלשון עתיד). ובבני יששכר (מאמרי חודש תשרי, מאמר ד' סימן ז') הלשון הוא: ראוי שתהא הכפרה הזו מכפרת והולכת עד סוף כל הדורות.

וכתב בבני יששכר שם בשם הקדוש מהר"ש מקרלין הי"ד, שיש מדרש חז"ל, שאמר אליהו (זה פנחס), רבונו של עולם, כיון שמידתי היא שאני מקנא ולא אוכל לסבול חטא ועון, פן יהי אבי הבן המכניס בנו לברית, בעל עבירה, ולא אוכל לסובלו. והשיב לו הקב"ה, אז אכפר לאבי הבן עונותיו. ואמר לו אליהו עוד, פן יהי המוהל והעומדים שם בעלי עבירה, והשיב ד' שיכפר גם לכל העומדים שם.

ולפי הדברים האלה יש לפרש הפסוק, שפנחס זה אליהו, אשר קנא לאלקיו, הואיל והוא מקנא ולא יוכל לסבול עבירות, לכן וכפר על בני ישראל, יכפר ד' לכל מי שיעמוד אצל כסא של אליהו. ותבין מה שאמרו חז"ל הנ"ל שתהא הכפרה הזו מכפרת והולכת עד סוף כל הדורות. ע"כ.

ולענ"ד נראה לפי הנ"ל בפסוק "דמו מידך אבקש", דאחד ערב לחבירו עד סוף כל הדורות, וכתב החפץ חיים בפירוש "עלינו ועל דורותנו ועל כל דורות", דקאי על ברית בין הבתרים. וממילא נמצא שקבלנו עונשים על כל הדורות. ומרובה מדה טובה ממדת פורעניות, ולכן כיון דבמדת פורעניות כן, כש"כ במדה טובה "ראוי כפרה זו שתהא מכפרת כו". וכ"ש פנחס שהוא הגין על כל הדור, ממילא הגין לכל הדור גם בלי ברית, דהא דפנחס הרג לזמרי הוא משום ערבות, וממילא מרובה מדה טובה ממדת פורעניות, ולכן מכפר.

ועוד נלענ"ד ליישב, דלהיות וכל הדורות עומדים בזכות פנחס, לכן ראוי כפרה זו שתהא מכפרת והולכת לעולם, כיון דבלי

קסח דברי פרשת פנחס - לברית מילה תורה

מסירת נפשו הי' כלי' ח"ו, ובגלל שמסר נפשו והציל כלל ישראל וכל קיום העולם הוא בזכות פנחס, לכן ראוי כפרה זו שתהא מכפרת והולכת לעולם.

- ג -

ועפ"ז נראה ליישב דברי המדרש "בדין הוא שיטול שכרו", ומובא במשלי יעקב מהמגיד מדובנא, שהקשה למה דוקא אצלו הי' "בריתי שלום" ולא אצל אבותיו, עיי"ש המשל.

והנה בעת חטא העגל כשאמר לו הקב"ה למשה רבינו ע"ה "ועתה הניחה לי ויחר אפי בהם ואכלם גוי", פעל משה רבינו אצל השי"ת עד אשר "וינחם ה' על הרעה אשר דבר לעשות לעמו", אך אעפ"כ אמר לו השי"ת "וביום פקדי ופקדתי עליהם חטאתם", ופי' רש"י "עתה שמעתי אליך מלכלותם יחד, ותמיד תמיד כשאפקוד עליהם עונותיהם, ופקדתי עליהם מעט מן העון הזה עם שאר העונות, ואין פורענות באה על ישראל שאין בה קצת מפרעון עון העגל".

ועד"ז בחטא מרגלים, שאמר השי"ת למשה "אכנו בדבר גוי", פעל משה אצל השי"ת "ויאמר ה' סלחתי כדבריך", אך אעפ"כ אמר השי"ת "ואולם חי אני גוי", ופי' רש"י "לא אמיתם פתאום כאיש אחד (שלא יאמרו "מבלתי יכולת גוי"), אלא באיחור מ' שנה מעט מעט".

אכן פנחס סילק את כל הדינים "ויכפר על בני ישראל". היינו, דחטא העגל וחטא מרגלים נתכפרו רק לאותו דור, אבל פנחס, כיון שהיתה לו מס"נ לכן סילק את הדינים לגמרי, ולכן "הנני נותן לו את בריתי שלום", כיון שהוא מכפר עד סוף כל הדורות.

- ד -

ובזה מיושבת תמיהת האות חיים ושלום בענין אמירת פסוקים אלו בשעת עריכת ברית, כי אליהו מלאך הברית הוא פנחס

דברי פרשת פנחס - לברית מילה תורה קסט

("פנחס זה אליהו"), שהוא הציל את כלל ישראל בעיניי שמירת הברית, לכן בעת עריכת ברית שאז בא אליהו שהוא פנחס, אומרים אז הפסוקים הנ"ל, כדי להזכיר את פנחס.

ועוד, דכיון שע"י פנחס ניצלו בניי מכליה, לכן כל ילד חדש שנולד הוא בזכות פנחס, ופנחס הוא כעין "אביו" של הרך הנולד, ולכן פנחס (שהוא אליהו) בא להשתתף בהכנסתו בבריתו של אאע"ה, ומכיון שהוא שם אומרים "ברוך הבא כו' וידבר גו' פנחס בן אלעזר גו'".

ולכן דווקא פנחס קנא קנאת ה', ולא משה ואהרן, כי "פנחס הוא אליהו", שהוא מלאך הברית, לכן פנחס דווקא קנא לענין שמירת הברית.

- ה -

וזהו גם הטעם לזה ש"בא הכתוב ויחסו אחר אהרן", שאמר "פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן גו'", כי מדת אהרן היא מדת השלום, "אוהב שלום ורודף שלום", וגם פנחס קיבל מאת השי"ת ברכת השלום ("הנני נותן לו את בריתי שלום").

ועוד טעם לזה שיחסו הכתוב אחר אהרן, כי ידוע אשר בעת שפרחה נשמתו של פנחס (כשהלך להרוג את זמרי) נכנסו בו נשמת נדב ואביהו, בני אהרן, וא"כ הרי הוא עתה בנו של אהרן הכהן (ולא רק נינו), ולכן כיון שהזכיר את ה"בן" (פנחס), הזכיר גם את "אביו" (אהרן).

- ו -

ועוד יש לפרש בפ"י הגמרא והמדרש "ראוי כפרה זו שתהא מכפרת והולכת לעולם", שע"י שאנו קוראים בתורה בפרשת פנחס ואנו רואים באיזה מס"נ שקנא פנחס לה' ואנו רואים

קע **דברי פרשת פנחס - לברית מילה תורה**

השכר הגדול והברכות שקיבל פנחס ע"ז, עיי"ז מתעוררת בנו מדת הקנאות, קנאת סופרים תרבה חכמה ואנו ג"כ מקנאים לה', ועיי"ז שאנחנו מקנאים לה' אנו מצילים הכלל ישראל. ובזה אתי שפיר כנ"ל.

- ז -

ובזה יש לתרץ ג"כ קושיות האות חיים ושלוש, למה אנו אומרים הפסוקים הנ"ל בכל ברית, מפני שכל אב שהולך למו"ל את בנו, צריך שתהיי לו מדת הקנאות, ולכן אומרים פסוקים הנ"ל, שהמדה הזו תדבק בנו כנ"ל.

וג"כ ידוע שכל העוסק בתורת עולה כאילו הקריב עולה, וכשאנו מזכירין פסוקים הנ"ל נחשב אצל השי"ת כאילו פנחס קנא עכשיו לה', וממילא ראוי כפרה זו שתהא מכפרת והולכת לעולם, אמן.

- ח -

ועוד יש לתרץ קושיית האות חיים ושלוש בהקדם דברי הרמב"ן שפירש, דמ"ש "לכן אמור", הכוונה בזה **שיגיד זה בישראל**, כלומר אמור לבני ישראל שהשכר הוא בריתי שלום. וכנראה דיוקן הוא מדלא אמר "אמור לו".

ועפ"ז אפ"ל "לכן אמור", שיאמרו הפסוק הזה בכל הדורות, כמ"ש הרמב"ן ז"ל שיגיד זה בישראל כו', וק"ל.

פרשת פנחס - לבר מצוה

דברות קודש

לכבוד הבר מצוה של הבחור היקר

איסר אשר שיחי'

בנו של הרב החסיד הנגיד המפורסם

רבי יוסף יצחק הכהן גוטניק שליט"א

- א -

איתא בזוהר חדש (בראשית, דף ח' ע"ב) וז"ל: "ר' פינחס פתח בהאי קרא: צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה, בעטרה שעטרה לו אמו ביום חתונתו וביום שמחת לבו. מאי חתונתו, ביומא דכשרן למעבד פיקודי אורייתא דההוא חדוותא דצדיקיא [פ"י ביום שהם ראויים לקיים מצוות התורה, שזו היא שמחת הצדיקים]. ואימתי כשרן? אמר ר' יצחק, מתליתר שנין ולעילא [משלש עשרה שנה ומעלה], דההוא יומא חובתא על צדיקיא למעבד חדוותא דליבא כיומא דסליק לחופה" (ביום הזה חובה על הצדיקים לעשות סעודה בשמחת לבב, כיום שנכנס לחופה), ובגין ההוא זכותא, עתיד הקב"ה לעטרא להו [ובזכות זה עתיד הקב"ה לעטר אותם] ולאעברא כרוזא קדמיהון בחדוה [ולהעביר כרוז לפניהם בשמחה] צאינה וראינה בנות ציון", עכ"ל.

- ב -

ונראה לבאר קצת דברי הזוהר חדש שכתב דבגין ההוא זכותא עתיד הקב"ה לעטרא להו, וגם מהו הענין שבההוא יומא חובתא על צדיקיא למעבד חדוותא כיומא דסליק לחופה דייקא, איזה שייכות יש בין יום הבר מצוה ליום החופה, אתמהא.

קעב דברי פרשת פנחס - לבר מצוה תורה

- ג -

ונראה לבאר הענין, דהנה אמרו חז"ל דהתפילין נקראים פאר (סוכה כ"ה ע"א, ועוד) דכתיב פארך חבוש עליך. ובפשטות, הטעם שהתפילין נקראים פאר, הוא דהנה אמרו חז"ל (ברכות דף ו' ע"א) תפילין דמארי עלמא מאי כתיב בהו, ומי כעמד ישראל גוי אחד בארץ עיי"ש, ובתפילין של ישראל כתיב בהו שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד, ונמצא דאנו מפארים ומשבחים להקב"ה בלבישת התפילין, והקב"ה כביכול בלבישת תפיליו הוא משבח אותנו ומפאר אותנו, ולכן נקראים פאר.

- ד -

ועל פי זה נראה לבאר הענין דמצות תפילין היא המצוה הראשונה שמקיים בן ישראל שנכנס לעול המצוות, דבודאי טעמא מיבעי על זה מדוע דוקא תפילין היא המצוה הראשונה שמקיים בחור הבר מצוה. אך להנ"ל מובן, דכשנכנס בן ישראל לעול המצוות שעליו לקיים במשך כל ימי חייו על האדמה, צריך לדעת ולזכור דראשית כל עליו לפאר את הקב"ה ע"י קיום המצות, ולא יקיימם כמצות אנשים מלומדה.

וזהו ענין התפילין, דבהם אנו מפארים להקב"ה והקב"ה מפאר אותנו, וע"כ תפילין היא מצוה ראשונה שעל בן ישראל לקיים, כי בזה יכניס לתוך לבו ומוחו שעיקר תכלית קיום כל המצוות הוא לפאר ולרומם ולהדר להקב"ה ית"ש ויתעלה.

- ה -

ובזה יש לבאר הפסוק שאומרים בקריאת שמע (והוא בדברים י"א, י"ח-י"ט), ושמתם את דברי אלה על לבבכם ועל נפשכם וקשרתם אותם לאות על ידכם והיו לטוטפות בין עיניכם, ולמדתם אותם את בניכם וגו'. דצ"ב אומרו ושמתם את דברי אלה על לבבכם ועל נפשכם, מה יש לו להאדם להשים על לבו"י.

דברי פרשת פנחס - לבר מצוה **תורה** קעג

גם צ"ב ענין הקשירה שמצינו במצות תפילין, מדוע מצינו מושג של קשירה רק במצות תפילין, ולא בשאר מצוות שמוטל עלינו לקיימם.

- ו -

ולהנ"ל יבואר שפיר, דבאמת לא די שקושר את התפילין על זרועו ועל ראשו בלי מחשבה לקיים המצוה, דהלא קיימא לן מצוות צריכות כוונה (ר"ה דף י"ח ע"א), אלא עיקר הקישור הוא שיקשור על לבו את הידיעה שהקב"ה מתפאר בישראל ואנו מתפארים בהקב"ה, דזהו עיקר התפילין, וזהו ושמתם את דברי אלה על לבבכם ועל נפשכם, **וקשרתם אותם לאות על ידכם והיו לטוטפות בין עיניכם**, דוקא ידיעה זו ושימת הדברים על הלב ועל הנפש, את זה צריכים אנו לקשור על לוח לבינו, לזכור תמיד לאהוב את השי"ת ולירא מפניו, ואז הקב"ה יתפאר עמנו ג"כ בתפילין דמארי עלמא דכתיב בהו ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ.

- ז -

והנה ע"י קיום המצוות שמקבל על עצמו בן ישראל כאשר נכנס לגיל שלש עשרה שנה, נתקיים בזה הנישואין בין הקב"ה כביכול לכנסת ישראל שנעשה בשעת מתן תורה, והיינו רק אם מקיימים את המצוות כדבעי.

- ח -

וזהו ביאור הענין שצריך האב לעשות סעודה ביום הבר מצוה של בנו **כיום שנכנס לחופה** דייקא, כי כאשר מקבל הבן על עצמו לקיים מצוות התורה מראה שרוצה ג"כ להיות לו חלק במעשה החופה והנישואין בין ישראל לאביהם שבשמים, וע"כ צריך לעשות חדוותא דליבא **כיומא דסליק לחופה**, כדברי הזוהר חדש הנ"ל.

קעד דברי פרשת פנחס - לבר מצוה תורה

והנה בעל השמחה, הרב גוטניק שליט"א, ידוע בפעליו הטובים להרבות בישראל ענין קיום מצות תפילין ומזוזות, ובכל שנה מארגן ברוב פאר והדר וברוב עם סעודת בר מצוה לאלפי ילדי ישראל כשנכנסים לעול המצות, ובפרט מאחב"י שבאים לארצינו הקדושה ממדינת רוסיא, ולא עוד אלא שקונה עבור כל אחד ואחד מהם תפילין מהודרים, וגם מזוזות לפתחיהם של בתי רבבות אלפי ישראל, ובאמת מה מאוד גדול הזכות שזכה לזה, וכנ"ל דע"י מצות תפילין מפארים ישראל להקב"ה והקב"ה מתפאר בנו, וא"כ כל שכן וקל וחומר שהקב"ה וכל פמליא דיליה שמחים בשמחת הבר מצוה של בנו היקר של הרב גוטניק, דהרי הוא עושה כ"כ הרבה לפאר את הקב"ה ע"י שאלפי ילדי ישראל יקיימו מצות תפילין כדבעי למיהוי.

- ט -

ועל שמחת בר מצוה הזו אפשר להמליץ דברי הזהו"ק (פרשת בא דף מ' ע"ב) שאנו אומרים אותו בערבי פסחים (ד"ה פקודא בתר דא לספר בשבחא דיציאת מצרים), וז"ל שם באמצע דבריו, הכי אוקימנא כל בר נש דאשתעי ביציאת מצרים ובההוא סיפור חדי בחדוה, זמין איהו למחדי בשכינתא לעלמא דאתי דהוא חדו מכלא, דהאי איהו בר נש דחדי במריה, וקב"ה חדי בההוא סיפור, ביה שעתא כניש קב"ה לכל פמליא דיליה ואמר לון זילו ושמעו ספורה דשבחא דילי דקא משתעו בני וחדאן בפורקני כדין כולהו מתכנשין ואתיין ומתחברין בהדיהו דישראל ושמעו סיפורא דשבחא דקא חדאן בחדוה דפורקנא דמאריהון וכו', וכל פמליא דלעילא מתכנשין וחמאן לון ואודאן כולהו לקב"ה ואסתלק יקריה עליהו עילא ותתא, ברוך ה' לעולם אמן ואמן, עכלה"ק.

והנה התפילין הם זכר ליציאת מצרים, וכמו שאנו אומרים בפרשת קדש לי כל בכור וגוי' והיה לך לאות על ירך ולזכרון בין עיניך, למען תהיה תורת ה' בפיך כי ביד חזקה הוציאך ה' ממצרים.

דברי פרשת פנחס - לבר מצוה תורה קעה

ובהגדה של פסח אנו אומרים מימרא דר' אלעזר בן עזריה, הרי אני כבן שבעים שנה וכו' עד שדרשה בן זומא וכו' וחכמים אומרים ימי חיך העולם הזה, כל ימי חיך להביא לימות המשיח.

ואיתא בספה"ק מדרש פנחס ותפארת שלמה דהכוונה להביא לימות המשיח, שאדם הישראלי צריך לעבוד כל ימי חייו על זה, **להביא לימות המשיח**, לקרב את גאולת ישראל ופדות נפשם מגלות המר.

- י -

וזו היא עבודת בעל השמחה הרב גוטניק שליט"א, שמרבה פעלים לקיום מצות תפילין שהוא ג"כ זכר ליציאת מצרים, ובה מקיים ענין להביא לימות המשיח, דהלא הוא דבר המובן ופשוט מאליו, דבכל מצוה שמקיים כל אחד מישראל, אפילו הכי רחוק, מקרבים בזה את הגאולה השלימה בב"א, וא"כ מה גדול זכות בעל השמחה הרב גוטניק, **להביא לימות המשיח** ע"י הפצת מצות תפילין ומזוזה שמקיים בהידור גדול.

- יא -

וא"כ כהיום הזה, שהרב גוטניק בעצמו עושה שמחת בר מצוה לבנו, בודאי חשוב בפני הקב"ה כמו סיפור יציאת מצרים, דהלא הוא מרבה פעלים בכל ימי חייו למען התפילין שהם זכר ליציאת מצרים, וא"כ בזה עצמו מרבה בסיפור יציאת מצרים, א"כ כל שכן וקל וחומר כנ"ל שהקב"ה יורד עם כל הפמליא של מעלה לשמוח בשמחתכם.

- יב -

ועליו אני ממליץ מאמר חכמינו ז"ל (עבודה זרה דף ג' ע"א) גדול המצווה ועושה ממי שאינו מצווה ועושה. דהנה בספר ים של שלמה (ב"ק דף פ"ז, סימן ל"ז) כתב וזה לשונו: "סעודת בר מצוה שעושים, אין לך סעודת מצוה גדולה מזו, ושמה מוכיח עליה.

קעו דברי פרשת פנחס - לבר מצוה תורה

ועושים שמחה ונותנים בזה שבח והודיה, שזכה הנער להיות בר מצוה, לפי שאמרו חז"ל גדול המצווה ועושה יותר ממי שאינו מצווה ועושה, וראיה מפורשת מפרק קמא דקידושין (דף ל"א) שאמר רב יוסף לבסוף, השתא דשמיעתא (עכשיו ששמעתו) להא דאמר ר' חנינא גדול המצווה ועושה יותר ממי שאינו מצווה ועושה, עבידנא יומא טבא לרבנן (רש"י: סעודה לתלמידים), אע"פ שהיה כבר חייב, אלא על הבשורה שלא נודע לו עד עתה רצה לעשות יומא טבא, כל שכן על הגעת העת והזמן, שראוי לעשות יומא טבא", עכ"ל.

- יג -

ולדרכינו יש להמליץ על הרב גוטניק שעושה כ"כ הרבה להפיץ מצות תפילין בישראל, גדול, מי הוא בבחינת גדול, על זה אמר **המצווה ועושה**, שעושה מה שמצווה מפי הקב"ה להרבות פעלים לתורה ולקיום מצוות תפילין ומזוזה, ע"כ הוא בבחינת גדול, יותר ממי שאינו מצווה ועושה, פי' ממי שעושה מה שאינו מצווה מפי הקב"ה, איזה חשיבות יש לזה, אבל העושה מה שמצווה עליו מפי הקב"ה, בודאי גדול הוא וגדול זכותו כנ"ל.

- יד -

ובזה אפשר לפרש מה שאומרים בפיוט אנעים זמירות, **פארו עלי ופארי עליו, וקרוב אלי בקראי אליו**, והקהל עונים על זה, **צח ואדום ללבושו אדום, פורה בדרכו בבואו מאדום**. אחר כך אומר החזן, **קשר תפילין הראה לעניו, תמונת ה' לנגד עיניו**, והקהל עונים על זה, **רוצה בעמו ענוים יפאר, יושב תהילות בם להתפאר**. וצ"ב ההמשך והקשר בין ב' פסקאות אלו. גם צ"ב, מדוע הראה קשר תפילין לעניו דייקא, וכי איזה שייכות יש בין מצות תפילין למדת הענוה, וגם ההמשך דבשביל שרוצה בעמו, ע"כ ענוים יפאר, ואיזה שייכות יש בין שבח זה למצות תפילין שמקיימים ישראל.

דברי פרשת פנחס - לבר מצוה תורה קעז

- טו -

ונראה לבאר ההמשך, לפי מה שהבאנו לעיל להתפילין הם זכר ליציאת מצרים ונקראים פאר כנ"ל, ובאמת הרי איתא במדרש דכל הגליות נקראים על שם מצרים כיון שהם מצירים לישראל, וא"כ התפילין הם זכר ליציאת ישראל מכל הגלויות.

- טז -

ובאמת מצינו שבזכות מצות תפילין ימחוץ ה' את ראש כל שונאי ישראל שמצירים לישראל בגלות, כמ"ש בהלכות קטנות להרא"ש הלכות תפילין (סט"ו): **מפני קיום מצות תפילין** [שמניחין על הזרוע והקדקוד] ותיקונן", **יתקיים באנשי המלחמה וטרף זרוע אף קדקוד**" (ברכה לג, כ), עכ"ל.

וא"כ רואים בפירוש מדברי הלכות קטנות הנ"ל דע"י התפילין יכניע הקב"ה את שונאי ישראל שמצירים לישראל בגלות.

(ז) כהגירסא שהובאה במעדני יו"ט שם (שינוי בהלשון - לא בתוכן הענין).
(ח) כלומר, כל מה שתקנו ג"כ חכמים, כי השי"י מסר לחכמים לתקן תקנות טובות ונכוחות בענין כל מצוה ומצוה, ולכך **שפיר מתקיים גם על ידי תיקוניהם קרא דוטרף זרוע** (מעדני יו"ט כאן אות פ').

(ט) ומעיר על זה כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זי"ע (בלקוטי שיחות, חלק ט' ע' 11 שוה"ג הבי' להערה 57), וז"ל: שמזה מובן, אשר **גם בבני גד, מה שהי' בהם "וטרף גוי" הוא מצד מצות התפילין שהיתה בידם**. וכמפורש בבחי' ס"פ מטות, וז"ל: "כי היו בטוחים בגבורתם וכוחם בזכות המצוה שבידם, וכענין שדרשו רז"ל וטרף זרוע בזכות תפילין שבזרוע אף קדקוד, בזכות תפילין שבראש".

השייכות של תפילין לבני גד - יש להעיר: **גד** הוא אותיות **ג' ד'** (ראה אוה"ת [לאדמו"ר ה"צמח צדק] ויחי שפב, ב ואילך ובהנסמן שם), ובתפילין אמרו (זח"ג רע"מ רנד, ב. וראה ג"כ שם רסב, ב): "שייך **דתלת** ראשין ושייך **דארבע** ראשין דתפילין כו"ל. (ולהעיר מסידור [לכ"ק אדמו"ר ר' דוב בער מליובאוויטש] שער התפילין, שבחי' המוחין שבתפילין, בתחילה הם ג' ואח"כ נחלקים לד'. עיי"ש). עכ"ל כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זי"ע.

קעח דברי פרשת פנחס - לבר מצוה תורה

ומובא בספר חמדת שלמה, שהרה"ק ר' שלמה לייב מלענטשנא זצ"ל (תלמיד החוזה מלובלין והרבי ר' מענדעלע מרימנוב זי"ע) אמר פעם לפני תקיעת שופר: מרא דעלמא: הקס נא והגביה קרננו, הלא כאשר ח"ו נופלים תפיליו של אדם מישראל, כמה הוא בהול למהר להגביהן ואינו מתמהמה ח"ו, אפילו רגע אחד, ומנשקן ומחבבן, והוא עצב כל היום, ומתענה ונותן צדקה וכו', והרי ישראל הם תפילין דמארי עלמא, שכתוב בהו: מי כעמד ישראל גוי אחד בארץ, ועליהם נאמר (תהלים מ"ד, כ"ו) כי שחה לעפר נפשנו דבקה לארץ בטננו, על אחת כמה וכמה שעליך להגביה קרנם למעלה, ע"כ תוכן דבריו.

חזינן ג"כ דע"י חביבות ישראל למצות תפילין מתעורר למעלה חביבות הקב"ה לישראל, ובזה מעוררים למעלה החשק והשתוקקות לגאול את ישראל מגלותם, דוגמת ישראל שכשנופלים תפילין מגביהים אותם ומנשקים אותם כנ"ל, ולא עוד אלא שמתענים כשנופלים תפילין על הארץ ח"ו.

- יז -

והנה איתא במדרש רבה (שיר השירים, פ"ה פסקא א') דודי צח ואדום, צח לי בארץ מצרים וגוי ואדום למצרים, צח לי בארץ מצרים שנאמר ועברתי בארץ מצרים וגוי, ואדום למצרים שנאמר וינער ה' את מצרים, צח לי בעולם הבא ואדום לי בעולם הזה וכו'.

והמפרש שם הביא פירוש אחד ואדום - לעשו, לרומי הרשעה ומלכיות הרשעה הנפוצות ממנה ומצירות לישראל, בהם יעשה אז דין ונקמה, באדום, כמה שנאמר מדוע אדום ללבושך עיי"ש.

ולדרכינו י"ל הכוונה, דהנה התפילין נקראים פאר כנ"ל. וזהו כוונת הפייטן: **פארו עלי**, דפאר הקב"ה נמצא עלי כשאני מניח תפילין דכתיב בהם שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד, **ופארי עליו**, דהקב"ה כביכול מניח תפילין דכתיב בהו שבחן ופארן של ישראל, ומי כעמד ישראל גוי אחד בארץ, וע"כ **וקרוב אלי בקראי אליו**,

דברי פרשת פנחס - לבר מצוה תורה קעט

שהקב"ה קרוב לשמוע קול תפילתו, ולזה ממשיכים אחר כך, **צח ואדום ללבשו אדום**, שיהיה צח ולבן (רומז לרחמים וחסדים) לישראל, אמנם **ואדום ללבשו אדום**, שיהי עי"ז מפלה לאדום וכל שונאי ישראל, כמאמר הלכות קטנות הנ"ל דע"י התפילין ינחלו שונאי ישראל מפלתם.

- יח -

ועל זה ממשיך החזן לומר, **קשר תפלין הראה לעניו**, דהקב"ה הראה למשה רבינו ע"ה קשר תפילין, פ"י הקשר שנעשה בין ישראל לאביהם שבשמים ע"י מצות תפילין, דהם מפארים להקב"ה והקב"ה מפאר להם, והטעם בזה, כי על ידי התפילין הוא בבחינת **תמונת ה' לנגד עיניו**, דעיקר רצונו הוא להרבות כבוד שמים בעולם, וע"כ הוא מניח תפילין, ולא עוד אלא שמשתדל שגם אנשים אחרים מבני ישראל יניחו תפילין, כי העיקר אצלו הוא **תמונת ה'**, וזו היא תמיד **לנגד עיניו**, וכנ"ל.

- יט -

ובזה יתבאר ההמשך שאומרים הקהל, **רוצה בעמו ענוים יפאר, יושב תהלות בם להתפאר**, ודקדקנו על זה דמהו השייכות בין מצות תפילין למדת הענוה.

ואמרתי בביאור הענין, עפימ"ש בספר הקדוש ראשית חכמה (שער הקדושה שער ו' אות נ"ח), ובמצות תפילין (עמוד נ') בשם השלה"ק, וז"ל: **התפילין יש בהם קדושה גדולה**, לפי שיש בהם סוד המרכבה הקדושה, ואחרי שנחרב בית המקדש כתב רבי שמעון בן יוחאי (ברעיא מהימנא פרשת חיי שרה, דף קכ"ט ע"א), **שעל התפילין נאמר "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם"** (שמות כ"ה, ח'), שבסיבתם הקב"ה משרה שכינתו בישראל וכו' עיי"ש.

- כ -

והנה לפי"ז נמצא דבזמן הגלות הקב"ה משרה שכינתו כביכול בתוך התפילין שאדם מישראל מניח על זרועו ועל ראשו. אמנם

קפ דברי פרשת פנחס - לבר מצוה **תורה**

הלא אמרו חז"ל (סוטה דף ה' ע"א) כל המתגאה אמר הקב"ה אין אני והוא יכולין לדור בעולם, וא"כ אם האדם מתגאה, אז אע"פ שמניח תפילין אין הקב"ה משרה שכינתו אצלו ח"ו, דהלא הוא מתגאה. וע"כ צריך להיות עניו ושפל רוח, ואז ישרה הקב"ה שכינתו בתוך התפילין.

- כא -

וזהו הענין **קשר תפילין**, פי' הקשר שיש בין הקב"ה לישראל ע"י מצות תפילין כנ"ל, אשר בזמן הגלות הקב"ה משרה שכינתו יתברך בתוך התפילין של האדם, כדברי השלה"ק והראשית חכמה הנ"ל, הראה **לעניו** דייקא, דאם אינו עניו ושפל רוח, איך יוכל הקב"ה להשרות שכינתו אצלו, הלא אין הקב"ה משרה שכינתו אלא על העניו כנ"ל.

- כב -

וזהו שאומרים הקהל, **רוצה בעמו ענוים יפאר**, דהקב"ה רוצה להשרות שכינתו בתוך התפילין של עמו, והתפילין נקראים פאר, אמנם מכח זה ג"כ **ענוים יפאר**, דמזה בא פאר ושבח להעניו, דאצלו משרה הקב"ה שכינתו ולא על הבעל גאווה, וע"כ דייקא תבא מפלת אומות העולם ע"י התפילין, דהרי הם מתגאים תמיד, וכדמשמע בריש מסכת עבודה זרה, דאפילו לעתיד לבוא כשיעמדו בדין לפני הקב"ה, יתגאו ויאמרו כלום כפית עלינו הר כגיגית וכו' עי"ש, ולא כמו ישראל שהם ענוים, וזהו **יושב תהלות בם להתפאר**, ודו"ק.

- כג -

בפרשת השבוע (פנחס), ונוגע לבעל השמחה הרב גוטניק שליט"א, שהוא כהן והולך בדרכי אבותיו הכהנים), פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן.

הנה בריש פרשתן כתיב פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן השיב את חמתי מעל בני ישראל בקנאו את קנאתי בתוכם ולא כליתי

דברי פרשת פנחס - לבר מצוה תורה קפא

את בני ישראל בקנאתי, לכן אמור הנני נותן לו את בריתי שלום. והיתה לו ולזרעו אחריו ברית כהונת עולם תחת אשר קנא לאלקיו ויכפר על בני ישראל (כה, י-יג).

- כד -

והנה נהגו בכמה מקומות לומר פסוקים אלו בברית מילה. אמנם מובא באות חיים ושלום, שלא מצא מקור לומר בברית מילה פסוקים אלו, לא בנגלה ולא בנסתר.

ולפי זה טעמא מיבעיא, מדוע לא נמצא מקור לזה, ואם באמת אין מקור על זה לומר פסוקים אלו, מדוע אומרים אותם בעת הברית.

- כה -

ולי נראה דטמון בזה רמז נשגב, ונקדים מה דאיתא במדרש על פסוק לכן אמור הנני נותן לו את בריתי שלום, ובמדרש בדין הוא שיטול שכרו ע"כ. והכוונה בזה בעולם הזה, כמו שאמר אחר כך והיתה לו ולזרעו אחריו וגו'.

ודקדקו המפרשים הא שכר מצוה בהאי עלמא ליכא, והיאך שילם הקב"ה שכר לפנחס בעוה"ז, והאריכו המפרשים הרבה בזה, ונעתיק כמה תירוצים הנצרך לענייננו.

א. תירוץ החי' הרי"ם, דהטעם דאין הקב"ה משלם שכר בהאי עלמא הא כתיב ביומו תתן שכרו, הוא משום דבאמת אין מגיע לאדם בכלל שכר על המצוות ומעשים טובים שמקיים, דהא כל מה שעושה הוא רק כתשלום גמול על כל החסדים שכבר הקדים לו הקב"ה מקודם כמ"ש מי הקדימני ואשלם, רק אעפ"כ הקב"ה ברוב חסדיו משלם להאדם שכר מצוותיו אע"פ שאינו מגיע לו כלל, דהא ממילא חיובא רמיא עלי לקיים המצוות וכנ"ל, אולם מן המובן שכל זה הוא רק כשהאדם עושה מה שמוטל עליו עפ"י דין, בזה כל השכר שנותן לו ד' הוא רק ממדת החסד, אבל אם עושה דבר אשר הוא לפניו משורת הדין, והדין אינו מחייבו

קפב דברי פרשת פנחס - לבר מצוה תורה

בזה רק הוא קיבל עליו מעצמו לעשות כן ועושה בזה נח"ר ליוצרו, על זה השי"ת משלם לו כגמולו בהאי עלמא מצד הדין. ובזה יובן מה שאמר הקב"ה בדין הוא שיטול שכר, דהא עפ"י הלכה לא הי' פנחס מחויב להרוג לזמרי כדאיתא (סנהדרין פ"ב) דהוא הלכה ואין מורין כן, רק קנאין פוגעין בו, אז שפיר מגיע לו שכר בהאי עלמא, דהא על מה שהאדם מחייב את עצמו לבד שפיר הקב"ה משלם בעוה"ז.

תירוץ ב' איתא בספר ישמח משה, עפ"י טעם הרשב"א דלפיכך אין הקב"ה משלם שכר בעוה"ז אע"פ דכתיב ביומו תתן שכרו, משום דכל זמן שהוא בעלמא הדין נקרא דלא שלים עבדותיה, כי אמרו חז"ל אל תאמין בעצמך עד יום מותך, ומי יודע מה יהיה למחר אם יחזיק בתומתו עד שיחזיר פקדונו לבעל הפקדון, א"כ א"א לשלם לו שכר, כי שכירות אינה משתלמת אלא לבסוף, אבל פנחס דהציל ע"י מעשיו את כל בניי כמ"ש השיב את חמתי מעל בניי ולא כליתי את בניי בקנאתי, א"כ הוא בכלל מזכה את הרבים, ואמרו חז"ל (אבות פ"ה מ"ח) כל המזכה את הרבים אין חטא בא על ידו, א"כ מובטח הוא כבר שלא יחטא, והרי כבר שלים עבודתי, לכך בדין הוא שיטול שכרו.

וכעין זה כתב הכתב סופר לבאר הטעם דאין הקב"ה משלם שכר בעולם הזה, כי פן ח"ו יקלקל דרכו וישמן ישורון ויבעט והקב"ה אינו רוצה דע"י שכר מצוה יצא רעה ח"ו שיכשל על ידי זה, אבל כבר אמרו חז"ל (שם) דהמזכה את הרבים אין חטא בא על ידו, ופנחס הלא קידש שם שמים ברבים וזיכה הרבים לכן יוכל להנתן לו שכר מיד, כי בטוח הוא שלא יקלקל דרכו, וכאמור.

ובספר מנחת יעקב על מסכת אבות, מביא מספר בית שמואל אחרון בפרשתינו שכתב לפרש המדרש הנ"ל עפ"י דברי הרמב"ם בפ"י המשניות (פאה פ"א א) דשכר מצוה בהאי עלמא ליכא הוא רק במצות אשר בין אדם למקום, אבל בדברים שבין אדם לחבירו

דברי פרשת פנחס - לבר מצוה תורה קפג

האדם עושה בזה שני פעולות, אחת מה שמקיים מצות הבורא, ואחת מה שמטיב לחבירו, והמצוה שעושה נגד המקום נשאר שכרו לעולם הבא, ושכר שבין אדם לחבירו הוא אוכל בעולם הזה, לפיכך כל המצות שנמנו במשנה שם הוא אוכל פירותיהן בעוה"ז, לפי שכל אלו הוא בדברים שבין אדם לחבירו, עכ"ד הרמב"ם. ומבאר שם הטעם למה באמת בדברים שבין אדם לחבירו מגיע שכר בהאי עלמא, ומ"ש, בהקדם לבאר החילוק בין שכר ועונש, דעונש על עבירות איתא בהאי עלמא, כגון כריתות ומיתות ב"ד, ושכר מצוה ליכא בהאי עלמא, והא ידוע דמדה טובה מרובה, דהענין הוא דהקב"ה ברוב חסדיו משלם שכר על המצוה שהאדם עושה לפי ערך גדולת הבורא, ועונש על עבירה הוא לפי ערך שפלות אדם, ולפיכך שכר מצוה לא יוכל לשלם בעוה"ז, דשכר על המצוה הוא לפי גדולת הבורא וגדולת הבורא הוא בלתי גבול ותכלית, לכן א"א לשלם בעוה"ז שהוא עולם מוגבל ויש לו תכלית, אבל עונש עבירה הוא לפי שפלות האדם, והאדם הרי הוא בעל תכלית, לכן עונשו הוא בעוה"ז דיש לו תכלית, ולפי זה הכי נמי בשכר המצוה נגד המקום משומר לעולם הבא דשכר המקום הוא לפי גדלות הבורא, וגדלות הבורא לא שייך לשלם בעוה"ז, דהוא דבר שיש לו תכלית וא"א לשלם שכר הבורא בעוה"ז, אבל נגד מה שעושה לטובת האדם והוא דבר שיש לו תכלית, משלם בעוה"ז דהוא דבר שיש לו תכלית, ולכן פנחס דעשה מצוה, דבועל ארמית קנאין פוגעין בו, הגם דהוא מצוה נגד הבורא שאין נוטל שכר בעוה"ז, אך על מה שהציל את ישראל דבזה עשה מצוה נגד בני אדם, בודאי שייך קבלת שכר, דבמצוה נגד בני אדם הקב"ה משלם שכר לטובת האדם בעוה"ז, ע"כ שפיר בדין הוא שיטול שכרו בעולם הזה.

ובאמת כעין זה איתא בספה"ק אוהב ישראל (לזקניי הגה"ק מאפטא זי"ע) בפרשתינו על מדרש הנ"ל בדין הוא שיטול שכרו, וז"ל, והוא פלאי מאי משמיענו המדרש בזה. אכן בהעיר לב ושום שכל יש לומר דהנה השם יתברך ויתעלה מעיד על פינחס שהוא

קפד דברי פרשת פנחס - לבר מצוה תורה

השיב את חמתו, והלא כל החוטאים בדבר פעור ובבנות מואב מתו, וכדאיתא במדרש על פסוק קח את כל ראשי העם והוקע אותם כו' ומנין היו יודעים מי החוטא. אמר הקב"ה אני מודיען כל מי שטעה הענן סר מעליו והשמש זרחה כנגדו כו' עיי"ש, וחוצ לזה מתו במגפה כ"ד אלף ועד כמה ליגוף וליזול, עד שהוצרך פינחס להשיב את חמתו ית"ש.

אכן יש לומר כי כללות ישראל הם ערבים זה לזה, ועל צד הערבות נתחייבו אז כל ישראל כלייה ח"ו, וע"י קנאת פינחס שככה חמתו יתברך ויתעלה. והנה הוקשה להמדרש הנ"ל הלא ידוע ומפורסם בדברי חז"ל ואנו מאמינים בזה, ששכר מצוה בהאי עלמא ליכא, ואם כן מהו זה שאמר השי"ת למשה רבינו ע"ה פינחס בן אלעזר גוי הנני נותן לו את בריתי שלום והיתה לו ולזרעו אחריו, הלא זה העולם אין בו כדאי להשתלם לו שכר מצוה.

אכן יש לומר דהנה פינחס למד ממשה רבינו ע"ה ההלכה למשה מסיני הבוטל ארמית קנאין פוגעין בו, ובראותו מעשה זמרי העיר את לבבו לקיים מצוה זו ולקנא קנאת ה' צבאות, בלתי שום כוונה אחרת, אך ממילא נסתעף מזה שהשיב את חמתו ית' מעל בני ישראל שלא יתחייבו כליה ח"ו עבור הערבות כנ"ל, ועל דרך זה נטל פינחס שכרו בהאי עלמא על דבר אשר נסתעף ממצוה זו שעשה, אבל שכר מצוה ממש שעשה לשם שמים לקנאות קנאת ה' צבאות קיים לעד ולעולמי עולמים לעולם הבא. וזהו שאמר המדרש בדין הוא שיטול שכרו, ר"ל גם בהאי עלמא וכנ"ל.

וזהו מפורש ג"כ באר היטב בפסוק השיב את חמתי כו' בקנאו את קנאתי כו', היינו שהוא עשה רק בכוונה זו לקנא קנאתי ועי"ז נסבב הדבר ממילא שהשיב את החימה שלי מעל בני ישראל, לכן אמור לו גוי והיתה לו גוי תחת אשר קנא גוי ויכפר על בני ישראל, היינו תחת דבר זה שקיים המצוה לקנא קנאת ה' צבאות, עוד

דברי פרשת פנחס - לבר מצוה תורה קפה

נוסף לזה ויכפר על בני ישראל, ולזה בדין הוא שיטול שכרו, אבל שכר המצוה גופא קיים ועומד לו לעולם הנצחי שכולו טוב, והבן כל זה היטב, עכלה"ק.

- כו -

והנה לפי דברי האוהב ישראל דאף דשכר מצוה בהאי עלמא ליכא, מ"מ אם יש איזה פעולה צדדית שנעשית ע"י המצוה שפיר איכא עבורה שכר בהאי עלמא, א"כ יש לומר דבברית מילה, דלפי דברי הרמב"ם ז"ל במורה נבוכים (חלק ב' פרק מ"ג) דהוא להחליש כח התאוה, א"כ נמצא דחוץ מעצם מצות מילה שנצטוונו מפי הבורא ית"ש למול את בנינו, יוצא מהמצוה עוד פעולה צדדית שע"י נחלש כח התאוה של אדם, וזו היא בעזרתו שלא יחטא כ"כ, ועבור פעולה זו שהיא פעולה צדדית שנעשית ע"י המילה שפיר איכא שכר בהאי עלמא בעד מצות מילה.

- כז -

ובזה יתבאר שפיר הענין שכתב בספר אות חיים ושלוש הנ"ל שלא נזכר מקור למה שאומרים פסוקים אלו בברית מילה, דהנה בפסוקים אלו נרמז ענין שכר מצוה בהאי עלמא, שפינחס קיבל שכרו משלם בעולם הזה, ע"כ כיון דשכר מצוה בהאי עלמא ליכא ע"כ באמת לא נמצא המקור לומר פסוקים אלו בברית מילה. אמנם כיון דלמעשה איכא שכר מצוה בעד מצות מילה, מחמת הפעולה הצדדית שיוצאה מהמילה, והיא החלשת כח התאוה של האדם, ע"כ שפיר איכא שכר בעד זה, ולכן באמת אומרים פסוקים אלו בעת המילה, לרמז דשאני מצות מילה מכל המצוות, דבמילה איכא שכר מצוה בהאי עלמא כיון שיוצא ממנה פעולה צדדית שהיא החלשת כח התאוה כנ"ל.

- כח -

ולפי"ז יובן מה דאיתא בילקוט (רמז ע"א) משום שאמר אליהו זכור לטוב כי עזבו בריתך (מלכים א' י"ט) על כן צריך לעמוד אצל כל ברית ולבא להגיד בשמים כי ישראל משמרים הברית ע"ש.

קפו דברי פרשת פנחס - לבר מצוה תורה

ויפלא דאליהו הנביא יקטרג על ישראל ח"ו, וביותר יוקשה דהלא באמת כל יהודי מל את בנו, ואם נמצא במקום סכנה ח"ו אשר אין ביכלתו למול אותו, הרי הוא פטור כמבואר בחז"ל דאונס רחמנא פטריה.

אך י"ל דנרמז בזה דבר נפלא, דהנה בזמנינו אלו שיצאו כמה אלפים ורבות מאחינו בני ישראל מברית המועצות, ויש ביניהם כמה וכמה אלפי ילדי ישראל שלא זכו לברית מילה בהיותם תחת שלטון הקאמוניסטען, וכעת שבאים לארץ ישראל או לארצות הברית כמעט אין מי שיעזור להם לערוך להם ברית מילה כמצווה בתורה הק' על כל אחד ואחד מישראל, זולת שרידים אשר ה' קורא אשר קיבלו על עצמם לעשות דבר זה.

וברוך ה' שזכה הרב גוטניק שיחי ונתגלגלה זכות על ידו שבכל שנה עורך ברבים בר מצוה לאלף ילדי ישראל שיצאו מברית המועצות, וזהו כמה שנים לאורך ימים ושנים טובות שהוא מתעסק בזה בירושלים עיה"ק, ובודאי הוא זכות גדול, ושמעתי שהרב גוטניק דואג בעבור ילדי ישראל אלו שיעברו ברית מילה כדת וכדין, וא"כ הוא זכות גדול מאוד אשר לאו כל אדם זוכה לזה.

ולפי"ז שפיר יתקיים בו ברכת ה' בכל אשר יעשה, ויקבל שכר מצוה בהאי עלמא ג"כ בכפלים לתושי', כנ"ל דע"י מצות מילה שפיר מקבלים שכר בעולם הזה.

- כט -

וזהו ביאור הענין שאמר אלי' הנביא להשי"ת כי עזבו בריתך, ומסתמא לא עלתה בדעתו של אליהו הנביא שהוא סניגורן של ישראל, לעורר עליהם קטרוג ח"ו, אך י"ל דכוונתו היתה להתאונן לפני הקב"ה על מצבן השפל של ישראל בעת גלותם, דאין מי שידאוג עבורם שימולו את עצמם כדת וכדין, וע"כ אמר כי עזבו בריתך, ולא היתה כוונתו לקטרג ח"ו אלא לעורר רחמים על ישראל, ראה נא בענינינו איך שאנו נמצאים במצב כזה שיש אלפי

דברי פרשת פנחס - לבר מצוה תורה קפז

אלפים ילדים מאחינו בני ישראל בארצות הגולה שלא זכו לברית מילה, וזהו כי עזבו בריתך.

- ל -

ובאמת יש לומר לפי זה, דאין זה עונש לאליהו מה שהוא נמצא אצל כל ברית מילה ומעיד על ישראל שהם משמרים הברית, אלא אדרבה שכר הוא לו, כיון שדאג לטובתן של ישראל בהתאוננו לפני הקב"ה על שיש כ"כ הרבה מישראל שלא נמולו, והם אינם אשמים בזה, ע"כ קיבל שכרו שיזכה להיות אצל כל ברית מילה בכל הדורות, ודו"ק.

ואיתא בשם הגה"ק מוה"ר שמעון סופר זצ"ל אבד"ק קראקא, בנו של הגה"ק בעל חתם סופר זי"ע, לפרש מאמר תיקוני זוהר הק' איזהו חסיד המתחסד עם קונו, דהכוונה דכל מבקש ה' מוסר גופו תמיד עבור הקב"ה, אמנם מסירת נפש גדול מזה הוא מי שאינו מסתכל כלל אפילו על נשמתו ואפילו זאת מוסר עבור קדושת שמו יתברך, "איזהו חסיד המתחסד עם קונו", שהוא עושה חסידות עם דבר הנוגע לקונו, עם הנשמה שלו, וזהו המסירת נפש היותר גדול, אתדה"ק.

ודבר זה ראינו אצל הרב גוטניק נ"י שהוא מתחסד עם קונו, דאינו מסתפק במה שמוטל עליו לעשות מצות ומעשים טובים, אלא דואג לכך שכל ילדי ישראל יקבלו עליהם עול תורה ומצוות ויניחו תפילין כראוי, והרב גוטניק נ"י מחלק להם תפילין בתוככי ירושלים עיר הקודש בכל שנה ושנה, ומה מאוד נפלא המחזה לראות דבר כזה, איך שאיש ישראל דואג להיות מתחסד עם קונו דייקא, להרבות פעלים לתורה ולתעודה ולהרבות חיילים להקב"ה עושי רצונו יתברך.

קפח דברי פרשת פנחס - לבר מצוה תורה

- לא -

ועל כגון זה אפשר להמליץ מאמר הכתוב (ויקרא כ"ו, ג') אם בחקותי תלכו ואת מצותי תשמרו ועשיתם אותם, ונתתי גשמיכם בעתם וגו'.

וגם שם נלאו המפרשים לתרץ מדוע הבטיח הכתוב שכר מצוה בעולם הזה, ונתתי גשמיכם בעתם וגו', הלא שכר מצוה בהאי עלמא ליכא.

- לב -

ואיתא שם במדרש הה"ד (תהלים קי"ט) חשבתי דרכי ואשיבה רגלי אל עדותיך, אמר דוד רבונו של עולם, בכל יום ויום הייתי מחשב ואומר למקום פלוני ולבית דירה פלונית אני הולך והיו רגלי מוליכות אותי לבתי כנסיות ולבתי מדרשות וכו', רבי מנחם חתנא דרבי אלעזר בר אבינא אמר חשבתי מה שכתבת לנו בתורה אם בחקותי תלכו ומה כתיב תמן ונתתי שלום בארץ וכו', וצריך ביאור.

- לג -

ועלה ברעיוני לפרש הפסוק חשבתי דרכי וגו' דהנה כשהאדם נמצא בביתו יותר קל לו לקיים מצות התורה מאשר כשהוא על הדרך, דאז קשה ביותר לקיים המצות כתיקונן. וזהו הכוונה **חשבתי דרכי**, דדוד המלך ע"ה חשב איך לעבוד את השי"ת אף בהיותו בדרך, **ואשיבה רגלי אל עדותיך**.

ודבר זה רואים אצל הרב גוטניק נ"י שמזכה את הרבים בקניית תפילין, וכל זה עושה בהיותו על הדרך בארץ ישראל, רחוק מביתו, וא"כ הוא זכות גדול איך שאפילו בהיותו על הדרך ג"כ מקיים חשבתי דרכי, ואשיבה רגלי אל עדותיך דייקא, דמצינו דמילה נקראת אות, שהוא עדות לישראל שהם שומרים ברית ה', וגם מצינו שהתפילין נקראים **עדות**, דבזה מעידים ישראל על

דברי פרשת פנחס - לבר מצוה **תורה** קפט

הקב"ה שהוא מנהיג ובורא לכל הברואים, שמע ישראל ה"א ה"א, וכיון דהרב גוטניק מקיים בזה חשבתי דרכי ואשיבה רגלי **אל עדותיך**, לזכות את הרבים שיקיימו ב' מצות הנ"ל שנקראים עדות, ע"כ מגיע לו בעד זה שכר מצוה בהאי עלמא.

- לד -

וזהו שאמר הפסוק, אם בחוקותי **תלכו**, דאף כשאתם הולכים בדרך ג"כ תקיימו המצוות ותשתדלו שעוד אנשים מישראל יקיימו מצות אלו, אז בודאי תזכו לשכר מצוה בהאי עלמא, דדבר זה קשה מאוד ויש בה מסירות נפש לקיים המצוה אפילו בהיותם בדרך, ומכיר אני בהרב גוטניק דאף כשנוסע למדינת כינע לחפור שם אבנים טובות ומרגליות, כוונתו בזה שיהי' לו די מחסורו **אל עדותיך**, כדי לזכות את הרבים שיקיימו מצות הנ"ל שנקראים עדות, ולא עוד אלא שמוסר נפשו ונוסע לארץ ישראל לערוך שם בר מצוה בפומבי לאלף ילדים מבני ישראל שהגיעו מרוסיה שנכנסים למצות, וזהו מסירת נפש עבורו שנודד מביתו כדי לזכות את הרבים, ועבור מסירת נפש מגיע שכר מצוה בהאי עלמא כנ"ל, ע"כ מבטיחו הכתוב **ונתתי גשמיכם בעתם**, אף דשכר מצוה בהאי עלמא ליכא, מ"מ בכגון דא נותנים שכר אף בעולם הזה.

- לה -

וכבר אמרתי להמליץ על כבודו נ"י מה שאמר הכתוב (ישעי' ס' כ"ב) הקטן יהי' לאלף והצעיר לגוי עצום אני הוי' בעתה אחישנה, דהילדים הקטנים האלו קודם שנכנסו לגיל המצוה, יהי' **לאלף** פי' בין אלף ילדי ישראל שנכנסים למצות תחת חסותו של הרב גוטניק נ"י, **והצעיר לגוי עצום**, דאח"כ ירבו ויעצמו במאוד מאוד בקיום התורה והמצוות.

- לו -

והשייכות לסיום הפסוק אני הוי' בעתה אחישנה, יש לפרש לפי מה שכתבנו למעלה בביאור מה שאמר הפייטן אנעים זמירות וכו' פארו עלי ופארי עליו וכו' דודי צח ואדום ללבשו אדום, פורה

קצ דברי פרשת פנחס - לבר מצוה תורה

בדרכו בבואו מאדום, והבאנו שם דע"י מצות תפילין יזכו ישראל להכניע שונאיהם ויגאלו מגלותם, עיי"ש. עוד הבאנו שם מה שכתב המפרש במדרש שיר השירים על פסוק דודי צח ואדום, **צח היינו לבן, ורומז אל הנהגתו במדת רחמים, ואדום רומז על הנהגתו במדת חרון וכעס, בדין ומשפט ונקמה וכו' עיי"ש.**

- לז -

ולפי זה אפשר לומר ביאור תיבות אני הוי' בעתה אחישנה, דלכאורה צ"ב מדוע הזכיר שם הוי', שם הרחמים, ולא אמר **אלקים**, שהוא מדת הדין, דלעתיד לבוא יתנהג בדין ונקמה נגד שונאי ישראל. אך להנ"ל מובן שפיר, דכיון דע"י מצות תפילין שמזכה לאלפים ורבבות נערי בני ישראל, מעורר בזה רחמי שמים על ישראל, ע"כ אמר לשון רחמים, אני הוי' בעתה אחישנה, דע"י מצות תפילין בזמנו אחישנה, להחיש עת גאולתינו ופדות נפשינו בב"א.

- לח -

ואפשר להוסיף עוד בביאור מה שאמר בעתה אחישנה, דלכאורה צ"ב, אם היא בעתה לא הוי אחישנה, ודרשת חז"ל בזה ידוע, דזכו בעתה לא זכו אחישנה.

ויתבאר עפ"י מה שמובא בספר ברכה שלימה וז"ל, שמעתי מדודי זצ"ל בליל ש"ק פרשת ואתחנן עדר"ת לפ"ק בזמן התפרצות המלחמה לכות אסטרייך וחברותיה ע"י מלכות רוסיה וחברותיה, סיפר אז מהגה"ק בעל דברי חיים מצאנז זי"ע שעמד פעם אחת אצל כסא קדשו, ובא איש אחד מרוסיה ונתן פתקא לרבינו מצאנז זצ"ל בקובלנא על מלכות רוסיה איך שמצערים מאוד ומציקים לישראל שבמלכותו, והתלהב רבינו מצאנז והשליך ראשו הקדוש לאחוריו כדרכו בקודש והיה תפוש בשרעפיו ופתח פיו הקדוש ואמר מקובלני מרבינו מראפשיץ זצ"ל שהיה מקובל מצדיקים שקודם ביאת המשיח תתחלק מלכות רוסיה לחלקים רבים ותתבטל מלכותו כו' עכ"ל.

דברי פרשת פנחס - לבר מצוה תורה קצא

- לט -

ויש להמליץ על זה מה שאמר **בעתה אחישנה**, דכשיבא העת וזמן למפלת הרשעים, ומלכות רוסיה תתבטל ותתחלק לחלקים רבים, אז **אחישנה**, אפשר להחיש גאולת ישראל, כי הוא עת וזמן מוכשר לזה, ע"י שמקרבים נשמות ישראל לקיום התורה ומצוותי, וכנ"ל דזה מרומז ברישא דקרא **הקטן יהי' לאלף והצעיר לגוי עצום**.

- מ -

ועיין בספר קול אלי' שכתב (בפרשת ראה) על פסוק עשר תעשר את כל תבואת זרעך וגוי', וז"ל, הנה הנגינה על תיבת תעשר הוא זקף קטן, י"ל דבא לרמז מה דאיתא בגמרא במסכת שבת (דף קי"ט) עשר בשביל שתתעשר, לכן בא הטעם זקף קטן, לרמז על זקיפת המדרגה מקטנות לגדלות עכ"ל.

- מא -

ועל הרב גוטניק נ"י אני ממליץ ג"כ הפסוק **עשר תעשר**, דבמה שנותן מעשר וצדקה הוא מקיים בזה **זקף קטן**, להעמיד ולהגביה את הקטנים האלו כשנכנסים לעול המצות, ומקיים בזה מצות **עשר תעשר**, ובשכר זאת יזכה לקיום יעוד כל הברכות שנאמרו שם, **ואכלת שם לפני ה' א' ושמחת אתה וביתך**, שיזכה לרב נחת מכל יוצאי חלציו שיחיו וישמח הוא בהם והם ישמחו בו עד עולם אנס"ן.

- מב -

ובאמת אי אפשר להעלות על הכתב הצער הגדול והנורא שיש לשכינה הק' כביכול כשבני ישראל סרים מדרך ה', ומתרחקים ממנה, שאין לשער ולתאר גודל הצער והעגמת נפש בזה, כאם שמבכה על בניה הנאבדים ממנה שאי אפשר לבטא ולהמחיש הצער והכאב כדי לעורר אותנו מתרדמתינו העמוקה בראותינו איך שעם ישראל מאבד את בניו מדי יום ביומו ומדי שעה בשעה

קצב דברי פרשת פנחס - לבר מצוה תורה

ואין אנו שמים לב לזה ולא עולה אפילו על מחשבתינו לטכס עצה
איך להציל אפילו נפש אחת מישראל מיוצאי רוסיא, שמחכים
לעזרה בעניני יסודי הדת להכניסם בבריתנו של אברהם אבינו
ע"ה, לקנות להם תפילין ומזוזות, ללמדם יסודי הדת, לחנך
הבנים והבנות להכניסם במוסדות חינוך לקרב אותם ולדבר על
לבם, ליתן להם חבילות יין בשר ודגים וכל מטעמים לשבת ויום
טוב, לסדר להם שיעורים כמה פעמים בשבוע וכו', וצריכים
לעורר את לבבינו לחפש דרכים ועצות איך לצאת את העם לבקש
צאן אובדות להחזירם ולהשיבם אל חיק אמותם. והרב גוטניק
זכה לזכות את הרבים בזה. ואשרי חלקו שנטפל למצוה רבה הלזו
של הצלת עם ישראל, והי' יהי' בעזרו גם הלאה, ויהי חלקי עמו.
אשרי מי שענינו פקוחות ללכת בדרך ה' בזיכוי הרבים לקרב לב
בנים על אבות לאבינו שבשמים, בדעה ושכל טוב.

- מג -

ידוע שבמצות צדקה אין לך דבר שהוא קודם לפדיון שבויים
כמבואר ברמב"ם (פרק ח' מהלכות מתנות עניים הלכה י') פדיון
שבויים קודם לפרנסת עניים ולכסותן, ואין לך מצוה גדולה
כפדיון שבויים וכו', והמעלים עין מפדיונו הרי זה עובר על "לא
תאמץ את לבבך, ולא תקפוץ את ירך, ועל לא תעמוד על דם רעך,
וביטל מצוה פתוח תפתח את ירך לו, ומצות וחי אחיך עמך,
ואהבת לרעך כמוך, והצל לקוחים למות, והרבה דברים כאלו,
ואין לך מצוה רבה כפדיון שבויים עכ"ל, והמעלים עינו מלעזור
לעולי רוסיא חמור יותר ממעלים עין מפדיון שבויים, שהרי הוא
כבר פדוי ואין כאן נסיון הממון הגדול לפדותו, רק לעזור לו
שיוכל לקיים עיקרי יסודי הדת.

ולזה זכה הרב גוטניק נ"י שלא העלים עינו מן הצדקה, וביותר
מפדיון שבויים ברוחניות לעולי רוסיא, בודאי גדול זכותו¹

כ) אשרי חלקם של ישראל שע"י ציצית, תפילין ומזוזה ניכר בהם שהם בני
מלכים כמ"ש הזהר דברים (דף רס"ו ע"א) זכאה חולקהון דישראל, כדין

דברי פרשת פנחס - לבר מצוה תורה קצג

כמאמר הרמב"ם הנ"ל ואין לך מצוה רבה כפדיון שבויים, וצדקתו עומדת לעד, כמו שמצינו באבות (פרק ב' משנה ב') וכל העוסקים עם הציבור יהיו עוסקים עמהם לשם שמים, שזכות אבותם מסייעתם וצדקתם עומדת לעד. ומבואר בספר חסידים (סימן ס"ה): **וצדקתו עומדת לעד** (תהלים קיב, ג), **זה המזכה את הרבים**^{כא}, כגון מלמד ליראי ה' תיקון תפילין לתקן לאחרים.

ובס' חסידים תנינא^{כב} אות פ"ט (ע' מה) כתב, וז"ל: תמיד תהיי בסיועי עושי מצוה, ולזכות את הרבים להרגילם בציצית ותפילין. ותאמץ עצמך להרגיל בפי התינוקות שמע ישראל ודברים טובים, ולהיות סרסור להשכיר מלמדי תינוקות וסופרים ולהגיה ספרי תורות שלא יהי' בהם טעות. עכ"ל.

- מד -

ויש להוסיף עוד בביאור הפסוקים, פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן וגו', וברש"י לפי שהיו השבטים מבזים אותו הראיתם בן

אשתמודען ישראל דאינון בני מלכא קדישא, דהא כולו אתרשימו מיניה . . אתרשימו בלבושיהו, בעטופיהו דמצוה, אתרשימו ברישיהו, בבתי דתפילי בשמא דמאריהן, אתרשימו בידיהו ברצועי דקדושה . . אתרשימו בבתיהון במזוזה דפתחא. ככולא רשימין דאינון בני מלכא עילאה. זכאה חולקהון, עכ"ל.

[אשרי חלקם של ישראל, כי אז ניכרם ישראל שהם בני המלך הקדוש, כי כולם רשומים ממנו . . רשומים בלבושם, בעטוף של מצוה. רשומים בראשם, בבתיים של התפילין, שהם שם של אדונים. רשומים בידיהם, ברצועות של קדושה . . רשומים בבתיהם, במזוזה בפתח. בכל דבר הם רשומים שהם בני מלך העליון. אשרי חלקם. (פירוש "הסולם" כאן)]. ועיין ג"כ בזהר שם לפני' (דף רס"ה ע"א).

כא) עיין כתובות (דף נ' ע"א): וצדקתו עומד לעד, רב הונא ור"ח, ח"א זה הלומד תורה ומלמדה, וח"א זה הכותב תורה נביאים וכתובים ומשאלין לאחרים. ועיין בהגהות "מקור חסד" (להר"ר ראובן מרגליות) לספר חסידים כאן.

כב) לרבינו משה הכהן, בן אחותו של רבינו הרא"ש (ירושלים, תר"ץ). "ספר חסידים" זה נזכר ב"שם הגדולים" להחיד"א בשם "ספר חסידים כתי"י". הזכירו הרב כנסת הגדולה, חר"מ סימן קס"ג, בהגהת הטור אות כ"א.

קצת דברי פרשת פנחס - לבר מצוה תורה

פוטי זה שפיטס אבי אמו עגלים לעבודת כוכבים והרג נשיא שבט מישראל לפיכך בא הכתוב ויחסו אחר אהרן.

ודקדקו המפרשים בזה דמה הועיל במה שיחסו אחר אהרן, הלא עדיין שייד טענת השבטים שאבי אמו פיטס עגלים לעכו"ם והוא הרג נשיא שבט מישראל.

- מה -

אך י"ל בזה עפ"י בספ"ק קדושת לוי בפרשינו וז"ל, או יבואר פנחס בן אלעזר כו', ויש לדקדק דתניב בתוכם הוא מיותר. ועוד יש לדקדק דפנחס לא עשה רק דבר אחד שהיה מקנא קנאת ה' צבאות והקב"ה שילם שני שכרים, ברית שלום וברית כהונת עולם. ונראה דהנה חז"ל אמרו פנחס זה אליהו, ובתוס' מביא בשם תנא דבי אליהו שהיו חולקים ממי בא אליהו, אם מרחל אם מלאה, ובא אליהו ואמר להם שאני מבני בניו של רחל. ונראה דאלו ואלו דברי אלקים חיים, דהכלל הוא שאם רואה אדם ח"ו בני אדם שעוברים עבירה וכועס תיכף עליהם ומקנא קנאת ה' צבאות אזי ח"ו מעורר דינין על ישראל, אבל פנחס אע"פ שקנא קנאת ה' צבאות אעפ"כ לא היה מעורר עליהן דינין חס ושלוש רק חסדים גדולים ומכפר על בני ישראל, והוא היה המליץ על ישראל כדאיתא בגמרא שבא וחבטן בקרקע ואמר לפניו רבש"ע על אלו יפלו כ"ד אלף מישראל, ומחמת זה נתן לו הקב"ה שני שכרים ברית שלום מחמת שקנא קנאת ה' צבאות, וברית כהונת עולם מחמת שהיה בתוך בני ישראל ולא היה מופרד מהם והיה מעורר עליהם חסדים וכיפר עליהם מדת כהן הוא חסד ומכפר על בני ישראל. וזהו הרמז בפסוק פנחס בן אלעזר כו' השיב את חמתי מעל בני ישראל בקנאו את קנאתי, ואעפ"כ היה בתוכם והיה מעורר עליהם חסדים, לכן אמור לו הנני נותן לו את בריתי שלום מחמת הקנאה. והיתה לו ולזרעו אחריו ברית כהונת עולם תחת אשר קנא לאלקיו וכיפר על בני ישראל, כי אע"פ שקינא כיפר על בני ישראל והיה מעורר עליהם חסדים.

דברי פרשת פנחס - לבר מצוה **תורה** קצה

ובזה תבין דאלו ואלו דברי אלקים חיים, דבאמת אליהו הוא פנחס, ונמצא הוא בא מבני בניו של לאה, ומה שכתוב בתנא דבי אליהו שאמר שהוא מבני בניו של רחל, כי זהו לשון תנא דבי אליהו, עד שבא אליהם ואמר להם זה שאני אליהו אני מבני בניו של רחל, כי בשעה שקנא קנאת ה' צבאות בא אליו נשמה מרחל כי ברחל כתיב ותקנא רחל באחותה, וזהו מדתה. וזהו שכתב שם שאמר להם זה שאני אליהו שיש לי נשמה יתירה שאני נקרא אליהו אני מבני בניו של רחל, זהו הנשמה הוא מרחל שנאמר בה ותקנא רחל, וגם רחל הוא מלכות הוא הנוקם, עכלה"ק של הקדושת לוי.

נמצא מדבריו דאף שלפנים הי' נראה כאילו פינחס קינא במדת הכעס והגבורה, מ"מ באמת עשה זאת רק מחמת גודל אהבת ישראל שבו ומחמת מדת החסד שהיתה בו.

- מו -

וזהו הכוונה במאה"כ תחת אשר קנא **לאלקיו**, רומז לדין, דתחת קנאות מכח מדת הדין שהי' נראה לעינים בפשטות, הי' באמת בבחינת **ויכפר על בני ישראל**, חסד גדול לישראל שכיפר עליהם.

- מז -

וזהו מה שאמר הכתוב בקנאו את קנאתי **בתוכם**, דפנחס ידע שתוכם ופנימיותם של בני ישראל הוא טוב, ורצונם לעשות רצונו של מקום אלא שבעוה"ר נכשלו בחטא ע"י זמרי בן סלוא, וע"כ העיד הכתוב דכל קנאתו שקינא היתה רק בשביל **בתוכם**, כי ראה וידע מה שיש בתוכם של ישראל, דבתוכם הם טובים ורוצים להיות טובים.

- מח -

ודבר זה רואים אצל אחינו בני ישראל ממדינת רוסיא שעולים לארץ ישראל, רואים בחוש דמה שלא הלכו בדרך התורה בהיותם

קצו דברי פרשת פנחס - לבר מצוה תורה

בארצות פזוריהם היתה רק משום שלא היה מי שילמוד עמהם ויזכיר להם שהם יהודים קדושים בני א-ל חי, אמנם מהרגע שבאו לארץ ישראל ויש עסקנים שמתעסקים עמהם, וביותר מה שעושה הרב גוטניק נ"י לזכות אותם במצות מילה ותפילין, אין לך מצוה גדולה מזו, דרואים אצלם דתיכף כשבאו לארץ ישראל ומתחילים לעבוד עמהם, שפיר מסכימים להניח תפילין ולמול את עצמם, כי בתוך תוכיותם הם בכלל ישראל קדושים הם, ואע"ג שבאמת מחויבים כל ישראל לעשות זה מכח ערבות, דכל ישראל ערבים זה בזה, אמנם כבודו עושה זאת מגודל מדת החסד, שכהן הוא מדת החסד, כמאמר הכתוב תומיך ואוריך לאיש חסידיך, ומחמת אהבתו לכל אחד מישראל²³, בפרט לצאן קדשים אלו

כג) וז"ל הרמב"ם ה' תשובה פ"י ה"ג: כיצד היא האהבה הראויה, הוא שיאהב את ה' אהבה גדולה יתירה עזה מאד עד שתהא נפשו קשורה באהבת ה', ונמצא שוגה בה תמיד כאלו חולה חולי האהבה, שאין דעתו פנויה מאהבת אותה האשה, והוא שוגה בה תמיד בין בשבתו בין בקומו בין בשעה שהוא אוכל ושותה, יתר מזה תהיה אהבת ה' בלב אוהביו כמו שצונו בכל לבבך ובכל נפשך, והוא ששלמה אמר דרך משל כי חולת אהבה אני, וכל שיר השירים משל הוא לענין זה, ע"כ.

ובספר הרוקח בשורש האהבה בע' ה', וז"ל: האוהב אינו חושב הנאת העולם הזה, ואינו חושש בטיולי אשתו ולא בבניו ובנותיו, והכל כאין נגדו רק לעשות רצון בוראו ולזכות אחרים ולקדש שמו, ולמסור עצמו באהבתו כאברהם אבינו עליו השלום שאמר הרימותי ידי אם מחוט ועד שרוך נעל (בראשית י"ד), וכפנחס שמסר עצמו כשהרג זמרי (במדבר כ"ה). ואין מנשאין את עצמן ואין מדברים דברים בטלים, ואינם רואין פני נשים, ושומעים חרפתם ואינם משיבין, וכל מחשבותם עם בוראם, ומנעימים זמרים לקונם, וכל עשיית מחשבותם בוער באש אהבתו יתברך, אשריו בזה ולבא, והנפש מלאה אהבת ה' וקשורה בעבותות האהבה בשמחה ובטוב לבב, ולא כעובד רבו בעל כרחו, אלא להשלים רצון בוראו ולעובדו בשמחה ובישרות לבב, עכ"ל.

וגדול זכות מצוות אלו (מילה תפילין ומזוזה) במיוחד לשמירה ולהצלה, כי מצוות אלו הם בבחי' "מת מצוה", שמעטים המה המתעסקים בהם, כדאיתא בספר חסידים (סימן רס"א), וז"ל: אהוב לך את המצוה הדומה למת מצוה שאין לה עוסקים, כגון שתראה מצוה בזויה או תורה שאין לה עוסקים כו', אתה תלמדם ותקבל שכר גדול כנגד כולם, כי הם דוגמת מת

דברי פרשת פנחס - לבר מצוה תורה קצו

שיצאו מחשיכה לאורה ואין איש שם על לב לקרבם אל מצות ה' וליסודות הדת²² כמו ברית מילה ותפילין ומזוזה וכדומה, ע"כ שפיר גדול זכותו ויקבל שכרו משלם²³, כמו שקיבל פנחס שכרו אף בעולם הזה.

- מט -

ובזה יש לפרש מה שבא הכתוב ויחסו אחר אהרן, דהנה אהרן ה' הכהן הראשון, וידוע מה שאמרו חז"ל כהנים קפדנים הם, ומכל מקום מצינו בכהנים שהצטיינו במדת החסד כמאמר הכתוב תומיך ואוריך לאיש חסידך, והכוונה, דאף שבגלוי ה' נראה לעינים כאילו הם כהנים קפדנים, מ"מ בתוכם ובעיקרם היתה מדתם מדת החסד כנ"ל, וע"כ בא הכתוב ויחסו אחר אהרן דייקא, דבזה הלך פנחס בדרכי אבי אביו אהרן, שהיה אוהב שלום ורודף שלום אוהב את הבריות ומקרבן לתורה, ולזה יחסו לפנחס אחר אהרן אבי אביו, ודו"ק.

- נ -

וכבר הבאתי לעיל מה שכתב הישמח משה בפרשתינו דהמזכה את הרבים אשר אמרו חז"ל דהמזכה את הרבים אין חטא בא על

מצוה, עכ"ל. וכעין זה כתב ג"כ שם (בסימן ק"ה), וז"ל: **כל מצוה שאין לה דורש ואין מי שיבקש אותה, תדרשנה לפי שהיא כמת מצוה, ומצוה שאין לה רודפים רדוף אחרי' לעשותה כו', עכ"ל.**

(כד) מזוזה כוללת כל המצוות ושקולה כנגד כל המצוות כמבואר בסידור עם דא"ח לכ"ק אדמו"ר ר' דוב בער (בנו של הרב בעל השו"ע והתניא), **דמזוזה כוללת כל המצוות ושקולה כנגד כל המצוות** (עיי"ש דף רע"ה ע"ב ואילך).

(כה) אינו נקרא צדיק תמים עד שיקיים ר"ת של תמי"ם: **תמי"ד יקיי"ם מצו"ת מצו"ת** (ר"ת מזו"ה, **ציצי"ת**, **תפילי"ן**), כמ"ש ספר הגן ודרך משה (ליום אחד עשר - דף י"ח ע"א ואילך) וז"ל: **אינו נקרא צדי"ק תמי"ם עד שיקיים ר"ת של תמי"ם, תמי"ד יקיי"ם מצו"ת מצו"ת**, וזהו **מצו"ת ר"ת מזו"ה ציצי"ת תפילי"ן**. ואפרש לכם מתחילה מצות מזוזה, שכל אדם מחוייב לבדוק מזוזהו פעמים בשבע שנים, ואפילו אם קנה אדם מזוזה חדשה יבדוק אותה אם היא כשירה, עכ"ל.

קצח דברי פרשת פנחס - לבר מצוה תורה

ידו, וכיון דאין חשש שיחטא אפשר ליתן לו שכר מצוה בהאי עלמא. ועיי' פנחס שזיכה את הרבים עיי' שקינא לאלקיו ויכפר על בני ישראל, קיבל שכר בעולם הזה ג"כ, וכמ"ש במדרש הנ"ל בדין הוא שיטול שכרו בעולם הזה.

וכן הרב גוטניק נ"י שהולך בדרכי אבותיו הכהנים, כמו פנחס בן אלעזר שזיכה את הרבים וזכה לשכר מצוה אף בעולם הזה, וכן כבודו נ"י מזכה את הרבים, בודאי יקבל שכר בעולם הזה ג"כ, ויתרבה עשרו בעזרת השי"ת כהנה וכהנה, ויאריך ימים ושנים בטוב ובנעימים, וכמו שידוע דכל הזהיר במצות מזוזה יאריכו ימיו ושנותיו כמו שכתוב בפרשת ואתחנן (ו, ח) **"וכתבתם על מזוזות ביתך ובשעריך"**, ונשנה בפי עקב (יא, כ). ובפי עקב שם (פסוק כ"א) מפורש שכר המצוה: **למען ירבו ימיכם וימי בניכם** על האדמה אשר נשבע ה' לאבותיכם לתת להם כימי השמים על הארץ".

- נא -

וז"ל הטור (יורה דעה סימן רפ"ה): **וכל הזהיר בה [במצות מזוזה] יאריכו ימיו וימי בניו, דכתיב למען ירבו ימיכם וימי**

כו) ופעם אחת נשאלתי מאיש אחד שאביו נפטר בשנות השבעים ושנים לימי חייו, ושאלתו היתה, היות ואביו היו לו תפילין מהודרים אם מותר להניח אותם בלי לבדוקם, ועניתי לו מה שכתב במסגרת זהב על קיצור שו"ע בסוף סימן י', מי שקונה תפילין של אדם שמת צריך לבדוקן, דהלא בשכר תפילין אורך ימים, וזה שמת חוששין לתפיליו שאינם כשרים עכ"ד.

ואפשר לומר דאפילו אם האיש הזה נפטר בהיותו בן ע' או בן פ' שנים, ג"כ אפשר שאם היו לו תפילין כשרים ה"י מאריך ימים ושנים יותר. (ועיי' בב"י בטאו"ח סימן ל"ט ועיי' בסנהדרין דף צ"ב, ומשם אינו ראוי לכאן ששם ידע בוודאי שהתפילין היו כשרים). ואחר שבדקו התפילין הנ"ל, מצאו שבתבת ימיכם ה"י נפסק אות מ', וד"ל.

עוד אמרתי לו אז, דידוע ששמירת הבית עיי' המזוזה הוא נס נגלה, ועיין מ"ש בטור (יורה דעה סימן רפ"ה): **וכל הזהיר בה [במצות] וגדולה מזה שהבית נשמר על ידה וכו', וכתב הבית יוסף, וז"ל: וכל הזהיר בה יאריכו ימיו וימי בניו**. ואע"ג דיותר חביב לאדם אריכות ימים משמירת הבית,

דברי פרשת פנחס - לבר מצוה תורה קצט

משום דאריכות ימים הוא נס נסתר ושמירת הבית הוא נס נגלה, שהדריס בשאר בתים שאין בהם מזוזה נזקין והדר בבית שיש בו מזוזה ניצול, קרי לשמירת הבית גדול. אי"נ, משום דשמירת הבית הוא הפך מנהג מלך של ב"ו, שהוא מבפנים ועבדיו משמרים אותו מבחוץ, קרי לי גדול, עכ"ל.

ובפרישה הביא את דברי הבי"ה הנ"ל, וכתב על זה, וז"ל ואפשר דקאי אדסמך, ובא לומר, לא זו [בלבד] שאין מתים כשיש מזוזה, אלא אפי' אינן ניזוקין, משא"כ כשאין שם מזוזה דמתים, כמ"ש לפני זה.

גדולה מצוה מזוזה משאר כל המצוות, דמלבד השכר על קיום מצוה זו (אריכות ימים), מגיע לו הנאה וריוח מגוף המצוה עצמה, שהבית נשמר על ידה, כמ"ש הבי"ח וז"ל: לפע"ד נראה דה"ק, וגדול מזה, **דלא לבד שהקב"ה נותן לאדם שכרו על קיום מצוה זו**, דהיינו אריכות ימים הוא ובניו, **אלא אף זה דהמצוה עצמה היא שומרת ביתו**, שע"י נשמר (מבית) [הבית] מכל היזק. משא"כ בשאר כל המצוות, דאע"ג דנאמן הוא יתברך שישלם לאדם שכר לעתיד על קיום מצותיו, מכל מקום אין מגיע לו שום הנאה וריוח מגוף קיום המצוה בעצמה. משא"כ **במצוה זו דאיכא הנאה וריוח מגוף המצוה עצמה, שהבית נשמר על ידה**. וזה נוסף לו על השכר שיתן לו הקב"ה על קיום המצוה, כמו שנותן שכר על כל שאר קיום מצוותיו לפוס צערא אגרא, עכ"ל.

וגדולה מצוה מזוזה משאר כל המצוות, שאפילו אם האדם ישן ואינו עושה כלום, אעפ"י המזוזה מגינה עליו, כמ"ש בט"ז כאן (ס"ק א') כתב, וז"ל: ולי נראה, דתחילה אמר שבמזוזה יש יחוד שמו יתברך ובבואו ובצאתו יזכור יחודו יתברך, ועל זה אמר וכל הזהיר בה, דהיינו שתמיד זוכר יחודו יתברך, בזה זוכה להאריכות ימי בניו, ואחר כך אמר, **אפילו אם אין האדם עושה כלום אלא ישן על מטתו, מכל מקום גדולה המצוה הזאת דאפי' בעידנא דלא עסיק בה מגינה עליו**. וזה היפך ממה דאיתא בסוטה (דף כ"א ע"א) מצוה לא מגינה עליה אלא בעידנא דעסיק בה, וכאן תמיד מגינה על הבית בלי פועל האדם אז אלא שהוא ישן, וכמו שסיים הטור, כנ"ל נכון, עכ"ל.

וידוע דע"י המזוזה זו המות מן הבית. - מזוז"ת הוא אותיות זו מות, כמ"ש התיקוני זהר (תיקון כ"ב - דף ס"ו ע"א) וז"ל: וכתבתם על מזוזות ביתך ובשערך, אלין תרין סמכי קשוט, **זו מות מן ביתא דאיהי שכינתא ולא אתקריב לגבה**, הה"ד (במדבר א, יח) והזר הקרב יומת, ואתוון דמזוז"ת אינן ממש ז"ז מו"ת, עכ"ל.

[וכתבתם על מזוזות ביתך ובשערך, [מזוזות] אלו [הם] שני סומכי האמת [נצח והוד]. [ע"י המזוזה] זו מות מן הבית שהוא השכינה ולא נקרב אליה. זהו שכתוב והזר הקרב יומת. ואותיות של מזוז"ת הן ממש [האותיות של] ז"ז מות. (פירוש "מעלות הסולם" כאן)].

ר דברי פרשת פנחס - לבר מצוה תורה

בניכם^ט, עכ"ל. ועד"ז הוא בשו"ע שם (סעיף א'): **וכל הזהיר בה יאריכו ימיו וימי בניו^י**, עכ"ל.

וממשיך בטור שם, וז"ל: וגדולה מזה, **שהבית נשמר על ידה**, כמו שדרשו^ט בפסוק ה' שומרך וגומר^ל, מלך ב"ו מבפנים ועבדיו שומרין אותו מבחוץ, ואתם ישנין על מטתכם והקב"ה שומר אתכם מבחוץ. **וע"כ נתינתה בטפח החיצון, שיהא כל הבית לפנים הימנה ובשמירתה**, עכ"ל^א.

ומקורו מש"ס מנחות (דף ל"ג ריש ע"ב). וז"ל שם: אמר רבא, **מצוה להניחה בטפח הסמוך לרה"ר**. מאי טעמא . . . רב חנינא מסורא אומר, **כי היכי דתינטריה (לכל הבית מן המזיקין, רש"י)**. אמר רבי חנינא, בוא וראה שלא כמדת הקב"ה מדת בשר ודם,

וז"ל זהר חדש רות (דף פ"ד סעי'ד ואילך): ועשו להם ציצית על כנפי בגדיהם לדרתם (שלח טו, לח). מאי שנא [דהכא] ובשבת לדרתם חסר, דכתיב (תשא לא, טז) לעשות את השבת לדרתם חסר. דתנינן, תקנו פרשת ציצית בק"ש. [ובדירתו] של אדם נמצא פרשת ק"ש חוץ מפרשת ציצית שחסר משם. במה נשלם, אלא **כשאדם מתעטף [בביתו] בציצית ויוצא בו לפתחו** הרי נשלם, והקב"ה שמח בו, ומלאך המות זו משם [והיינו לדרתם, שיהי שלם ויצא מפתח ביתו במצוה זו, ומלאך המשחית זו משם] **וניצול האדם מכל נזק**. מנלן, ממאי דכתיב **מזוזת**, מאותיותיו משמע ז"ז מו"ת, **שלא ניתן לו רשת לחבל וזו מפתחו**, עכ"ל, עיי"ש בארוכה.

כז) וממשיך, וז"ל: ואם אינו זהיר בה יתקצרו, דמכלל הן אתה שומע לאו. וכן דרשו חכמים (שבת דף ל"ב ע"ב) בעון מזוזה בניו ובנותיו מתים קטנים דכתיב (ירמ' ב, לד) דם נפשות אביונים נקיים וסמך ליה לא במחתרת מצאתים, עכ"ל.

כח) ומסיים: ואם אינו זהיר בה יתקצרו, עכ"ל.

כט) מנחות דף ל"ג ריש ע"ב.

ל) תהלים קכה, ה: ה' שומרך ה' צילך על יד ימינך. פסוק זה הובא גם במנחות דלהלן. ועיין ג"כ זהר חדש רות (דף פ"ד ע"ד). ובמס' ע"ז (וכן בזהר פ' ואתחנן) דלהלן הובא הפסוק "ה' ישמר צאתך ובואך מעתה ועד עולם".

לא) ומסיים: ומי"מ לא יהא כוונת המקיימה אלא לקיים מצות הבורא יתעלה שצונו עליה, עכ"ל. ועיין רמב"ם הל' מזוזה פ"ה ה"ד. שערי זהר למס' עירובין דף ד' ע"א (דף ל"ח ע"ד ואילך).

דברי פרשת פנחס - לבר מצוה תורה רא

מדת בשר ודם מלך יושב מבפנים ועם (נ"א ועבדיו) משמרין אותו מבחוץ, מדת הקב"ה אינו כן, עבדיו יושבין מבפנים והוא משמרן מבחוץ, שנאמר ה' שומרך ה' צלך על יד ימינך (דמזוזה ליד הימין היא בכניסתו, רש"י), עכ"ל.

וז"ל הש"ס מס' ע"ז (דף י"א ע"א): אונקלוס בר קלונימוס איגיר. שדר קיסר גונדא (גדוד, רש"י) דרומאי אבתריה . . כי נקטי ליה ואזלי, חזא מזוזתא [דמנחא אפתחא], אותיב ידיה עלה ואמר להו מאי האי, אמרו ליה, אימא לן את, אמר להו, מנהגו של עולם מלך בשר ודם יושב מבפנים ועבדיו משמרים אותו מבחוץ, ואילו הקב"ה עבדיו מבפנים והוא משמרן מבחוץ, שנאמר (תהלים קכא, ח) ה' ישמר צאתך ובואך מעתה ועד עולם, עכ"ל.

- נב -

ובזכות מצות מזוזה ותפילין שהזכרנו לעיל שהזהיר בה מאריכין לו ימיו ושנותיו, והרב גוטניק מתעסק בהם ביתר שאת להפיצם בישראל, א"כ בזכותם בוודאי יזכה עם כל משפחתו לאריכות ימים ושנים טובים, ויתקיים אצלו ברכתו של כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זצ"ל, שברכו שימצא אבנים טובות ומרגליות, מדה כנגד מדה, בשכר שמראה שחביבה וחשובה אצלו מצוה אחת של תפילין או מזוזה שמקיים בן ישראל, יותר מכל מיני אבנים טובות ומרגליות, דהלא בשעה שעוסק להפיץ מצוות אלו בישראל מראה בזה שחביבה עליו יותר מכל אבנים טובות ומרגליות שבעולם, ע"כ מדה כנגד מדה יעזרהו הקב"ה שימצא גם אבנים טובות ומרגליות, וכדאיתא בירושלמי (מסכת פאה פרק א' הלכה א'), וז"ל:

רב דברי פרשת פנחס - לבר מצוה תורה

ארטבון^ב שלח לר' הקדוש חד מרגלי טבא אטימיטון (חשובה מאד, וממש לא הי' לה אומד, פני משה כאן), א"ל, שלח לי מילה דטבא דכוותה, **שלח ליה חד מזוזה**, א"ל, מה אנא שלחי לך מילה דלית לה טימי, ואת שלחת לי מילה דטבא חד פולר (מטבע קטנה, פנ"מ), א"ל **חפציך וחפצי לא ישוו בה**, ולא עוד, אלא דאת שלחית לי מילה דאנא מנטיר לה, **ואנא שלחית לך מילה דאת דמך לך והיא מנטרא לך**, דכתיב בהתהלכך תנחה אותך וגו'. עכ"ל.

וכן הוא במדרש רבה פ' נח (סוף פ' ל"ה, ובמתנות כהונה שם), וז"ל: ארטבן שלח לרבינו מרגלית אטיממין (ששוה אוצר גדול), א"ל, שלח לי מילי טבא דטבא דכוותה (פ"י דבר שהוא טובה כמותה). **שלח ליה חדא מזוזה**. שלח וא"ל, אנא שלחית לך מלה דלית ליה טימי (פ"י דבר שאין לו שומא וערך), ואת שלחת לי מילי דטבא חד פולר (שם מטבע). א"ל, **חפצי וחפציך** (כל ממון שיש לשנינו) **לא ישוו בה** (ע"י יפה תואר כאן). ולא עוד, אלא שלחת מילא דאנא צריך מנטר לה (שאני צריך לשמרו מן הגנבים), **ואנא שלחית לך מילא דאת דמיך והיא מנטרא לך** (ואנכי שלחתי לך דבר שאתה יושב בלי דאגה והיא מנטרא לך), שנאי (משלי ו, כב) בהתלכך תנחה אותך, בעולם הזה, בשכבך תשמור עליך, בשעת המיתה, והקיצות היא תשיחך, לעתיד לבוא^ב, עכ"ל.

נבשאלתות דרב אחאי גאון פ' עקב (סימן קמ"ה) מסיים בעובדא זו, שעייז שארטבון לקח את המזוזה וכו', נפעלה תיכף השמירה, ו"מיד ברחא אותה שדה כו"ו].

(לב) בפני משה לירושלמי שם כתב שהי' "יהודי חשוב". אבל ראה בס' שהובאו בעמודי ירושלים (לר"י אייזנשטיין) לירושלמי שם. שדי חמד כרך ט' דברי חכמים סקל"ה.

(לג) והמיתה נקראת שכיבה, ותשמור עליך שלא תמסר בידי משחיתים רק ביד מלאכי חסד בצרור החיים. ולעתיד נקרא קיצה כמ"ש ורבים מישיני אדמת עפר יקיצו (מהרז"ו כאן).

דברי פרשת פנחס - לבר מצוה תורה רג

- נג -

[ולהעיר גם מזהר דברים (דף רס"ו רע"א) בסוגיא דמזוזה, וז"ל: מסטרא דהאי שפחה"י נפקי כמה גרדיני טהירין מקטרגין לקבליהו דישאל ולקטרגא לון. וקוב"ה עבד להו לישראל נטירו, כאבא דבעי לנטרא לבריה מן כולא. אמר קוב"ה לישראל, כמה מקטרגין זמינין לקבלייכו, אשתדלו בפולחני, ואנא אהא נטיר לכו לבר, ואתון תהוון זמינין בבתיכון מלגו וניימי בערסיכון, ואנא אהא נטיר לכו לבר וסוחרני ערסיכון, עכ"ל].

[בוא וראה, מצד שפחה זו יצאו כמה רוחות חוקרי דין שמקטרגים כנגד ישראל, [ובאים] לקטרג עליהם. והקב"ה עשה שמירה לישראל כמו אב הרוצה לשמור את בנו מכל [מקרה]. אמר הקב"ה לישראל, כמה מקטרגים מוכנים כנגדכם, עסקו בעבודתי, ואני אהיה שומר אתכם מבחוץ. אתם תהיו נתונים בבתיכם מבפנים ותהיו ישנים במטתכם, ואני אהיה שומר עליכם מבחוץ ומסביב מטותיכם. (פירוש "הסולם" כאן)].

וממשיך שם, וז"ל: א"ר אבא, כמה חיילין קדישין זמינין בההיא שעתא דאנח ב"נ מזוזה לתרעיה, כולהו מכרזי ואמרי זה השער לה' וגו' (תהלים קיח, כ), עכ"ל.

[א"ר אבא, כמה צבאות קדושים מוכנים בשעה ההיא שאדם מניח מזוזה לפתחו, כולם מכריזים ואומרים זה השער לה' וגו'. (פירוש "הסולם" כאן)].

לד) דקטיל קוב"ה חילא דילה במצרים - לעיל שם דף רס"ה סע"ב.
לה) ואף שבזהר כאן מדובר אודות ליל יציאת מצרים (דכתיב בי' (בא יב, כג) ועבר ה' לנגוף את מצרים וראה את הדם על המשקוף ועל שתי המזוזות ופסח ה' על הפתח ולא יתן המשחית לבוא אל בתיכם לנגוף), הרי הושווה שמירת ליל שימורים לשמירת המזוזה, כמבואר בזהר פ' בא (דף ל"ו רע"א). ועיין ג"כ בזהר חדש רות (דף פ"ד ע"ד).

רד דברי פרשת פנחס - לבר מצוה **תורה**

- נד -

וגודל זכות מצות תפילין שעל ידה זוכה האדם לאריכות ימים ושנים ולהצלחה בכל מעשיו, רואים ממה שכתב בספה"ק נועם אלימלך (פרשת בשלח) על מה שאמרו חז"ל (ברכות דף ו' ע"ב) כל הקובע מקום לתפילתו אלוקי אברהם בעזרו, וזל"ק: "זה בלתי אפשרי שאדם יזהר בכל המצוות לקיימן בכל פרטיהן ודקדוקיהן, אלא שכשאדם נזהר במצוה אחת לעשותה בכל פרטיה ודקדוקיה התלויים בה, היא המסייעתו שהשי"ת יהיה בעזרו לקיים כל המצוות. תפילתו רומז למצות תפילין, ותפילה היא גם מלשון קשר. וזהו שאמרו חז"ל: כל הקובע מקום לתפילתו - שקובע מקום (בשורש העליון) בהתקשרותו והתדבקותו במצוות, לקיימן בכל דקדוקיהן, **אפילו מצוה אחת כמו תפילין, אזי אלוקי אברהם בעזרו - שיקיים כל המצוות**", עכלה"ק.

- נה -

וישבאר הענין שע"י מצות תפילין שמקיים בהידור רב זוכה שאלקי אברהם בעזרו, עפימ"ד בספר ברוך שאמר הקדמון (עמוד נ"ב) דמשום הכי יש ב' שיני"ן בקמטי העור בתפילין של ראש, וכמו כן יש ב' שיני"ן בפסוק בראשית ברא א' את השמים ואת הארץ, לומר לך **שכל המניח תפילין לשם שמים נעשה שותף למקום במעשה בראשית**, ע"כ.

- נו -

ולפי"ז, כיון שנעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית, על ידי כן ממילא זוכה שאלוקי אברהם בעזרו, דהלא שותף יש לו דעה בכל מה שעושה שותפו, ולכן אלוקי אברהם בעזרו.

דברי פרשת פנחס - לבר מצוה תורה **רה**

- נז -

ובזה אסיים מכתבי בברכה נאמנה מעומק הלב, להרב גוטניק ולכל הנלויים אליו שיחיו, שתצליחו בכל אשר תפנו כאות נפשכם בגשמיות וברוחניות, להרבות פעלים לתורה וליראת שמים, ושיהי' אלוקי אברהם בעזרו, עוד ינוב בשיבה דשן ורענן בריא אולם, ויאריך ימים ושנות חיים ושלוש בטוב ובנעימים, כאות נפשו ונפש ידידו הדבוק באהבתו, דו"ש כבודו וכבוד אביו הגדול שליט"א, ברכת ה' תעשיר לכולכם בלי מצרים וגבולים, ותתברכו ממעון הברכות בכל טוב אנס"ו.

